

ÖVERSIKTSPLAN 2012

för Örnsköldsviks kommun

antagen 17 december 2012

ÖRNSKÖLDSVIKS KOMMUN
Kommunledningsförvaltningen

Förord

Den kommunomfattande översiktsplanen är kommunens styrdokument för utvecklingen av den fysiska miljön och användningen av mark och vatten. Den ger vägledning för kommunens och andra myndigheters beslut i bygg- och markanvändningsfrågor och den redovisar hur kommunen avser att tillgodose riksintressen och allmänna intressen.

Planen tas fram i en process som ger medborgare, myndigheter och politiska partier möjlighet till påverkan och delaktighet. I den processen har också givits utrymme till en bredare diskussion om kommunens utveckling och utmaningar.

Till kommunens översiktsplan hör även ett antal fördjupningar och tillägg. Dessa redovisas i 1.3.

Allt planmaterial finns tillgängligt på kommunens webbplats www.ornskoldsvik.se.

Frågor om översiktsplanen kan ställas till Thomas Lundgren, tfn. 0660-884 28 (e-post thomas.lundgren@ornskoldsvik.se) och Maria Liinasaari, tfn. 0660-887 56 (maria.liinasaari@ornskoldsvik.se).

Innehåll

Kapitel 1 Inledning	6
1.1 Översiktsplanens syften och innehåll	6
1.2 Arbetet med översiktsplanen	8
1.3 Samband med annan planering och kommunens verksamhet i övrigt	9
Kapitel 2 Utvecklingsfrågor för Örnsköldsviks kommun	14
2.1 Omvärldsfrågor	14
2.2 Nuläge	15
2.3 Örnsköldsviks nya utmaningar	21
2.4 Vision och mål 2011 - 2015	22
2.5 Världsklass 2015	23
2.6 Geografiska prioriteringar och serviceorter	24
Kapitel 3 Allmänna intressen inklusive riksintressen	25
3.1 Riksintressen	25
3.2 Avfall	33
3.3 Bostadsförsörjning	35
3.4 Energi	39
3.5 Fiske och vattenbruk	45
3.6 Friluftsliv	47
3.7 Jord- och skogsbruk	51
3.8 Kommunens markinnehav	56
3.9 Kommunikationer/infrastruktur	57
3.10 Kulturmiljöer	65
3.11 Naturvård	67
3.12 Rennäringen	75
3.13 Social hållbarhet	78
3.14 Turism	79
3.15 Täkter - värdefulla ämnen och material	81
3.16 Vattenförvaltning/miljö kvalitetsnormer för vatten	83
3.17 Vattenförsörjning och avlopp	85
Kapitel 4 Miljö- och riskfaktorer	90
4.1 Beredskapshänsyn och totalförsvaret	91
4.2 Trygghet och säkerhet	93
4.3 Farligt gods på väg och järnväg	94
4.4 Skred-, ras- och översvämningsrisker	96
4.5 Skyddsavstånd kring industrier	99
4.6 Buller	101
4.7 Luftföroreningar/miljö kvalitetsnormer för luft	103
4.8 Radon	105
4.9 Lågstrålade områden	106
4.10 Förorenade områden	108

Kapitel 5 Lokalisering och utformning av bebyggelse	
och anläggningar	109
5.1 Övergripande principer	109
5.2 Bostadsområden	110
5.3 Arbetsplatser/industri	117
5.4 Service och handel	118
5.5 Sammanställning av riktlinjer för bebyggelse.....	120
5.6 Strandskydd	124
5.7 Master	125
Kapitel 6 Mark- och vattenanvändning.....	126
6.1 Billsta.....	127
6.2 Bjästa.....	128
6.3 Björna.....	129
6.4 Bredbyn	130
6.5 Gideå.....	131
6.6 Gottne.....	132
6.7 Husum.....	133
6.8 Köpmanholmen.....	135
6.9 Långviksmon	137
6.10 Mellansel	138
6.11 Moliden	139
6.12 Myckelgensjö	140
6.13 Sidensjö.....	141
6.14 Skorped.....	142
6.15 Solberg.....	143
6.16 Trehörningsjö	144
6.17 Ulvöhamn.....	145
6.18 Örnsköldsviks tätort (centralorten)	146
6.19 Överhörnäs.....	169

KARTA

Grunddragen i mark- och vattenanvändningen

SEPARATA DOKUMENT

Konsekvensanalys

BILAGOR

- 1 Riksintressen naturvård
- 2 Naturvårdsobjekt
- 3 Ekologiskt känsliga områden
- 4 Områden av särskilt intresse för friluftslivet
- 5 Riksintressen kulturmiljö
- 6 Kulturmiljöer
- 7 Samrådsområden skogsbruksåtgärder
- 8 Närnaturområden kring skolor
- 9 Samrådsredogörelse
- 10 Länsstyrelsens samrådsyttrande

PÅ INTERNET (WWW.ORSKOLDSVIK.SE)

- Översiktsplanen (pdf-filer)
- Kartor över allmänna intressen inkl. riksintressen
- Beskrivningar av riksintressen

FOTOGRAFIER

Framsida: Malin Wedin, Jonna Jinton, Håkan Nordström, Bergslagsbild AB
Thomas Lundgren där ej annat anges.

KARTOR

Örnsköldsviks kommun

Kapitel 1 Inledning

1.1 Översiktsplanens syften och innehåll

Denna översiktsplan har flera syften:

- att utgöra underlag för diskussioner om kommunens långsiktiga utveckling och viktiga samhällsbyggnadsfrågor (kapitel 2)
- att klara ut de allmänna intressenas innebörd och avgränsning och att redovisa miljö- och riskfaktorer samt övriga frågor/intressen som ska beaktas vid beslut som rör mark- och vattenanvändningen (kapitel 3 och 4 samt bilagor)
- att redovisa hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och iaktta gällande miljö kvalitetsnormer (kapitel 3 och 4 samt bilagor)
- att ange riktlinjer för bostadsförsörjningen (avsnitt 3.3)
- att ange riktlinjer för beslut om lokalisering av ny bebyggelse, vägar, järnvägar och andra anläggningar. Därmed blir översiktsplanen ett medel att förenkla och effektivisera. Med en uttalad handlingslinje är det också lättare att ge ärenden en likartad behandling, vilket är viktigt med hänsyn till rättssäkerheten (kapitel 5)
- att påverka andra myndigheters beslut i frågor som rör mark- och vattenanvändningen. Många myndigheter är skyldiga att beakta vad kommunen uttalat i sin översiktsplan (kapitel 3, 4, 5 och 6)
- att ge information i förväg till den enskilde om hur kommunen kommer att bedöma ett ärende (kapitel 3, 4, 5 och 6).

De formella kraven på översiktsplanens innehåll och uppbyggnad är relativt små (se spalt på nästa sida) – istället är det upp till varje kommun att göra den plan man har nytta av utifrån sina egna behov och förutsättningar. Primärt är det markanvändningsfrågor som behandlas i översiktsplanen, men i kapitel 2 ges underlag för en bredare diskussion om utvecklingsfrågor.

Kommunens ställningstaganden i olika frågor tydliggörs under rubriken Riktlinjer. Det som avses genomföras under mandatperioden till 2014 redovisas under rubriken Åtgärder.

Det finns ett omfattande underlagsmaterial till översiktsplanen, såsom inventeringar av olika slag. I bilagor sammanfattas en del av dessa. Redovisningen finns på nätet. Någon exakt gränsdragning mellan vad som faktiskt gäller och vad som är underlagsmaterial går inte att utläsa. Det bedöms inte heller nödvändigt eftersom översiktsplanen inte är juridiskt bindande.

Grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden och bebyggelseutvecklingen redovisas på följande sätt

- på den kommuntäckande plankartan (bilagd) redovisas samhällen, större infrastruktur och riksintressen
- i kapitel 5 redovisas riktlinjer för lokalisering av bebyggelse etc.
- i kapitel 6 redovisas den avsedda markanvändningen i kommunens tätorter.

Frågor och synpunkter på kapitel 1 kan lämnas till

- Thomas Lundgren
kommunledningsförvaltningen
tel: 0660 - 884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

- för vissa delar av kommunen finns fördjupningar av översiktsplanen som mer detaljerat redovisar den avsedda mark- och vattenanvändningen (se avsnitt 1.3).
- kommunens syn på hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras framgår av redovisningen i avsnitt 3.10 Kulturmiljöer och kapitel 5 och 6.

Hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och iaktta gällande miljö kvalitetsnormer redovisas i avsnitt 3.1 resp 4.7.

Konsekvensanalys och redovisning av alternativ

Översiktsplanens konsekvenser ska bedömas och i en separat konsekvensanalys redovisas planens tänkbara konsekvenser. Konsekvensanalysen utgör den miljökonsekvensbeskrivning som alltid ska medföra översiktsplaner, och den utgör även den samlade bedömningen av planens konsekvenser. Fokus ligger på den betydande miljöpåverkan och de konsekvenser på lång sikt som planens genomförande kan medföra.

Under samrådet redovisades för vissa frågor tre alternativa inriktningar/riktlinjer (Fokus på tillväxt, Fokus på folkhälsa och miljö samt Nollalternativ). Syftet var att ge underlag till en diskussion under samrådet om vilken inriktning kommunen ska välja i ett antal viktiga frågor. Innebörden av alternativen beskrivs i konsekvensanalysen.

I konsekvensanalysen redovisas vilket alternativ som nu föreslås, och sammanfattas de konsekvenser som dessa bedöms ge. Även andra konsekvenser av planen analyseras på samma sätt.

Tidsperspektiv

Översiktsplanens tidsperspektiv ska vara långsiktigt. Något horisontår anges inte. Visionerna och målen bör kunna avse 10–30 år framåt i tiden. Likaså de markreservationer som görs. Däremot ska de åtgärder som föreslås avse den närmaste mandatperioden, d.v.s. 2011–2014, om inte annat anges.

Ny plan- och bygglag

Plan- och bygglagen, som reglerar översiktsplaneringen, har ändrats från den 2 maj 2011. Vad gäller översiktsplanen innebär den nya lagen bl.a.

- planen ska tydligare samordnas med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling
- planen kan ändras för en del av kommunen med förenklat utställningsförfarande
- syftet med den obligatoriska aktualitetsförklaringen (se nedan) tydliggörs
- nya allmänna intressen ska redovisas (bl.a. klimataspekter, avfall och tillgänglighet).

Plan- och bygglagen

3 kap, 1 - 6 §§

1 § Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan, som omfattar hela kommunen.

2 § Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

3 § Översiktsplanen är inte bindande.

4 § Kommunen ska i översiktsplanen redovisa sin bedömning av hur skyldigheten att enligt 2 kap. ta hänsyn till allmänna intressen vid beslut om användningen av mark- och vattenområden kommer att tillgodoseas. I redovisningen ska riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken anges särskilt.

5 § Av översiktsplanen ska framgå

1. grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden,

2. kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras,

3. hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och följa gällande miljö kvalitetsnormer,

4. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen, och

5. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken.

6 § Översiktsplanen ska utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår.

1.2 Arbetet med översiktsplanen

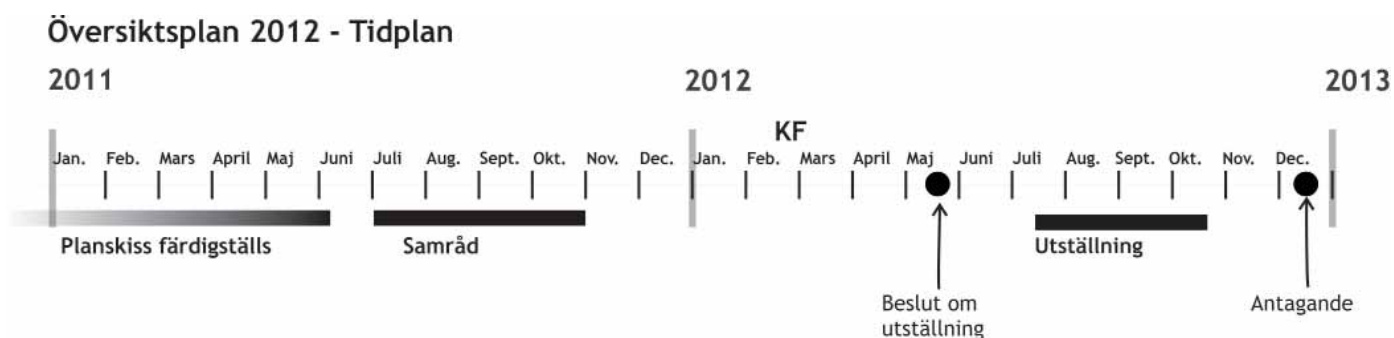
Enligt plan- och bygglagen skall kommunerna ha en aktuell, kommunomfattande översiktsplan, och kommunfullmäktige ska en gång under varje mandatperiod ta ställning till om planen är aktuell i förhållande till de krav som framgår av plan- och bygglagens § 5. Planen kan sägas vara inaktuell när kommunen och andra myndigheter ofta fattar beslut som strider mot planen. En omarbetning behöver inte innebära att hela planen görs om, utan kan begränsas till de delar som bedöms vara inaktuella.

Kommunens ambition är att revidera översiktsplanen vart fjärde år, så att det nya kommunfullmäktige som tillträder efter ett val får anta en ny översiktsplan för den kommande mandatperioden. Denna plan antogs i slutet av 2012, vilket innebär att en förskjuten tidplan i förhållande till denna ambition.

Det finns också möjlighet att ändra planen för vissa geografiska områden (genom fördjupningar) eller för vissa frågor (tillägg). Det ankommer på kommunstyrelsen att ta sådana initiativ.

Enligt plan- och bygglagen ska först ett samråd om planen genomföras under vilket medborgare, myndighet, företag, organisationer m.fl. ges möjlighet att lämna synpunkter. Efter samrådet tas politisk ställning till synpunkterna och beslutas om ev. ändringar. Därefter ställs det bearbetade planförslaget ut under minst 2 månader, varefter det antas av kommunfullmäktige.

Av figuren nedan framgår upplägget av arbetet med planen.

Inom den kommunala organisationen är kommunledningsförvaltningen ansvarig för planens upprättande, men alla förvaltningar deltar i arbetet. Politiskt ansvarig för översiktsplanen är kommunstyrelsen.

Kommunens politiska samrådsforum, ”planeringsgruppen”, informeras löpande om planarbetet. I planeringsgruppen har politiker från samtliga kommunfullmäktigepartier och nämnder samt tjänstemän från samtliga förvaltningar och kommunala bolag möjlighet att delta.

Konsekvenser

- Genom att koppla översiktsplanen till mandatperioderna och ta upp lokala utvecklingsfrågor i översiktsplanen, kan den bli ett starkt instrument för den politiska majoriteten att få genomslag för sin politik i myndighetsutövning och i arbetet hos förvaltningar, nämnder och kommunala bolag.

1.3 Samband med annan planering och kommunens verksamhet i övrigt

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande för efterföljande beslut. Varje kommunal nämnd, förvaltning och bolag har ansvar för att beslut och arbete sker i enlighet med översiktsplanens mål och riktlinjer. Som princip gäller att beslut som strider mot översiktsplanen ska motiveras och normalt prövas politiskt.

Enligt en förordning till miljöbalken ska den myndighet som fattar beslut som rör mark- och vattenanvändningen ange om beslutet går att förena med kommunens översiktsplan. Det gäller givetvis även när kommunen fattar beslut.

Övergripande struktur för kommunens planer och program

Inom kommunen finns utöver översiktsplanen ett flertal olika planeringsdokument antagna av kommunfullmäktige, som anger mål och riktlinjer för olika frågor och verksamheter, som har mer eller mindre koppling till översiktsplanen. Normalt behandlar dessa planer och program bara en sektor och de är inte i alla delar konsistenta med varandra och med översiktsplanen. Översiktsplanen som har helhetssynen är övergripande. Mest styrande är kommunens budget som beslutas för varje år.

Kommunledningsförvaltningen har uppdraget att arbeta med långsiktiga hållbarhetsfrågor. Översiktsplanen är ett av de viktigaste verktygen, ett annat är kommunens miljö- och energistrategi som antogs 2010 och som är kommunens strategi för ekologisk hållbarhet. Vad gäller de två andra hållbarhetskriterierna social och ekonomisk hållbarhet behandlas de i viss mån i översiktsplanen och i andra kommunala planer och program (t.ex. folkhälsoprogram från 2009). Det saknas dock en samlad strategi för hur dessa frågor ska drivas. En fortsatt diskussion behövs därför om hur kommunen bäst ska driva hållbarhetsfrågorna och vilka styrdokument för detta som bör upprättas. Kommunledningsförvaltningen är ansvarig för att initiera och driva en sådan diskussion.

Vad innebär social, ekonomisk och miljömässig (ekologisk) hållbarhet?

Översiktsplanen strävar efter att medverka till en hållbar utveckling. Som utgångspunkt för detta ges nedan en beskrivning av kommunens definition av dessa kriterier. Den utgör även en utgångspunkt för de strategier för de tre hållbarhetskategorierna ekologisk hållbarhet, social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet som ska upprättas.

Hållbar utveckling är en samhällsutveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov, (Bruntlandkommissionen 1987).

Kommunen har valt att istället för Ekologisk hållbarhet använda begreppet Miljömässig hållbarhet eftersom det bedöms vara ett begrepp som bättre rymmer flera av de frågor som ofta förknippas med det egentligen smalare begreppet ekologisk hållbarhet.

Förhållandet mellan den hållbara utvecklingens tre dimensioner – den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga - kan illustreras på följande sätt: Eftersom vi är beroende av naturen och dess kretslopp både för deras livsuppehållande förmåga och som resursbas, måste vi se till att ekosystemets funktioner inte utarmas. Annars kan hälsa och ekonomisk utveckling inte upprätthållas för dagens generation och för kommande generationer. Den miljömässiga dimensionen kan därmed sägas utgöra en yttre ram. Många ser den sociala dimensionen som målet för hållbar utveckling – alla människor skall kunna få sina grundläggande behov tillgodosedda utan att äventyra ekosystemens livsuppehållande förmåga. Det handlar då om varje människas rätt till ett värdigt liv. Den ekonomiska dimensionen kan i dessa termer ses som ett medel för att målet ska uppnås inom ramen för en miljömässigt och socialt hållbar utveckling. Strategier för hållbar utveckling måste beakta människans och ekonomins beroende av biosfären. Målet för hållbar utveckling måste därför vara att kunna tillfredställa våra behov utan att skada de livsuppehållande systemen i vår natur.

Social hållbarhet

Social hållbarhet kräver ett fungerande socialt liv där det finns service, mötesplatser och möjligheter för alla, där samhället är integrerat, tryggt, tillgängligt och jämställt och där det erbjuds delaktighet och inflytande. Folkhälsoarbetet och människors behov, rättigheter och välbefinnande står i centrum för arbetet med social hållbarhet. Global rättvisa är viktigt för en hållbar värld i fred och säkerhet, där olika jämlikhetsfrågor står i centrum bl.a. kön, ålder, kultur religion. En god fysisk och psykisk folkhälsa förutsätter både jämställdhet, en grundläggande fördelning av resurser till alla liksom inflytande och kontroll över sitt eget liv och arbete. Livskvalitetsfrågorna, exempelvis attraktivt boende, möjligheten till naturupplevelser och kommunens barn- och ungdomsperspektiv är viktiga delar av den sociala hållbarheten.

Miljömässig hållbarhet

Miljömässig hållbarhet kräver ett samhälle med slutna kretslopp och balans mellan processer som bygger upp och bryter ned, utan slöseri med naturresurser och energi och som bevarar den biologiska mångfalden och genetiska variationen, alltså hur vi utnyttjar naturresurserna och samspelar med ekosystemen omkring oss. Några aktuella frågor rör kretslopp och effektiv användning av ändliga resurser, avfall och restprodukter av vår moderna industri- och matproduktion, energitnyttjande och energiteknik, icke-fossila transporter, jordbruk, skogsbruk, fiske och jakt i balans med bestånd, återväxt, biologisk mångfald och klimat. Att kunna upprätthålla ett långsiktigt skogsuttag i balans med skogsekosystemen är en central fråga.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet kräver en fungerande bostadsmarknad med ett attraktivt utbud, en väl fungerande arbetsmarknad med tillgång till kompetent arbetskraft och goda möjligheter till sysselsättning, väl underhållet fastighetsbestånd, anläggningar och övriga miljöer samt en långsiktigt fungerande kommunal ekonomi. Anpassningar till ett hållbart samhälle skapar möjligheter till ekonomisk utveckling. Många olika sorters hållbara varor och tjänster utvecklas som en del av omställningarna. För Örnsköldsviks del är vidareförädling av cellulosafibern en central fråga.

En hållbar utveckling innebär att skapa ett samhälle där ekonomisk utveckling, social välfärd och sammanhållning förenas med en god miljö. Ett samhälle som formas inom ramen för vad miljön och människors hälsa tål och där vi långsiktigt investerar i dessa resurser.

En fjärde dimension, handlingskraft

Det tre hållbarhetsdimensionerna ger oss vägledning kring vad som är betydelsefullt för ett hållbart samhälle. Det viktiga är sedan att vi förmår skapa den organisation och det samhälle vi vill ha. Det kan man beskriva som en fjärde dimension i hållbarheten: Vår förmåga att både se problem och identifiera möjligheter i vår verksamhet och närsamhälle, samt att praktiskt genomföra aktiviteter och förändringar som tar oss dit vi vill.

Hållbarhet kräver styrbarhet

Hållbar utveckling definieras på olika sätt både inom Sverige och globalt, och vilken fråga eller dimension som ges störst vikt varierar. Huvudsaken är inte att vi beskriver hållbar utveckling på exakt samma sätt, utan att vi förmår att ta tag i de utmaningar som står framför oss och göra långsiktigt riktiga prioriteringar. När vi studerar de olika aspekterna på ett hållbart Örnsköldsvik ser vi att nästan alla faktorer beror av varandra. Därför blir styrfrågorna viktiga och vi måste hitta verkkningsfulla former för att styra verksamheten i en hållbar kurs.

Det bör klargöras att det är i översiktsplanen som kommunen uttalar den avsedda markanvändningen på översiktlig nivå. I sektorsprogram som upprättas efter att översiktsplanen antagits kan ibland redovisas andra anspråk på markområden än den översiktsplanen redovisar. Det innebär inte att översiktsplanens redovisning för området ersätts med sektorsprogrammets. Innebörden är istället att kommunen i kommande ärenden särskilt får pröva om översiktsplanens redovisning fortfarande ska gälla. Denna innebörd är viktig att klargöra inför bygglovgivning, planläggning, markförvärv m.m.

Åtgärd

- Klarlägg hur kommunens övergripande hållbarhetsfrågor ska drivas och vilka styrdokument för detta som bör upprättas. *Ansvarig: Kommunledningsförvaltningen/Tillväxtavdelningen.*

Aktuella översiktsplaner

För att kunna belysa mer detaljerade frågor för vissa områden eller teman, kan kommunen arbeta med fördjupningar av och tillägg till översiktsplanen. Nedan framgår aktuella fördjupningar av och tillägg till översiktsplanen. Dessa är aktuella förutom i de delar där den nya översiktsplanen ger nya riktlinjer. Detsamma gäller redovisningen av allmänna intressen och riksintressen. Normalt hanterar fördjupningarna mer detaljerade frågor än denna kommunomfattande översiktsplan.

- Strandskydd. En översiktsplan för strandskyddet antogs den 20 juni 2011 (se avsnitt 5.6).
- Vindkraft. Antagen av kommunfullmäktige 15 december 2008 (se avsnitt 3.4).
- Köpmanholmen. Antagen av kommunfullmäktige 28 september 2009. Se avsnitt 6.8.
- Själevad. Antagen av kommunfullmäktige 2007-08-27. Planen visar bl.a. läget för en ny skola i centrala Själevad. Se avsnitt 6.18
- Centrum med Sjögatan och Järvedsstranden. Antagen av kommunfullmäktige 2005-06-20. Planen redovisar kommunens syn på utvecklingen i Örnsköldsviks centrum. En förändring som genomförts är planläggning av nytt hotell på hamnplanen. Se avsnitt 6.18
- Inre hamnen. Antagen av kommunfullmäktige 2002-08-26. Planen redovisar markanvändning i Inre hamnen och i anslutning till Botniabanan genom centrala Örnsköldsvik. En förändring som genomförts är planläggning av nytt hotell på hamnplanen. Se avsnitt 6.18.
- Norra industriområdet. Antagen av kommunfullmäktige 2002-04-29. Planen redovisar markanvändning och trafikfrågor i anslutning till Botniabanas sträckning genom norra delen av Örnsköldsviks tätort. Se avsnitt 6.18
- Husum (och Botniabanan Örnsköldsvik–Husum). Antagen av kommunfullmäktige 1998-03-30. En förändring som genomförts är ny gång- och cykelbana längs Fabriksvägen under E4. Se avsnitt 6.7.

- E4 genom Örnsköldsviks centralort. Antagen av kommunfullmäktige 1993-09-27. Planen redovisar kommunens uppfattning om hur den framtida E4-genomfarten bör lösas genom Örnsköldsviks tätort. Delar av E4 är ombyggda i annan standard än den då planerade och framtida lösningar för vissa trafikplatser är osäkra. Se avsnitt 6.18.

Ett samråd om en översiktsplan för Dekarsön har genomförts under 2010 (läs mer i avsnitt 6.18).

Övriga översiktsplaner är inaktuella och ska i fortsättningen hantearas som ett underlagsmaterial.

Aktuella program för översiktsplaner

Nedan redovisas de fördjupningar av översiktsplanen som inte fullföljts men som godkänts av kommunfullmäktige som program. Programmen har föregåtts av samråd och behandlar i stort sett samma saker som en fördjupning av översiktsplanen.

- Hörnätt (1989). Se avsnitt 6.18.
- Varvsberget Tvillingsta (2009). Se avsnitt 6.18

Programmet för Gene Fornby (1991) bedöms inte längre aktuell. För området gjordes en planering 2006, se avsnitt 6.18

Övriga planer och program

Som nämnts ovan finns inom kommunen utöver översiktsplanerna ett flertal olika planeringsdokument antagna av kommunfullmäktige, som anger mål och riktlinjer för olika frågor och verksamheter. Följande aktuella planer/program har viss koppling till översiktsplanen och bedöms i huvudsak aktuella (se nästa sida). De finns tillgängliga på kommunens hemsida www.ornskoldsvik.se.

Exempel på planer/program (kommunstyrelsen)

- Handikappolitiskt program 2006
- Handlingsprogram för trygghet och säkerhet 2012
- Miljö- och energistrategi 2010
- Parkeringsriktlinjer 2004
- IT-infrastrukturprogram 2002
- Kulturmiljöprogram 2002
- Avfallsplan 2010
- Grönplan 2011
- Naturvårdsprogram, 2011
- Åtgärdsprogram för E4 genom centrum 2011
- Småföretagarpolitiskt program 2011

Övriga nämnder

- Förvaltningsplan för Höglandssjön Tekniska 2006
- Trafiknätsanalys Husum Tekniska 2004
- Folkhälsoprogram Humanistiska 2009
- Trafiknätsanalys Centralorten Tekniska 2001

Följande nya översiktsplaner bör tas fram/påbörjas under mandatperioden:

- Centralorten (se avsnitt 6.18)
- Höglandsområdet (ev. som del i plan för centralorten, se avsnitt 6.18)
- Södra industriområdet (ev. som del i plan för centralorten, se avsnitt 6.18)

Bl.a. följande planer eller program avses revideras/tas fram under mandatperioden:

- Handikappolitiskt program (Kommunstyrelsen)
- Cykelplan, påbörjad (Kommunstyrelsen)
- Landsbygdsstrategi påbörjad, (Kommunstyrelsen)
- Friluftspan, påbörjad (Samhällsbyggnad)
- Strategidokument för idrott och kultur (Samhällsbyggnad)
- Stadsmiljöprogram (Samhällsbyggnad)
- Handelpolicy (Kommunstyrelsen)
- Kulturmiljöprogram (Samhällsbyggnad)
- Samrådsområden skogsbruk (Samhällsbyggnad)
- Trafiknätsanalys Bjästa Köpmanholmen, påbörjad (Samhällsbyggnad)

Riktlinje

- Varje kommunal nämnd, förvaltning och bolag har ansvar för att beslut sker i enlighet med den antagna översiktsplanen och övriga antagna planer och program. Beslut som strider mot gällande planer och program ska motiveras och normalt prövas politiskt.

Konsekvenser

- Det är alltså en bred öra av dokument och beslut som anger hur kommunen avser agera, som är svåröverblickbar. Med översiktsplanen som samlade dokument ges ändå en samlad bild och tillfälle att ta beslut om vilka planer/program som är inaktuella och vilka som behöver revideras kommande mandatperiod.

Åtgärd

- Genomför plan- och programarbeten enligt ovan (samtliga berörda)

2 Utvecklingsfrågor för Örnköldsviks kommun

Detta kapitel syftar i första hand till att ge underlag för en diskussion om kommunens framtid. Vad är viktigt för oss att satsa på och att värna om?

Utvecklingsarbetet i kommunen sker på många fronter. Det centrala arbetet för hela kommunen har de senaste åren skett under samlingsnamnet Världsklass 2015, där kommunen, företag och privatpersoner arbetat gemensamt. Det interna utvecklingsarbetet sker inom varje nämnd.

Mål och riktlinjer för kommunens utveckling finns formulerade i många sammanhang. I kommunens översiktsplan från 2007 görs genomgångar av kommunens framtidsfrågor. Kommunfullmäktige har också antagit flera andra planer och program som anger mål och riktlinjer för framtiden inom olika ämnesområden, se avsnitt 1.4. I avsnitt 2.4 redovisas den vision och de övergripande mål som kommunfullmäktige beslutat om för mandatperioden 2011 – 2014.

Kommunfullmäktiges vision innebär att vi ska sträva efter en hållbar kommun. En definition av hållbarhetsbegreppen ges i kapitel 1.

2.1 Omvärldsfrågor

I översiktsplanen finns omvärldsfrågor redovisade i varje avsnitt där det bedöms relevant. En viktigt fråga för kommunen är den framtida regionbildningen i Norrland. En ideell förening, Norrstyrelsen, har arbetat för att förbereda bildandet av en gemensam region för hela Norrland. Örnköldsviks kommun har varit positiv till en sådan lösning. Staten har dock valt att inte besluta om en ny regionsbildning, bl.a. beroende på att det finns olika uppfattningar i Norrland om den lämpligaste lösningen. Landstinget har ställt sig bakom en lösning där Västernorrland bildar region med Jämtland, med möjlighet för länets norra kommuner att istället ansluta till en ny region med Västerbotten.

Av särskild betydelse för oss i kommunen är vilka utvecklingsplaner som finns i regionen. Länsstyrelsen har tagit fram ”Regional utvecklingsstrategi för länet 2011-2020” som är ute på samråd under våren 2011. I denna har följande vision och övergripande målbilder formulerats:

”Västernorrland – länet med funktion och attraktivitet
Tillsammans öppnar vi dörrarna för ett större Västernorrland där vi är:

- Nära varandra
- Nära marknaderna
- Nära utvecklingsfronten”

Kontaktpersoner

- Thomas Lundgren, kommunledningsförvaltningen, tfn. 0660-884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

För att uppnå detta har fyra prioriterade fokusområdena definierats inom vilka mål och särskilda insatser under den närmaste tioårsperioden föreslås:

- Människan som drivkraft
- Arbetskrafts- och kompetensförsörjning
- Förnyelse och dynamik
- Tillgänglighet och infrastruktur

Därtill ett flertal regionala sektorprogram med mål och riktlinjer som alla har betydelse för kommunens planering. Det gäller t.ex. Regionalt tillväxtprogram, Regionala miljömål, Regional transportplan, Västernorrlands energi- och klimatstrategi.

Även Landstinget, som svarar för hälso- och sjukvården och har viktiga roller för bl.a. kollektivtrafik, kultur och regional utveckling, har stor betydelse för kommunens framtid.

2.2 Nuläge

Örnsköldsvik i regionen

Örnsköldsvik, eller Nolaskogs som bygden också kallas, ligger på norrlandskusten drygt 50 mil norr om Stockholm, och är den nordligaste kommunen i Västernorrlands län. Till residensstaden Härnösand (25 000 inv) och till länets största stad, Sundsvall (96 000 inv), är avstånden 10 respektive 15 mil. Umeå (116 000 inv), med universitet och region-sjukhus, ligger i Västerbottens län 10 mil i norr.

Läget mellan dessa regionala centra, Umeå respektive Härnösand/ Sundsvall, har bidragit till att Örnsköldsvik har jämförelsevis få regionala funktioner inom både näringsliv och offentlig sektor.

Inom Västernorrlands län samverkar de sju kommunerna i många regionala frågor. Örnsköldsviks kommun är dessutom sedan 1993 medlem i Kvarnenrådet som i övrigt består av kommunerna i Västerbottens län och i Vasa län i Finland. Det exportorienterade näringslivet har många kontakter med såväl övriga delar av landet som med andra länder.

Kommunen samarbetar med Kramfors och Länsstyrelsen m.fl. om världsarvsområdet Höga Kusten.

Inom turistnäringen samarbetar idag kommunen på flera fronter: Kramfors kommun (Höga Kusten), Mitt Sverige Turism (kommunerna i Västernorrland), Sagavägen (kommuner i Västerbotten och Norge).

En nyckelfråga för kommunen är att öka samverkan med angränsande städer. Örnsköldsvik är en aktiv part i byggandet av framtidens arbetsmarknadsregion, där Botniabanan är den viktigaste nya förutsättningen. Se nedan under 2.3 Örnsköldsviks nya utmaningar.

Kommunen är också positiv till en framtida regionbildning bestående av de fyra nordligaste länen. Om detta ej är möjligt så förordar Örnsköldsvik en regionbildning med tillhörighet norrut.

Befolkningsutveckling

År 1971, då nuvarande Örnsköldsviks kommun bildades, bodde 60 336 personer i kommunen. År 1995 var antalet 58 246 och vid utgången av år 2005 var antalet 54 943. På 10 år minskade alltså folkmängden med ca 3300 personer, eller knappt 0,6 % per år. Under åren 2006–2008 ökade kommunen sin befolkning, vilket i huvudsak skedde i Örnsköldsviks tätort men i viss mån även i Grundsunda, Nätra och Sidensjö. Under de senaste åren har kommunen återigen minskat något.

Jämfört med riksgenomsnittet föds det relativt få barn i kommunen, trots betydligt högre frukt-samhetstal än rikets. Det beror på ett underskott av människor i åldrarna 20 till 40 år. Vi har också en större andel äldre än hela riket.

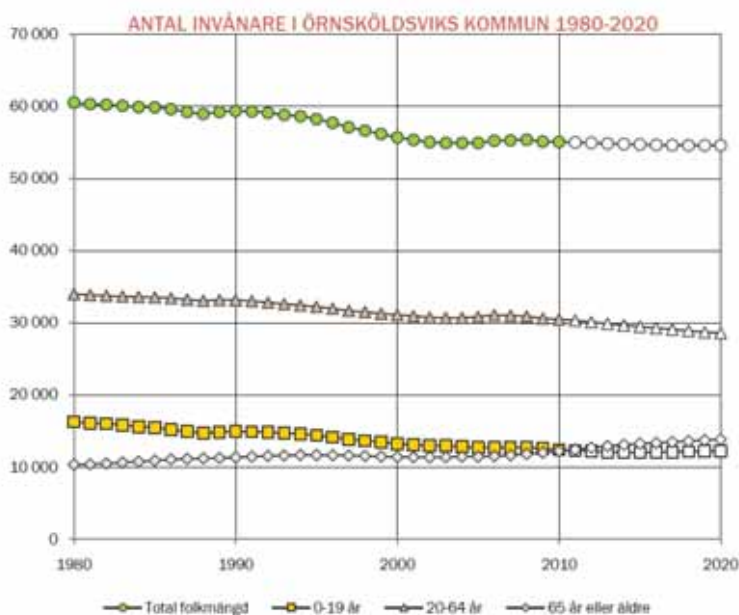
Prognosen för befolkningsutvecklingen, baserad på de senaste tre åren, visar på en minskning av befolkningen till knappt 55 000 invånare år 2020. Orsaken är att det positiva flyttningsnettot förväntas bli mindre än det negativa födelsenettot. Antalet äldre kommer att öka det närmaste decenniet, framför allt i åldern 65–80 år. Deras utträde från arbetsmarknaden kan förväntas ge upphov till arbetskraftsbrist. Först om något decennium kommer åldersgruppen 80 år och äldre att öka kraftigt. Samtidigt ökar också försörjningsbördan för yrkesverksamma, d.v.s. denna grupp ska försörja en allt större grupp icke yrkesverksamma. Försörjningsbördan väntas öka snabbare i Örnsköldsvik än i riket i sin helhet.

De kommande befolkningsförväntningarna – både vad gäller befolkningens antal och sammansättning – är en utmaning som ställer krav på anpassning och förnyelse av kommunens verksamheter.

Inom Världsklass 2015 har ett befolkningsscenario tagits fram som syftar till att beräkna vilken effekt på befolkningsutvecklingen som ett antal utvecklingsfrågor kan få. Se avsnitt 2.4 nedan.

Näringsliv och arbete

Örnsköldsvik har ett tydligt exportorienterat näringsliv, uppbyggt kring pappers- och massaindustri. Stora internationella koncerner har under de senaste decennierna funnit Örnsköldsvik vara en bra etableringsort för olika industriella verksamheter, t.ex. BAE Systems (hemvist USA/ England), Akzo Nobel (Holland), Bosch Rexroth (Tyskland), Sanmina-SCI (USA), Outokumpu och M-real (Finland) och nu även Domsjö Fabriker (Indien). Dessa företag verkar inom områden som militära fordon, hydraulikmotorer, elektronik, kemikalier, rostfria verkstadsprodukter samt papper och cellulosa. En rad teknik- och IT-konsultföretag har etablerats och utvecklats i kölvattnet av dessa stora industrier. Här finns företag som Eurocon, Sogeti, KnowIT, WSP, Knightec för att nu nämna några. Bemanningsföretag som Adecco, Proffice m.fl. bidrar till att försörja industrin med

Total folkmängd 1980-2020. Historisk utveckling av kommunens folkmängd från 1980 – 2010. Prognostiserad folkmängd under perioden 2011 – 2020. Prognoserna bygger på en modell utvecklad av Statisticon AB samt på befolkningsstatistik från Statistiska centralbyrån, SCB.

På kommunens webbplats www.ornskoldsvik.se finns mer statistik om Örnsköldsviks kommun.

kompetens samt att lösa deras kapacitetsproblem vid beläggningstoppar. Dessa företag är också viktiga leverantörer av kompetens och humankapacitet till företag i samband med nyetableringar. Vi ser idag en ständig utveckling inom industrin mot mer kunskapsinriktad verksamhet som ställer ökade krav på kompetens.

Andelen anställda i tillverkningsindustrin är förhållandevis hög (23 %) jämfört med riksgenomsnittet (15 %). Det totala antalet tillverkande företag är ca 300 och dessa exporterar i genomsnitt 75-80 % av produktionen. Exporten från Örnsköldsvik, räknat i exportvärde/capita, är ungefär dubbelt så hög som riksgenomsnittet, varför Örnsköldsviks näringsliv är mycket viktig för landets ekonomi och handelsbalans.

Örnsköldsvik har god samverkan med angränsande kommuner i en gemensam arbetsmarknadsregion. Denna samverkan underlättas av Botniabanans etablering som bl a möjliggör ökad arbetspendling inom regionen samt underlättar pendlingen för studerande vid universitetet i Umeå.

Kommunikationer och tillgänglighet

E4 förbinder städerna längs norrlandskusten och har efter utbyggnad av bl.a. Högakustenbron god standard. Genomfarten genom Örnsköldsviks stadscentrum skapar dock stora miljö- och säkerhetsproblem, se avsnitt 3.19.

I olika sammanhang har uppmärksammats att förutsättningarna för cykling behöver förbättras i kommunen. För samhället är det värdefullt om så många som möjligt väljer s.k. aktiv transport (gång eller cykel) istället för bil, eftersom det innebär mindre miljöbelastning och trängsel samt förbättrad folkhälsa. Även tillgång till bra kollektivtrafik är viktig för detta.

Botniabanen, en ca 19 mil ny järnväg mellan Umeå och Kramfors, invigdes augusti 2010 varvid persontrafiken mellan Umeå och Örnsköldsvik startade. I augusti 2012 ska också Ådalsbanan mellan Kramfors och Härnösand vara upprustad och då startar även trafiken söderut. Banan får betydelse

- för snabbare, säkrare och miljömässigt bra godstransporter från Norrlands tunga och exportintensiva industri,
- som regional förbindelse längs norrlandskusten med arbetspendling inom regionen,
- för den långväga persontrafiken till/från Norrland.

Norra stambanan passerar kommunen tre mil in i landet och har lägre standard än stambanorna i södra Sverige. En tvärbana för godstrafik förbinder Örnsköldsviks stad med stambanan i Mellansel.

Örnsköldsviks flygplats ligger 25 km norr om staden.

Inlandets vägnät har i stora delar låg standard, vilket försvårar de viktiga transporterna av virke till skogsindustrin, speciellt under tjallossningsperioden.

Den allmänna hamnen i Örnsköldsviksfjärden består av flera hamnlägen, bl.a. vid Domsjö såg och vid Sjögatan. Den gamla kommunala hamnen (Stadskajen) kommer även i fortsättningen att kunna ta emot t.ex. kryssningsfartyg och isbrytare. En ny kommunal hamn har 2006 färdigställts i Köpmanholmen. Fabrikerna i Husum och Domsjö har egna hamnar.

Tillgång till datakommunikation med hög överföringskapacitet – bredband – är en viktig förutsättning för företagande, boende och offentlig verksamhet. Bredbandsnätet har byggts ut till i princip hela kommunen sedan 2003; mer än 95 procent av hushållen och företagen bedöms ha möjlighet att skaffa en bredbandsanslutning. ADSL (bredband via telefonledningarna) är utbyggd till nästan alla telefonstationer. I de större tätorterna har också fibernät byggts ut som ger förutsättningar till högre överföringskapacitet. 2010 byggdes ett fibernät ut till Ulvöhamn.

Högre utbildning

I Örnsköldsvik har Umeå universitet och Mittuniversitet verksamhet. Umeå universitet har utöver utbildning även två professorer och ett antal doktorander med inriktning teknisk kemi på plats. Ett intensifierat samarbete med kemi/processindustrin pågår. Mittuniversitetets huvudsakliga verksamhet gäller forskning vid Digital Printing Center.

Inom ramen för kommunens arbete med utveckling av Campus Örnsköldsvik, som är samlingsnamnet för all utbildning på eftergymnasial nivå, ryms även Yrkeshögskoleutbildning (Yh). Det finns flera aktörer som bedriver den formen av utbildning med stark koppling till näringslivet. Kommunen verkar för att öka utbudet av utbildning och därmed också öka antalet studenter i staden. Det finns också en strävan efter att samla utbildningsverksamheten till inre hamnen i centralt läge och med närhet till resecentrum. Studenterna garanteras boende på promenadavstånd nära centrum. Utbyggnaden av utbildning på eftergymnasial nivå ska ske på alla nivåer grundutbildning, forskarutbildning och forskning och samverkan med näringslivet och det omgivande samhället. Utvecklingsarbetet utgår från samverkan utbildning – arbetsliv i syfte att kunna erbjuda utbildningar som ger jobb.

För dem som vill studera på distans finns Lärcentrum på Campus Örnsköldsvik. Där erbjuds en studiemiljö och möjligheter att träffa andra studenter.

Gymnasieskolor och vuxenutbildning ger de grundläggande förutsättningarna för tillträde till högre utbildning.

I jämförelse med riket har Örnsköldsviks en högre andel som endast har gymnasial utbildning och lägre andel med eftergymnasial utbildning. Andelen kvinnliga studenter som går vidare till högskolestudier är dock mycket hög i Örnsköldsvik (mer än 55 procent, vilket är ca 10 procentenheter mer än riket). För män är siffran drygt 30 procent, något lägre än för riket.

Utbildningsnivå	Procentuell fördelning Kommunen		
	M	Kv	Tot
Förgymnasial utbildning	14	9	12
Gymnasial utbildning	60	51	56
Eftergymnasial utbildning	25	39	32
Uppgift saknas	1	1	1
Totalt, %	100	100	100
Antal, 1 000-tal	16	15	30
Avser 20–64 år			

Utbildningsnivå i Örnsköldsviks kommun

Miljö och energi

De lokalt betingade miljöfaktorerna har sin grund i industristruktur, bebyggelsestruktur och naturgivna förutsättningar. Cellulosa- och träindustrins miljöpåverkan har varit av tre slag. Dels industrins stora behov av råvara, som format skogslandskapet, och cellulosaindustrins stora anläggningar vid kusten - Husum, Domsjö och Köpmanholmen - vars utsläppskällor påverkat miljön i kustregionen inom stora områden, dels industrins målmedvetna utbyggnad av vattenkraften. I Västernorrlands län är ca 95 procent av den utbyggbara vattenkraften utbyggd. Därtill kommer att flottningsepoken avsatte stora spår även i de mindre, strömmande vattendragen.

Bebyggelsestrukturen inom kommunen medför att kommunens invånare i hög utsträckning är beroende av privatbilar – Örnsköldsvik är en av de kommuner i Sverige som har mest privatbilar i förhållande till folkmängden. Kommunens topografi medför att bebyggelsen ofta är lokaliserad till dalgångar, omgivna av höga berg. Vintertid uppstår därför i flera orter inversionsförhållanden, dvs. den kalla luften blir stillastående vilket medför att dessa orter, bl.a. Örnsköldsviks tätort, är känsliga för luftutsläpp från t.ex. biltrafik och bostadsuppvärmning.

Kommunens berggrund består av sura bergarter och jordskikten är tämligen tunna, varför luftburna föroreningar som exempelvis försurningen och cesiumnedfallet från Tjernobyl fått mycket stor genomslagskraft i kommunen.

Beroendet av fossila bränslen har minskat väsentligt inom uppvärmningssektorn, där fjärrvärmens spelar en viktig roll. Inom transportsektorn däremot är fossilberoendet fortfarande stort. Stora möjligheter finns dock till utveckling, t.ex. inom ramen för Biofuel Region där hållbarhet och sysselsättning stärks i en gemensam process för att öka användningen av etanol som fordonsbränsle.

En utgångspunkt för kommunens miljöarbete är de nationella och regionala miljömål som finns beslutade nationellt och för länet (av Länsstyrelsen). I den miljö- och klimatstrategi som antogs 2010 formuleras de lokala miljömålen för både kommunkoncernen och för hela kommunen.

Översiktsplanens konsekvenser på miljömålen redovisas i planens konsekvensanalys.

I avsnitt 3.4 (energi) ges en överblick över kommunens arbete med energirelaterade miljöfrågor

Örnsköldsviks kommun är medlem i SEKOM, Sveriges ekokommuner, vilket bl.a. innebär att vi ska arbeta med vissa indikatorer för hur miljöarbetet utvecklas.

Hälsa och välfärd

En faktor som kan påverka kommunens utveckling är i vilken riktning folkhälsan utvecklas. Folkhälsoutvecklingen är en tillväxtfråga som påverkar hela samhället och dess ekonomiska förutsättningar. Genom t.ex. minskat utanförskap sänks kostnaderna för insatser i vård och omsorg för barn, vuxna och äldre, för missbruk och skadegörelse osv. Som resultat av det ökar produktionsnivån och investeringsmöjligheterna och därmed påverkas tillväxten i Örnsköldsvik.

Dessutom utgör skillnader i hälsotillståndet en utmaning, exempelvis är personer med hög utbildning och höga inkomster friskare, kvinnor har sämre psykisk hälsa än män medan högre andel män än kvinnor är överviktiga. För att hantera dessa frågor i planering och beslutsfattande finns olika verktyg, exempelvis folkhälsobeskrivningar och välfärdsbokslut.

Kontaktperson miljö och energi

- Marianne Dahlbäck
Kommunledningsförvaltningen
tel. 0660-883 72
marianne.dahlback@ornskoldsvik.se

Nationella miljömål:

- 1 Begränsad miljöpåverkan
- 2 Frisk luft
- 3 Bara naturlig försurning
- 4 Giftfri miljö
- 5 Skyddande ozonskikt
- 6 Säker strålmiljö
- 7 Ingen övergödning
- 8 Levade sjöar och vattendrag
- 9 Grundvatten av god kvalitet
- 10 Hav i balans samt levande kust och skärgård
- 11 Myllrande våtmarker
- 12 Levande skogar
- 13 Ett rikt odlingslandskap
- 14 Storslagen fjällmiljö
- 15 God bebyggd miljö
- 16 Ett rikt växt- och djurliv

Regionala miljömål

- 1 Begränsad miljöpåverkan
- 2 Frisk luft
- 3 Bara naturlig försurning
- 4 Giftfri miljö
- 5 Skyddande ozonskikt
- 6 Säker strålmiljö
- 7 Ingen övergödning
- 8 Levade sjöar och vattendrag
- 9 Grundvatten av god kvalitet
- 10 Hav i balans samt levande kust och skärgård
- 11 Myllrande våtmarker
- 12 Levande skogar
- 13 Ett rikt odlingslandskap
- 14 Geologisk mångfald
- 15 God bebyggd miljö
- 16 Ett rikt växt- och djurliv

I Örnsköldsviks kommun bor man tryggast i Sverige, upplever invånarna. Undersökningar visar att hög trygghetsnivå gäller även i fler Norrlandskommuner. Inom området för säkerhet och trygghet är samverkan stark mellan flera aktörer i Örnsköldsvik. Hälsoläget är i stort sett gott. De folkhälsoproblem som finns i Örnsköldsvik följer i stort sett länets och rikets, med ökande psykisk ohälsa, hjärt-kärlsjukdomar, hög alkoholkonsumtion, tobak- och drogmissbruk, övervikt och låg fysisk aktivitet. Några negativt avvikande trender för länet och för Örnsköldsvik jämfört med riket är högre dödlighet i hjärt- och kärlsjukdom samt övervikt och fetma. Dessa problem har samband med befolkningens utbildningsnivå, livsmiljö och levnadsvanor, vilket visar vikten av att skapa samhällsliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor, såväl genom sociala insatser och utbildning, som genom planering av den fysiska livsmiljön.

Örnsköldsviks kommun har de senaste åren haft en sviktande arbetsmarknad med arbetslöshet som särskilt hårt drabbat unga vuxna. Hälsa och ekonomi hör samman. Att ha egen försörjning och ett arbete är ett grundläggande behov och en avgörande faktor för att undvika utanförskap både socialt och ekonomiskt. Arbetslösheten ger också negativa återverkningar i samhällsekonomin i form av ökat behov av försörjningsstöd, socialt stöd och produktionsbortfall.

Föräldrars situation är också barnens. För barn och ungas hälsa och utveckling är föräldrarna den mest betydande resursen, därför är det viktigt att de kan ge sina barn bra uppväxtvillkor i Örnsköldsvik. I kommunen finns en rad riktade verksamheter till familjer i utsatta situationer, och vissa förebyggande insatser som erbjuds föräldrar generellt inom områdena föräldraskap och drogfrihet. (I detta sammanhang finns en god samverkan på regional nivå och med ideella sektorn). Förutom att stödja föräldrar i sitt föräldraskap är målet att alla barn och ungdomar ska lyckas med sina skolstudier kanske den främsta skyddsfaktorn vi kan satsa på. Livsmiljön i och kring förskola och skola är också betydelsefulla uppväxtmiljöer (för bl a. lärande och levnadsvanor samt för inflytande och delaktighet) liksom strävan att minska segregationen mellan bostadsområden och öka antalet mötesplatser och därmed främja den sociala sammanhållningen.

Kommunikationerna i kommunen är en viktig fråga för både jämlikhet och jämställdhet. Nyttjandet av kollektivtrafiken är låg i Örnsköldsvik. Resvanorna behöver förändras för att utveckling ska ske och avgifterna hållas låga för att öka tillgängligheten, särskilt för vissa målgrupper. Kommunens utbyggnad av gång- och cykelvägar ger ökade förutsättningar för fysisk aktivitet och arbetspendling med cykel samt ökad rörelsefrihet för barn och unga. Närheten till naturen som finns i Örnsköldsvik ger invånare möjligheter till egenvård. En ökad tillgänglighet till friluftsliv och natur kan bidra till förbättrad folkhälsa.

Föreningslivet i Örnsköldsviks kommun spelar en viktig roll och har av tradition haft en stark ställning. Det är betydelsefullt att den ideella sektorn ges förutsättningar både ekonomiskt och geografiskt att bidra i framtiden till människors fysiska, psykiska, andliga, kulturella och sociala hälsa.

Kontaktperson hälsa och välfärd

- Birgitta Edin Westman
Välfärdförvaltningen
tel. 0660-886 31
birgitta.edin-westman@ornskoldsvik.se

Nationella målområden för folkhälsa

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar;
3. Barns och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel.

Genom att Sverige under tecknad FN:s konvention om barns rättigheter gäller den även för kommunens verksamhet. Konventionen omfattar alla mellan 0 och 18 år och består av 54 artiklar. Fyra av dem är grundartiklar som man hela tiden lutar sig mot:

- Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och ingen får bli diskriminerad
- Artikel 3: Att alltid se till barnets bästa
- Artikel 6: Att barn har rätt till liv och utveckling
- Artikel 12: Att barn har en åsiktsfrihet och en rätt att bli hörd i frågor som berör dem

I kommunens folkhälso-politiska program 2009 - 2014 anges som inriktningsmål "Ökad efterlevnad av barnkonventionen".

2.3 Örnsköldsviks nya utmaningar

I november 2011 togs ”Strategidokument för hållbar tillväxt i Örnsköldsvik 2012-2015” i kommunfullmäktige. Som analysplattform utgår strategidokumentet från en SWOT-analys som gjorts gällande hållbar utveckling i Örnsköldsvik.

I strategidokumentet lyfts fem utmaningar fram som avgörande för fortsatt och långsiktig tillväxt i Örnsköldsvik. Dessa fem utmaningar utgör ramverket och viljeinriktningen för perioden fram till 2015. De är vägledande för vilka projekt som ska drivas med stöd av de avsatta medlen inom Världsklass 2015. För att möta utmaningarna samlar vi och riktar de gemensamma krafterna. Utmaningarna utgör målbilder som alla, individer såväl som organisationer, kan bidra till att nå.

Kontaktpersoner

- Vanja Östman
Kommunledningsförvaltningen
tel. 0660-886 82
vanja.ostman@ornskoldsvik.se

- Frida Bylin
Kommunledningsförvaltningen
tel. 0660-883 26
frida.bylin@ornskoldsvik.se

Utmaningarna Örnsköldsvik står inför är

Realisera arbetsmarknadsregionen

Handlar om att förverkliga en gemensam arbetsmarknadsregion med Umeå och att inom Botniaregionen skapa en gemensam identitet som för människor samman och ökar rörligheten. Botniabanans tillkomst möjliggör en förbättring av Örnsköldsviks näringsgeografiska läge. Med en gemensam arbetsmarknadsregion förbättras Örnsköldsviks konkurrenssituation väsentligt.

Attraktionskraft i en global värld

Handlar om att säkerställa Örnsköldsviks långsiktiga kompetensförsörjning och ständigt utveckla Örnsköldsviks attraktivitet. Rätt matchning mellan utbud av utbildad befolkning och behov av kompetens på arbetsmarknaden. Förutsättningar för verksamheter och näringsliv att utvecklas på orten. En attraktiv plats för att behålla och locka till sig nya människor, verksamheter och företag.

Klimat, Råvaror och Energi

Handlar om att fortsätta utveckla klimatsmart produktion av varor och tjänster och tillverka energieffektiva produkter från förnybara råvaror. En total omställning av samtliga energisystem, energieffektivisering genom en utbyggnad av koldioxidfria energi- och transportlösningar och användning av förnybara råvaror vid tillverkning av nya energieffektiva klimatneutrala produkter.

Förnyelse och innovation

Handlar om att ta tillvara på och stimulera innovationsförmågan hos människor och organisationer. Skapa kreativa utvecklingsmiljöer och öka öppenheten för det som upplevs som nytt, annorlunda eller oliktankande. Fler arenor och kreativa miljöer som ökar möjligheter till förnyelse och innovativitet. Ett ökat inflöde av idéer, människor och kulturer in till Örnsköldsvik och in i de kreativa utvecklingsprocesserna.

Utvecklingsarbetet

Handlar om att hitta lösningar tillsammans och att vara handlingskraftiga. Att bibehålla det goda samarbetsklimatet och att fortsätta genomföra saker som främjar växtkraften i Örnsköldsvik.

Ytterligare utmaningar

Det finns naturligtvis fler utmaningar för kommunen än dessa, se nulägesbeskrivningen i avsnitt 2.2.

2.4 Vision och mål 2015

Kommunfullmäktige har för kommunens arbete mot 2015 formulerat följande:

Översiktsplanen är ett verktyg för att uppnå visionen och målen. Efter- som planens huvuduppgift är mark- och vattenanvändningsfrågor, torde den i första hand beröra perspektivet Utveckling och förnyelse, men planen har även betydelse för de övriga perspektiven, t.ex. vad gäller delaktighet och engagemang (Medborgarnytta).

Arbetet med att förverkliga visionen och målen kommer att struktureras utifrån översiktsplanen och de tre strategierna för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Se avsnitt 1.3 ovan.

Befolkningsmål

Tidigare har inom ramen för Världsklass 2015 (se avsnitt 2.5) har funnits befolkningsmål för kommunen. Dessa har nu omformulerats till ett befolkningsscenario, som visar vilken effekt på befolkningsutvecklingen olika projekt/satsningar kan få. Utöver en "neutral" befolkningsprognos för perioden 2012-2020, som ger 54 190 invånare år 2020, har effekten av fem potentiella framgångar adderats, vilket ger en möjlig befolkning på drygt 60 000 invånare.nm,

2.5 Världsklass 2015

Världsklass 2015 är kommunens utvecklingsarbete med huvudmål att Örnsköldsvik ska vara en kommun av världsklass att leva i, att arbeta i och besöka. Näringsliv och offentlig sektor samverkar framgångsrikt i detta arbete. Arbetet är en plattform där gemensamma krafter samlas för att möta Örnsköldsviks utmaningar genom projekt och aktiviteter. Till utvecklingsarbetet finns personella och ekonomiska resurser kopplade som kan användas som en katalysator. Viktiga utgångspunkter för att ta del av dessa resurser är att arbetet sker i samverkan med andra och att det finns fler medfinansiärer. Arbets sättet består av en inbjudande och inkluderande process, öppet och tillgängligt för alla. Metoder och verktyg som skapar delaktighet och engagemang används och en mångfald och bredd på alla nivåer i arbetet eftersträvas.

Vi lever i en alltmer gränslös värld där förändringar äger rum med svindlande fart. Händelser på andra sidan jordklotet kan på kort tid förändra förutsättningarna för oss som bor och verkar i Örnsköldsvik. Örnsköldsviks kommun har under många år jobbat aktivt med utvecklingsfrågor. Näringsliv och offentlig sektor har samverkat framgångsrikt i detta arbete, först inom ramen för Vision 2008 och just nu inom ramen för Världsklass 2015. Arbets sättet har varit inkluderande, viktiga ingredienser har handlat om att hitta ett fungerande samarbete, dialog, gemensamma beslut och gemensamt genomförande mellan näringslivets aktörer och de offentliga organisationerna. Arbetet tar sin utgångspunkt i de fem utmaningar som redovisas ovan under avsnitt 2.3 (Örnsköldsviks utmaningar).

Riktlinje:

- Världsklass 2015 är en prioriterad del i kommunens arbete kommande mandatperiod.

Kontaktpersoner

- Vanja Östman
Kommunlednings-
förvaltningen
tel. 0660-886 82
vanja.ostman@
ornskoldsvik.se

- Frida Bylin
Kommunlednings-
förvaltningen
tel. 0660-883 26
frida.bylin@
ornskoldsvik.se

2.6 Geografiska prioriteringar och serviceorter

Med den åldersstruktur och befolkningsutveckling vi har i kommunen kan det finnas skäl att prioritera vissa orter för viss offentlig service. Också för andra aktörer såsom Landstinget, Länsstyrelsen, organisationer och privata företag har det betydelse hur kommunen prioriterar. Kanske kan en prioritering leda till en ökad trygghet om vilka kvaliteter olika orter långsiktigt kommer att kunna erbjuda. En prioritering innebär alltid att någon får mer än de andra, men alternativet kan vara att alla drabbas och att alla får leva i större osäkerhet om framtiden.

Översiktsplanen pekar ut Örnsköldsviks tätort som kommunens centralort, och Bjästa, Bredbyn, Björna och Husum som serviceorter viktiga för sina omland. Redovisningen är ett underlag för förvaltningsarnas lokalisering av sina verksamheter, utan att vara direkt styrande. I det pågående arbetet med en landsbygdsstrategi bör övervägas riktlinjer för vilka funktioner och verksamheter som bör finnas på dessa orter.

I en tidigare utredning bedömdes att geografiska prioriteringar kan övervägas för ett flertal kommunala verksamheter:

- **Skolverksamheten** – alla skolor är viktiga för sin bygd. Elevutvecklingen i kommunen är dock sådan att nedläggningar förr eller senare kommer att aktualiseras. Utan prioriteringar finns risken att nedläggningshotet kommer att ligga över alla skolor med negativ elevutveckling. Är det önskvärt att kommunen lägger fast vilka skolor som bedöms särskilt viktiga att behålla med hänsyn till alla viktiga frågor såsom barnens behov, omgivande bygd, pedagogik och ekonomi? Vilka skolor är det i så fall?
- **Kollektivtrafiken** – vilka orter/stomlinjer är viktiga att behålla långsiktigt?
- **Kultur- och fritidsanläggningar** – vilken geografisk fördelning ska eftersträvas för bibliotek, idrottsplatser, simhallar, fritidsgårdar och samlingslokaler?
- **Äldreboendet** – vilken geografisk fördelning ska eftersträvas?
- **Hemtjänsten** – har lokaliseringen av hemtjänstlokaler betydelse?
- **Räddningstjänsten** – är antal och spridning av räddningsstyrkorna rimlig?
- **Lokalkontor** för drift av gata/vatten/avlopp m.m. – finns andra motiv än ekonomiska var lokalkontoren ska ligga?
- **Fjärrvärme** – finns andra motiv än de rent affärsmässiga för var Övik Energi ska arbeta med utbyggnad av fjärrvärmen?
- **Bredband** – finns andra motiv än de rent affärsmässiga för var Övik Energi ska arbeta med utbyggnad av bredband?
- **Lägenheter i allmännyttan** – finns andra motiv än de rent affärsmässiga för var Övikshem ska bedriva verksamhet?

Riktlinjer

- Örnsköldsvik är kommunens centralort. Bjästa, Bredbyn, Björna och Husum är serviceorter som är viktiga för sina omland.

Åtgärder

- Klarlägg i arbetet med landsbygdsstrategin vilka verksamheter och funktioner som bör finnas på serviceorterna (ansvarig: Kommunledningsförvaltningen/Tillväxtavdelningen).

Kontaktpersoner

- Thomas Lundgren, kommunledningsförvaltningen, tfn. 0660-884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se
- Lena Lindström, kommunledningsförvaltningen, tfn. 0660-884 12
lena.lindstrom@ornskoldsvik.se

Inom ramen för kommunens arbete med landsbygdsutveckling har s.k. servicepunkter inrättats på ett antal orter. Målet är att servicepunkten ska vara ett viktigt nav för sin ort och den service som den kan komma att erbjuda för boende och besökare. Utgångspunkten är en utökad service på landsbygden och dess orter.

Från december 2014 finns tio servicepunkter i kommunen; Gideå, Hemling, Långviksmon, Köpmanholmen, Myckelgensjö, Solberg, Ulvön, Flärke (Gideå), Trehörningsjö och Sidensjö.

Kapitel 3 Allmänna intressen inkl. riksintressen

I plan- och bygglagen och miljöbalken redovisas allmänna intressen som ska beaktas vid beslut som rör mark- och vattenanvändningen. Översiktsplanen ska redovisa dessa allmänna intressen och hur kommunen avser att beakta dem. Gemensamt för alla allmänna intressen är att de så långt möjligt ska skyddas mot påverkan som skadar intresset. Vissa områden är riksintressen och har ett starkare skydd (se nedan).

Utöver de allmänna intressen som anges i lagarna, redovisas också i detta kapitel andra aktuella frågor/intressen där det är lämpligt att klargöra kommunens ställningstaganden. Det bör noteras att översiktsplanen inte ger en fullständig bild av de allmänna intressena. Det prövas alltid i det enskilda ärendet.

Kontaktpersoner

- Thomas Lundgren, kommunledningsförvaltningen, tfn. 0660-884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

3.1 Riksintressen

Riksintressen är områden som staten bedömt vara betydelsefulla i ett nationellt perspektiv. Det kan t.ex. gälla ett naturområde med skyddsvärd växtlighet eller ett fiskeläge med karaktäristisk bebyggelsemiljö. För samtliga riksintressen gäller att dessa skall skyddas mot åtgärder som kan skada riksintresset.

Riksintressen enligt miljöbalkens 4 kap. är utpekade i lagen. Dessa beskrivs närmare nedan. Riksintressen enligt miljöbalkens 3 kapitel föreslås av statliga verk och myndigheter i samråd med länsstyrelserna, och ska redovisas i kommunernas översiktsplaner. Om kommunen har en annan uppfattning än staten om ett riksintresse ska det framgå av översiktsplanen. Länsstyrelsens uppfattning framgår av det granskningsyttrande som Länsstyrelsen ska upprätta under utställningen och som ska fogas till den antagna översiktsplanen.

Nedan finns en sammanställning av riksintressena i kommunen. Under respektive ämnesområde och i bilagor framgår hur kommunen avser att riksintressena ska tillgodoses. Detaljeringsgraden i beskrivningarna av riksintressena varierar mellan olika intressen beroende på vilket underlagsmaterial som staten försett kommunen med.

Kommunens bedömning är att riksintressena tillgodoses från kommunens sida med redovisningen i översiktsplanen. I de fall där utbyggnad av bebyggelse och andra markanvändningsanspråk berör ett riksintresse kan den slutliga lämpligheten för dessa dock inte avgöras förrän det finns ett mer detaljerat underlag.

Vid en prövning av ett lokaliseringsärende kan hänsyn till ett riksintresse behöva tas även utanför det avgränsade området för att inte riksintresset ska påverkas. Det prövas i det enskilda ärendet. Riksintressena är inte slutligt avgränsade förrän de prövats i ett ärende.

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att bevara naturtyper och livsmiljöer för arter som EU-länderna har kommit överens om att bevara. Dessa utgör även riksintressen, och framgår av sammanställningen nedan. Många av dessa områden utgör redan riksintresse och/eller är skyddade som naturreservat enligt miljöbalken. Inom Natura 2000-områdena råder tillståndsplikt för verksamheter och åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i dessa områden. Samråd med Länsstyrelsen rekommenderas vid sådana tillfällen.

Riksintressen i Örnsköldsviks kommun

Riksintressen enligt miljöbalken kapitel 3

Rennäringen (miljöbalken 3:5)
Kärnområden och strategiska platser. Sametinget har föreslagit fler riksintressen som kommunen och Länsstyrelsen i Västernorrland motsätter sig, se avsnitt 3.12.

Yrkesfiske (miljöbalken 3:5)
Trålfiskeområde

Naturvård (miljöbalken 3:6)
Bryngbodarna
Flärke (Byviken)
Getingstabodarna, strandäng
Gideälven nedströms Gideåbacka kraftverk
Herrbergliden
Höga Kusten
Idbyfjärden och Öfjärden
Idbyån
Kålhuvudet
Källomsravinen
Lillsjöslåttern
Lännäsfältet
Mossaträsk-Stormyran
Moälven
Myrkomplex vid Pengsjöån
Rosjöområdet
Räckebergsgrottan
Saluån
Sjutjärnsmyran
Skallberget
Vändåtberget
Övre Gideälven med biflöden
Övre Nätraån med Bärsjön

Totalförsvarets riksintressen
Samråds- och stoppområden kring väderradarstation. Övriga riksintressen redovisas ej i översiktsplanen.

Kulturmiljö (miljöbalken 3:6)

Marviksgrunnan
Ulvöhamn

Trysunda
Grislan
Gideå bruk
Myckelgensjö
Arnäsbacken
Sandviken
Brynge
Eliasmynen
Lillsjöslåttern
Slättdalsberget

Friluftsliv (miljöbalken 3:6)
Höga Kusten med delområden

Kommunikationer (miljöbalken 3:8)
Flyg: Örnsköldsviks flygplats.
Järnvägar: Norra stambanan (stambanan genom övre Norrland), Botniabanan, Mellanspåret till Örnsköldsviks hamn.
Vägar: E4, 335 och 1076 Arnäs-Örnsköldsviks flygplats.
Sjöfart: Farleder, Örnsköldsviks hamn. Därutöver anser Örnsköldsviks kommun att även hamnen i Husum bör utgöra riksintresse. Kommunen har också synpunkter på avgränsningen av riksintresset för Örnsköldsviks hamn. Se avsnitt 3.9.

Energi(vattenkraft) (miljöbalken 3:8)
Gideälven (underordnat riksintresset naturvård enligt kommunen och Länsstyrelsen)
Områden för vindkraft (vindbruk), se 3.4

Sjöfart (miljöbalken 3:8)
Farleder

Enligt miljöbalkens kap. 4

Höga Kusten (miljöbalken 4:3)
Moälven (miljöbalken 4:6)

Natura 2000-områden

(miljöbalken 4:8)
Balesudden
Bågaliden
Djupviksberget
Gammtratten
Granliden
Hemlingsån
Herrbergliden
Hummelvik
Kålhuvudet
Lillsjöslåttern
Mossaträsk
Moälven
Pensjökomplexet
Ravin på Ronön
Remmarn
Rismyrberget
Salusand
Skuleskogen
Stockholmsgatorna (södra)
Stormyran (Ulvön)
Trolttjärn
Trysunda
Tågsjöbrännan
Uvsjön
Vitbergsbäcken
Vändåtberget
Västanaåhöjden
Åttjärnsbäcken

Värdefulla ämnen och material (miljöbalken 3:7)
Rockliden

Sammanfattning av kommunens synpunkter på föreslagna riksintressen

- Hamnen i Husum bör utgöra riksintresse
- Riksintresset för Örnsköldsviks hamn bör begränsas
- Riksintresset energi gäller inte Moälven och Nätraån
- Riksintresset vattenkraft är underordnat riksintresset naturvård för Gideälven
- Motsätter sig utökad riksintresse för rennäringen för Voernese (tidigare Norra Frostvikens) sameby

Energimyndigheten ska under 2012 ta fram nya riksintressen för vindbruk. Havs- och vattenmyndigheten ska under 2012 eller 2013 fatta beslut om riksintressen för dricksvatten.

Riksintressena i kommunen framgår översiktligt av kartan "Grunddragen i mark- och vattenanvändningen" samt i ortskartorna (kapitel 6).

Beskrivningar av riksintressena:

Naturvård; bilaga 1

Kulturmiljöer; bilaga 5

Moälven och Höga Kusten; se nedan

På kommunens webbplats www.ornskoldsvik.se finns kartor över samtliga riksintressen.

Där finns också länkar till mer utförlig information om flera av riksintressena.

Många av dessa områden utgör redan riksintresse och/eller är skyddade som naturreservat enligt miljöbalken. Inom Natura 2000-områdena råder tillståndsplikt för verksamheter och åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i dessa områden. Samråd med länsstyrelsen rekommenderas vid sådana tillfällen.

Riksintresse Höga Kusten och Moälven

Miljöbalkens fjärde kapitel pekar ut vissa geografiskt avgränsade områden som p.g.a. sina natur- och kulturvärden i sin helhet utgör riksintressen. Syftet med riksintresset är att skydda områdenas natur- och kulturvärden.

I Örnsköldsviks kommun finns två sådana riksintressen: Höga Kusten och Moälven. För båda områdena gäller att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön endast får komma till stånd om de inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Bestämmelserna utgör inte hinder för utvecklingen av befintliga tätorter och det lokala näringslivet eller för totalförsvarets behov.

Kommunen ska verka för att de unika kvaliteter som Höga Kusten och Moälven rymmer bevaras och samtidigt medverka till en väl avvägd utveckling av turism och andra näringar som områdenas miljöer ger förutsättningar för.

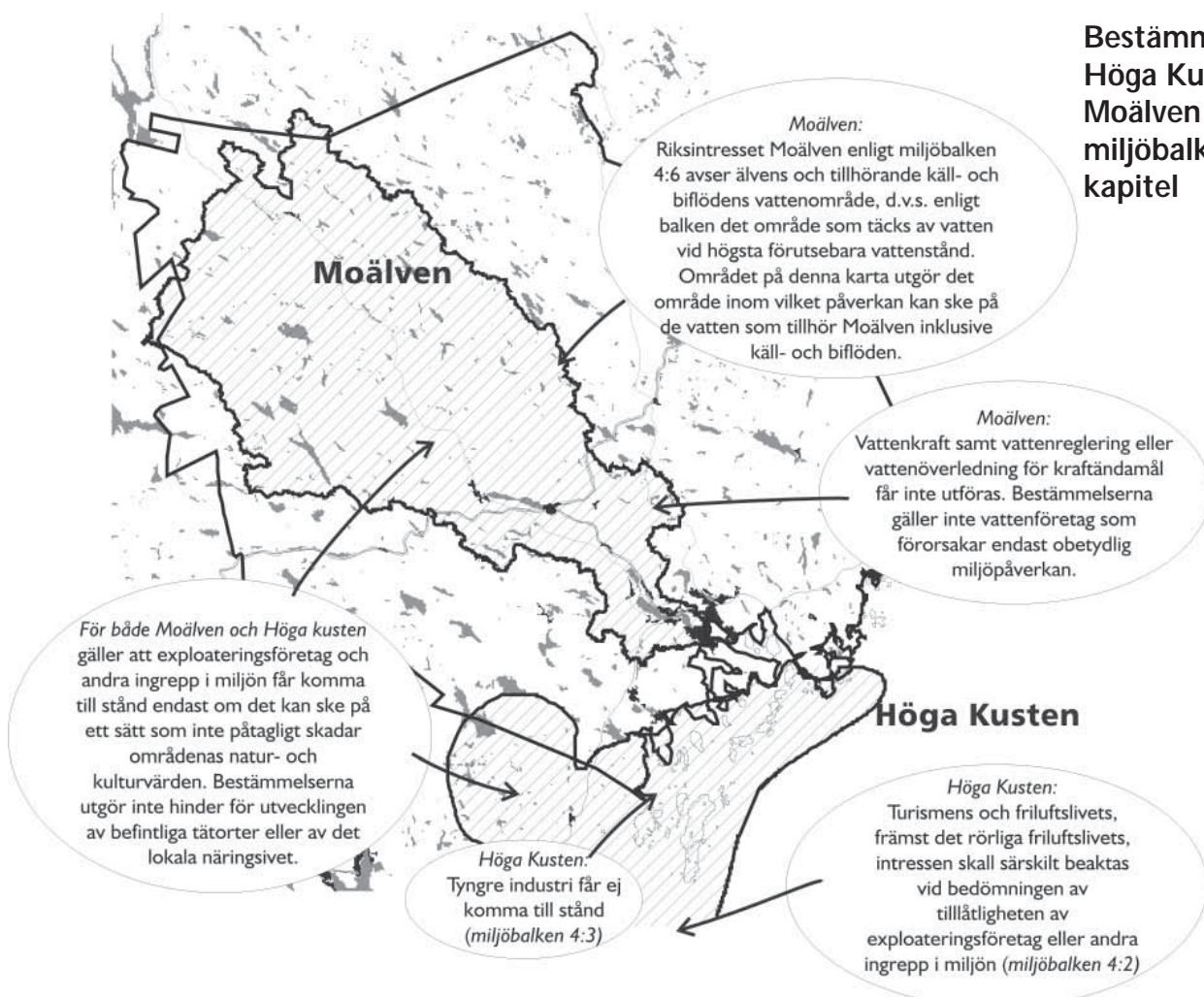
Frågor och synpunkter på riksintressena Höga Kusten och Moälven kan ställas till

- Thomas Lundgren, kommunledningsförvaltningen, tfn. 0660-884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

Se även

- 3.6 Friluftsliv
- 3.17 Turism

Bestämmelser för Höga Kusten och Moälven enligt miljöbalkens 4 kapitel

Höga Kusten

För Höga Kusten uttalas i miljöbalken särskilt områdets stora värden för turism och friluftsliv. Detta ska särskilt beaktas vid bedömning av exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön. Vidare tillåts inte lokalisering av vissa större exploateringsföretag i området.

Området omfattar kustområdet och skärgården i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde, och utgör också riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt miljöbalken 3:6 (delvis samma gränser). Dessutom är stora delar av området skyddat enligt miljöbalken genom en nationalpark (Skuleskogens) och flera naturreservat.

Områdets topografi karaktäriseras av höga berg och förkastningsbranter åtskilda av dalgångar och fjordliknande vikar. Högsta kustlinjen och landhöjningen når här sina maximum. Utanför fastlandet ligger en öppen och mäktig skärgård dominerad av de stora öarna Ulvöarna, Mjältön, Trysunda, Grisslan m.fl. Kulturlandskapet är småskaligt och starkt präglat av landskapets former. Områdets fiskelägen har anor från medeltiden, med bevarade kapell från 1600- och 1700-talen. Samtliga fiskelägen utom Sandviken har områdesbestämmelser i syfte att skydda kulturmiljön. Sandvikens fiskeläge är kulturreseptat.

Sedan många år har det utretts och diskuterats hur nya bostäder för åretrunt- och fritidsboende ska kunna tillskapas på Norra Ulvön. Syftet är främst att stärka Ulvön som centralpunkt i Höga Kusten, att öka underlaget för service m.m. och att skapa arbeten. Bl.a. har skisser på s k nyfiskeläge tagits fram. Kommunen anser att det är angeläget att nya, attraktiva bostäder kan tillskapas, helst i anslutning till Ulvöhamn, för att turismen ska kunna stärkas och åretruntboendet på ön ska kunna behållas och utvecklas. En översiktsplan för Norra Ulvön antogs av kommunfullmäktige januari 2011 som bl.a. redovisar var nya bostäder bedöms lämpliga.

Ett detaljplaneprogram för ett bostadsprojekt på Skataudden i Hummelvik med ett 30-tal bostadshus har varit på remiss under vintern 2010. Förslaget berör riksintresset Höga Kusten och till liten del det utvidgade strandskyddet (200 m). Kommunen har bedömt att den föreslagna utbyggnaden är godtagbar om man klarar väg och vatten- och avloppsfrågan och om utformning och färgsättning anpassas till naturen. Slutsatsen efter remissen är att det i första hand är vägfrågan som blir avgörande för om projektet kan genomföras eller inte.

Höga Kusten är sedan år 2000 naturvärldsarv på FN:s världsarvslista. Huvudkriteriet för detta är landhöjningen. Statusen som världsarvsområde innebär ingen ny reglering utöver gällande lagstiftning. Gränsen för världsarvet är i huvudsak densamma som för riksintresset, undantaget Nätra fjällskog. År 2006 har Kvarkenområdet i Vasa skärgård uppförts på världsarvslistan som ett världsarv som hänger samman med Höga Kusten. Detta öppnar möjligheter till gemensam utveckling och finansiering genom bl.a. Kvarkenrådet, där Örnsköldsviks kommun ingår.

För att öka tillgängligheten till världsarvsområdet och informera om och visa områdets kvaliteter utvecklas attraktiva besöksplatser. Ett informationcentrum för världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård inrättas i Örnsköldsviks centrum på turistbyrån. Högakustenleden som går från norr till söder ska ha en start- och målplats på Stora torget i Örnsköldsviks stad och passera nya resecentrumet Örnsköldsvik C. På lång sikt ska leden dras vidare ut till Skagsudde.

Örnsköldsviks och Kramfors kommuner samarbetar med Länsstyrelsen och andra berörda om skötsel- och utvecklingsfrågor för Höga Kusten i en särskild organisation. Det senaste utvecklingsprogrammet för området är från 1982. I översiktsplan 2007 angavs som åtgärd att ett nytt program bör tas fram, men det har inte genomförts. I ett EU-finansierat projekt kallat Spatial North, har en skiss till utvecklingsprogram tagits fram, som främst berör turismutvecklingen.

BSPA (Baltic Sea Protected Areas)

Höga Kusten ingår i BSPA (Baltic Sea Protected Areas), ett nätverk av värdefulla marina områden i Östersjön. Området är också upptagen på UNESCO:s världsarvslista främst för sina geologiska värden. För BSPA-området Höga Kusten har det tagits fram en samverkansplan som blev klar våren 2011. Samverkansplanen är ett planeringsunderlag för de marina värdena inom riksintresset Höga Kusten och valda delar bör arbetas in i kommunernas översiktsplaner.

Samverkansplanen ska verka för att den framtagna visionen uppnås, "Höga Kusten – Friskt hav med levande skärgård. Ett friskt hav är strakt förknippat med livskraftiga bestånd av växter och djur samt välmående ekosystem i balans. En levande skärgård innebär levande miljö för oss människor med boende, näringsliv, service, turism, infrastruktur m.m."

Naturvärden med koppling till marina miljöer har definierats och geografiskt avgränsats på karta och för samtliga naturvärden beskrivs hur de mår idag. Mål och indikatorer samt åtgärder och insatser föreslås.

På grund av den korta tiden mellan att samverkansplanen blev klar och då kommunens översiktsplan togs fram har möjligheten att arbeta in information från samverkansplanen in i översiktsplanen varit begränsad. Till nästa översiktsplan får övervägas hur BSPA ska inarbetas i kommunens översiktsplan.

Se även avsnitt 3.1, riksintressen.

Riktlinje BSPA

- I planering av mark- och vattenanvändning i Höga Kusten och vid prövning av bygglov, miljötillstånd m.m. bör de uppgifter som redovisas i samverkansplan för BSPA Höga Kusten beaktas och eventuell påverkan redovisas.

Den samlade bebyggelsen i Höga Kustenområdet med kulturmiljövärden är reglerad med områdesbestämmelser. För att tydliggöra kommunens inriktning för även övrig bebyggelse redovisar översiktsplanen riktlinjer som värnar bebyggelsens anpassning till landskapet och kräver omsorg i bebyggelseutformningen. Det handlar bl.a. om takutformning och val av material och kulörer.

Länsstyrelsen har upphävt det tidigare landskapsbildsskyddet enligt gamla naturvårdslagen i Skeppsmalen, Skuleskogen, Älgön, Järvön, Ronön, Värnsingarna, Marviksgrunnan, Ulvöhamn och Sandviken. För övriga reglerade områden (Grundsunda, Ulvöarna utom Ulvöhamn, Strängöarna) har Länsstyrelsen bedömt att riktlinjerna i översiktsplanen inte ger tillräckligt skydd, varför landskapsbildsskyddet kvarstår.

Riktlinjer för Höga Kusten

- Kommunen anser att det är angeläget att Höga kustens värdefulla och relativt orörda miljö bevaras och skyddas men att friluftsliv, turism och lokalt näringsliv tillåts utvecklas.
- I huvudsak förutsätts oförändrad markanvändning. Ny bebyggelse prövas noga mot de värden som finns i Höga Kusten. Höga krav ska ställas på bebyggelsens utformning och anpassning till landskapet. Det gäller inte minst bebyggelsen på norra Ulvön (Fjären, Norrbyn och Sörbyn), kring Ulvösundet, på Strängöarna och Näske fäbodrar. Nya bostäder på Norra Ulvön och särskilt i Ulvöhamn är önskvärda. Föreslaget nytt bostadsområde på Skataudden i Hummelvik bedöms lämpligt under förutsättning att väg och vatten och avlopp kan lösas och att höga krav ställs på utformning och anpassning till landskapet.
- Nya vindkraftverk tillåts inte inom Höga kustens kärnområde, se avsnitt 3.4.
- Åtgärder som kan försämra naturmiljön och landskapsbilden ska undvikas. I skogsbruket skall särskild hänsyn tas till friluftslivs- och naturvårdsintressena. Markavvattning ska undvikas. Slutavverkning ska anpassas till topografi och landskapsbild. Ingen ytterligare täktverksamhet bör tillåtas.
- Kommunen har en positiv inställning till att grunda mynningsområden muddras så att fjärdarna får behålla havskontakten så länge som möjligt om detta är förenligt med naturvärdena.
- Tillgängligheten för allmänheten till Ulvön och Trysunda tillgodoses genom fortsatt kommunalt engagemang i reguljär båttrafik.
- Ett informationscentrum för världsarvet Höga kusten/Kvarken ska utvecklas i Örnköldsviks centrum på Turistbyrån.
- Besöks- och informationsplatser i världsarvet ska ha hög kvalitet och vara informativa och lättillgängliga, nya besöksplatser kan utvecklas inom Örnköldsviks kommun.
- I turistiskt sammanhang betraktas hela kommunen som en del av Höga Kusten (detsamma tillämpas i Kramfors-, Härnösand och Sollefteå kommun).
- Högakustenleden som går från norr till söder ska ha en start- och målplats på Stora torget i Örn-sköldsviks stad och passera nya resecentrumet Örnköldsvik C. På lång sikt ska leden dras vidare ut till Skagsudde.

Åtgärd

- Fortsätt arbetet med utveckling av Örnköldsviks skärgård kring tillgänglighet och infrastruktur som skärgårdstrafik, stugor, vandringsleder, rast- och ankringsplatser, besöksmål och entreprenörskap.
Ansvariga: kommunlednings- och samhällsbyggnadsförvaltningarna.

Moälven

Moälven är kommunens näst största vattendrag. Enligt miljöbalken 4:6 är Moälven riksintresse. Hela Moälvens vattenområde omfattas av förbud mot nyanläggning av vattenkraftverk, vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål. Området innefattar även Södra Anundsjöån, Norra Anundsjöån, Utterån och övriga biflöden. Syftet med riksintresset är i första hand att skydda Moälven från vattenkraftsutbyggnad, men miljöbalken 3:6 och 4:1 ger också ett skydd för områdets natur- och kulturvärden.

Nuvarande utbyggnad begränsar sig till tre kraftverk, Gottne kraftverk, Anundsjö (Kubbe) kraftverk och Sörflärke kraftverk. Kraftverken ger en samlad produktion på cirka 35 Gwh/år varav merparten produceras vid Anundsjö kraftverk. Anundsjö kraftverk, som ägs av Statkraft, är ett absolut vandringshinder för uppvandring av fisk i Norra Anundsjöån. Omprövning av villkoren för Anundsjö kraftverk pågår.

Moälven är också ett Natura 2000-område och ingår därmed i EU:s nätverk av skyddsvärda områden. Detta medför att verksamheter i eller nära anslutning till Natura 2000-området kan kräva tillstånd från länsstyrelsen enligt miljöbalken 7:28-29.

Moälven är en rikt varierad skogsälv som är relativt näringsfattig. Under våren uppträder ofta höga flöden och den årliga variationen i vattenstånd skapar strandmiljöer med hög biologisk mångfald. Moälvens värden omfattar också geovetenskapligt intressanta bildningar (deltan, korvsjöar, nipstränder m.m.) och en vacker natur- och kulturmiljö.

I och kring Moälven finns djur- och växtliv med stora naturvärden som bör bevaras. Utter förekommer stadigvarande i biflödena, flodpärlmussla förekommer i huvudfåran och i biflöden som t.ex. Hädanbergsån och Galasjöån. Dessutom förekommer flodkräfta i delar av Moälvens vattensystem. Istidsrelikta kräftdjur förekommer i sjöar i Moälvens vattensystem, t.ex. i den djupa sjön Hällvattnet där tre relikarter påvisats. Längs älvens olika biflöden finns ett flertal betydelsefulla rastlokaler för flyttfåglar, en av dessa är Östansjösjön. I Moälvens nedre meandrande lopp växer mandelpil längs stränderna. Här finns också den hotade skalbaggen strandsandjägare.

Med totalt 26 ursprungliga fiskarter utgör Moälven ett ovanligt artrikt vattensystem för att vara i Norrland. Speciellt viktig är Moälven som reproduktionsområde för havsvandrande fisk, framför allt havsöring. Kommunen har i samarbete med fiskevårdsområdena arbetat sedan 1989 för att återintroducera havsöring och lax i Moälven. Merparten av älven är mycket hårt flottledsrensad och det är fortfarande ett stort behov av biotopåterställning. Vissa delar av Moälvens vattensystem har i dag en reproducerande havsöringsstam.

Moälven har en stor potential för utveckling av fisketurism med bl.a. lax- och havsöringsfiske. Kopplat till natur- och kulturvärden och andra turistattraktioner i älvdalen kan en attraktiv helhet skapas. Ett EU Life Nature projekt genomfördes 2005-2008 för att återställa naturvärden i Moälven. Bland åtgärderna i projektet kan nämnas en fiskvandringssväg förbi Sägfallat i Utterån, återställning av flottledsrensade strömsträckor, ökad kalkning och utsättningar av lax- och havsöringyngel. På sikt är målet naturligt reproducerande populationer av lax och havsöring.

Riktlinjer för Moälven

- Moälvens karaktär som oreglerad skogsälv bibehålls. Ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft eller vattenreglering tillåts.
- Den goda vattenkvaliteten bibehålls. Tillförsel av näringsämnen, miljögifter och grumlande ämnen minimeras. Vattnets naturliga pH-värde upprätthålls med kalkning som anpassas efter biologiska mål.
- Fri passage för vandringsfisk, såsom lax och havsöring, återställs i hela Moälvens vattensystem.
- Omprövning av tillståndet för Anundsjö kraftverk drivs med mål att säkerställa minimitappning och fiskvandringssväg.
- Onaturliga vandringshinder i Södra Anundsjöån avlägsnas.
- Omprövning av tillståndet för Gottne kraftverk initieras med målet att säkerställa minimitappning.
- Biotopåterställning av flottledsrensade sträckor genomförs i hela Moälvens vattensystem.
- Arbetet med att återskapa självreproducerande bestånd av lax och havsöring fortgår.
- Utveckla fisketurism genom samverkan i Mo älvdal.

Konsekvenser

- Kommunens bedömning är att riksintressena tillgodoses från kommunens sida med redovisningen i översiktsplanen.

3.2 Avfall

Inriktning

En avfallsplan för Örnsköldsviks antogs 2010. I den redovisas följande övergripande mål:

I första hand skall uppkomst av avfall förebyggas och avfallens farlighet minskas. År 2013 tas resurserna i avfallet till vara i så hög grad som möjligt, samtidigt som påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras. Avfallshanteringen är effektiv för samhället och enkel för konsumenterna.

Planen redovisar strategier för att uppnå detta samt mer detaljerade inriktningsmål, mätbara mål och åtgärder. Avfallsplanen syftar till att främja samhällsutvecklingen i Örnsköldsvik i ett resurshushållningsperspektiv och att skapa förutsättningar för att minska uppkomsten av avfall och att få hushållen att sortera och lämna sitt avfall på ett effektivt och miljövänligt sätt.

Ur avfallsplanen kan nämnas några för översiktsplanen viktiga frågor, inriktningsmål och åtgärder:

- Företagens industritomter bör vara välvärdade
- Utred olika lösningar för omhändertagande av matavfall och annat biologiskt avfall samt möjligheter till gasproduktion.
- Förorenad snö från hårdgjorda ytor ska läggas på särskilt iordningställda platser. Det är inte tillåtet att tippa snö i vatten. (Kommunens dispens från detta går ut 2012 och arbetet med att hitta plats för snötippor har påbörjats.)
- Vid planering av nya bostadsområden ska mark för snöuppläggning reserveras.
- Huvudman för fritidsanläggningar har ansvar för att det finns välordnade lösningar för omhändertagande av avfall och latrin.
- Vid fritidsanläggningar som saknar huvudman samt vid prioriterade turistattraktioner ska kommunen tillse att det finns välordnade lösningar för omhändertagande av avfall och latrin.
- Alla nedlagda deponier ska vara dokumenterade, undersökta och bedömda vad gäller åtgärdsbehov.

En kretsloppsanpassning av avfallshanteringen är en del i arbetet för att uppnå långsiktig hållbarhet. Länsstyrelsens regionala miljömål berör avfallshanteringen och uppfylls till stora delar av kommunen.

Kontaktperson

- Marianne Dahlbäck
kommunledningsförvaltningen
tfn. 0660 - 883 72
marianne.dahlback@
ornskoldsvik.se

Kärnavfall

Kommunens framtid är bl.a. beroende av hur vi lyckas ta tillvara de fördelar området har i naturkvaliteter för boende, friluftsliv och turism. Bygden är redan belastad av miljöstörande industri, försurning och Tjernobylnedfall. Ytterligare miljöbelastning av kärnavfall som torde få stora psykologiska konsekvenser, skulle allvarligt kunna försämra kommunens möjligheter att hävda sig i framtiden.

Andra argument mot en lokalisering till Örnköldsvik är bl.a. de långa transportavstånden samt berggrundens kvalitet.

Riktlinjer avfall

- Örnköldsviks kommun motsätter sig mottagande av kärnavfall till kommunen.

3.3 Bostadsförsörjning

Kommunen ska enligt gällande lag planera för bostadsförsörjningen i syfte att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. I detta avsnitt formuleras kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen.

Bakgrund

Kommunen har idag begränsade möjligheter att styra bostadsförsörjningen. I princip ska det fungera som en marknad. Kommunen kan med planmonopolet styra var planläggning får ske, men genomförandet är beroende av marknaden. Kommunen kan genom markägande, planeringsinsatser, infrastrukturinvesteringar och aktivt agerande påverka genomförandet. Kommunen ansvarar för vissa former av särskilt boende.

Det kommunala bostadsbolaget Övikshem ska arbeta på marknadens villkor, men vissa möjligheter till styrning finns genom det kommunala ägandet. Övikshem äger idag bostäder i centralorten Örnsköldsvik, Husum, Bredbyn och Köpmanholmen. Antalet lägenheter är totalt ca 3300.

Begreppet bostadsförsörjning kan rymma många frågor. Det handlar om bostäder för inflyttare inklusive flyktingar, bostäder för äldre, seniorbostäder, tillgänglighet, ungdomsboende, studentboende, tomma lägenheter, nya hyresbostäder eller bostadsrätter, nya villatomter mm. Det kan också handla om bostadsområdenas kvaliteter i stort, såsom tillgång till bostadskomplement och service.

Nedan redovisas några förutsättningar och bedömningar som har betydelse för den fortsatta utvecklingen:

- Det kommunala bostadsbolaget Övikshem hade 2010 en uthyrningsgrad på 98 procent. De outhyrda lägenheterna finns i huvudsak utanför centralorten.
- Omsorgsnämnden har 2011 ca 800 lägenheter för särskilt boende, plus ca 100 korttidsplatser. Många av dessa bedöms möjliga att omvandla till seniorboende. Det kräver i sin tur tillskott av nya sjukhemsplatser. Kommunfullmäktige har i äldreboendeutredningen (2002) redovisat i vilken utsträckning kommunen avser tillhandahålla bostäder för äldre (se avsnitt 3.15). Där uttalas också att kommunen bör verka för tillkomsten av seniorbostäder, som dock inte är ett kommunalt ansvar.
- 2008 togs ett nytt sjukhem med 66 lägenheter, nära Örnsköldsgården och sjukhuset, i bruk.
- Generellt finns många bostäder i kommunen med dålig tillgänglighet, framför allt i hisslösa flerbostadshus i 2-4 våningar. Detta är dyrt och ofta svårt att åtgärda. Nybyggnad av bostäder över två våningar kräver hiss. Kommunfullmäktige beslöt 2009 att kommunen ska verka för att alla bostäder blir tillgängliga för alla. Vid upplåtelse/försäljning av kommunägd mark ska genom köpeavtal, i markanvisning eller motsvarande säkerställas, att alla nya bostäder blir tillgängliga. Kommunen får dock inte ställa krav som går utöver vad plan- och bygglagen och dess föreskrifter anger.

Kontaktperson

- Thomas Lundgren, kommunledningsförvaltningen, tfn. 0660-884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

Under 2012 ska en revidering göras av det handikappolitiska handlingsprogrammet för kommunen från 2006.

- Kommunen har 2011-2012 utrett tillgängligheten till samtliga bostäder i flerbostadshus i kommunen utifrån prognostiserade åldersförändringar. Slutsatsen är att samhället har mycket att vinna på att öka tillgängligheten till bostadsbeståndet, eftersom det senare lägger flytten till särskilt boende.
- Kommunen hade 2010 en total kostnad om drygt 12 mkr för bostadsanpassning, som syftar till att möjliggöra för människor med olika funktionshinder att bo kvar hemma.
- Den samlade bedömningen inom kommunförvaltningen är att det nu råder bostadsbrist i centralorten, samt att centralorten ligger inom ett tillväxtområde.
- Även om fastighetspriserna nu stiger i kommunen så är fortfarande marknadsvärdena relativt låga jämfört med riksgenomsnittet, vilket ger sämre förutsättningar för nyproduktion av bostäder.
- 2009 byggstartades drygt 100 bostäder.
- Det årliga nytillskottet av småhus i hela kommunen har de senaste åren ökat och var 2009 75 st. Av dessa var ett tjugotal fritidshus.
- Kommunen har en tomtreserv för småhus på ca 100 i princip byggklara tomter i orter utanför centralorten. De flesta av dessa tomter bedöms mindre attraktiva på marknaden idag. I centralorten finns endast ett fatal kommunägda tomter till försäljning. Sedan tomterna på Bergsprängar- och Blåhakevägen sålts vidtar byggande av Rödhakevägen (11 villatomter) våren 2011. Därutöver finns givetvis ett stort antal privata tomter både i och utanför tätorterna.
- Kommunen har sedan många år ingen tomtkö och ingen kommunal bostadsförmedling, förutom Övikshems.
- Det pågår en successiv omvandling av fritidshus till äretrunthus inom pendlingsavstånd från centrum. Det byggs också nya äretrunthus i fritidsområdena. Det finns ett par hundra obebyggda, privatägda tomter i planlagda fritidshusområden. Några aktuella förfrågningar finns om att planlägga för nya äretrunthus/fritidshus i kustområdet.
- Från mäklarhall är den samlade bedömningen (2010) att det generellt är brist på småhus och tomter till försäljning inom pendlingsavstånd från centrum. Särskilt gäller det attraktiva småhus och tomter, som också har den största efterfrågan. Med attraktiva tomter menar man normalt minst 1400 kvm stora tomter inom 15–20 km från centrum och helst med strandnära läge. Man bedömer att det knappast finns någon efterfrågan på tätare bebyggelse i form av kedjehus/radhus, såvida inte läget är mycket attraktivt. (Här finns andra uppfattningar om att även kedjehus/radhus efterfrågas och är viktiga för vissa grupper.)
- Det finns ett ständigt behov av flyktningbostäder, särskilt större lägenheter p.g.a. stora familjer, och nära centrum, eftersom många av dessa hushåll saknar bil.
- Kommunen ger bostadsgaranti för studenter. Övikshem har uppdraget att lösa behovet av studentbostäder i den mån inte marknaden tillgodoser behovet. 2009 fanns 340 studenbostäder i centrum.
- Det finns också ett behov av särskilda bostäder för människor som av olika skäl hamnat utanför den ordinarie bostadsmarknaden. Övikshem har uppdraget att lösa det behovet i samråd med kommunen.

Nya bostadsområden

I avsnitt 5 redovisas riktlinjer för lokalisering och utformning av bebyggelse, bl a bostäder. Där betonas vikten av att det i kommunen erbjuds bra bostadsmiljöer med kvaliteter som närhet till staden och närhet till tillgänglig natur och vatten för en positiv utveckling i kommunen.

I avsnitt 6 redovisas utbyggnadsområden för bostäder i kommunens tätorter. Översiktligt bedöms dessa områden möjliga och intressanta för utbyggnad, men lämpligheten har för flertalet inte slutligt prövats. För centralorten bör en fördjupning av översiktsplanen göras för att noggrannare pröva lämpligheten av föreslagna områden, se avsnitt 6.18.

När bostadsutbyggnad är aktuell på kommunägd mark har kommunen större möjligheter att styra kvaliteter i bostadsområdet som t.ex. upplåtelseform, lägenhetsstorlekar, hustyper, materialval, ekologiska satsningar, uppvärmningsformer m.m. Självklart med beaktande av vad som är gångbart på bostadsmarknaden.

Bostadsproduktion

Det är mycket svårt att bedöma hur många bostäder som kommer att behövas de närmaste åren. Den ekonomiska utvecklingen, både nationellt och lokalt, har stor betydelse för efterfrågan. Likaså kan regelsystemet ändras med bidrag, beskattning mm.

De stora 40-talskullarna går nu in i pensionsåldern, vilket kan förväntas öka trycket på attraktiva bostadsrätter i centrala lägen. Möjligheten att flytta ut och bo permanent i fritidshuset utnyttjas av många. Prisnivån på bostäder i Örnsköldsvik är trots kraftig ökning de senaste åren fortfarande lägre än riksgenomsnittet.

Sedan decennier tillbaka tillkommer varje år 30-40 nya bostäder som byggs i egen regi utanför planlagt område. Det ger den enskilde möjlighet att skapa sin egen bostad i den miljö man önskar. Kommunens ambition är att tillgodose sådana önskemål om bosättning, så långt lagar och bestämmelser medger.

Det finns delade meningar om hur stor efterfrågan på bostäder är i Örnsköldsvik, även inom den kommunala verksamheten. Uppenbart är dock att det krävs fler bostäder för att klara positiv nettoinflyttning och då särskilt hyresrätter och bostadsrätter i centrala lägen. Lika uppenbart är att det krävs nya attraktiva bostadsrätter och småhus/tomter för att få en positiv rotation i boendet och för att locka till ökad inflyttning. Utifrån nuvarande situation i Örnsköldsvik bedöms ett bruttotillskott på ca 150 nya bostäder per år, fördelade på äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt, vara en rimlig inriktning för de närmaste åren.

Det är önskvärt att de nya bostäderna har en spridning så att den bostadssökande inte är hänvisad till bara ett område. Det medför samtidigt en ökad kostnad och större risk för kommunen att ha alltför stor framförhållning. För dem som söker småhus bör målet vara att det i centralorten ska finnas minst 5 områden, där sammantaget minst 30 nya småhus/tomter blir tillgängliga för förvärv inom ett halvår.

Riktlinjer

- Det är angeläget för kommunens utveckling att det i kommunen finns tillgång till attraktiva bostäder - i småhus, med bostadsrätt och med hyresrätt – och till attraktiva tomter. Det är en kvalitet som vi måste kunna erbjuda i konkurrensen med andra kommuner. Privata initiativ är önskvärda.
- Planeringen av bostäder ska präglas av omsorg om socialt och ekonomiskt svaga grupper. Barnperspektivet ska beaktas.
- Planeringen av bostäder ska också bidra till socioekonomisk uppbländning, motverka segregation och bidra till ökad integrering, även över generationsgränserna.
- Det är med hänsyn till bostadsbristen i centrum angeläget att det byggs fler bostäder med olika upplåtelseformer i centrala lägen. Dels för att attrahera möjliga inflyttare, inklusive flyktingar, dels för att attrahera ägare till attraktiva småhus, som då frigörs till marknaden.
- Det är önskvärt att senior- och trygghetsboendet utvecklas. Det kan för många vara en bra lösning på bostadsfrågan och även frigöra attraktiva småhus till marknaden.
- Det är angeläget att Övikshem tillgodose behovet av studentbostäder (bostadsgaranti), seniorbostäder och bostäder för socialt utsatta människor.
- Det är angeläget att ta fram tomter för småhus som motsvarar efterfrågan.
- Kommunens ambition är att tillgodose enskildas önskemål om bosättning, så långt lagar och bestämmelser medger.
- Planeringen bör inriktas mot att tillgodose den förväntade efterfrågan på 150 nya bostäder per år de närmaste åren, fördelade på hyresrätt, bostadsrätt eller äganderätt. I centrum är det särskilt angeläget att tillskapa hyresrätter.
- För de som söker småhus bör finnas minst 5 områden i centralorten, där minst sammantaget 30 småhus/tomter blir tillgängliga för försäljning inom ett halvår.
- Kommunen bör aktivt verka för energisnålt byggande av småhus. Möjligheten att subventionera sådant byggande på kommunal mark bör utredas.

3.4 Energi

All produktion, distribution och användning av energi påverkar natur och miljö. Förbränning av fossil råvara som kol, olja och naturgas bidrar till ökad växthuseffekt. Det är därför viktigt att vi använder energin effektivt och att vi ersätter fossila bränslen med förnybar energi som solenergi, vindkraft och biobränslen. Den minst skadliga kWh är den som inte används.

Kommunens har en stor yta och gles befolkning. Bilen kommer därför även i fortsättningen att vara viktig för att vi ska kunna utföra våra vardagliga sysslor. Därför är utvecklingen av icke fossila fordonsbränslen viktig för oss, liksom möjligheten att ersätta bilen med andra transportmedel. Botniabanan kan ersätta många transporter där fossila drivmedel används.

Gång-, cykel- och kollektivtrafik bör öka. För att uppnå detta görs insatser för att förändra beteenden och för att förbättra tillgängligheten.

Flera stora förändringar inom energisektorn kommer att påverka tillgången till och priset för energi i framtiden. Det gäller t.ex. kärnkraftens utveckling, oljans tillgänglighet och övergång till förnyelsebara energislag. Genom att i god tid fasa ut all användning av fossila bränslen, kan vi i framtiden ha en konkurrensfördel.

Vi måste effektivisera energianvändningen generellt sett, minska beroendet av fossila energislag och fördela den högvärdiga elektriciteten till verksamheter som verkligen behöver den.

Övergripande mål

Vi använder all energi på ett effektivt sätt. Den är hållbart producerad och är klimatneutral.

Trafikens påverkan på miljö och hälsa minskar och säkerheten ökar.

Strategiska övergripande inriktningar

- Riktade informationsinsatser till olika aktörer om lönsamma möjligheter att spara energi, möjliga bidrag att söka samt minskad miljöpåverkan.
- Upplysning vid bygglovansökan om kommunens önskemål beträffand energi- och klimateffektivt byggande.
- Minskade fossilbränslebaserade transporter.
- Ökad förnyelsebar energiproduktion.
- Utbyggnad av fjärrvärmenätet och fjärrkylanätet.
- Minskad elanvändning för gatubelysning och vatten/avloppspumpar.
- Minskad energianvändning i Örnsköldsviks kommunkoncerns byggnader.
- Krav på att LCC-analyser (livscykelkostnads) beträffande energianvändning ska utföras vid energirelaterade upphandlingar
- Energikrav vid inhyrning av lokaler till Örnsköldsviks kommuns verksamhet
- Genomföra interna utbildningsinsatser om sambandet mellan energi, ekonomi/lönsamhet och miljö.

Hur energin produceras, distribueras och används avgör dess hållbarhet. Det är viktigt med liten konsumtion av fossil energi, säkra distributionsnät samt energieffektiv användning såväl i hushållen som inom industrin.

Följande avsnitt redovisar ambitioner/inriktningar och befintlig situation i Örnsköldsvik.

Kontaktpersoner

- Janne Nyman
tel. 0660 - 888 16
jan.nyman@
ornskoldsvik.se
- Thomas Lundgren
tel. 0660 - 884 28
thomas.lundgren@
ornskoldsvik.se

Miljöbalken 3:8

”Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna”.

Miljöbalken 3:10

”Om ett område enligt 5-8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, skall företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. ---”

Se även

- 3.15, Täkter
- 4.7, Uppvärmning medelst förbränning
- Kapitel 5, Lokalisering och utformning av bebyggelse, övergripande principer

Energiproduktion

Vindkraft

Ett tematiskt tillägg till översiktsplanen för vindkraft antogs i december 2008. Planen är styrande för den utbyggnad av vindkraft som nu sker i kommunen. Enligt kommunfullmäktiges beslut ska planen ses över under mandatperioden 2014 — 2018 .

Planen utgår från en vindkraftskartering som visar att det finns många lägen i kommunens inland med vindförhållanden som gör dem lämpliga för vindkraft. Utifrån karteringen har 12 områden för vindkraftutbyggnad pekats ut, inom vilka det inte finns motstående intressen av betydelse, t.ex. naturvårdsvärden och bostäder, som gör utbyggnaden olämplig. Fyra utredningsområden redovisas också.

Riktlinjer för vindkraft

- Kommunen är positiv till utbyggnad av vindkraft som sker i enlighet med översiktsplanen för vindkraft från 2008.
- Nya vindkraftverk tillåts inte inom kommunens kustområde öster om E4 och i centralortens närområde.
- Nya vindkraftverk bör undvikas inom och i anslutning till områden av särskilt intresse för friluftsliv, natur- och kulturvård.
- Nya vindkraftverk bör inte bullra mer än 40 dB(A) vid närmaste bostadshus och större verk inte lokaliseras närmare än 1000 meter från befintliga bostäder
- Vid prövning av nya vindkraftverk ska risken för störningar på boendemiljöer genom buller, skuggor, m.m. beaktas.
- Kommunen ska verka för att kommunmedborgare i allmänhet och närboende i synnerhet ges möjlighet att bli delägare i vindkraftverk i kommunen.

Dessa riktlinjer ersätter de övergripande riktlinjerna översiktsplanen 2007 (kommunomfattande) och för vindkraft 2008. I översiktsplanen för vindkraft redovisas därtill fler riktlinjer, dels generellt för alla utpekade utbyggnadsområden, och dels för respektive område.

Område	Areal
1. Bräntet	15,0 km ²
2. Trattberget	12,6 km ²
3. Blackfjället	5,7 km ²
4. Blodrotsberget	11,5 km ²
5. Kullberget - Granliden	17,8 km ²
6. Äliden - Hemliden	6,5 km ²
7. Brattmyrliden	11,7 km ²
8. Bursjöleden	7,2 km ²
9. Prästliden	12,9 km ²
10. Stormyrberget	22,4 km ²
11. Grässemyran	16,4 km ²
12. Stigshöjden	3,7 km ²
Summa	143,4 km²

Utredningsområden	Areal
Lidberget	12,8 km ²
Håbbersjön	14,3 km ²
Pärmsjökullen	8,6 km ²
Långmon	12,9 km ²
Summa utredningsområden	46,6 km²

Totalt alla områden 190 km²

mråden 1- 12 samt utredningsområden för ndkraftsutbyggnad.

e röda områdena utgör riksintresse för ndkraft (vindbruk) enligt Energimyndigheten 2008.

ster om E4 och i centralortens närområde !åts inga nya vindkraftverk.

Öster om E4 och i centralortens närområde tillåts inga nya vindkraftverk

Vattenkraft

Kommunens vattendrag rymmer stora värden för naturvärden, fisket och friluftslivet. I flertalet turistsatsningar som görs är natur, och då speciellt fritt strömmande forsar, en grundpelare. Av Västernorrlands vattenkraftpotential är 95 procent redan utbyggd. Fritt strömmande vatten har blivit en bristvara i vår naturmiljö. Därför är det viktigt att det inte sker någon ytterligare utbyggnad av vattenkraft. Se avsnitt 3.11 för riktlinjer och utförligare redovisning.

Vågkraft

Havets vågor innehåller stora energimängder. Med rätt tekniska lösningar kan vågkraft i framtiden komma att mäta sig med dagens största förnybara energikälla, vattenkraft. Den långsamma rörelsen under vatten gör att miljöpåverkan från en vågkraftanläggning förväntas bli mycket begränsad.

Riktlinje för vågkraft

- Kommunen ställer sig positiv till utveckling av tekniken för vågkraft

Solenergi

Solstrålning kan omvandlas till både elektricitet och värme som under vissa förutsättningar kan vara kommersiellt intressant. Solel är attraktivt för speciella applikationer, framför allt där konventionellt elnät saknas. Solvärme kan vara ett intressant komplement.

Riktlinje för solenergi

- Kommunen ställer sig positiv till användning av solenergi för uppvärmning och produktion av el.

Biogas

Biogas är en förnybar gas som huvudsakligen består av metan och som framställs av organiskt nedbrytningsbart material. Biogas bildas när organiskt material som exempelvis växter, gödsel, källsorterat organiskt hushållsavfall, avloppsvatten från livsmedelsindustrier och slam från avloppsreningsverk, kommunala och industriella, bryts ner av bakterier i syrefri miljö. Produktion av förnybar biogas är värdefull då processen innebär att energin i främst organiska restprodukter tas om hand och används som t.ex. drivmedel.

Riktlinje för biogas

- Utveckling av anläggningar för produktion av biogas liksom för uppgradering av gasen till fordonsgas bör stödjas.

I övrigt hänvisas till avfallsplanen (2010) där mer långtgående mål och åtgärder finns formulerade.

Biobränslebaserad energiproduktion

Biomassa har stor potential i framtidens energitillförsel. Höga oljepriser och miljöaspekten gör bioråvaran attraktiv. Skogsbränsle, energiskog och energigrödor är exempel på biobränslen. En drivkraft för denna form av uttag är att vi nu har ett kraftvärmeverk här i Örnköldsvik som har stort behov av råvara för produktion av el och fjärrvärme.

Produktion av drivmedel från svartlut planeras inom Domsjö utvecklingsområde. Forskning och utveckling avseende etanol från skogsråvara samt elhybridteknik för fordon pågår i kommunen.

Bioråvaran är attraktiv och kan användas såväl till energiproduktion och energirelaterade produkter som till andra hållbara produkter som är oljebaserade idag. Av den anledningen är det viktigt att bioråvaran används där den gör bäst nytta kopplat till värdekedjan.

Riktlinje för biobränslen

- Kommunen ställer sig positiv till fortsatt utveckling av tekniken och ökat framtida uttag av biobränslen.

Torvbaserad energiproduktion

Torv tar 2000 – 3000 år att bildas. Jämfört med olja är det en kort tid, men utifrån klimatfrågan en lång tid. Torv betraktas därför i vissa sammanhang som ett förnybart energislag, och i andra sammanhang som icke förnybart.

I samband med utvecklingen av kommunens fjärrvärmesystem och energikombinatet vid Domsjö industriområde har ett långsiktigt behov av energitorv kommit att uppstå. Bl.a. uppstår inte problem med slagg och beläggning i pannan när biobränsle eldas tillsammans med torv.

Efterfrågan på torv kan lösas genom brytning inom kommunen/regionen, eller genom import från andra delar av landet och utlandet. Lokal brytning är billigare och innebär dessutom mindre miljöpåverkan från transporter. Inventeringar har visat att det finns torv inom kommunen, men kunskapsunderlaget är bristfälligt.

Torvbrytning innebär ett kraftigt ingrepp i naturen och bör därför begränsas till myrmarker med låga skyddsvärden. Ett möjligt sätt att styra täktverksamheten är att i en plan peka ut var nya täkter bedöms acceptabla utifrån konkurrerande intressen. För exploatörerna bör det vara en fördel att det är klarlagt var kommunen inte ser några hinder för torvtäkter. Ett sådant planarbete förutsätter dock medverkan från branschens aktörer och bedöms därför f.n. inte aktuellt.

Riktlinje för torv

- Nya torvtäkter bör tillåtas endast i begränsad omfattning och endast på myrmarker med låga skyddsvärden och på myrmarker där återställandet av täkten långsiktigt kan öka områdets ekologiska värde.

Energianvändning

Industrins energianvändning

Cellulosaindustrin baseras idag främst på bioråvara, en resurs som vi har mycket av. Trots det importeras idag betydande mängder från utlandet. Den långsiktiga tillgången och det verkliga uttaget av bioråvara bestäms av skogsbruksmetoder, ekonomi, ägarstruktur och olika krav från samhälle och industri.

Genom utveckling kan vi ersätta råvaror i många produkter som idag baseras på fossila råvaror. Det finns också en stor potential i energieffektivisering inom industrin. Genom att sprida goda exempel kan ännu fler företag i vår kommun få inspiration att ta sitt ansvar och genomföra positiva åtgärder sett ur miljö- och energisynpunkt. Vidare medverkar vi till en långsiktig hållbar tillväxt för det lokala näringslivet och en lokal produktion av energi ska eftersträvas.

Utvecklingen mot hållbara energisystem innebär ökade möjligheter till sysselsättning. Den stora tillgången på förnybara råvaror inom kommunen ska utnyttjas både till energiproduktion och till hållbara produkter.

Hushållens energianvändning

Generellt har hushållen effektiviserat sitt energianvändande och i stor utsträckning ställt om från olja/el till förnybara och energieffektiva lösningar. Det har kunnat ske genom att det idag erbjuds många energieffektiva lösningar både vad gäller utrustning som kyl/frys, belysning och uppvärmning. Under den senaste femårsperioden har många fler hushåll erbjudits möjlighet att ansluta till fjärrvärme. Värmepumpar har blivit effektivare och har tagit en stor marknadsandel.

Statistik visar dock att hushållens energianvändning inte minskat i den omfattning som den nya tekniken ger förutsättningar för. Det finns alltså fortfarande en stor förbättringspotential.

Transporter

En stor del av energiproduktionen används inom transportsektorn. Det är inom den sektorn som omställningen till hållbara lösningar gått långsammast. Därför är det viktigt att ge förutsättningar för fortsatt utveckling inom området. Örnsköldsviks kommun är medlem i BioFuel Region vars mål är att vi ska bli en världsledande region och global förebild i omställningsprocessen till ett hållbart transportsystem baserat på cellulosabaserade biodrivmedel. BioFuel Regions strategiska idé är att skapa och leda utvecklingen genom att mobilisera, engagera och aktivera så många potentiella utvecklingskrafter inom regionen som möjligt.

Kommunkoncernens energianvändning

Kommunkoncernen arbetar både för att energieffektivisera i fastigheterna samt för att använda hållbart producerad energi. Att begränsa ytor för kommunal verksamhet minskar den totala energianvändningen och är en prioriterad aktivitet.

Åtgärder som underlättar samåkning och ökar andelen resor med cykel och kollektivtrafik är viktiga att åstadkomma. Användning av distansoberoende teknik som video- och webbkonferenser är ännu en möjlighet som minskar belastningen från trafiken.

Kommunkoncernen köper idag bara Bra Miljöval-märkt el.

Kraftledningar

I samband med utbyggnaden av vindkraft kommer många nya ledningar behöva byggas. Nya kraftledningar genom obruten mark ger stor påverkan på natur och landskapsbilden. Det är därför viktigt att anlägga dem så att påverkan på skyddsvärd natur och landskapsbilden blir så liten som möjligt. Möjligheterna till samverkan mellan olika nätägare bör alltid beaktas för att minimera behovet av nya ledningar.

Riktlinje för kraftledningar

- Nya ledningar genom obruten mark bör behandlas restriktivt. Påverkan på natur och landskapsbild bör minimeras. Möjligheten till samordning mellan olika nätägare för att minimera behovet av nya ledningar ska alltid beaktas.

Beträffande hänsyn till magnetfält, se riktlinjer i avsnitt 5.5.

Lokalisering av ny bebyggelse och krav på energisnåla lösningar

Lokaliseringen av bebyggelse har betydelse för samhällets energikonsumtion. En gles bebyggelsestruktur leder till ett stort transportarbete och mörka, vindutsatta lägen ökar energiåtgången för uppvärmning. Se kapitel 5 angående riktlinjer för lokalisering av ny bebyggelse.

En fråga som diskuterats är vilka krav kommunen ska ställa på energisnåla och miljövänliga lösningar i samband med bygglov, planläggning och markförsäljning. De krav kommunen kan ställa i samband med bygglov och detaljplan begränsas av lagstiftningen, men när kommunen säljer mark till privata exploatörer kan kommunen ställa vissa krav. Det kan dock göras på många olika sätt, och kan utformas både som krav och som morötter. Detta bör utredas.

Åtgärd

- Ta fram förslag på hur kommunen kan styra/verka för energisnåla och miljövänliga lösningar vid byggande på kommunal mark.
Ansvarig: Kommunledningskontoret/Tillväxtavdelningen.
- Ta fram förslag på åtgärder i kommunens eget byggnadsbestånd för energisnåla och miljövänliga lösningar. *Ansvarig: konsult- och serviceförv.*

Riksintressen

Tidigare har staten hävdats att de älvsträckor som finns med i riksdagens vattenkraftsplan från 1984 ska anses vara av riksintresse enligt miljöbalken 3:8. Denna vattenkraftsplan omfattar bl.a. utbyggnad i Gideälven, Moälven och Nätraån. Kommunens uppfattning är att riksintresset energi för Moälven och Nätraån inte längre är aktuellt. Vad gäller riksintresset vattenkraft i Gideälven är underordnat riksintresset naturvård vad gäller Gideälven. Länsstyrelsen har tillstyrkt kommunens uppfattning.

I kommunen finns fyra riksintressen för vindkraft. En översyn av dessa har påbörjats av Energimyndigheten, och eventuellt kan förslag till nya riksintressen finnas tillgängligt till utställningen av översiktsplanen.

Tillkommande viktigare kraftledningar utgör riksintresse. Nya ledningar kan bli aktuella i samband med utbyggnad av vindkraft. Örnsköldsviks kommun.

Riktlinjer riksintressen energi

- Riksintresset energi gäller inte för Moälven och Nätraån. Riksintresset vattenkraft är underordnat riksintresset naturvård vad gäller Gideälven.

3.5 Fiske och vattenbruk

Fiske kan indelas i yrkesfiske och sportfiske. Här redovisas yrkesfiske medan sportfiske behandlas i kapitel 3.6, friluftsliv. Med vattenbruk avses vattenbaserad odling av alla slags växter och djur, t.ex. fisk och musslor.

Yrkesfiske

Yrkesfisket var tidigare en viktig näring i kustområdet men sysselsätter i dag endast ett fåtal personer. Även fiskberedningsindustrin är numera av mindre omfattning. En förutsättning för näringens utveckling är att kustområdets infrastruktur med kajer, vägar, kommunikationer och service bevaras och utvecklas, samt att permanentbosättning förblir möjlig i fiskelägena Skagshamn, Skeppsmalen, Trysunda och Ulvöhamn.

Inom EU råder förbud att saluföra fet Östersjöfisk som lax och strömming p.g.a. höga halter dioxin och PCB. Sverige har fått förlängt undantag från förbudet att sälja fisk som överskrider gränsvärdet för dioxin, vilket har betydelse för fiskenäringen inom kommunen.

Ett område som omfattar skärgården söder om Örnsköldsvik och kusten upp mot Husum är klassat som riksintresse för yrkesfisket. I området fångas mest sik och strömming, men även lax och andra arter fiskas. Kommunen har ingen erinran mot denna klassning och anser att utpekandet som riksintresse medför ett ansvar för en långsiktigt hållbar förvaltning av fiskbestånden. Sälsäkra redskap och fiskmetoder bör användas för att minska konflikten mellan säl och fiskare.

Vattenbruk

Vild fisk och skaldjur är en begränsad livsmedelskälla. För att säkra tillgången på fisk krävs det en utveckling av vattenbruket, dit odling av fisk ingår. Samtidigt ska denna utveckling vara hållbar för att begränsa påverkan på ekosystemet.

Ett ökande intresse för vattenbruk kan medföra att fler odlingar söker sig till kusten i Bottenhavet. I dagsläget finns det två tillståndsgivna anläggningar i kommunen, i Köpmanholmen och Näske för att odling av regnbåge.

Utsläpp av näringsämnen kan leda till bl.a. algblomning och syrefria botten. Därför undersöks vatten och botten kring fiskodlingarna för att se effekter på djur- och växtliv. Nya metoder för att bedöma och värdera miljöpåverkan utvecklas allt eftersom och det ställs nya krav på kontroll och begränsning av utsläpp. Fisken vaccineras för att motverka sjukdomsutbrott och smitta från odlingar och antibiotika används om behovet uppstår. En ökad mängd av vaccinationer har bidragit till ett förbättrat hälsoläge så att antibiotika inte använts de senaste åren.

Kontaktperson

Håkan Jansson
Samhällsbyggnads-
förvaltningen
tel. 0660-887 25
hakan.jansson@orn-
skoldsvik.se

Se även

- 3.6 Fritidsfiske (Friluftsliv)

Miljöbalken 3:5

”Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen eller yrkesfisket eller för vattenbruk skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande. Områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket”.

Det finns inga områden i kommunen som är särskilt utpekade som lämpliga för framtida vattenbruk. Varje lokalisering av en fiskodling ska prövas från fall till fall utifrån miljöeffekter den kan medföra och beaktande av eventuella konflikter med lokala naturvårds- och friluftsintrussen.

Även landbaserade fiskodlingar kan bli intressanta i framtiden. En sådan verksamhet får prövas om och när en etablering blir aktuell.

Riktlinjer vattenbruk

- Vattenbruk är olämpligt i i fjärdar med dålig vattenomsättning och stor andel ackumulationsbottnar, t ex Bäckfjärden, Risöfjärden och Åvikefjärden.

3.6 Friluftsliv

Bakgrund

Friluftsliv är en av de vanligaste formerna av fysisk aktivitet. Med friluftsliv avses vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Tillgång till naturområden och möjligheter till friluftsliv främjar folkhälsan och ger ett ökat miljömedvetande. Det gäller framför allt bostadsnära natur som har stora sociala värden. Aktuell forskning styrker utevistelsens betydelse för fysisk och psykisk hälsa för människor i alla åldrar. Det är speciellt viktigt att barn och ungdomar redan i tidig ålder får en egen relation till naturen och ett intresse för friluftsliv och utevistelse, för att senare i livet kunna mobilisera naturen som kraftkälla. I ett jämställdhetsperspektiv är det viktigt att alla, oavsett socioekonomiska skillnader, kulturell bakgrund, ålder eller kön erbjuds möjligheter till friluftsliv och rekreation. Det aktiva föreningslivet för natur, kultur, friluftsliv och fiske betyder mycket för bygden och engagerar många i ideellt arbete.

Inom Örnsköldsviks kommun ger vår natur en mångfald av möjligheter till olika friluftsupplevelser. Här finns utbud för alla åldrar under årets alla månader. Olika utflyktsmål och servärderheter samt promenader och vandring längs leder och stigar, kanoting, bergsklättring, segling, fiske, skidåkning, m.m. Örnsköldsviks Naturguide ger en bra helhetsbild över det utbud som finns.

Planering

Miljöbalken anger att områden av betydelse för friluftslivet ska skyddas mot åtgärder som kan skada deras värden. Hoten kan vara ny bebyggelse, vägar, järnvägar, skogsavverkning, buller, upplag, täkter, överutnyttjande, vandringshinder för fisk etc. Nuvarande lagstiftning ger ett svagt men i de flesta fall tillräckligt skydd för friluftslivet. Generella hänsynsregler finns i skogsvårdslagen, i miljölagstiftningen och genom strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken. Genom miljöbalken finns också möjligheter att säkerställa skyddet för geografiskt avgränsade områden.

Grundläggande för att behålla de fysiska förutsättningarna för friluftsliv är en ändamålsenlig planering och förvaltning. Naturvård, kulturmiljövård, friluftsliv, fysisk aktivitet och hälsa hör nära samman. Planeringen bör vara sektorsövergripande och se till helheten.

Riksdagen har antagit en ny friluftspröposition, "Framtidens friluftsliv" med nya mål för friluftslivet. En rik tillgång på natur, individens intressen och ideella organisationers engagemang anges där som grunden för människors möjligheter till friluftsliv.

I bilaga 4 redovisas större intresseområden och anläggningar av betydelse för friluftsliv och turism, enligt kultur- och fritidsavdelningens avgränsning. Redovisningen inriktas mot dels områden som är livligt frekventerade och där satsningar gjorts, t.ex. raststugor, märkta leder, etc, dels områden där konflikter med andra verksamheter kan förväntas och dels områden som är i huvudsak orörda. Vissa av områdena utgör riksintressen (se sammanställning i marginalen till höger och avsnitt 3.1 riksintressen).

Frågor och synpunkter på detta avsnitt kan lämnas till

- Bosse Edman, tel. 0660–785 92
bo.edman@ornskoldsvik.se
- Patrik Karlin, tel. 0660-785 93, patrik.karlin@ornskoldsvik.se

Miljöbalken 3:6:

"Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövärden eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket".

Se även:

- 3.1 Höga Kusten och Moälven, riksintresse enligt miljöbalken 4 kap
- 3.7 Samrådsområden vid skogsbruk
- 3.11 Naturvård
- 3.14 Turism
- Områden av särskilt intresse för friluftslivet, bilaga 4

Ett naturvårdsprogram för kommunen har antagits av kommunfullmäktige, se avsnitt 3.11, naturvård. Där behandlas många frågor som påverkar friluftslivet. Bl a framhålls att tätortsnära områden och områden som nyttjas av många ska prioriteras av kommunen. Vidare betonas tillgängligheten till våra friluftsområden och allas rätt att ha tillgång till friluftsområden.

Flera av de redovisade intresseområdena och riksintressena är helt eller delvis säkerställda genom miljöbalken. Se avsnitt 3.11 Naturvård. Säkerställande kan också göras genom avtal eller markförvärv. Kommunens prioritering av nya områdeskydd framgår av Naturvårdsprogrammet och avsnitt 3.11 Naturvård

Sportfiske

Örnsköldsviks kommun har en stor potential att utveckla sportfiske och fisketurism. Viktigt att förvaltningsplaner tas fram för ett hållbart nyttjande av fiskeresursen i våra vattensystem. En viktig förutsättning för detta är att det bildas samverkansorganisationer för fiskevårdsområdena i de olika vattensystemen med tillhörande avrinningsområden som redan gjorts i t.ex. Moälven.

Ofta är åtgärder och företag som står i konflikt med naturvårdsintressena också i konflikt med fiskeintressena. Det gäller t.ex. vattenregleringar och olika typer av vandringshinder, våtmarks- och sumpskogsdikningar, försurning, övergödning, miljögifter. Ibland kan emellertid också åtgärder som främjar fisket stå i strid med naturvårdsintressena, t.ex. fisikinplantering, införande av främmande arter, överfiske m.m.

Vandringsleder

I kommunen finns ett flertal vandringsleder. En förlängning av Höga-kustenleden mot Bonäset och Skeppsmaln är intressant på sikt.

Riktlinjer för Högakustenleden

- Arbeta för att förlänga Högakustenleden från Örnsköldsvik via Järved/Bonäset ut till Skeppsmaln längs Lotsstigen. *Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen, kultur- och fritidsavdelningen.*

Snöskotertrafik

I kommunen finns ca 150 mil preparerade och märkta skoterleder. I anslutning till dessa finns rastplatser med vindskydd och stugor som sköts av Nolaskogs skoterklubb. Bullret och avgaserna från skotrarna stör ofta andra besökare i friluftsområdena, och det är därför viktigt att styra trafiken till de preparerade lederna. Det är också viktigt att det även i framtiden finns områden som är bullerfria och där skoteråkning inte tillåts. Detta bör i första hand klaras ut genom samverkan med skoterorganisationerna. Utgångspunkten bör vara att skotertrafiken kanaliseras till skoterleder. Kring Örnsköldsviks tätort gäller ett skoterförbudsområde med fyra start- och parkeringsplatser i anslutning till omkringliggande skoterleder. Undantag från förbudet gäller en led Vitsjön – Svedje – Genesmon. Se avsnitt 6.18 (Centralorten), samt även 3.14 (Turism).

Samhällsbyggnadsnämnden har fått i uppdrag att se över regelverket och förbudsområdet men ännu inte lämnat något förslag på förändringar.

Riksintressen

Följande områden är av riksintresse för friluftsliv enligt miljöbalken 3:6:

- Skagsudde
- Gullviks havsbad
- Trysunda
- Ulvöarna
- Skuleskogen
- Balesudden
- Höga Kusten

Höga Kusten i sin helhet utgör även riksintresse för friluftsliv och turism enligt miljöbalkens fjärde kapitel. Avgränsningen är identisk med riksintresset för friluftsliv enligt 3:6.

En del av kommunens fiskevatten skyddas från åtgärder som kan försämra förutsättningarna för fisket genom bestämmelser och riktlinjer i

- naturreservat och andra förordnanden enligt miljöbalken
- områden som avgränsats som riksintressen för naturvård och friluftsliv
- översiktsplanens redovisning av ekologiskt känsliga områden, naturvårdsobjekt

Natur – kultur – friluftsliv

En helhetssyn på landskapet som inkluderar både "naturen" och "kulturmiljön" är nödvändig inför det framtida arbetet för att utveckla både natur- och kulturmiljövården, friluftslivet samt natur- och kulturturismen. Det är viktigt att naturen har kvaliteter och innehåll som ger upplevelser, stimulerar och väcker intresse. Det är viktigt att en samverkan finns kring dessa olika verksamheter, det gäller också förvaltning och skötsel med ledorden värna-vårda-visa. Skötseln av kommunens natur-, kultur- och friluftsanläggningar bör säkerställas och kvalitetsäkras. Detta behandlas i Naturvårdsprogrammet, se avsnitt 3.11.

Dessa kvaliteter ger också förutsättningar för en utveckling av turismen, se avsnitt 3.14. Flera påbörjade projekt/satsningar har som syfte att tillvarata natur- och kulturvärdena och samtidigt utveckla turismen.

Tysta områden

I samband med planeringen för vindkraftverk har frågan ställts om behovet av att avgränsa tysta friluftsområden, d.v.s. områden där låg bullernivå är en särskild kvalitet och där naturliga ljud dominerar. De områden som eventuellt pekas ut bör alltså hållas fria från störande verksamheter, även i områdets närhet. Det kan t.ex. gälla vindkraftverk, snöskotertrafik, motorbåtstrafik o dylikt.

Kommunfullmäktige har beslutat att det i denna översiktsplan ska övervägas hur vi ska tillgodose behovet av bullerfria miljöer. Även i kommunens miljö- och energistrategi anges att bullerfria natur- och friluftsområden bör identifieras.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har påbörjat arbetet med en friluftsplan, i vilka en fördjupad redovisning av värden och utvecklingsmöjligheter för utpekade friluftsområden ska göras. Det bedöms lämpligt att i den planen peka ut de friluftslivsområden för vilka tystnaden är en särskild kvalitet till vilken hänsyn ska tas i planering och vid prövning av tillståndspliktiga verksamheter.

Åtgärd

- Klarlägg i den kommande friluftslivsplanen de friluftslivsområden för vilka tystnaden är en särskild kvalitet till vilken hänsyn ska tas i planering och vid prövning av tillståndspliktiga verksamheter.

Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen, kultur- och fritidsavdelningen.

Riktlinjer för friluftsliv

- På kartor över allmänna intressen och i bilaga 4 redovisas områden och anläggningar av särskilt intresse för friluftslivet enligt miljöbalken. Dessa ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada deras värden. Skogsvårdslagens krav på hänsynstagande ska särskilt beaktas. Ny bebyggelse tillåts endast om områdets värden för friluftslivet inte försämras. Anläggningar för friluftslivet får prövas från fall till fall. Skotertrafik bör kanaliseras till leder.
- Nätra fjällskog, Skyttis och Rutberget samt de kommunala naturreservaten Ögeltjärn, Hörnsjön, Veckefjärden och Alneskogen prioriteras när det gäller skötsel av områden/anläggningar för friluftsliv.
- Kommunen skall verka för att stärka lax- och havsöringsreproduktion i vattendragen för utveckling av sportfiske och fisketurism.
- Kommunen skall verka för att fiskevårdsområden bildar samverkansorganisationer i våra älvdalarnas vattensystem samt att dessa organisationer tar fram gemensamma förvaltningsplaner över sina vattensystem och mynningsområden i samverkan med andra intressenter.
- Kommunen skall arbeta för att viktiga tätortsnära områden säkerställs, utvecklas och tillgängliggörs mer för rekreation och friluftsliv, strategier och planer tas fram utifrån natur-, kultur och friluftsvärdena. (se även naturvårdsprogram och grön plan).
- Prioritera insatser och aktiviteter för barn, ungdomar och nya svenskar
- Kommunen ska göra insatser för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att delta i friluftsliv.”
- Riksdagens beslut om friluftspolitiken ("Framtidens friluftsliv") med dess mål skall beaktas i det kommunala planeringsarbetet.

Åtgärder

- En friluftslivsplan skall tas fram med beskrivning av friluftsvärden i natur- och kulturlandskapet, friluftsområden, anläggningar och aktiviteter samt säkerställande, tillgänglighets- och utvecklingsfrågor m.m.
Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen, kultur- och fritidsavdelningen.

3.7 Jord- och skogsbruk

De areella näringarna kommer även fortsättningsvis att ha en stor betydelse för Örnsköldsviks kommun. Vedråvaran är den stora, långsiktigt hållbara basen för vår produktion, jordbruket ger oss livsmedel och ger dessutom våra älvdalar dess öppna, omväxlande och natursköna karaktär. Tillsammans utgör de areella näringarna den bas och den förutsättning vi har för att behålla och utveckla ett levande och livskraftigt inland.

Utvecklingen från 70-talet och framåt har dock inte varit gynnsam. Rationaliseringarna inom skogsbruket har drastiskt minskat personalbehovet och jordbruket har under en längre tid utvecklats från många mindre till få större enheter. Antalet djurhållande jordbrukare har stadigt minskat, men antalet kor ökade i Västernorrland under 2010. Det finns därför en ökande efterfrågan på jordbruksmark kring de större jordbruken medan det på andra håll inom kommunen är problem med att jordbruksmark inte sköts och därför växer igen.

Kommunens möjligheter att direkt påverka utvecklingen inom de areella näringarna är begränsade, däremot kan kommunen på olika sätt verka för att människor ges möjlighet att helt eller delvis få sin utkomst av jord- och skogsbruk. Att verka för ökad efterfrågan på lokalt odlade produkter eller råvaror, att verka för att höja förädlingsgraden för skogsprodukter, att stödja utvecklandet av kompletterande sysselsättningsnischer är exempel på viktiga delar i en helhetsstrategi som syftar till att förbättra möjligheterna för landsbygdens fortlevnad och utveckling. Det samma gäller utveckling av bioenergi med uttag av biobränsle från skogsmark och odling av energigrödor.

Jordbrukets markanvändning

Utvecklingen inom jordbruket påverkar markanvändningen inom en stor del av kommunens yta. Det är önskvärt att nuvarande negativa trender med färre jordbruk bryts och att de positiva möjligheterna till utveckling tillvaratas.

Det är därför önskvärt att begränsa förlusten av jordbruksmark, d.v.s. att odlad mark på ett oåterkalleligt sätt tas i anspråk för andra ändamål, och det är viktigt att ha ett långsiktigt perspektiv när beslut ska fattas om att jordbruksmark tas ur bruk. Särskilt viktigt är att jordbruksmark som kan utgöra en bas för en bärkraftig framtida livsmedelsproduktion inte förstörs. Planeringsunderlaget för näringslivsmässiga bedömningar är dock mycket bristfälligt och kommunen bör verka för att en klassificering av jordbruksmarken för detta ändamål kommer till stånd inom länet.

Därtill kan nämnas att jordbruket också omfattas av miljömålet "Ett rikt odlingslandskap". Länsstyrelsens inventering av ängs- och betesmarker med skyddsvärd flora är ett underlag i samband med etableringar för att bedöma påverkan på miljömålet.

Enligt miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta inte kan tillgodoses på annan mark. Det är dock inte ovanligt med önskemål om nya bostäder på jordbruksmark, se nedan.

Kontaktperson

- Thomas Lundgren
kommunledningsförvaltningen
tfn. 0660 - 884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

Miljöbalken 3:4

Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse.

Brukingsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Se även

- Kapitel 2, Utvecklingsfrågor
- Kapitel 5, Lokalisering och utformning av bebyggelse
- 3.15 Täckter - värdefulla ämnen och material

Ängs- och betesmark

Länsstyrelsen inventerades 2002 - 2003 finns tillgänglig i Jordbruksverkets databas TUVÅ

Jordbruksmarksmark i Örnsköldsvik

De större jordbruk som idag finns i kommunen är belägna byarna Myckelgensjö, Sörflärke, Gottne, Lövsjö, Banafjäl, Djupsjö, Hundsjö, Solänget, Prästänget, Främmerbilla, Hällen, Ödsbyn, Näset (Långviksmon), Kornsjö.

Dessa jordbruk håller kor eller höns och antalet djurenheter ligger mellan 100 och 400. De arealer som nyttjas uppskattas till mellan 300 – 400 ha. Dessa arealer är utspridda över flera byar och många jordbrukare har långa avstånd till sin åkermark. Stora delar av den jordbruksmark som brukas arrenderas och det betyder att jordbrukaren är beroende av andra markägare. Det kan även finnas fler mindre jordbruk än de ovan nämnda som vill utöka sitt jordbruk när möjligheter till stöd kommer 2014. Utöver dessa jordbruk finns ett större antal mindre jordbruk som i huvudsak är lokaliserade till älvdalarna.

Eftersom att utvecklingen gått från små jordbruk med odling i närområdet till större enheter som odlar inom ett stort geografiskt område, är det svårt att peka ut åkermark som inte är attraktiv ur jordbrukarens perspektiv.

Om byggande på jordbruksmark

Kommunen har ofta att hantera önskemål att bygga på jordbruksmark som står i strid med målet att bevara jordbruksmarken för befintlig eller framtida jordbruksproduktion. Nedan redovisas hur sådana önskemål bör vägas mot andra mål och intressen.

I centralorten och dess närhet samt i områden med aktivt jordbruk

I centralorten och dess närhet finns en efterfrågan på attraktiva bostadslägen som ibland ligger på jordbruksmark. I dagsläget används den jordbruksmark som ligger nära centralorten i liten utsträckning för aktivt jordbruk. Värdet handlar istället om att ett öppet odlingslandskap som kulturmiljö generellt kan anses öka attraktivitet för bygden samt att det behåller möjligheten till framtida närproducerade livsmedel. För "områden med aktivt jordbruk" är bebyggelsestrycket inte lika stort men bevarandet av jordbruksmark är viktigt för att trygga nuvarande och framtida jordbruks- och livsmedelsproduktion. I kommunens planering behöver därför hänsyn tas till de värden som jordbruket representerar.

Utanför centralorten och områden med aktivt jordbruk

Utanför centralorten och dess närområde är bebyggelsestrycket lågt samtidigt som nya bostäder ger ett värdefullt underlag till landbygdens service och utveckling. En restriktiv inställning till byggande på jordbruksmark bör ändå hållas, men en avvägning bör kunna göras mellan intresset att bevara jordbruksmark och intresset att möjliggöra nya bostäder.

Riktlinjer för jordbruk

- Byggnad på jordbruksmark bör prövas restriktivt där det finns potential att behålla och utveckla befintlig och framtida jordbruks- och livsmedelsproduktion samt inom områden där byggnation bedöms ge en oacceptabel påverkan på landskapsbilden och det öppna landskapet som kulturvärde.
- I centralorten kan nya bostäder på jordbruksmark medges i de fall där flera andra uppsatta mål uppnås (t.ex. närhet till kollektivtrafik och möjlighet att ordna trafiksäkra gång- och cykelvägar, bra vatten- och avloppslösningar m.m.) som är svåra att tillgodose på annan plats. Visst byggande kan också medges i anslutning till befintlig bebyggelse.
- Visst byggande på jordbruksmark kan medges i fall byggnader och anläggningar placeras så att inte bruk av åkermark försvåras nu eller i framtiden, t.ex. bör tomt och utfartsvägar placeras i utkanten av åkermarken. Byggnader ska i första hand inte placeras på odlingsmark utan i gränslandet mellan åker och skog.
- Utökning av befintlig bostadstomt på jordbruksmark bör prövas positivt där det görs för att ge mark för egen odling, djurhållning etc. som utvecklar och vidmakthåller boendet, och där påverkan på befintlig och framtida jordbruksproduktion bedöms liten.
- Kommunen ska verka för att Länsstyrelsen tar fram en klassificering av jordbruksmarken inom länet
- Restriktivitet för ny bebyggelse ska gälla på värdefulla ängs- och betesmarker.
- Matjordstäkt bör undvikas på brukningsvärd jordbruksmark och i nära anslutning till bostäder,
- Det är viktigt att jordbrukets påverkan på vattendrag och grundvatten minimeras.
- Kommunen ska verka för att öka efterfrågan på lokalt och ekologiskt producerade livsmedel.
- Kommunen ska verka för att få till stånd odling av energigrödor på jordbruksmark som hotas av igenväxning.

Skogsbruk och skogsindustri

Skogsråvaran har alltid varit den stora basen för sysselsättning inom Örnsköldsviks kommun. Vedråvaran är fortfarande den långsiktigt hållbara basen för vår industriproduktion, men antalet anställda inom skogsnäringen har minskat. För att den sysselsättningsmässiga potentialen i framtiden skall kunna utnyttjas till fullo krävs målmedvetna satsningar inom flera områden utifrån följande:

- Skogsuttaget måste ske på ett hållbart sätt.
- Förädlingsgraden måste höjas.
- Den biologiska mångfalden måste bevaras.

För att skogsmarken inom kommunen även i framtiden ska kunna sysselsätta så många kommuninvånare som möjligt måste dessa tre områden utvecklas utifrån en helhetssyn. Domsjöfabrikens utveckling från cellulosaindustri till bioraffinaderi inger mycket hopp och ger möjligheter till ny produktutveckling, men det är ingen självklarhet att denna utveckling sker nära skogsråvaran. Vidareförädlingen kan lika gärna komma att hamna nära konsumenterna. Ett aktivt samarbete mellan näring och samhälle krävs för att vi fullt ut ska kunna utnyttja den sysselsättningspotential som finns. Nya inriktningar kräver nya kunskaper och inom området ryms flera viktiga profileringsområden för Mitthögskolan eller Umeå Universitet.

Se även avsnitt 3.11 Naturvård.

Riktlinjer för skogsbruk

- Kommunen skall verka för att förädlingsgraden för skogsprodukter höjs. I arbetet ligger att vidmakthålla den samverkan som sker inom Domsjö Industriområde, att utveckla Biofuel Region samt att få Mittuniversitetet och Umeå Universitet ännu mer engagerade i att öka kunskaperna om cellulosafibers framtidsmöjligheter.
- Kommunen skall verka för att produktionsvolymen säkras samtidigt som den biologiska mångfalden i skogsproduktionslandskapet stärks. Av särskild vikt är att minimera skogsbrukets påverkan på våra vattendrag. Givetvis skall kommunens hantering av den egna marken ske på ett föredömligt sätt.
- Kommunen skall verka för att skogsbruk kan bedrivas utifrån ett mycket långsiktigt perspektiv. Bland annat gäller det delaktighet i näringsåterföring (slam och aska) till skogsmark under förutsättning att skador på flora och fauna inte uppstår

Samrådsområden

I skogsvårdsförordningen 30 § sägs att Skogsstyrelsen skall samråda med kommunen i frågor av särskild vikt med hänsyn till de lokala förhållandena. I enlighet med naturvårdsprogrammet ska kommunen fokusera samråden till områden med höga natur-, friluft- och kulturvärden. Många sådana områden har fragmenterats och i flera områden har det skett avverkningar med bristfällig hänsyn. Dock har det varit många tillfällen där kommunen i samråd med Skogsvårdsstyrelse och markägare har varit ute i fält och funnit acceptabla och bra lösningar när det gäller t.ex. hyggesavgränsning, naturvårdshänsyn samt skyddszoner mot värdefulla naturområden eller rekreatiomsområden, t.ex. stigar, vandringsleder m.m. Samrådsförandet koordineras från kommunens sida av samhällsbyggnadsnämnden.

Frågor och synpunkter på avsnittet om samrådsområden mellan kommunen och Skogsstyrelsen kan lämnas till

- Johanna Marinell
Samhällsbyggnadsförvaltningen
tfn. 0660 - 886 66
johanna.martinell@ornskoldsvik.se
- Bosse Edman
tfn. 0660 - 886 18
bo.edman@ornskoldsvik.se

Samrådsområdenas avgränsning framgår av kartorna på kommunens webbplats
www.ornskoldsvik.se/

I bilaga 7 ges en kortfattad beskrivning av respektive område.

Örnsköldsviks kommun har mer detaljerade kartor över samrådsområdena.

Kommunens strävan är att skogsbruket inom samrådsområdena skall ske på ett naturanpassat sätt så att rekreations-, kultur- och naturvärden beaktas. Om en hårdare reglering av området bedöms angelägen, krävs att kommunen går in och bildar naturreservat för att trygga värdena, vilket innebär att kommunen ekonomiskt ersätter markägaren för intrånget.

På karta i bilaga 7 redovisas skogsområden där Skogsstyrelsen bör samråda med kommunen inför skogsbruksåtgärder.

Riktlinjer för samrådsområden vid skogsbruksåtgärder

- Skogsstyrelsen bör samråda med kommunen inför skogsbruksåtgärder inom de områden som framgår av karta i bilaga 7 .
- Samråd ska alltid ske inför skogsbruksåtgärder inom skyddsområden för vattentäkt.

Åtgärder

- Samrådsområdena ska ses över.
Ansvar: Samhällsbyggnadsförvaltningen.

Konsekvenser

- Kommunens möjligheter att påverka jordbruk och skogsbruk är begränsade och riktlinjerna ovan har liten påverkan på näringarna. Med ett fungerande samråd finns större möjligheter att åstadkomma goda lösningar som beaktar både enskilda och allmänna intressen. Om en kompromiss inte är möjlig har kommunen möjlighet att med ekonomiska medel lösa problemet.

3.8 Kommunens markinnehav

Kommunen äger mycket mark som behövs för kommunens verksamhet eller för att säkra allmänna intressen.

Översiktsplanen redovisar långsiktiga markanvändningsanspråk för bostäder, vägar, järnvägar, naturvård, friluftsliv m.fl. allmänna intressen. I många fall är det ett kommunalt intresse att genom markägande säkra det allmänna intresset.

Kommunen har under 60- och 70-talet förvärvat stora arealer för utbyggnad i centralorten. Flera av dessa är inte längre aktuella som markreserver och kan i många fall utnyttjas för andra ändamål. Se avsnitt 6.18.

En policy för kommunens markinnehav, som behandlar alla intressen och nyttor med kommunens markinnehav, bör övervägas.

Kontaktperson

- Carina Nordström
tel. 0660 - 882 08
carina.nordstrom@
ornskoldsvik.se

Riktlinjer för kommunens markinnehav

- Redovisade utbyggnadsområden för bostäder bör behållas i kommunal ägo tills exploatering blir aktuell. Behov av att förvärva ny mark får bedömas från fall till fall.
- Redovisade utbyggnadsområden för arbetsplatser/industri bör behållas i kommunal ägo tills exploatering blir aktuell. Skälet är att det ofta finns behov av att snabbt kunna erbjuda exploateringsmark vid nyetableringar eller expansion. Behov av att förvärva ny mark får bedömas med hänsyn till efterfrågan.
- Kommunens skogsinnehav bedöms vara strategiskt viktig och behålls i kommunens ägo.
- På Skyttis bör kommunen äga all mark. Kompletterande förvärv bör göras. För övriga friluftsområden bör kommunen behålla den mark den redan äger.
- I områden av intresse för naturvård, skolornas närnaturområden och kulturmiljö varierar behovet av kommunalt ägande beroende på områdets värde och förekomst av andra intressen och anspråk på marken. För vissa områden där säkerställande i någon form bör övervägas, kan kommunalt ägande vara ett alternativ.
- För kommunägd mark inom samtliga karterade allmänna intressen som redovisas i översiktsplanen gäller att behovet av kommunalt ägande får prövas från fall till fall. Samråd skall ske med berörda förvaltningar.

3.9 Kommunikationer/infrastruktur

Inriktning

Örnsköldsviks kommun är både genom läget i norra Sverige och genom den glesa bebyggelsestrukturen mycket beroende av goda kommunikationer. Det gäller inte minst vårt exportinriktade näringsliv. En utbyggnad och ett vidmakthållande av standarden på transportsystemet inom kommunen/regionen och med omvärlden är avgörande för kommunens utveckling.

Lokaliseringen av ny bebyggelse och nya verksamheter påverkar transportbehovet, och därmed möjligheterna att uppnå de miljömål som är kopplade till transportsektorn, framför allt utsläppen av växthusgaser. Ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät är också nödvändigt för att minska bilåkande, vilket utöver minskad miljöbelastning också är positivt för folkhälsan.

Örnsköldsviks kommun bedriver 2011 – 2014 projektet Hållbart resande, som syftar till att stimulera privatpersoner och företag att välja transportformer som är hållbara, såväl ur ett miljöperspektiv som ett folkhälsoperspektiv.

Vägtrafik (se även lokala trafikfrågor i kapitel 6)

En hög kvalitet på vägnätet i kommunen är viktig för förbindelserna med omvärlden, för skogsindustrins virkestransporter och för möjligheterna till boende och utveckling av t.ex. turism i inlandet. Stora delar av inlandets vägnät har idag låg standard.

Den s.k. nollvisionen - visionen om noll dödade och svårt skadade i trafikolyckor – innebär ökade krav vid planering och utformning av vägar och gator. Utformningen skall ta sikte inte endast på att minska antalet dödsfall och svåra olyckor, utan även på att minska antalet lättare olyckor i trafiken. Oskyddade trafikanters behov av säkra transporter, oavsett färdmedel, skall prioriteras före biltrafikens framkomlighet.

Den viktigaste förändringen för vägtrafiken i kommunen är att E4-trafiken flyttas ut från centrum. En förstudie för hur det kan lösas genomförs under 2012, liksom en idéstudie om den nuvarande E4:ans utformning. Se vidare avsnitt 6.18 Centralorten.

När E4-trafiken flyttas ut från centrum finns troligen behov av att etablera bensinstation mm längs E4, vilket är särskilt önskvärt vad gäller den tunga trafiken, se vidare avsnitt 6.18.

Gällande miljökvalitetsnorm för partiklar har överskridits i Örnsköldsviks centrum. Ett åtgärdsprogram för detta godkändes 2011. En viktig slutsats av arbetet är att Åsbergstunneln är den enskilda åtgärd som har störst betydelse för att långsiktigt klara miljökvalitetsnormen, medan akutåtgärder som vägregöring och dammbindning kan innebära att miljökvalitetsnormen klaras kortsiktigt.

En trafiknätsanalys för centralorten har godkänts av kommunfullmäktige 2001 och en för Husum 2004. I dessa anges bl.a. att vissa gator ska byggas om för att tillgodose säkerhetskraven. Arbetet med en trafiknätsanalys för Bjästa och Köpmanholmen ska slutföras under 2012.

I handlingsprogrammet för trygghet och säkerhet (2012) är ett av de prioriterade verksamhetsområdena trafiksäkerhet. I programmet redovisas ett flertal trafiksäkerhetshöjande åtgärder.

Kontaktperson

- Thomas Lundgren
tel. 0660 - 884 28
thomas.lundgren@
ornskoldsvik.se

Miljöbalken 3:8

”Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna”.

Mer om kommunikationer i översiktsplanen:

- Kap 2, Utvecklingsfrågor
- Kap. 4, Farligt gods
- Kap 5, Mark- och vattenanvändning och lokalisering av bebyggelse
- Kapitel 6, Planerade vägar i tätorterna

Se även

5.5 Sammanställning av riktlinjer för ny bebyggelse, med karta över bullerzon.

Kartan Grunddragen i mark- och vattenanvändningen visar områden kring Örnsköldsviks och Mellansjö flygplatser med höjdbegränsning för nya byggnader m.m.

Väg 335

Vägen är klassad som riksintresse enligt Trafikverkets beslut, och är på sträckan mellan Sidensjö och Överhörnsås tillsammans med E4-tunnel högst prioriterat bland vägprojekt inom kommunen. Vägen passerar förbi vattentäkten i By samt innehåller ett flertal trafikfarliga avsnitt med bl.a. två smala broar. Kommunen anser att dessa brister bör åtgärdas snarast efter att vattentäkten i Gerdal har skyddats.

Trafikverket presenterade 2003 en vägutredning med olika alternativa för denna vägsträcka. Kommunen prioriterade då en sträckning över Billa eftersom detta ansågs ge bästa skyddet av vattentäkten i Gerdal, men motsatte sig inte andra lösningar om det snabbare kunde ge ett fullgott skydd av vattentäkten.

Under våren 2010 fastställdes den regionala transportplanen varvid begränsade resurser avsattes för en förbättring av väg 335. Trafikverket har 2012 redovisat en förstudie med alternativa lösningar som kommunen lämnat synpunkter på.

För sträckan genom Sidensjö har en ombyggnad med en ny fyrvägs korsning med väg 908 tidigare studerats av Trafikverket som inte längre bedöms aktuell av Trafikverket.

Gullvik – Skommarhamn, vägen till Gullvik/Ögeltjärn

En vägförbindelse mellan Storsandsvägen (öster om Gullvik) och Skommarhamn har många gånger varit uppe till diskussion. Kommunens uppfattning är att en sådan sammanbindning av vägarna inte ska tillåtas, eftersom det dels skulle öka trafiken på de redan dåliga vägarna, dels skulle ha negativ påverkan på naturområdet mellan vägarna som har stora värden för friluftslivet.

Gullvik och Ögeltjärns naturreservat är viktiga besöksmål och kommunen bör därför verka för höja standarden på vägen till området.

Storstensudden – Tallstigen

En vägförbindelse mellan Storstensudden och Tallstigen har många gånger varit uppe till diskussion. Kommunens uppfattning är att en sådan sammanbindning av vägarna inte ska tillåtas, eftersom det dels skulle öka trafiken på de redan dåliga vägarna, dels skulle ha negativ påverkan på naturområdet mellan vägarna som har stora naturvärden och har betydelse för friluftslivet.

Malmön

På initiativ av en grupp fastighetsägare har en utredning om en broförbindelse från fastlandet till Malmön tagits fram. Under samrådet framkom att det finns delade meningar bland fastighetsägare m.fl. om lämpligheten med detta.

Kommunens uppfattning är att det inte finns något allmänintresse av en bro som motiverar kommunen att ta initiativ till och genomföra en noggrannare utredning av förutsättningarna och lämpligheten.

Om en bygglov/tillståndsansökan för bron kommer in får samhällsbyggnadsförvaltningen ta ställning till vilka utredningar som exploatören behöver göra för att förvaltningen ska kunna bedöma om bron är lämplig.

Kommunens översiktsplan för strandskydd anger att nya strandskyddsdispenser inte bör medges på större delen av ön.

Sagavägen

Sagavägen är en namnsatt turistväg som sammanbinder Örnsköldsvik i Höga kusten med södra Lappland och Helgelandskusten i Norge. Inom Örnsköldsviks kommun är det delar av E4 och väg 348 som utgör Sagavägen. Vägstandarden mellan Solberg och kommungränsen mot Åsele bör förbättras genom beläggningsarbeten och förbättrad vägsträckning där de skarpaste kurvorna rätas ut. Nya av rastplatser bör utredas.

Väg över Näske – Bergom

Vägsträckningen från E4:an vid Näske krog via Näske, Köpmanholmen, Bjästa, Bergom, Sund och till södra rondellen i Örnsköldsvik är beslutad och godkänd av trafikverket som brun/vit turistväg "Norra Höga Kusten". Vägstandarden Näske krog – Näske måste förbättras samt att enklare rast- och utsiktsplatser iordningställes. Sträckningen skall även skyltas upp med brun/vit turistvägsskyltning.

Riktlinjer för vägtrafik

- Prioritera byggande av Åsbergstunneln som E4-genomfart utanför Örnsköldsviks centrum (se avsnitt 4.3, 4.8 och 6.18).
- Det är särskilt angeläget för stadens attraktivitet att infarterna ges en tilltalande utformning och miljö.
- Kommunen ska aktivt agera för att mer resurser tillförs för att öka standarden på vägnätet i inlandet .
- Kommunen anser vägförbindelser mellan Gullvik — Skommarhamn och Storstensudden — Tallstigen inte ska tillåtas.
- Det bedöms inte finnas något allmänintresse av en bro till Malmön som motiverar att kommunen utreder förutsättningar och lämplighet.
- Kommunen ska verka för att höja standarden och iordningställa rastplatser på de för turismen viktiga vägarna Sagavägen (E4 — 348) och över Näske – Bergom.
- Kommunen ska verka för att höja standarden på vägen till Gullvik.

Åtgärder för vägtrafik

- Slutför arbetet med trafiknätsanalysen för Bjästa – Köpmanholmen (Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen).

Gång- och cykeltrafik

2009 utfördes en s.k. Bypad-revision i Örnsköldsvik (Bypad står för BicYcle Policy Au-Dit). Det är ett instrument som hjälper kommuner att utvärdera och förbättra kvaliteten på arbetet med cykeltrafik.

Slutsatsen av revisionen är att kommunen har mycket att förbättra när det gäller att främja cykling, såväl vad gäller omfattningen och kvaliteten på gång- och cykelvägnätet som hur cykelfrågor beaktas i planering och byggande.

Det behövs därför ett samlat dokument som behandlar såväl hårda som mjuka cykelfrågor i kommunen. Kommunledningsförvaltningen har påbörjat arbetet med en cykelplan som ska redovisa kommunens mål, riktlinjer och åtgärder för cykelfrågorna. Av planen bör även framgå förslag till framtida organisation för cykelfrågorna. Cykelplanen avser i första läget centralorten.

En fråga som ofta diskuteras i samband med förfrågningar om planläggning av bostäder är vilka krav kommunen ska ställa på gång- och cykelvägar till de nya bostäderna. När man kan förvänta sig att skolbarnen ibland cyklar till och från skolan och samhället är det viktigt att det finns en säker cykelväg till skolan. Det kan då vara rimligt att kommunen ställer krav på utbyggnad av gång- och cykelväg. Se kapitel 5.2 om nya bostadsområden.

I tätorterna är det önskvärt att iordningställa promenadstråk med enklare standard än gång- och cykelvägar. Se avsnitt 6.18.

Järnväg

Genom Örnsköldsviks kommun löper norra stambanan från Aspeå i söder till Trehörningsjö–Norrfors i norr. Från Mellansel går ett spår (elektrifierat 1997) in till Örnsköldsviks tätort. Längs kusten går Botniabanan som är en förlängning av Ostkustbanan – Ådalsbanan längs norrlandskusten upp till Umeå. Arbeta pågår för att staten ska besluta om en förlängning av järnvägen längs kusten upp till Luleå – Norrbotniabanan.

Botniabanan

Botniabanan, som invigdes i augusti 2010, är en drygt 19 mil lång järnväg mellan Nyland (i Kramfors kommun) och Umeå. I samband med invigningen påbörjades trafiken mellan Örnsköldsvik och Umeå. Trafiken på hela banan med anslutning söderut till Sundsvall och Stockholm kommer att starta hösten 2012 i samband med att upprustningen av Ådalsbanan mellan Nyland och Härnösand färdigställs. Då blir persontrafiken också mer omfattande.

Botniabanan innebär att det nu finns goda förutsättningar för snabbtågstrafik och regional tågtrafik vilket kommer betyda mycket för kommunens utveckling.

Örnsköldsviks Resecentrum med en samordnad järnvägs- och bussstation är placerad i anslutning till stadscentrum, med gångavstånd till arbetsplatser, högskola, butiker, restauranger m.m. Det är angeläget att obebyggd mark i närheten av resecentrum utnyttjas väl och i första hand för verksamheter som kan dra nytta av närheten till stationen. För Inre hamnen och norra industriområdet i Örnsköldsviks tätort har fördjupningar av översiktsplanen antagits under 2002, som närmare klarar ut markanvändningen i respektive område. Se mer i kapitel 6.18

En viktig fråga för Örnsköldsvik är att Ådalsbanan mellan Härnösand och Sundsvall rustas upp så att restiderna till Sundsvall blir attraktiva för resor från/till Örnsköldsvik. Likaså att kapaciteten höjs på ostkustbanan mellan Sundsvall och Stockholm så att konkurrenskraftiga restider med tåg till Stockholm möjliggörs.

Mellanselsspåret

I planarbetet för Själevad har konstaterats att järnvägsspåret genom Själevad (Mellanselsspåret) medför olägenheter för samhället som barriär och olycksrisker. Där diskuterades att spårets framtid borde utredas, vilket dåvarande Banverket samtyckte till.

Trafikverket har nu meddelat att de bedömer att det långsiktigt finns ett behov av banan och att de därför inte ser någon anledning att utreda frågan. De har också klassat järnvägsspåret som riksintresse.

Kommunen konstaterar att detta påverkar planeringsförutsättningarna i Själevadsområdet och förutsätter att staten tar ansvar för att lösa de miljö- och trafikproblem som spåret medför. Bl.a. påverkas möjligheten till en trafikplats på E4 vid Översjåla. Se avsnitt 6.18.

Sjöfart, hamnar

En stor del av råvarutillförseln till och utskeppningen av produkter från kommunens industrier transporteras sjövägen via lastageplatserna i Örnsköldsvik och Husum.

Örnsköldsvik hamn består av sju hamnlägen: Domsjö hamn, Alfredshems kaj, Hörneborgs Hamn, Shellkajen, Oljehamnen, Framnaskajen och Stadskajen. Framnaskajen används endast för Cementas båtar.

Stadskajen ligger vid hamnplanen i Inre hamnen, som enligt översiktsplanen för Centrum (2005) ska behållas som en i huvudsak öppen yta som till del normalt används för parkering. Fartyg ska dock kunna angöra Stadskajen även i framtiden. Det kan t.ex. gälla för kryssningsfartyg och isbrytare.

Vid hamnen i Köpmanholmen finns goda förutsättningar att utveckla hamnverksamheten och att etablera ny industri, se avsnitt 6.18.

Sammantaget förväntas verksamheten i de kommunala hamnarna öka de närmaste åren. Den största ökningen förväntas på Hörneborgs hamn där Örnsköldsviks Hamn och Logistik AB investerar för utökad verksamhet.

Riktlinjer för sjöfart, hamnar

- Kommunen verkar för en utveckling av den kommunala hamnverksamheten i Örnsköldsvik och i Köpmanholmen.
- Kryssningsfartyg, isbrytare m.m. ska kunna angöra Stadskajen-Framnaskajen i centrala Örnsköldsvik.
- Hamnen i Hörneborg skall succesivt utvecklas till en hamn med bra koppling mellan fartyg och järnväg samt mellan fartyg och lastbil, så kallad intermodal hamn. (Hamnen är klassad som riksintresse enligt Trafikverkets beslut).

Kollektivtrafik

En väl fungerande kollektivtrafik är viktig för Örnsköldsvik som boendeort och för att kunna uppnå de övergripande hållbarhetsmålen. Med Botniabanan har möjligheten till pendling inom regionen förbättrats, vilket också ställer krav på fungerande anslutningstrafik till Botniabanans stationer.

Den regionala transportmyndighet ska under 2012 ta fram en regional kollektivplan som underlag inför den upphandling av trafiken som ska genomföras. Som underlag för detta har kommunfullmäktige 2012 beslutat om en vision för kollektivtrafiken:

Kollektivtrafik – det bästa resvalet

År 2020 är kollektivtrafiken i Örnsköldsvik en naturlig del av människors vardag. Kollektivtrafiken har en sådan omfattning, kvalitet och flexibilitet att den är huvudalternativet för resor till arbete, utbildning, service och fritidsaktiviteter.

Andelen kollektivt resande har ökat kraftigt. Kollektivtrafiken bidrar till att stärka Örnsköldsviks attraktivitet för boende och företag. Den stimulerar en dynamisk arbetsmarknad genom att erbjuda en trafik med hög kvalitet som binder samman Örnsköldsvik med närliggande kommuner och genom detta skapar en attraktiv arbetsmarknadsregion.

Kollektivtrafiken har bidragit till att uppnå angelägna samhällsmål när det gäller miljö, sysselsättning, utbildning, trafiksäkerhet, tillgänglighet och jämställdhet.

Vidare har mål formulerats, dels övergripande och dels sådana som ska vara uppnådda 2014. Bland annat anges: "Vid planläggning av nya områden för bostäder, handel och arbetsplatser ska förutsättningarna för kollektivtrafik beaktas."

Översiktsplanen är ett viktigt verktyg för att uppnå visionen och målen eftersom den styr var bostäder, arbetsplatser, handel och infrastruktur lokaliseras, och därmed förutsättningarna för kollektivtrafik. Hur centralorten ska utvecklas för att främja detta bör hanteras mer utförligt i föreslagen fördjupning av översiktsplanen för centralorten, se avsnitt 6.18.

Som underlag för upphandlingen av ny kollektivtrafik från 2014 har en s.k. linjenätsanalys gjorts, som visar två förslag för att förbättra kollektivtrafiken i centralorten, bl.a. genom omläggning av linjenätet och ökad turtäthet.

IT-infrastruktur/bredband

Tillgången till bra tele- och datakommunikationer – bredband – är en nödvändighet för en regions utveckling. Informationstekniken möjliggör att många verksamheter kan förläggas på valfri plats i landet, förutsatt att det finns tillgång till bredband med hög överföringskapacitet. Tekniken ger också nya förutsättningar för boende på landsbygden och på mindre orter, bl.a. genom möjlighet till distansarbete och distansstudier samt ökad tillgång till olika offentliga och kommersiella tjänster på Internet.

Kommunfullmäktige godkände i januari 2002 ett IT-infrastrukturprogram som redovisar kommunens prioritering av den fortsatta utbyggnaden av bredband i kommunen. Programmet utgör ett underlag för fördelningen av statliga stödmedel till detta. Utbyggnaden har inneburit att mer än 95 procent av alla telefonabonenter i kommunen idag har möjlighet att ansluta till bredband i någon form.

Den fortgående teknikutveckling har dock inneburit ökade behov av överföringshastighet, varför delar av kommunen idag har behov av förbättrad IT-infrastruktur. Vissa områden saknar helt bredband medan andra har dålig överföringshastighet. Ett fortsatt arbete med att förbättra IT-infrastrukturen är därför viktigt.

I den nya plan- och bygglag som trädde ikraft i maj 2011, tydliggörs kommunens ansvar för att planera för s.k. elektronisk kommunikation.

Riktlinjer för IT-infrastruktur

- Kommunen ska verka för att IT-infrastrukturen till och inom kommunen har hög kvalitet.
- Tillgången till IT-infrastruktur och dess behov av mark och utrymmen ska beaktas vid planering av nya byggnader och anläggningar.
- Det ideella engagemanget skall så långt möjligt tillvaratas för att möjliggöra en fortsatt utbyggnad av IT-infrastrukturen.

Åtgärd

- Utred behoven av förbättrad IT-infrastruktur och möjligheterna till finansiering av fortsatt utbyggnad.

Ansvarig: kommunledningsförvaltningen.

Flygtrafik

Bra flygförbindelser är utomordentligt viktigt för kommunens attraktivitet och för bibehållande och utveckling av det exportorienterade näringslivet.

Örnsköldsviks flygplats ligger ca 24 km nordost om tätorten. Flygplatsen ägs och drivs nu av kommunen. I avsnitt 5.5 redovisas riktlinjer för byggande kring flygplatsen.

Nordmalings kommun har i sin översiktsplan reserverat mark för en ny regional storflygplats gemensam för Örnsköldsvik och Umeå, med förutsättningar till hög turtäthet och anslutning till Botniabanan och E4. Behovet av en sådan flygplats är beroende av utvecklingen av Umeå flygplats och transportsektorn i stort. Örnsköldsviks kommun bedömer som önskvärt att sådan mark reserveras för att behålla handlingsfriheten inför framtiden.

En mindre flygplats finns också sydväst om Mellansel.

Riktlinjer för flygtrafik

- Kommunen ska verka för att mark reserveras för en framtida regional storflygplats mellan Umeå och Örnsköldsvik.

Riksintressen

Örnsköldsviks kommun anser att följande områden är av riksintresse för kommunikationer:

- Örnsköldsviks flygplats. Överensstämmer med Trafikverkets uppfattning.
- Väg 1067 till Örnsköldsviks flygplats. Överensstämmer med Trafikverkets uppfattning.
- Botniabanan samt befintligt järnvägsnät (stambanan genom övre Norrland samt Mellanselspåret till Örnsköldsviks hamn). Överensstämmer med Trafikverkets uppfattning.
- Väg E4 (ingår i det nationella stamvägnätet) och väg 335 (länk mellan de regionala centra Östersund och Umeå). Planerad ny förbifart med Åsbergstunneln och planerade trafikplatser ingår i riksintresset. Överensstämmer med Trafikverkets uppfattning.
- Örnsköldsviks hamn. Kommunen anser att hamnens riksintresse bör kunna begränsas till de delar som är av riksintresse för sjöfarten och inte omfatta hela Örnsköldsviksfjärden till Bonässund, som Trafikverket föreslagit. Trafikverket bör ta initiativ till att avgränsa hamnen och revidera riksintresset. Att lägga ut stora mark- och vattenområden som riksintressen med vag koppling till det som ska skyddas bidrar till att urholka betydelsen av riksintressebegreppet, och gör det svårt att bedöma vilka åtgärder som kan skada riksintresset.
- Sjöfartens farleder. Överensstämmer med Trafikverkets uppfattning.
- Industrin i Husum är med hänsyn till sin storlek och produktion av nationellt intresse. Örnsköldsviks kommun anser därför att hamnen utgör riksintresse bör utpekas som riksintresse av Tillväxtverket.

3.10 Kulturmiljöer

Bakgrund

De byggnader och det landskap som har formats av människan genom tiderna har inte bara ett kulturhistoriskt värde, utan även en stor social betydelse. De enskilda objekten och de samlade miljöerna ger en inblick i gångna tiders samhälle. Kulturmiljön har även en långsiktig ekonomisk betydelse i form av en attraktiv bygd med goda boende- och rekreationsmiljöer, för både tillresta och medborgare.

De för kulturmiljövården viktigaste frågorna att lösa är hur vi ska bygga vidare vårt samhälle där nya goda kulturmiljöer tillskapas samtidigt som de gamla värnas. Med andra ord, hur ska vi ge plats åt det nya i det gamla?

Det är tack vare fastighetsägares intresse och ansvarskänsla för gångna tiders byggnader och andra kulturlämningar, som vi idag överhuvudtaget har några kulturmiljöer kvar. Fortsatt användning som bygger på kunskap om miljöns egenart kommer också i framtiden att innebära den främsta värden av mark och byggnader. Samhällets intresse måste därför vara att samverka med fastighetsägare för att på bästa sätt bevara kulturvärden. Samhället har emellertid också i lagstiftning visat att den enskilde inte fritt får förfoga över, ändra eller förvanska kulturmiljöer.

Värdefulla kulturmiljöer

Områdesbestämmelser och byggnadsminnen

Reglerande områdesbestämmelser har upprättats för Ulvöhamn, Skeppsmalen, Grisslan och Marviksgrunnan. För Myckelgensjö inklusive Gammelgården gäller ett särskilt skydd enligt gamla naturvårdslagens 19 §, som nu anses vara ett naturreservat enligt miljöbalken. Se vidare avsnitt 3.1 och 5.5

Det finns sju byggnadsminnen i kommunen som skyddas enligt Kulturminneslagen 3 kap: Främmerhörnas gästgiveri, järnvägsstationen i Örnsköldsvik, Arnäs folkskola, Ulvö kapell, Gammelgården i Myckelgensjö, luffarhotellet EW-stugan i Skulnäs och vipparmskrannarna i Örnsköldsviks hamn.

Riksintressen och kulturmiljöer i kommunens kulturmiljöprogram

I kommunen finns flera riksintressanta kulturmiljöer, se spalt. Kommunens kulturmiljöprogram (senast reviderat 2002) redovisar ett 70-tal värdefulla kulturmiljöer, och bygger på byggnadsinventeringar som utförts främst under 70- och 80-talen (se bilaga 6). Huvudsyftet med kulturmiljöprogrammet är att utgöra ett stöd i bedömningar enligt plan- och bygglagen (bygglov m.m.). Kulturmiljön är under ständig förändring och det är väsentligt att nya inventeringar görs och att även senare tiders bebyggelse lyfts fram. Även enklare bebyggelse som jordbrukets ekonomi-byggnader, industri- och hantverks- hus och stadens uthus och gårdsbebyggelse, är viktiga miljöskapare som vi riskerar att förlora.

En revidering av kulturmiljöprogrammet ska påbörjas under 2011 av samhällsbyggnadsförvaltningen.

Kontaktperson

- Karin Persson, Örnsköldsviks museum
tel. 0660-886 04
karin.persson@ornskoldsvik.se

Miljöbalken 3:6:

”Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket”.

Riksintressanta kulturmiljöer i Örnsköldsviks kommun (redovisas utförligare i bilaga 5):

- Marviksgrunnan
- Ulvöhamn
- Trysunda
- Grisslan
- Sandviken
- Gideå bruk
- Gammelgården, Myckelgensjö
- Arnäsbackens kyrko- och fornlämningsmiljö,
- Slättdalsbergets fornlämningsområde
- Brynge såg
- Kronotorpet Eliasmyrorna
- Lillsjöslätterns översilningsängar.

Fornlämningar

Antalet kända fornlämningslokaler i Örnsköldsviks kommun uppgår i dagsläget till drygt 4300. Fornlämningar skyddas enligt kulturmiljölagen, skyddet gäller även ej ännu upptäckta lämningar, vilket ställer krav på aktsamhet i samband med markarbeten och skogsbruk.

Gene Fornby är en rekonstruktion av en järnåldersgård. Den framtida verksamheten och bevarandet av rekonstruktionen är 2011 mycket osäker. Oavsett dess framtid så bör området på Genesmon runt Gene Fornby och Nyängets badplats reserveras för verksamheter med anknytning till turism och friluftsliv. Se kapitel 6.18 om Örnsköldsviks centralort. Det bör också övervägas om mark ska reserveras för frilufts- och besöksmålsverksamhet i Arnäsvall och på Bjästamon.

Kustbebyggelseprojekt

Örnsköldsviks kommun har deltagit i ett nationellt projekt som utvecklat metoder för att beskriva hur bebyggelsen i olika kustorter förändrats och utvecklats under olika tidsperioder. I kommunen har Ulvöhamn och Skeppsmalen ingått. En utförlig dokumentation av orternas bebyggelse har tagits fram som kan fungera som ett underlag vid prövning av ny bebyggelse och nya anläggningar. Det är också önskvärt att kunskapen från projektet om värdena på orterna förs vidare till allmänhet och fastighetsägare.

Både Ulvöhamn och Skeppsmalen har områdesbestämmelser som reglerar bebyggelsens utformning. Ulvöhamn är utpekad som riksintresse kulturmiljö (miljöbalken 3:6). I översiktsplanen för strandskydd (2011) pekas Skeppsmalen ut som LIS-område (ett område där landsbygdsutveckling kan utgöra skäl till dispens från strandskyddet) för turism.

Översiktliga bevarandemål

- Befintliga miljöer och bebyggelse ska betraktas som en tillgång, vårdas och hävdas. Förändringar ska ske med hänsynstagande till kulturvärdena.
- Fortsatt bruk och boende inom ramen för värdefulla kulturmiljöer ska eftersträvas.
- Varje ägare, såväl enskilda som företag, stat eller kommun, ska uppmuntras till och avkrävas vård och hänsynstagande till den byggda miljön.

Riktlinjer för kulturmiljöer

- De miljöer och objekt som redovisas i bilaga 5 och 6 utgör områden med kulturvärden som enligt miljöbalken 3:6, så långt möjligt skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden.
- Det bör strävas efter att i möjligaste mån säkra värdefulla kulturmiljöer genom områdesbestämmelser och detaljplaner.

Åtgärder kulturmiljöer

- Revidera kulturmiljöprogrammet 2008.
Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen.

Enligt miljöbalken kan ett område förklaras som **kulturresevat** i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap.

Områden med skydd för landskapsbilden, enligt 19 § naturvårdslagen, gamla lydelsen, gäller fortfarande med hänvisning till bestämmelserna för kulturresevat i miljöbalken. Förordnandet gäller i områden vid Grundsunda och Skeppsmalen och på flera öar i Örnsköldsviks skärgård. Kommunen anser att bestämmelsen kan upphävas.

Mer om kulturmiljöer:

- Kapitel 6. I tätortsredovisningen framgår värdefulla kulturmiljöer i respektive ort.
- I bilaga 5 och 6 redovisas i en sammanfattande tabell över riksintressen och övriga kulturmiljöer och

3.11 Naturvård

Inriktning

Örnsköldsviks kommun är rik på områden med höga naturvärden och av stor vikt för olika arters fortlevnad regionalt och nationellt. Kommunens läge, storlek och brutna topografi gör att en stor mängd olika naturtyper finns inom ett begränsat område: från Höga Kustens landhöjningslandskap till inlandets bergkulleterräng med långa älv-dalar och stora våtmarksområden. Alla de olika naturtyperna, och de olika växt- och djurarter som lever där, är en del av den biologiska mångfalden som ska bevaras för kommande generationer.

Människan har genom lång tid utfört stora ingrepp i naturen, men också skapat ett rikt kulturlandskap. För de flesta naturtyper inom kommunen finns fortfarande relativt opåverkade områden med ursprunglig natur. För att bibehålla och stärka den biologiska mångfalden är det nödvändigt att skydda dessa områden. Insatser för att återställa påverkade områden i bl.a. sjöar och vattendrag bör också genomföras för att dessa ekosystem ska återfå sin funktion.

En rik och omväxlande natur med ett varierat växt- och djurliv är en värdefull kvalitet för kommunen och ger goda förutsättningar för olika former av friluftsliv och utveckling av naturbaserad turism. Det är en kommunal angelägenhet att bevaka att kvarvarande naturvärden skyddas inför framtiden och att påverkade biotoper återställs.

När åtgärder som ny bebyggelse, grustäkter, vägbyggande, intensivt skogsbruk m.m. prövas ska effekterna på naturvärdena och eventuellt behov av säkerställande utredas. I kapitel 2, Utvecklingsfrågor, lyfts kommunens stora naturvärden fram som en resurs för framtiden.

Bevarandemål

- En ekologisk grundsyn ska ligga till grund för all planering.
- Den biologiska mångfalden ska bevaras och gärna stärkas. Kommunen har ett speciellt ansvar för länets ansvarsarter (t ex utter, flodpärlmussla, långskägglav),
- Kommunen ska i all sin planering i möjligaste mån skydda de områden med naturvärden som redovisas i denna översiktsplan.
- All natur är känslig. Natur- och miljöhänsyn ska därför tas vid planering av verksamheter även i områden som inte redovisas i översiktsplanen.

Naturvårdsprogram

Naturvårdsprogrammet, som godkändes 2007, har reviderats och godkänts av kommunfullmäktige i juni 2011. I korthet innebär programmet att kommunen utvecklar ett förvaltningsövergripande naturvårdsarbete där naturbevarande, friluftsliv, park, skog, folkhälsa och utepedagogik samverkar utifrån gemensamma prioriteringar, samt att fokus kommer att ligga på den utvecklings- och kommunnyttiga naturvårdsarbetet kan ge.

Kontaktpersoner

- Johanna Martinell, tel. 0660-886 66, johanna.martinell@ornskoldsvik.se
- Håkan Jansson, tel. 0660-887 25, hakan.jansson@ornskoldsvik.se

Miljöbalken 3:6:

”Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket”

Riksintressen

I kommunen finns 23 riksintressen för naturvård (se bilaga 1). Gideälven uppströms Björna kraftverks dämningssområde utgör riksintresse för naturvård och har även redovisats som riksintresse för vattenkraftsutbyggnad. Kommunen anser att riksintresset för naturvård ska hävdas. Se avsnitt 3.4 Energi.

Riksintressen för naturvård i Örnsköldsviks kommun, se sammanställning i avsnitt 3.1

Natura 2000-områden

I kommunen finns också 28 Natura 2000-områden som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärd natur (se avsnitt 3.1). Dessa är skyddade enligt EU:s habitat- och/eller fågeldirektiv och är av riksintresse.

Naturresevat och andra skyddsformer

Markanvändning har visat sig vara det största hotet mot biologisk mångfald på land. Vattenreglering är sannolikt ett av de allvarligaste hoten mot biologisk mångfald i den akvatiska miljön. Naturresevat bildas för att bevara den biologiska mångfalden, skydda och vårda värdefulla naturmiljöer och arter eller områden som är av stor betydelse för friluftslivet. En nationalpark bildas av staten och ska bestå av ett större sammanhängande område som ska bevaras i sitt naturliga tillstånd.

I kommunen finns 32 naturresevat och nationalparken Skuleskogen (se lista). Fem av naturresevatena är kommunala: Ögeltjärn, Alneskogen, Hörnsjön, Veckefjärden och Källfors. I naturvårdsprogrammet föreslås att följande nya resevatbildningar prioriteras:

Statliga

- Övre Gideälven
- Sannafjärden
- Kunnådalen och Kattjärven
- Utökning av Idbyfjärden

Kommunala

- Utökning av Ögeltjärns naturresevat
- Svarttjärnsterrängen

Övriga områden som bör säkerställas för naturbevarande och friluftsliv är området kring Stavar-hallberget söder om Salusand, området från Genesön österut mot Högsand, Herrgårdssudden i Köpmanholmen samt området kring Gullvik mot Vikbottberget och Vikbotten.

Djur- och växtskyddsområden avsätts för att skydda störningskänsliga och skyddsvärda djur och växter. I kommunen finns åtta fågelskyddsområden (se lista). Flera öar som är viktiga för fåglar saknar idag formellt skydd. Det är viktigt att dessa blir fågelskyddsområden, så att fåglarna inte störs vid känsliga tider. Det är svårt för dem som kommer med båt att annars veta var och när hänsyn måste tas till fåglarna och deras ungar.

Mindre mark- eller vattenområde som utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda kan förklaras som biotopskyddsområde. Inom ett biotopskyddsområde får icke bedrivs verksamhet eller vidtas åtgärder som kan skada naturmiljön.

Andra möjligheter att skydda natur är rådgivning och olika typer av nyttjanderättsavtal samt bildande av biotopskydd.

Naturresevat

Alneskogen
Balesudden
Billaberget
Bågaliden
Gammtratten
Getingstaliden
Granliden
Hemlingsån
Herrbergsliden
Hummelvik
Hörnsjön
Idbyfjärden
Kvarnhusberget
Kålhuvudet
Källfors
Lillsjöslättern
Mossaträsk-Stormyran
Rismyrberget
Råbäcken
Skallberget
Skuleskogens nationalpark
Stenbittjärn
Stockholmsgatan
Stormyran, Norra Ulvön
Södra Ulvön
Trolltjärn
Trysunda
Tågsjöbrännan
Uvsjön
Veckefjärden
Vändåtberget
Västanåhöjden
Åttjärnsbodarna
Ögeltjärn

Fågelskyddsområden

Kankgrund
Själådan
Västerskär-Mellanskär
Öfjärden
Värnsingsklubbar
Ratan
Gråbuten
Flasan

Naturvårdsobjekt

Länsstyrelsen har inventerat och klassat flera hundra områden med värdefull natur i Örnsköldsviks kommun.

Riktlinjer för naturvårdsobjekt

- De naturvårdsobjekt som redovisas i bilaga 2 utgör områden som enligt Miljöbalken 3:6 så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras naturvärden.

Ekologiskt känsliga områden

I kommunen finns ett stort antal ekologiskt särskilt känsliga områden som ska skyddas mot åtgärder som kan medföra negativa konsekvenser för miljön eller växt- och djurlivet. Dessa områden kan delas in i tre grupper:

Områden med instabila produktionsförhållanden och ogynnsamma återväxtförutsättningar

Hit hör störda eller särskilt ömtåliga områden som vid ytterligare påverkan kan ge oåterkalleliga eller oacceptabla skador i ekosystemet. Exempel är näringsrika vattensystem och känsliga havs-vikar med tillförsel av näringsämnen och annan förorening.

Områden med hotade växt- och djurarter

Innefattar områden där en opåverkad miljö är viktig för fortlevnaden av hotade eller sällsynta arter. Exempel är opåverkade vattendrag med t ex flodpärlmussla och orörda gammelskogar med t ex långskäggslav.

Övriga ömtåliga områden med betydande ekologiska värden

Exempel är vattendrag med viktiga reproduktionsområden för fisk, sjöar med istidsrelikter, grunda havsvikar, viktiga rastplatser och häckningsområden för fåglar, äldre kulturlandskap, våtmarker och naturskogar.

Riktlinjer för ekologiskt känsliga områden

- De redovisade områdena i bilaga 3 utgör ekologiskt känsliga områden enligt miljöbalken 3:3 och ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.

Konsekvenser naturvårdsobjekt och ekologiskt känsliga områden

- Klassningen som naturvårdsobjekt och ekologiskt känsligt område medför restriktioner för förändringar som kan försämra områdets kvaliteter. Det kan gälla t.ex. täkter, byggnader, vägar och skoterleder.

Närnaturområden kring kommunens skolor

Möjligheten att i skolan kunna vistas i naturen är viktig för barns kunskap, lärande och känsla för naturen och för deras egen hälsa. Skolorna har därför pekat ut naturområden nära skolorna där det finns möjligheter för barnen att vistas på raster och under lektioner. Syftet är att redovisningen ska utgöra ett planeringsunderlag som ska beaktas när kommunen och andra tar ställning till hur marken ska nyttjas.

Närnaturområdena framgår av kartorna över tätorterna "allmänna intressen" i ÖP. De redovisas också på kommunens hemsida på kartan som visar allmänna intressen i översiktsplanen. Där kan avgränsningar och en kort beskrivning av områdenas värde och nyttjande ses.

Naturvårdsobjekten redovisas kortfattat i tabellform i bilaga 2.

Miljöbalken 3:3

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.

De ekologiskt känsliga områdena sammanfattas i tabell i bilaga 3.

Mer om naturvård i översiktsplanen:

- Naturvårdsobjekt och riksintressen, sammanfattande tabell, bilaga 1 och 2
- 3.1, Riksintressen
- 3.4, Energi
- 3.6, Friluftsliv
- 3.7, Jord- och skogsbruk
- 3.15, Täkter

Närnaturområdena redovisas på tätortskartorna i kapitel 6

I vissa tätorter berör närnaturområdena utbyggnadsområden för bostäder. Vissa områden är också detaljplanelagda, men används tills vidare för skolans behov. I närnaturområdena skall avgränsning och hänsynstagande till skolans intressen göras utifrån plan- och bygglagen som bl.a. annat säger att hänsyn skall tas till närheten till grönområden och lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse.

Riktlinjer för närnaturområden

- Skolornas närnaturområden utgör områden som enligt Miljöbalken 3:6 så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras naturvärden.
- Skolor och förskolor ska ha tillgång till lättillgängliga naturområden av bra kvalitet för att förmedla pedagogisk naturinformation.
- Skolans intressen ska väga tungt i planeringen, särskilt där kommunen är markägare. Samråd med skolan ska hållas innan förändringar som påverkar närnaturområden görs.
- Alla skolor bör ha tillgång till närnaturområden inom fem minuters gångavstånd.

Vattendrag

Kommunens vattendrag rymmer stora värden för naturvärden, fisket och friluftslivet. I flertalet turistsatsningar som görs är natur, och då speciellt fritt strömmande forsar, en grundpelare. I aktionsplanen för biologisk mångfald konstateras att vattenkraftutbyggnaden reducerat den biologiska mångfalden i vatten mer än någon annan miljöförstöring i Sverige. Av Västernorrlands vattenkraftpotential är 95 procent redan utbyggd. Fritt strömmande vatten har blivit en bristvara i vår naturmiljö. Därför är det viktigt att det inte sker någon ytterligare utbyggnad av vattenkraft.

Moälven är klassad som riksintresse enligt miljöbalken 4:6, och redovisas i kapitel 3.1. Här redovisas naturvärden för övriga större vattensystem samt mål och riktlinjer för samtliga vattendrag inom kommunen.

Saluån är riksintresse för naturvärden och ett viktigt reproduktionsområde för havsöring, stationär öring och flodnejonöga. Vattensystemet saknar gädda uppströms Kvarnfallet vilket gör Saluån unik ur naturvårdssynpunkt (havsöringvatten utan gädda). Ån mynnar vid Saluböle där den meandrar över en sandstrand med vandrande sanddyner. Bildningen är ovanlig i Norrland och på sanddynerna finns landets sydligaste förekomst av bottenviksmalört. Ån är hårt försuringsdrabbad, sannolikt till viss del beroende på skogsdikningar.

Husåns vattensystem är näringsfattigt och varierat med sjöar och forsar, bl.a. den 260 m långa Flärkforsen med en fallhöjd på 19 m. I övre delen av vattensystemet finns flera stora djupa sjöar med istidsrelikter, bl.a. sjösyrsa. Källfors naturreservat är en kort sträcka av Husån som utgör en värdefull livsmiljö för flodkräfta, utter, flodnejonöga, havsöring och harr. Husån är påverkad av vattenreglering och flottledsrensning, men är till vissa delar återställd. En fisktrappa har anlagts vid dammen i Husum och i flera forsar har naturliga biotoper återskapats.

Gideälven nedströms Gideåbacka kraftverk är riksintresse för naturvården och har stort värde som reproduktionsområde för kutharr och flodnejonöga och som uppvaodringsområde för havsöring. Naturtypen längs älven är även geologiskt intressant.

Gissjön har trots regleringen ett visst naturvärde med ett flertal istidsrelikter och ett stort antal fiskarter. Gissjön har även botaniska, ornitologiska och geomorfologiska kvaliteter.

Gideälven mellan Björna kraftverks dämmningsområde och Stennäs kraftverk är riksintresse enligt miljöbalken både med avseende på naturvård och vattenkraft. Älvsträckan är tillsammans med de övre delarna av Moälven de sista intakta resterna av skogsälvsforsar i Väster-norrlands län. Gideälven med tillflödena Flärkån, Lockstaån och Hemlingsån utgör ett naturligt fungerande ekosystem representativt för vattendrag i norrländska skogslandskap. Området är kärnområde för utter och beståndet av harr i Hemlingsforsarna är ett av åtta bestånd av riksintresse. I Hemlingsån finns reproducerande flodpärlmussla. Individer av arten har också hittats i Gideälven. I nära anslutning till älven finns områden av mycket högt geomorfologiskt värde som t.ex. Lockstafältet och Gideälvsåsen.

Idbyån är riksintresse för naturvården, främst beroende på dess goda stam av havsöring och bra reproduktionsförhållanden. Havsöringsbeståndet är väl anpassat för kuståar och genmaterialet har använts för återintroduktion i närliggande vattendrag. Förutom havsöring finns flodpärlmussla, flodkräfta och flodnejonöga i ån.

Övre Nätraån med Bärmsjön är riksintresse för naturvården. Nätraån med källflöden ingår i ett av utterns kärnområden. Flera av källsjöarna kan karakteriseras som naturvatten där enbart marginell påverkan har skett. Nedre delarna av Nätraån är påverkad av vattenkraftsutbyggnad. Efter rivning av Kubadammen och biotopåtgärder i flera forsar är den nedersta delen av ån upp till Fors återställd med goda miljöer för harr, havsöring, flodnejonöga och flodpärlmussla.

Mål för vattendrag

- Kommunens vattendrag ska så långt som möjlig bevaras och återställas i syfte att bevara den biologiska mångfalden för kommande generationer, fisket, friluftslivet och turistnäringen.

Riktlinjer för kommunens vattendrag

- Ingen ytterligare vattenkraftsutbyggnad, sjöreglering eller annat stor-skaligt vattenföretag tillåts i något vattendrag.
- Kommunen ska arbeta för omprövning av tillstånd och villkor för äldre kraftverk.
- Biologisk återställning ska genomföras för att bevara och återställa biologisk mångfald.
- Onaturliga vandringshinder ska avlägsnas genom utrivning eller anläggning av faunapassager.
- Främmande arter eller stammar får inte utplanteras i något vattendrag.
- God vattenkvalitet ska upprätthållas genom övervakning och åtgärder.
- Värdefulla biotoper ska ges ett varaktigt skydd.

Skogen

Skogen är livsmiljön för många växter och djur. Det finns olika typer av skog, t ex granskog, tallskog och lövskog. Dessa kan se väldigt olika ut och har olika arter och ekologiska funktioner.

Den största delen av kommunens yta består av skogsmark. Nästan all (99,5 procent) produktiv skogsmark brukas av skogsbruket. Bara en liten del av de skogsområden som har höga naturvärden har formellt områdesskydd enligt Miljöbalken. Hit hör t ex naturskogsartade Kålhuvudet, gammelgranskogen Getingstaliden och brandhärjade skogen Tågsjöbrännan.

Kunnådalen är ett av de sista kvarvarande sammanhängande vildmarksområdena med höga naturvärden i Västernorrland. Detta till skillnad från de mindre urskogar som hittills har avsatts som reservat i kommunen. Området består av äldre, lövrik skog med många olika sorters växter och djur. Tack vare att vildmarksområdet är så stort så kan flera av de djur som är beroende av sådant stort område leva här, t ex sällsynta lo, järv, utter, lavskrika, tretåig hackspett och kungsörn. Här finns även flera andra sällsynta arter, t ex ostticka, skogsfru, liten aspgelélav, purpurfingersvamp, vit aspticka, gränsticka, ullticka och gräddticka.

Se även avsnitt 3.7 Jord- och skogsbruk.

Mål för skogar

- Skogarna i kommunen ska så skötas så att prioriterade naturvärden säkerställs och så att den biologiska mångfalden blir hög även i de skogliga produktionsytorna.

Förslag till riktlinjer för skogarna i kommunen

- Verka för att avverkningsåtgärder ska ske med naturhänsyn.
- Exploatering i områden med höga naturvärden ska inte ske.
- Den kommunägda skogsmarken ska skötas på ett föredömligt sett.
- Skogsstyrelsen bör samråda med kommunen inför skogsbruksåtgärder inom de områden som framgår av bilaga 7 .
- Verka för att värdefulla skogar och skogsbiotoper ska ges ett långsiktigt skydd.
- Verka för att Kunnådalen avsätts som naturreservat.

Våtmarker

Våtmarker är viktiga livsmiljöer för många växter och djur. Många växter och djur är beroende av våtmarker under hela eller delar av sitt liv. Det finns olika sorters våtmarker, t ex myrar (mosse, kärr), och sumpskog. I rikkärren trivs många sällsynta arter som kräver kalkhaltigt vatten, till exempel många orkidéer. Sumpskogarna är viktiga för många av våra hotade arter av mossor, lavar, svampar, insekter, snäckor, sniglar och grodor.

I den nationella våtmarksinventeringen (VMI) är 162 av kommunens våtmarker inventerade och naturvårdsklassade i en fyrgradig skala. En del av våtmarkerna ingår i naturreservat, bl.a. länets finaste fågelmyr Mossaträsk-Stormyran och medelrikkärret Stormyran på Norra Ulvön.

Pengsjöans myrkomplex är ett av länets största myrkomplex. Området är riksintresse för naturvård och i stort sett opåverkat av dikningar. Här finner vi en stor variation av myrtyper och därmed en varierad och värdefull flora. Området är också viktigt för fåglar.

Bryngbodarnas myrskogsområde är också riksintresse för naturvård. Här blandas kärr, sumpskog och naturskog.

Mål för våtmarker

- Kommunens våtmarker ska så långt som möjlig bevaras och återställas i syfte att bevara den biologiska mångfalden för kommande generationer.

Riktlinjer för kommunens våtmarker

- Värdefulla biotoper ska ges ett långsiktigt skydd.

Kommunens ängar och hagar

Ängs- och hagmarker hyser speciella växter, svampar och insekter. Många växter som är beroende av hävd (bete och slåtter) har minskat i takt med att ängar och betesmarker minskat i landskapet. Orkidéer och dagfjärilar är exempel på växter och djur som trivs på marker som hålls öppna.

En liten del av kommunens yta består av ängs- och hagmarker. Flera av dem är inventerade i ängs- och hagmarksinventeringen.

Naturreservatet Lillsjöslåttern är en siläng som brukas än i dag på gammalt vis. Ett annat område som är riksintresse för naturvården är ängs- och hagmarkerna i Flärke (Byviken).

Mål för ängar och hagar

- Kommunens ängs- och hagmarker ska så långt som möjlig bevaras och återställas i syfte att bevara den biologiska mångfalden för kommande generationer.

Riktlinjer för kommunens ängar och hagar

- Verka för att återställa och återuppta hävden på ängs- och hagmarker.
- Verka för att värdefulla områden ges ett långsiktigt skydd.

Sjöar, kust och hav

Kommunen har flera sjöar som är viktiga för växter och djur. Många hyser värdefulla fiskarter. Även naturligt fisktomma sjöar är mycket betydelsefulla. Avsaknad av fiskpredatorer gör att de är mycket viktiga livsmiljöer för sällsynta djur, såsom hotade zooplankton, kräftdjur, groddjur och vattensalamander. Den rika faunan är föda för flera fåglar. Tyvärr har dock antalet fisktomma sjöar minskat drastiskt.

Kommunens kust varierar, vilket i sin tur ger olika livsmiljöer för olika växter och djur både under och ovan havsytan. Vattnen längs kusten har stor betydelse för många fåglar. Flera fåglar föder upp sina ungar vid kusten eller rastar under vår- eller höstflytt. Många fiskar har sina reproduktions- och uppväxtområden längs kusten för att sedan leva på djupare vatten. På djupare vatten lever även marina däggdjur såsom sälar. En strandinventering där stranden är klassad utifrån naturvårderna har gjorts.

Idbyfjärden är riksintresse för naturvård och naturreservat på grund av att området är mycket viktigt för fåglar. En utvidgning av reservatet behövs dock.

Salusand är en lång ekologiskt viktig sandstrand med dyner, å, bäckar och grundbotten. Artrik kärlväxtflora, med flera speciella arter. T.ex. är detta den enda kända platsen i länet där bottenviksmalört växer.

Inom kommunen finns sannolikt sulfidhaltig jord som när den kommer i kontakt med syre oxiderar och bildar svavelsyra, med följande påfrestningar och skador på vattenekosystemet. Alla slags markarbeten, t.ex. muddring längs stränder och sänkning av grundvattennivån genom dikning, riskerar att påskynda denna process.

Se även avsnitt 3.1 Riksinresse Höga Kusten.

Mål för sjöar, kust och hav

- Kommunens sjöar, kust och hav ska så långt som möjlig bevaras och återställas i syfte att bevara den biologiska mångfalden för kommande generationer.

Riktlinjer för kommunens sjöar, kust och hav

- Verka för biologisk återställning ska genomföras för att bevara och återställa biologisk mångfald.
- Främmande arter eller stammar får inte utplanteras i någon sjö eller i havet.
- Naturligt fisktomma vatten ska förbli fisktomma.
- God vattenkvalitet ska upprätthållas genom övervakning och åtgärder.
- Ingen exploatering ska i områden med höga naturvärden
- All exploatering ska ske med naturhänsyn.
- Verka för att värdefulla biotoper ges ett långsiktigt skydd.

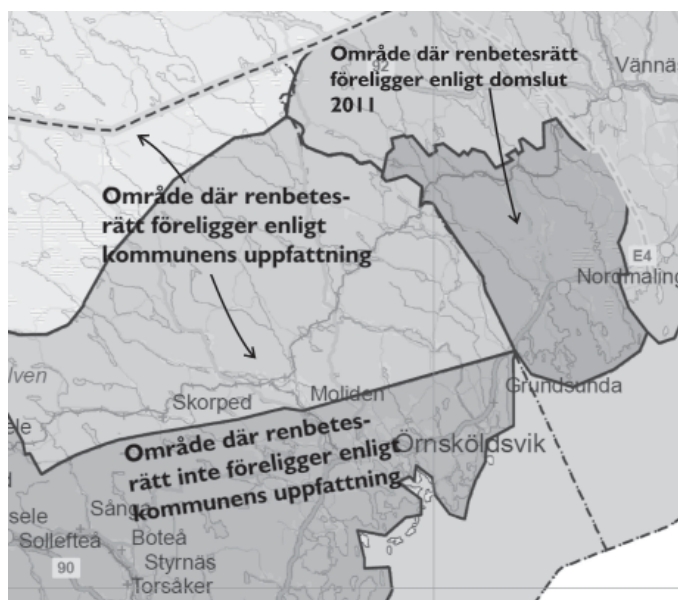
3.12 Rennäring

Samernas rätt till utnyttjande av land och vatten grundar sig på urminnes hävd och är skyddad genom grundlagen. Renskötselns utövande regleras i rennäringslagen. Såväl samernas allmänna rättigheter som rennäringsens specifika rättigheter har under hela 1900-talet varit föremål för långa och komplicerade rättsprocesser, och situationen idag är till viss del svårtolkad vad gäller frågan om var rennäringsen får utövas. Detta speciellt sedan ansvaret för att utpeka renbetesområden överflyttats från Jordbruksverket till Sametinget 2008. Renskötsel bedrivs idag på ca 40 till 50 procent av Sveriges yta, och området med renbetesrätt omfattar enligt Sametinget bl.a. kustområdet och öarna i Örnsköldsviks kommun.

Örnsköldsviks kommun ifrågasätter givetvis inte renskötselns rättigheter. Däremot redovisas i denna översiktsplan kommunens synpunkter på två betydelsefulla aspekter; dels inom vilken yta renbetesrätt föreligger, och dels inom vilka områden som renskötsel är riksintresse.

Vilhelmina södra och Vilhelmina norra samebyar samt inom ett mindre område i Voernese (tidigare Frostviken Norra) Sameby har vintertid renar inom stora delar av kommunens inland. Gränsdragningskommissionen för renskötselområdet (JO 2002:01) anger en avgränsning för "Enligt markägarnas mening inte bevisad men enligt vår uppfattning övervägande sannolik renbetesrätt" för ett område som bedöms ha en god överensstämmelse med renskötselns faktiska verksamheter inom kommunen (se karta). Denna avgränsning överensstämmer med hur Jordbruksverket avgränsat renbetesrätten.

Enligt kommunens uppfattning är detta det område som preciserar renbetesrätten inom kommunen och kommunen går därmed emot Sametingets uppfattning att renbetesrätten ska utsträckas till hela kustområdet, inklusive öarna. Givetvis kan renar tidvis befinna sig utanför översiktsplanens renbetesområde, och kommunen ska därvid skydda och stötta rennäringsen i likhet med hur andra näringar behandlas.

Områden där renbetesrätt föreligger respektive inte föreligger enligt kommunens uppfattning. I enlighet med Gränsdragningskommissionen för renskötselområdet (JO 2002:01)

Kontaktperson

- Thomas Lundgren
tel. 0660 - 88 428
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

Miljöbalken 3:5

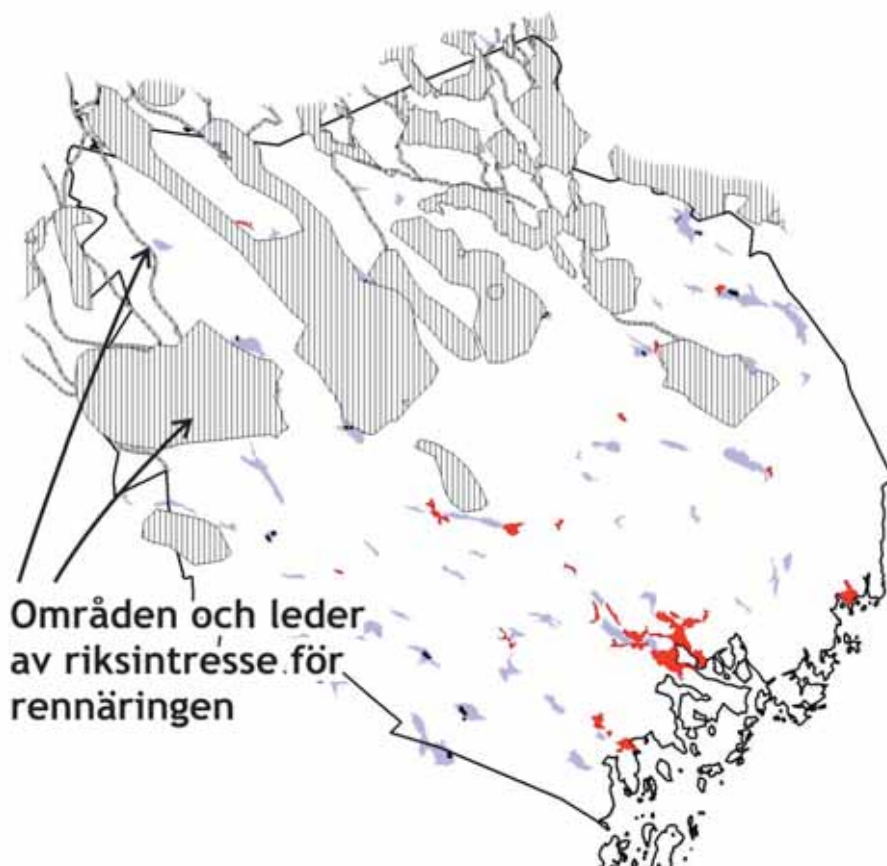
"Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringsen eller yrkesfisket eller för vattenbruk skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande. Områden som är av riksintresse för rennäringsen eller yrkesfisket skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket".

Det kan konstateras att renskötselområdena inte formellt fastställts utan att frågan om var renbetesrätt föreligger endast kan avgöras genom domstolsförfarande. Men kommunen kan likt sametinget och andra parter i samhället redovisa en uppfattning i frågan. Vad gäller ett område i Nordmaling har Högsta Domstolen 2011 avgjort att renbetesrätten gäller (se karta.)

Motiven till gränsdragningskommissionens avgränsning av renbetesrätten är väl beskrivna i deras rapport. Kommunens uppfattning är således att det saknas grund för att redovisa hela kommunen som intresseområde för rennäringsen. Dessutom ökar konfliktytorna markant när intresseområdet utökas ut mot kustområdet, och för den allmänna förståelsen och acceptansen är det viktigt att rennäringsens intressen avgränsas till de områden där renskötsel de facto bedrivs.

Översiktsplanen redovisar flera allmänna intressen som ska beaktas vid beslut om markanvändningen. För huvuddelen av kommunens yta finns inte underlag till att i planen ta ställning till vilket allmänt intresse som ska ha företräde, utan det måste prövas i det enskilda ärendet. Översiktsplanen föreslår ingen ändrad markanvändning av betydelse inom de delar av kommunen där rennäringsens intressen är störst, d.v.s. inom de tidigare riksintressena och där kommunen anser att renbetesrätt föreligger (undantaget vindkraftsutbyggnad, som hanteras i ett tillägg till översiktsplanen 2008).

Vissa kärnområden och strategiska platser för rennäringsen har utpekats som riksintressen enligt miljöbalken, och skall därmed skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra rennäringsens bedrivande (se karta). *Kärnområdena* har för rennäringsen avgörande betydelse för

Schematisk redovisning av rennäringsens riksintressen i kommunen, enligt kommunens uppfattning. För en mer detaljerad redovisning, se kartan "Grunddragen i mark- och vattenanvändningen" samt kommunens webbplats.

möjligheten att varaktigt bedriva sin verksamhet, t.ex. vinterbetesområden. *Strategiska platser* har betydelse för renskötselns möjligheter att klara t ex nödvändiga förflyttningar mellan olika betesområden genom den funktion olika förbindelse-länkar har. Det är t.ex. flyttleder, svåra passager och samlingsplatser.

Kommunen gick 2010 emot Norra Frostviken (nuvarande Voernese) samebys önskan om att få utöka riksintresseområdet inom kommunen, och kommunens uppfattning om vilka områden som är riksintresse för renskötseln är därmed oförändrad jämfört med den kommunomfattande översiktsplanen från 2007.

Kommunen ställer sig bakom de synpunkter som Länsstyrelsen i Västernorrland framförde angående utökningen, som sammanfattningsvis innebär:

- Stora riksintresseområden är diffusa och svårtolkade. Det saknas en beskrivning av vilka åtgärder och verksamheter som påtagligt försvårar rennäringens bedrivande.
- Rennäringens riksintressen bör inskränkas till värdekärnorna.
- Riksintressena omfattar områden där renbetesrätt inte föreligger enligt gränsdragningskommissionen.

Riksintresse för Voernese sameby enligt Sametinget. Kommunen motsätter sig detta riksintresse.

Liksom för andra riksintressen anser kommunen att rennäringens riksintressen bör begränsas och preciseras för att inte betydelsen av dem ska urvattnas. Det är knappast ändamålsenligt att peka ut större delen av kommunen som riksintresse för något ändamål. Om det föreligger andra riksintressen inom samma område ska i sedvanlig ordning intresseavvägning ske.

För att lösa de eventuella konflikter som kan uppstå bör samråd ske med berörd sameby när förändringar i markanvändningen inom de redovisade områdena blir aktuella. Vid ändrad markanvändning inom ett riksintresse ska rennäringens intressen avvägas mot andra intressen med utgångspunkt från miljöbalken.

De tidigare konventionsområdena för renbete mellan Sverige och Norge har upphört. Renbeteskommissionen har föreslagit ett nytt konventionsområde i Nordmalings och Örnsköldsviks kommuner, benämnt Lögdeå och som utökats in mot Långviksmon – Trehörningsjö, som ännu inte trätt ikraft

Riktlinjer för rennäringen

- Inom område med renbetesrätt ska vid all exploatering och annan förändring av markanvändningen som kan påverka rennäringen samråd ske med berörd sameby. Ansvar för detta ligger på den som ska utföra åtgärden.

Förslag till konventionsområde enligt svensk-norska renbeteskommissionen.

3.13 Social hållbarhet

Översiktsplanen ska medverka till social hållbarhet. Kommunens definition av det sociala hållbarhetsbegreppet framgår av kapitel 1.

I kommunens folkhälsopolitiska program från 2009 redovisas mål och åtgärder inom flera frågor med tydlig koppling till social hållbarhet.

Översiktsplanen får betydelse för möjligheten att nå social hållbarhet. Planens konsekvenser för denna aspekt redovisas i konsekvensanalysen.

Nedan redovisas några planeringsfrågor som berör den sociala hållbarheten:

- I arbetet med och dialogen om översiktsplanen är det viktigt med medverkan/delaktighet från olika grupper och mellan offentliga och privata intressenter och organisationer. Att översiktsplanen tas fram och beslutas under demokratiska former och med inflytande och delaktighet från invånarna är en viktig aspekt på ett socialt hållbart samhälle.
- Funktionshinderkrav på tillgänglighet är viktiga att beakta i ett tidigt skede vid utformningen av den yttre miljön. Det gäller förstås alla delar av offentliga miljöer – butiker och allmänna lokaler, kollektivtrafik, friluftslivsanläggningar och -områden etc.
- Former för att implementera barnperspektivet i beslutsprocessen bör utvecklas i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. Samhällsbyggnadsförvaltningen har utarbetat rutiner för när särskilda barnkonsekvensbeskrivningar ska upprättas för detaljplaner.
- Bostadsbyggandet i Örnsköldsviks kommun har i huvudsak skett i form av successiv komplettering i och i anslutning till befintlig bebyggelse. Det har gett åldersmässigt blandade och socialt stabila miljöer. Bostadsbyggandet i kommunen bör även i fortsättningen ske på detta sätt. I bostadsplaneringen ska också aktivt sökas lösningar som förebygger segregation.
- Tillgång till motionsanläggningar, naturstigar, promenadstråk och gång- och cykelvägar till viktiga målpunkter leder till att fler är fysiskt aktiva, vilket bidrar till den sociala hållbarheten.
- Att de offentliga miljöerna upplevs som trygga och säkra att färdas genom och vistas i har stor betydelse för människors vardagsliv och för kommunens attraktivitet. Detta är också en viktig jämställdhetsfråga.

Kontaktperson

• Thomas Lundgren
0660-88 428
thomas.lundgren
@ornskoldsvik.se

3.14 Turism

Rese- och turistindustrin i Sverige är en viktig näringsgren med stor tillväxtpotential. Näringen är en ung bransch i vår kommun, men dess betydelse skall inte underskattas. För en positiv utveckling behövs gemensamma insatser från näringsliv och samhälle. En satsning på turism skapar förutsättningar för sysselsättning och företagsetableringar. Turismen genererar intäkter till många näringar, tex. handel, servicebranscher som boende, restaurang och aktivitetsföretag och kommunikationer och detta bidrar till en positiv bild av området. Att ta hänsyn till turismnäringens förutsättningar och intressen bör liksom annan näringslivsplanering vara en självklar del i planeringsarbetet.

Översiktsplanen påverkar förutsättningarna för turismens utveckling i kommunen genom riktlinjerna för mark- och vattenanvändning, lokalisering av bebyggelse och verksamhet samt kommunikationer.

Utformningen av den yttre miljön

Ett områdes attraktivitet beror bl.a. på dess naturskönhet och arkitektur.

Varsamhet med de områden av värde för naturvård, friluftsliv och kultur som redovisas i översiktsplanen kan ses som en långsiktig strategi för att skapa förutsättningar för natur- och kulturbaserad turism.

Världsarvet Höga Kusten som utökats med Kvarken ger ökade möjligheter till turism, men det förpliktar oss också att lokalisera bebyggelse och verksamheter på sådant sätt att områdets värden och attraktivitet inte minskar.

Kommunikationer/infrastruktur/boende

Turism förutsätter en väl utbyggd infrastruktur såsom vägar, kollektivtrafik, flyg, skärgårdsbåtar, boende, skyltning, rastplatser, men också skötsel såsom renhållning, siktröjning m.m.

Satsningar på nya arenor ger möjligheter att utveckla Örnsköldsvik som arrangör, men dessa satsningar måste gå hand i hand med infrastrukturella satsningar som förbättring av anläggningar, utökade boendemöjligheter mm.

En högklassig campingplats nära stadscentrum i hamnområdet, förslagsvis västra kajen, bedöms intressant. Mark bör också reserveras för camping i anslutning till Nyängets badplats, samt för utveckling av Gullviks camping och stugby. En upprustning av havsbadet, som ägs av kommunen, planeras. Vägstandarden ut till havsbadet är undermålig på vissa sträckor och detta behöver diskuteras med Trafikverket.

Staden

För besöksnäringens utveckling spelar stadens centrum med dess närmiljö en stor roll. Varumärket Örnsköldsvik i Höga Kusten som begrepp med alla dess kvaliteter påverkas i hög grad av hur stadsmiljöerna upplevs av besökarna. Därför är det viktigt att ta hänsyn till

Kontaktperson

- Peter Juneblad.
0660-88871
peter.juneblad
@ornskoldsvik.se

dels behovet av ytor för arrangemang, dels behovet av försäljningsställen och aktiviteter för den lokala näringen. Behovet av parkeringsplatser, skyltning och en scen i Inre hamnen är också viktiga i detta perspektiv, liksom attraktiva infarter och parker och andra gröna inslag.

Skärgården

För att skapa förutsättningar för skärgårdsutveckling i Örnsköldsvik och Höga Kusten måste tillgängligheten till nyckelanläggningar och besöksplatser förbättras. För detta bör ett antal betydelsefulla platser identifieras för strategiska investeringar som förbättrar infrastrukturen. Utvecklingsarbetet måste ske i samklang med både natur- och kulturvärden och boende, föreningar och företag i området.

Angöringsplatser och hamnar för fritidsbåtar, turbotar/färjor och kryssningstrafik är viktiga för tillgängligheten.

Turistvägar

Sagavägen som turistväg förbinder Bottenhavskusten med Atlantkusten och förbinder även de två världsarven Höga Kusten/Kvarken och Vega. Vägen sträcker sig från Örnsköldsvik till Helgelandskusten i Norge. Insatser behöver därför göras som skyltning och hänvisningar, rastplatser och förbättringar av vägsträckor längs turistvägen.

Sagavägenföreningen har initierat en idé om att iordningställa en led för skoter, hundspann och vandring "Sagaleden" från Örnsköldsvik via Bredbyn, Solberg, Åsele, Vilhelmina och till Hattfjelldal i Norge längs Sagavägen. En förstudie skall genomföras.

En utveckling av turistväg Höga Kusten pågår som föreslås sträcka sig från Näske längs kusten till Husum.

Mark som reserveras för utvidgning av camping i Gullvik

Riktlinjer för turism

- Kommunen ska verka för ett ökat utbud av bäddar för besöksnäringen i form av hotell, stugor, camping mm
- Upplevelsebadet PARADISET, skärgården, världsarvet Höga Kusten samt fiske-, natur- och kulturturism är de viktigaste dragarna vars utveckling ska prioriteras.
- Kommunen ska verka för att utveckla Örnsköldsvik till evenemangsstaden
- Stadskärnans utveckling som mötes- och handelsplats är avgörande för den turistiska utvecklingen
- Kommunen ska verka för kryssningstrafik till Örnsköldsvik
- Reservera mark för utveckling av Gullviks camping och stugby enligt kartskiss samt för en ny campinganläggning vid Nyänget se avsnitt 6.18
- Utveckla konstens dalgång (Nätterlund) i Sidensjö och Nätra

Åtgärder för turism

- Upprätta en turismstrategi som visar hur kommunen och näringen tillsammans vill utveckla turismen i Örnsköldsviks kommun/Höga Kusten
- Upprätta en turistisk skyltplan i samarbete med övriga kommuner i Höga Kusten.

3.15 Täkter - värdefulla ämnen och material

Inriktning

Hushållning med naturresurser är en del i arbetet för långsiktigt hållbar utveckling. Ett regionalt miljömål är att sträng hushållning ska karaktärisera det fortsatta nyttjandet av naturgrus.

Täktverksamhet

Idag finns ett drygt 50-tal täkter i kommunen varav 20-talet bergtäkter. Därutöver finns en handfull matjordstäkter, ett 20-tal naturgrustäkter samt sprängstens-, morän-, silt- och blandtäkter. De är tämligen väl spridda över kommunen även om flertalet större finns i områden där behoven är störst, d.v.s. i kustområdet. Antal förfrågningar om nya tillstånd är något mindre sedan Botniabanan blev klar. Stadiga behov finns av sandningssand och betongsand.

Inventeringar av krossberg (1995) och grus (1998) har utförts av Länsstyrelsen. När det gäller berg har inventeringen berört i huvudsak områden väster om E4 och några mil in i landet. För grusinventeringen har åsbildningar och dalgångarna berörts. Jämfört med tidigare har vissa förekomster fått högre skyddsklass. För moränmaterial har det inte ansetts nödvändigt med inventering.

Målsättningen allmänt är att öka uttag av berg och minska exploateringen av naturgrus. Detta styrs dels i tillståndsgivningen och dels genom avgifter. För närvarande är andelen bergmaterial drygt 80 procent. Bergtäkter bör lokaliseras på väl tilltaget avstånd från bebyggelse och vara långsiktiga. Hushållning utifrån kvalitetskraven är viktig eftersom kvantiteten högkvalitetsberg är begränsad.

Ytterligare utredningar krävs för att klarlägga befintliga vattentäkters behov av skyddsområden, eventuella utökningar av skyddsområden samt tänkbara framtida vattentäktens behov så att skyddsvärda områden ges skydd.

Kommersiella täkter är tillståndspliktiga med länsstyrelsen som tillståndsgivare. Husbehovstäkter över 10 000 ton handläggs via anmälningsplikt av kommunen. Övriga husbehovstäkter kan hanteras genom samråd enligt miljöbalken 12:6.

Nya täkter som kräver prövning bör inte tillåtas öster om E4. Skälet är att det finns många motstående intressen i och anspråk på denna del av kommunen, t.ex. åretrunt- och fritidsboende och friluftsverksamhet. Därför bör bullrande och annan störande verksamhet undvikas i kustområdena öster om E4:an.

Beträffande riktlinjer för torvtäkter, se avsnitt 3.4 Energi. Beträffande riktlinjer för matjordstäkter och annan förstörelse av jordbruksmark, se avsnitt 3.8 Jord- och skogsbruk.

Kontakt

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Miljöbalken 3:7

”Mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen av dessa.

Områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.”

Se även

- 3.4 Energi
- 3.7 Jord- och skogsbruk
- 3.17 Vattenförsörjning och avlopp

Undersökningstillstånd, koncessioner och utmål

I Örnsköldsvik finns följande mineralrättigheter:

- Rocksjöliden (Övre Anundsjö). Inom området är beläget dels bearbetningskoncessionen Rockliden K nr 1 med rätt att utvinna och tillgodogöra sig koppar, zink, bly, guld och silver enligt mineralagen (gäller till år 2027) och dels undersökningstillstånden Rockliden nr 1001 och 1002 vilka gäller till 2011 men kan förlängas. Båda innehas av Boliden Mineral.
- Sidensjöområdet. Undersökningstillstånd Orrviken som innehas av Tasmet AB fram till 2012 för ämnet litium samt Stenbackberget som innehas av Svenska Gummimarknaden AB fram till 2012 för ämnet litium
- Stormyran (Grundsunda). Bearbetningskoncession avseende torv fram till och med 2031. Brytning och utvinning pågår.

Riktlinjer för täkter

- Stor restriktivitet mot att öppna nya grustäkter. Ny täktverksamhet som kräver provning bör inte tillåtas öster om E4.
- Skyddsområden för vattentäkter undantas helt från täktverksamhet.

3.16 Vattenförvaltning /miljökvalitetsnormer för vatten

Vattenförvaltningen är det svenska genomförandet av EU:s vattendirektiv. Vattendirektivet ska säkra en god vattenkvalitet i Europas grund- och ytvatten.

Det övergripande målet med vattenförvaltningen är att uppnå god vattenstatus till år 2015. Vattenförvaltningen arbetar efter avrinningsområdesgränser, d.v.s. naturens egna gränser. I Sverige finns fem vattendistrikt med varsin vattenmyndighet. Örnsköldsviks kommun tillhör Bottenhavets vattendistrikt med säte i Härnösand. För varje vattendistrikt har beslutats om förvaltningsplaner, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram.

Förvaltningsplanen för Bottenhavets vattendistrikt är en sammanfattning av kunskapen om vattnet i distriktet och en analys om vad som behöver göras för att nå målet god vattenstatus. Miljökvalitetsnormen uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå normen god status till år 2015 och att statusen inte får försämrats. Åtgärdsprogrammen redovisar de åtgärder som kommuner och myndigheter behöver vidta om miljökvalitetsnormerna ska uppnås. I åtgärdsprogrammet regleras också de krav som myndigheter kan ställa på enskilda och olika verksamhetsutövare så att vattenkvaliteten förbättras där den idag är dålig eller riskerar att försämrats. Dessa ska vara vidtagna eller påbörjade senast 2012.

Kommunen är utpekad som ansvarig för bl.a. följande åtgärder i åtgärdsprogrammet (ansvarig förvaltning är Samhällsbyggnadsförvaltningen):

- årlig rapportering av genomförda åtgärder för miljökvalitetsnormernas säkerställande
- inom sin tillsyn av verksamheter och föroreningsskadade områden prioritera områden som riskerar att inte uppnå god ekologisk/kemisk status
- ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp så att god ekologisk status nås
- inrätta vattenskyddsområden med föreskrifter för kommunala dricksvattentäkter
- tillse att icke kommunala vattentäkter av viss storlek har god kemisk och kvantitativ status och ett långsiktigt skydd.
- utveckla sin planläggning och prövning så att miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås
- utveckla vatten- och avloppsvattenplaner, särskilt i områden där det finns risk att statuskraven inte nås.

Vid kartläggningen har vattnets tillstånd klassificerats utifrån ett antal statusklasser (kemisk, kvantitativ och ekologisk). Kommunens uppfattning är dock att den utvärdering av recipientkontrollen som kommunen gjort ger en mer sann bild av vattenkvaliteten i kommunen än myndighetens redovisning. Kommunen anser att det är av ytterst vikt att samtliga felaktigheter rättas till inför kommande förvaltningscykel och statusklassificering.

Kontaktperson

Håkan Jansson
Samhällsbyggnadsförvaltningen,
0660-88725,
hakan.jansson
@ornskoldsvik.se

Konsekvenser och åtgärder

Översiktsplanens mål och riktlinjer exempelvis för kommunens vattendrag, sjöar, kust och hav (kapitel 3.11 Naturvård), och riktlinjer för vattenkraft (kapitel 3.4 Energi), bidrar positivt till att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Vattenmyndigheten behöver dock justera statusklassningen så att den är korrekt. Därefter kan kommunen se över hur miljö kvalitetsnormerna kan tillgodoses. Delar som kan komma ifråga för översyn är t.ex. jordbruk, skogsbruk, industri och bostäder.

Det är viktigt att beakta miljö kvalitetsnormerna, exempelvis i samband med planläggning eller bygglov för nya anläggningar och bostäder. Med hjälp av olika tekniska lösningar kan påverkan på vatten göras mindre men valet av lokalisering kan också vara avgörande. I närheten av exempelvis Höglandssjön är det extra viktigt att vid beslut om ytterligare verksamheter och bostäder bedöma påverkan på vattenstatus. Kommunen kommer dock att utgå från de korrekta statusklassningarna. I de fall där korrekt status saknas kommer kommunen att utgå från den status kommunen anser att vattnet har.

För vatten som inte har, eller riskerar att inte få, god vattenstatus gäller stor restriktivitet för verksamheter och markanvändning som kan innebära negativ påverkan på vattnets status. Dessutom kan åtgärder behövas för att minska påverkan från redan befintliga verksamheter och markanvändning.

Kommunen anser att det är viktigt att arbeta för god vattenstatus och tycker det är angeläget att resurserna läggs där kommunen bedömer att störst problem finns. Kommunen anser bl.a. att det är mer angeläget att arbeta för t.ex. god ekologisk status i den eutrofierade Höglandssjön (vilken inte vattenmyndigheten beaktat) än att exempelvis arbeta för Storsjön i Långviksmon (vilken vattenmyndigheten klassat som måttlig ekologisk status). Nolltolerans bör gälla avseende tillförsel av näringsämnen till sjön.

Örnsköldsviks kommun planerar att genomföra åtgärderna i vattenförvaltningens åtgärdsprogram 2009-2015 och i översiktsplanen föreslås åtgärder som kan kopplas till åtgärdsprogrammets punkter. Bl.a. föreslås som åtgärd nedan att kommunen ska utreda hur miljö kvalitetsnormerna för vatten kan beaktas (åtgärd 36). I översiktsplanen under 3.17 Vattenförsörjning och avlopp föreslås att en dagvattenpolicy samt en va-plan (plan för vatten och avlopp) tas fram (åtgärd 37).

Enligt vattenmyndigheten uppnår Örnsköldsviksfjärden, vattenområdet utanför Husum samt Nätrafjärden inklusive vattenområdet söderut till Norra Ulvön inte god kemisk status. Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god kemisk status uppnås 2015. Fjärdarna kring centralorten samt vissa inlandssjöar och vattendrag uppnår inte god ekologisk status. Enligt miljö kvalitetsnormen ska god ekologisk status nås 2015 för havet och 2021 för Örnsköldsviks- och Husumfjärdarna samt för de flesta inlandssjöar. Enligt lag ska kommunen inte medge byggnader och anläggningar som riskerar medföra att miljö kvalitetsnormerna inte nås.

Åtgärder (ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen)

- Arbeta för att statusklassningen ska vara rätt.
- Verka för att vatten som är betydelsefulla för kommunen, som inte beaktas i vattenförvaltningen och som inte har god status, ska ingå i vattenförvaltningsarbetet.
- Utred hur miljö kvalitetsnormerna för vatten ska uppnås i kommunen.
- Prioritera de åtgärder som kommunen anser är mest viktiga inom vattenförvaltningen.

3.17 Vattenförsörjning och avlopp

Inriktning

I kommunen finns ca 101 mil vattenledningar, 60 mil spillvattenledningar och 15 mil dagvattenledningar och 230 vatten- och avlopps- (va-) anläggningar varav 28 vattenverk och 28 avloppsreningsverk.

Det kommunala bolaget Miljö och Vatten i Örnsköldsvik AB (Miva) ombesörjer verksamhet inom allmänna vattentjänster innefattande produktion och distribution av dricksvatten och avledning och rening av avloppsvatten.

Kontaktperson

Kent Westerlund,
Miljö och Vatten i Örnsköldsvik
AB 0660 – 330 410
kent.westerlund@miva.se

Skyddsområden för vattentäkter

Miva arbetar fortlöpande med att se över skyddsföreskrifter och skyddsområdena för vattentäkter. Sju vattenverk saknar 2012 skyddsområden. För att öka säkerheten bör stor restriktivitet råda vad gäller exploatering av grusåsar (både byggnader och täktverksamhet). Vidare går ett antal vägar genom skyddsområden för vattentäkter där en olycka kan få förödande konsekvenser. Trafikverket har utifrån en kartläggning av vattentäkter vid vägar gjort en prioritering av täkter där det krävs någon typ av skyddsåtgärd. En förstudie för väg 335 Sidensjö – Överhörnäs som passerar huvudvattentäkten i Gerdal med alternativa lösningar för ombyggnad av vägen har tagits fram under 2012.

För att säkra en god vattenförsörjning arbetar Miva med att ta fram en vattenförsörjningsplan.

Avloppsrening

I slam från avloppsreningsverk finns ändliga resurser som exempelvis näringsämnet fosfor. För att hushålla med dessa resurser arbetar MIVA för att nå ett renare slam, återföra näringsämnena och därmed kunna sluta kretsloppet med slam från dessa reningsverk. Det är ett ständigt pågående arbete som utförs med riktade insatser i form av tillsyn och information mot industri och allmänhet.

För att minska avloppsslammets påverkan tillverkas idag rötgas på de större reningsverken och gasen nyttjas direkt för intern värmeproduktion. Det rötade slammet, som nu reducerats volymmässigt, komposteras sedan på Må behandlingsanläggning för tillverkning av anläggningsjord och används vid efterbehandling av den avslutade deponin.

Långsiktigt måste slam återföras till skog eller jordbruksmark för att tillvarata fosfor, men motstånd finns inom jordbruksnäringen att sprida slam på åkermark på grund av rädsla för negativ opinion hos konsumenterna. Att tillvarata näringsämnena inom skogsbruket är också svårt för tillfället när det finns beslut inom EU att vi inte får sprida avloppsslam på skogsmark. Forskning pågår inom området för att klargöra om det finns risker med detta och förhoppningsvis kommer lagstiftningen att ändras.

Ledningsnätet

Det är viktigt med ett strategiskt arbete vid planering av va-ledningsnätet. Miva arbetar systematiskt med att minska mängden ovidkommande vatten i spillvattenförande ledningar och minska utläckaget från vattenledningsnätet, som bland annat sker på grund av:

- Ett åldrande ledningsnät
- Större och intensivare nederbörd på grund av klimatförändringar som genererar mer tillskottsvatten
- Nyanslutningar av omvandlingsområden och nyexploateringsområden som gör att belastningen på ledningsnätet ökar.

Även arbetet med dagvatten måste komma mer i fokus och för kommunen är det viktigt att starta arbetet med att ta fram en dagvattenstrategi/policy för att säkerställa ett målinriktat arbetssätt med dagvatten. I detta arbete kommer Miva vara en av många resurser.

Dagvatten

Dagvatten är regn och smältvatten som avleds från tomt- och naturmark, tak, gator och liknande. Med ökade nederbördsmängder är en bra och väl genomarbetad planering för omhändertagande av dagvatten en förutsättning för att man i framtiden ska kunna undvika problem med översvämningar och fuktskador på byggnader och anläggningar, minska spridning av förorenat dagvatten samt skydda känsliga recipienter.

Traditionellt har dagvatten hanterats genom snabb avledning via ledningar till en recipient. Det kan medföra att stora mängder föroreningar transporteras till sjöar och vattendrag. En snabb avledning ställer även krav på ledningssystemen och när de blir överbelastade blir följderna översvämningar och bräddningar. Idag finns kunskaper om de nackdelar som traditionell dagvattenhantering för med sig. Samtidigt ses dagvatten alltmer som en resurs för att bl.a. skapa vackra miljöer med vatten, t.ex. dagvattendammar.

En policy för hantering av dagvatten bör tas fram och utgöra en vägledning till hur hantering av dagvatten ska ske på ett långsiktigt hållbart sätt som:

- medför minsta möjliga störning på miljön i vatten och mark
- minimerar risk för översvämning
- minimerar risk för skador på byggnader och anläggningar
- i möjligast mån berikar bebyggelsemiljöerna och synliggör vattenprocesserna.

Slamlaguner

För att minimera transporter av slam från mindre reningsverk och enskilda anläggningar finns inom kommunen nio slamlaguner. På åtta av slamlagunerna avvattnas slammet under två år, varefter det frystorkas under ett år för att sedan transporteras till Må avfallsanläggning. På anläggningen på Ulvön avvattnas slammet nästan ett år och transporteras därefter till Må avfallsanläggning. På Må komposteras det avvattnade slammet och tillverkning av anläggningsjord sker. Länsstyrelsen har i tillstånden för åtta av anläggningarna bedömt att avvattning av slammet direkt i reningsverk kan bli en lösning när om- och utbyggnader sker av berört reningsverk.

Kontaktperson

Katrina Mähler
0660 – 887 23
katrina.mahler@ornskoldvik.se

Kontaktperson

Kerstin Hörnfeldt
0660 – 88732
kerstin.hornfeldt@ornskoldvik.se

Omvandlingsområden och va-planering

På senare tid har ett nytt begrepp uppstått — omvandlingsområde. Ett omvandlingsområde är ett sammanhängande fritidshusområde om minst 10 fastigheter där en omvandling från fritidsboende mot permanentboende pågår. Oftast saknar dessa områden kommunalt vatten och avlopp och uppfyller sällan dagens krav på va-lösning. I våra äldre fritidshusplaner räknade man inte med den utveckling som har skett under senare år, både vad gäller vattenförbrukning och utsläpp av avloppsvatten. För att möjliggöra ett hållbart åretruntboende krävs att vatten och avlopp ska kunna lösas långsiktigt hållbart och då uppstår krav på åtgärder i någon form. Även vid en förtätning av bebyggelse kan va-frågan leda till en konflikt mellan befintliga va-lösningar och nytillkommande fastigheters krav på långsiktigt hållbara lösningar för vatten.

I lagen om allmänna vattentjänster som kom 2007 står att kommunen är skyldig att ordna vatten och avlopp i ett större sammanhang om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön. Som va-huvudman ska man se till att det finns fakta och kunskap för att uppfylla sina skyldigheter och att detta sker genom en ständigt pågående planeringsprocess. Här är en kommunal va-plan ett bra verktyg vid planering och prioritering.

Vid genomförandet av ramdirektivet för vatten blir det nödvändigt för kommunerna, i ännu högre grad än i dag, att inventera och planera för all va-försörjning i kommunen. För att möta denna förändring och klara de krav som finns att skydda människors hälsa och miljön bör en kommunal va-plan tas fram och den ska innefatta både kommunalt och enskilt VA.

Länsstyrelsen har i rapporten Grundvattenförande geotoper (2006) redovisat ett stort antal värdefulla grundvattenförande geotoper, varav en del används för vattenförsörjning idag, medan andra kan användas i framtiden. Geotoperna redovisas på kartor på kommunens webbplats. Rapporten utgör ett underlag för det fortsatta arbetet med vattenförsörjningen.

En kommunal VA-plan syftar till:

- att va-försörjningen baseras på gemensamma och rättvisa principer som är både hållbara och kostnadseffektiva
- att möjliggöra snabbare lösningar inom problematiska områden
- att skydda känsliga recipienter
- att minska den totala föroreningsbalansen från hushållen så att god ekologisk och kemisk vattenstatus uppnås i sjöar och vattendrag.

En va-plan bör sträcka sig över 12 år och uppdateras vart fjärde år.

Enskilda anläggningar

Grundvatten av god kvalitet och ingen övergödning är två miljömål som är starkt kopplade till vårt boende och utsläpp av avloppsvatten.

För att uppnå dessa miljömål har kraven på en enskild avloppsanläggning skärpts och man har numera 2 kravnivåer. Områden där det kan krävas en högre skyddsnivå är t ex nära strandbad, i naturskyddade områden, i omvandlingsområden eller för att skydda grundvatten i känsliga områden. Kommunen kan peka ut områden där högre skyddsnivå bör gälla men en bedömning görs i varje enskilt fall.

I dag finns många alternativa avloppslösningar. Med stöd av både miljöbalken och plan- och bygglagen anser Örnsköldsviks kommun att en avloppslösning ska vara långsiktigt hållbar. Därför är det olämpligt med tekniskt komplicerade anläggningar som i ett längre perspektiv inte kunnat visa på en godtagbar rening eller anläggningar som genererar onödiga transporter. Däremot finns alternativa toaletter utan vattenförbrukning eller med extremt liten vattenförbrukning, så kallade vacuumtoaletter, som kan bedömas som långsiktigt hållbara.

Kommunen har många äldre fritidshusplaner där vattenledningarna inte lagts på frostfritt djup och där vattendistributionen stängs av vintertid. När man ökar nyttjandegraden på fastigheten, brukar man borra efter eget vatten. Här uppstår då den situationen, att tomter som ligger ovanför inte kan anlägga egna avloppsanläggningar, då risk för förorening av nedströms liggande vattentäkter finns. Vi har även höjt standarden i våra bostäder med allt från diskmaskiner till spaanläggningar, vilket gör att vattenförbrukningen ökar. Då ökar även risken för att den egna vattentäkten förorenas, genom att tillrinningen till vattenbrunnen kommer att ske från ett större område.

När vi ställs inför framtida utbyggnadsplaner eller ändring av befintliga planer, bör det ställas krav på gemensamt åretruntvatten från en säker källa, alternativt gemensam avloppsanläggning.

För att kunna erbjuda ett attraktivt boende bör kommunen även se över befintliga detaljplaner i områden med kända va-problem.

Kommunen bör samtidigt verka för att avloppsfraktioner nyttiggörs, exempelvis genom att inrätta system för insamling, behandling och lagring samt överlåtelse till jordbrukare, eller genom att vägleda om nyttjande på den aktuella fastigheten med vidmakthållande av hygien och minimering av potentiell smittspridning.

Riktlinjer för vattenförsörjning och avlopp

- Ett långsiktigt mål är att behandlat slam från reningsverk och trekammarbrunnar ska föras in i ett kretslopp, under förutsättning att långsiktig anrikning av tungmetaller i jorden och övriga skador på flora och fauna inte förekommer.
- Samhällsbyggnadsnämnden ska genom aktiv rådgivning verka för att alternativa avloppslösningar prövas inom kommunen.
- Vid planläggning eller planändring för bostäder bör ställas krav på gemensamt åretruntvatten utifrån, alternativt gemensam avloppsanläggning.

Åtgärder för vattenförsörjning och avlopp

- Ta fram en dagvattenpolicy. *Ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen.*
- Ta fram en va-plan inom kommande mandatperiod. *Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen.*
- Utför en översyn av skyddet för kommunens vattentäkter. *Ansvarig: Miva.*
- För att säkerställa vattenförsörjningen på lång sikt ska en vattenförsörjningsplan tas fram. *Ansvarig: Miva.*
- Klara ut inom vilka områden en högre skyddsnivå för enskilda avloppsanläggningar ska gälla. *Ansvarig: samhällsbyggnadskontoret.*
- Prioritera och åtgärda äldre detaljplaner där nuvarande och kommande fastighetsägares möjligheter att lösa vatten och avlopp långsiktigt hållbart begränsas. *Ansvariga: Kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen.*

4 Miljö- och riskfaktorer

I detta kapitel redovisas frågor som rör miljö, risker och säkerhet i kommunen.

För Örnsköldsviks kommun är det angeläget att samhället kan utvecklas där investeringar i gator, vatten, avlopp m.m. redan är gjorda. Det ger oftast lägre kostnader, bättre hushållning med mark, mindre transportbehov, bättre social sammanhållning och trevligare tätortsmiljöer, jämfört med att bygga i perifera lägen i tätortens utkant. Samtidigt uppstår ofta hinder i form av störningar och risker när förändringar planeras i tätorterna.

För att möjliggöra ett sådant byggande inom befintliga strukturer bör i första hand de störande verksamheterna genomföra åtgärder som minskar störningarna och som minimerar behovet av skyddsavstånd. Vidare måste fördelarna med den aktuella lokaliseringen vägas mot de eventuella nackdelarna. Det gäller särskilt inom tätorternas centrala delar, där det ofta finns ett starkt samhällsintresse av att kunna utveckla och förbättra tätortsmiljön med nya bostäder, offentliga lokaler, allmänna platser m.m. Förtätning innebär också att befintlig infrastruktur nyttjas och att transportbehoven begränsas.

Riktlinjer

- Störningar och risker bör i första hand begränsas genom åtgärder i den verksamhet som orsakar dem. Det gäller särskilt inom befintliga strukturer där det finns ett starkt samhällsintresse av att kunna utveckla nya verksamheter. Störningar och risker måste också kunna vägas mot andra parametrar.
- De rekommenderade skyddsavstånden enligt Boverkets skrift "Bättre plats för arbete" är en utgångspunkt vid lokalisering av bostäder och verksamheter.

Kontaktperson

• Thomas Lundgren
0660 - 884 28
thomas.lundgren@
ornskoldsvik.se

4.1 Beredskapshänsyn och totalförsvaret

Det är viktigt med beredskapshänsyn vid planering och genomförande av samhällsförändringar. Beredskapshänsyn är ett relativt gammalt begrepp som innebär en strävan mot ökad robusthet och flexibilitet på ett ekonomiskt riktigt sätt.

Beredskapsåtgärder enbart för höjd beredskap och krig, är idag få i förhållande till övriga åtgärder som vidtas för att erhålla ett robust samhälle.

Beredskapshänsyn är ett förebyggande arbete som skapar en medvetenhet hos beslutsfattare och andra om betydelsen av att vid förändringar i samhället ta vara på möjligheterna att göra samhället mer stryktåligt, funktionssäkert och flexibelt. Samhällets styrka att tåla olika slag av påfrestningar skall även omfatta förmågan att möta medvetna åtgärder som syftar till att lamslå samhället, t.ex. sabotage.

Risk och sårbarhetsanalyser

Risk- och hotbilden för störningar i samhället förändras hela tiden och problemen ökar. Olyckor med farligt gods under de senaste åren är exempel på detta. Dock har möjligheterna till motåtgärder också ökat.

Kommunen har gjort en riskanalys för skydd mot samhällsolyckor som består av en inventering och en analys av de största riskerna inom kommunen. Denna riskanalys skall ligga till grund för de beslut som tas i kommunens respektive nämnder som kan påverka risksituationen. Samhällsbyggnadsförvaltningen (Brand och säkerhet) ansvarar för att initiera en mer detaljerad riskanalys när behov uppstår.

Totalförsvarets markanvändning

Totalförsvaret utgörs av det militära försvaret och det civila försvaret. Dess behov av mark- och vattenområden utgår från intressen som är gemensamma för hela landet, regionen och kommunen. Anläggningar av betydelse i dessa sammanhang kan vara övnings- och skjutfält, flygplatser, förråd, vägar, järnvägar samt anläggningar för el-försörjning, tele-, radio- och TV-kommunikation.

Kommunen ansvarar för den civila beredskapen lokalt inom sitt område. Det är kommunstyrelsen som sätter målen och svarar för att förberedelserna får en enhetlig inriktning och genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Beredskapsförberedelserna vidtas i samverkan med andra myndigheter, landsting, kyrkor och företag inom kommunen. Alla kommuner är olika och den kommunala beredskapen utgår från de lokala förhållandena.

Kontaktperson

• Jan Edblad
0660 - 887 07
jan.edblad@
ornskoldsvik.se

Riksintressen

Riksintresset för totalförsvarets militära del (3 kap 9 § andra stycket miljöbalken) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte. Dels finns områden i form av övnings- och skjutfält och flygflottiljer som redovisas öppet, dels områden som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet. De senare har oftast koppling till spänings-, kommunikations- och underrättelsesystem.

I Örnsköldsviks kommun utgör samråds- och stoppområdet kring väderradarstationen riksintresse för totalförsvaret. Övriga riksintressen redovisas ej i översiktsplanen.

Inom kommunen kan totalförsvarets riksintressen framför allt påverkas av uppförande av höga byggnadsobjekt som master och vindkraftverk. Därför bör Försvarsmakten kontaktas i tidigt skede i sådana plan- och bygglovärenden. Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför och högre än 45 m inom sammanhållen bebyggelse.

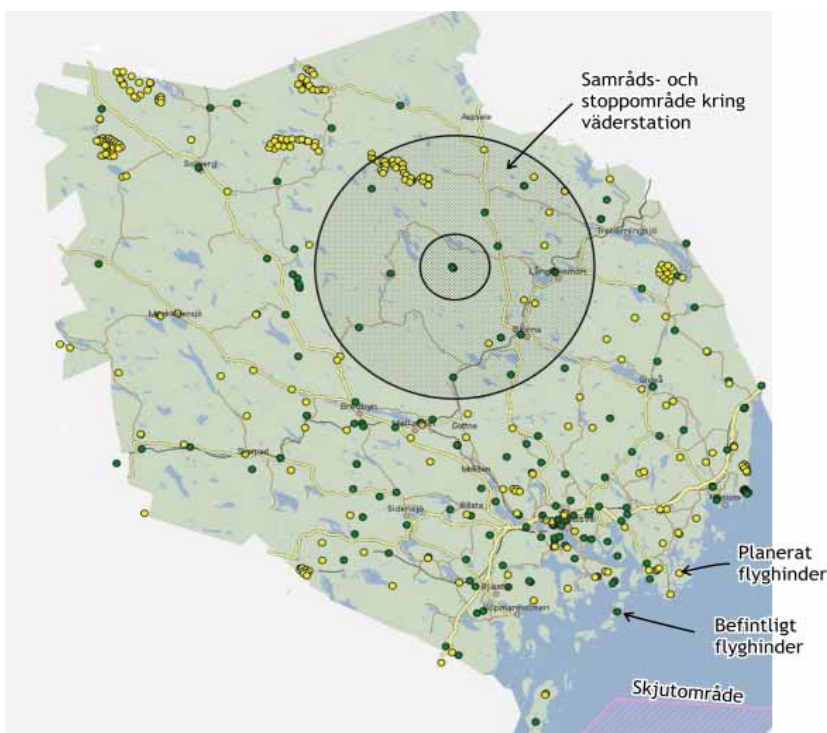
Länsstyrelsen kan för riksintressena och samrådsområdena utfärda ett förordnande. Länsstyrelsen kan upphäva lämnade bygglov om de bedöms gå emot Försvarsmaktens intressen. Inom Örnsköldsviks kommun finns inga områden med sådant förordnande.

På karta redovisas totalförsvarets intressen i kommunen:

- befintliga och planerade flyghinder,
- samrådsområde kring väderradarstation (riksintresse)
- skjutområde till havs.

Riktlinjer beredskapshänsyn

- Det är viktigt att man på alla samhällsområden bygger in en ökad beredskap för större olyckor och höjd beredskap
- Samtliga kommunens nämnder skall ta hänsyn till kommunens riskanalys
- Samhällsbyggnadsförvaltningen (brand och säkerhet) ansvarar för att initiera en mer detaljerad riskanalys när behov uppstår
- Redovisade intressen för försvarets ska beaktas vid prövning av bygglov och miljö tillstånd. Samråd bör ske med Försvarsmakten.

Underlaget till denna karta finns tillgänglig på kommunledningsförvaltningen/Tillväxtavdelningen.

4.2 Trygghet och säkerhet

I kommunens handlingsprogram för trygghet och säkerhet finns starka kopplingar till kommunens samhällsplanering. Programmet har sitt ursprung i två lagstiftningar, Lagen om skydd mot olyckor och lagen om extraordinära händelser. Båda lagarna ställer krav på samordning av samhällets förebyggande och skadebegränsande arbete.

Utifrån kommunens mål ”trygghet och säkerhet i kommunen” finns följande övergripande mål definierade för kommunens handlingsprogram för trygghets- och säkerhet:

Vi ska öka tryggheten och säkerheten hos medborgare och besökare i kommunen genom att

- Medvetandegöra risker och hot
- Förebygga olyckors uppkomst
- Begränsa konsekvenserna vid inträffade olyckor

Arbetet med kommunens trygghet och säkerhet bedrivs i arbetsområden, där ansvariga (förvaltningar, bolag eller myndigheter) finns utsedda för att driva arbetet i en tvärssektoriell grupp tillsammans med andra verksamheter inom området.

Följande arbetsområden har definierats:

- Trafiksäkerhet
- Vattensäkerhet
- Äldresäkerhet - fallolyckor
- Brottsprevention
- Brandsäkerhet
- Suicidprevention
- Stora samhällsstörningar

Som underlag för arbetet inom respektive arbetsområde finns risk- och sårbarhetsanalyser samt tillgänglig skadestatistik.

Sedan tidigare finns en säkerhetsgrupp med säkerhetssamordnare från alla kommunala förvaltningar och bolag som aktivt ska samordna arbetet med säkerhets- och trygghetsfrågor. Ansvarig för samordningen inom verksamhetsområdet är Samhällsbyggnadsnämnden (kommunskyddet).

Kontaktperson

- Jan Edblad
0660 - 887 07
jan.edblad@
ornskoldsvik.se
- Arne Persson
0660 - 787 53
arne.person@
ornskoldsvik.se

4.3 Farligt gods på väg och järnväg

Kommunens mål är att transporter av farligt gods inte ska dras genom tätbebyggda samhällen och genom vattentäkter. För att uppnå detta har Trafikverket upprättat en karta med vägvalsstyrning för farligt gods, se nedan.

Tyvärn finns ingen lämplig alternativ väg förbi Örnsköldsviks centrum. Kommunen, Länsstyrelsen och Trafikverket har sedan 1979 varit överens om att en ny E4-genomfart på sikt ska byggas i en tunnel genom Åsberget. En sådan lösning skulle minska den tunga trafiken med farligt gods genom centrum och minska den olycksrisk m.m. detta innebär (se avsnitt 3.9, 4.7 och 6.18).

Under 2012 gör Trafikverket en förstudie om hur en ny E4-förbifart kan lösas på bästa sätt, varvid alternativa lösningar kommer att belysas.

I det fortsatta arbetet bör utredas om det är möjligt att förbjuda transport av farligt gods via Modovägen och istället hänvisa trafik med farligt gods till Domsjö industriområde via Brogatan. Detta skulle innebära att vissa restriktioner på grund av farligt gods försvinner vid planering av inre hamnen. Det kan innebära att anslutningen mellan Hörneborgsvägen och Modovägen behöver byggas om.

Vid Gerdals vattenverk (kommunens största) passerar trafik rakt igenom vattentäkten. Trafik med tunga fordon bör så långt möjligt undvikas genom täkten förutom fordon med särskilt tillstånd. Trafikverket utreder sträckningen för väg 335, se avsnitt 3.9.

Kontaktperson

- Arne Persson
- 0660 - 787 53
- arne.person@ornskoldsvik.se

Rekommenderade vägar (grön färg) för transport av farligt gods i Örnsköldsviks kommun

Vid byggande i anslutning till vägar där farligt gods transporteras ska behovet av säkerhetsavstånd till vägen beaktas. Längs de större vägarna finns skyddszoner med förbud mot bebyggelse. Vid bedömning av skyddsavstånd för ny bebyggelse och verksamheter utefter väg och järnväg där farligt gods transporteras i större omfattning, ska Länsstyrelsens rapport "Riskhantering i detaljplaneprocessen med riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods" användas. Se avsnitt 5.5.

Botniabanan har gett möjlighet till att mer farligt gods kan transporteras på järnväg, som generellt sett är säkrare än vägtransporter. Transporterna går direkt in till industriernas mottagningsstationer. En ny rangerbangård har etablerats i Arnäsvall. När det gäller farligt gods kommer ingen rangering att ske där utan kommer att ske inne på Domsjö industriområde. Bangården har för avsikt att i framtiden kunna rangera tomma vagnar för farligt gods. Innan ett sådant beslut fattas ska en riskutredning visa på vilka skadeförebyggande åtgärder som behöver vidtas och vilka begränsningar detta innebär i fortsatta etableringar inom området.

Riktlinjer för farligt gods

- Prioritera den vägsträckning för väg 335 som minimerar risken för Gerdals och By vattenverk
- Prioritera byggande av Åsbergstunnel som E4-genomfart utanför Örnsköldsviks centrum

Rekommenderade vägar (grön färg) för transport av farligt gods genom Örnsköldsviks centralort

4.4 Skred-, ras- och översvänningsrisker

Samhällsbyggnadsförvaltningen har 2011 tagit fram ett underlagsmaterial för hantering av höga flöden i samhällsplaneringen samt åtgärder vid extraordinära händelser i kommunen. Materialet visar även på de områden som är extra utsatta och där kommunen bör ta extra stor hänsyn till möjliga klimateffekter vid nya etableringar.

Klimatet i kommunen kommer främst att förändras genom en varmare och blötare vinter, som i kombination med den ökade nederbörden ger en utjämning av vattenflödena och därmed minskad vårflod.

Skred och ras

Statens Geotekniska Institut har på uppdrag av Räddningsverket 1989 redovisat en inventering av stabilitetsförhållandena och förutsättningarna för skred inom sju utvalda bebyggda områden utmed vissa vattendrag och sjöar i Örnsköldsviks kommun (se karta). Utredningen visar att det inom vissa markområden med särskilda geotekniska betingelser finns anledning att noga utreda stabilitetsförhållandena innan byggande eller andra åtgärder vidtas som innebär ökad belastning på marken eller höjd grundvattennivå. Klimatfrågans utveckling med större flöden och flödesdifferenser i våra vattendrag motiverar en ännu större försiktighet inom dessa områden.

Räddningsverket har under år 2006 svarat för att en översiktlig stabilitetskartering har genomförts inom ett tiotal bebyggda områden inom Örnsköldsviks kommun. I stabilitetskarteringen ingår översiktliga geotekniska undersökningar. Inom vissa bebyggda områden är säkerheten mot skred för låg. Kommunen bör i en handlingsplan ta ställning till vilka fördjupade geotekniska undersökningar som bör göras inom dessa områden.

Räddningsverket har under 2006 även svarat för att en översiktlig kartering av stabiliteten i raviner och slänter i morän och grov sedimentjord har utförts inom sju bebyggda områden.

En samlad redovisning av geotekniska undersökningar inom kommunen finns hos samhällsbyggnadsförvaltningen, trafik- och parkavdelningen. Samhällsbyggnadsförvaltningen bevakar att när fastighetsägare söker bygglov på områden med låg säkerhet för skred eller stabilitet så ska fastighetsägaren vidta en geoteknisk undersökning innan bygglov ges. I detaljplaneärenden ska alltid behovet av geotekniska undersökningar bedömas.

Översvänningsrisker

En aktuell fråga är vilka effekter eventuella framtida klimatförändringar kommer att få och hur vi ska planera för att minska riskerna. Den bedömning som kommunen gör är att den förväntade höjningen av havsnivån motsvaras av landhöjningen i vår kommun i ett 100-årsperspektiv (se nedan). En viss försiktighet är ändå motiverad utifrån att uppgifterna är relativt osäkra och kan förändras. I de fall bebyggelse är föreslagen att placeras lägre än 2 meter över normalvattenståndet ska alltid en bedömning göras beträffande lämpligheten.

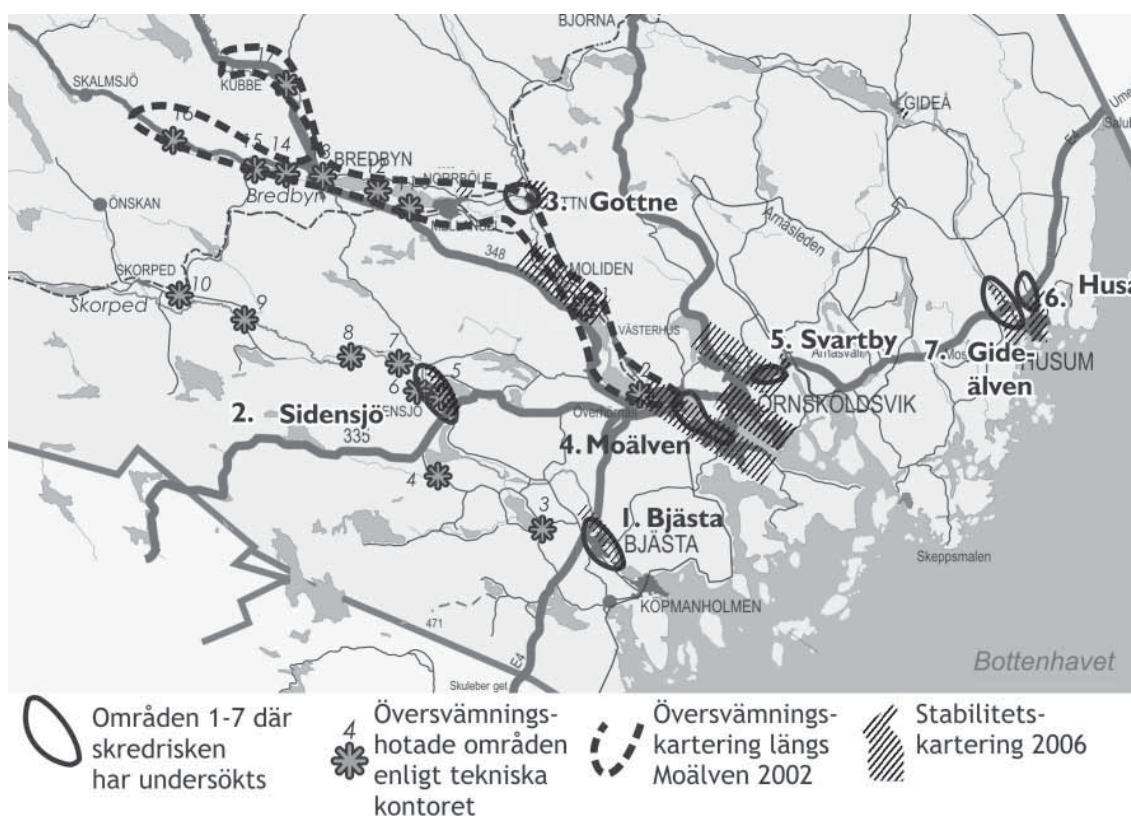
Kontaktperson

- Mikael Kristiansson
Samhällsbyggnadsförvaltningen
0660-885 10
mikael.kristiansson@ornskoldsvik.se
- Arne Persson
Samhällsbyggnadsförvaltningen
0660. 787 53
arne.persson@ornskoldsvik.se

Ökade regnmängder ökar riskerna för skred, ras och översvämning som bör få ökad betydelse vid lokaliserad ny bebyggelse. Under 2002 har Räddningsverket/SMHI tagit fram en kartering av beräknade högsta vattenstånd i Moälven, dels i ett 100-årsperspektiv, dels under vissa förutsättningar vad gäller nederbörd m.m. En liknande kartering har gjorts för Nätraån hösten 2010. Materialet utgör ett underlag för prövningen av ny bebyggelse m.m. i anslutning till Moälven och Nätraån.

Sedan tidigare finns också en kartering av 17 översvämningshotade områden inom kommunen (se karta). Översvämningsrisker är koncentrerade framförallt i Nätraån i Sidenjö och i Moälven kring Haffstafjärden – Själevadsfjärden.

Det finns också anledning att i beredningsplaneringen särskilt se över hur vi kan förbereda oss inför ökade regnmängder. Det kan gälla t ex kunskap om dämningförhållanden i älvarna, hur avrinningen kan påverkas, hur ledningsnätet berörs, tillgång till material m.m.

Översiktlig klimat- och sårbarhetsanalys - naturolyckor

På uppdrag av Länsstyrelsen i Västernorrlands län har SGI i samarbete med SMHI identifierat områden i länet där klimatförändringar kan komma att medföra ökade risker för naturolyckor. De områden som identifierats är där det finns förutsättningar för erosion, skred, ras, slamströmmar och översvämnningar som kan medföra skador på bebyggelse och infrastruktur samt påverkan av områden med miljöfarlig verksamhet och förorenad jord.

Utredningen är ett översiktligt underlag för kommunens risk- och sårbarhetsanalyser och fysisk planering. Respektive kommun behöver göra mera detaljerade undersökningar för att klargöra behov av åtgärder där det finns risker för naturolyckor.

Förutsättningar för erosion har identifierats längst stränderna vid Bjästa, Köpmanholmen, Bäckfjärden, Gullviksfjärden, Örnköldsviksfjärden, Dekarsöfjärden, Risöfjärden, Ulträfjärden, Sannafjärden, stränderna sydväst och nordost om Husum. Förutsättningar för erosion vid vattendrag har identifierats i områden längst Nätraån, Moälven och Gideälven. Platser inom tätbebyggda områden som har förutsättningar för moränskred och slamströmmar enligt bedömningsklass 2 (utredningsbehov föreligger och området bör hållas under observation) är Hummelvik, Själevad och Åsberget.

Riktlinjer för skred-, ras- och översvänningsrisker

- Inom på kartan redovisade områden ska stabilitetsförhållandena och översvänningsrisken särskilt beaktas vid lokaliseringprövning av bebyggelse och andra anläggningar.
- De översvänningskarteringar som gjorts i Moälven och Nätraån är även fortsättningsvis ett bra material och ska användas som ett underlag i samhällsplaneringen för att undvika bebyggelse inom hotade områden.
- Vid prövning av ny bebyggelse inom gränsen för 100-årsflödet krävs särskild prövning av platsens lämplighet utifrån översvänningsriskerna, och om det krävs särskilda åtgärder för byggande på platsen (vallar, särskild grundläggning m.m.)
- Nya gator och gångvägar längs riskklassade älvstränder ska undvikas.
- Större hänsyn tas till dimensioneringen av avledande dagvattensystem och diken p.g.a. häftiga regn.
- Hänsyn tas till en ökad risk för förorening av drickvattnet och ras och skred p.g.a. häftiga regn.
- En bedömning ska alltid göras av områdets lämplighet när bebyggelse föreslås lägre än 2 meter över normalvattenståndet, med hänsyn till framtida höjning av havsnivån.

Åtgärder

- En handlingsplan tas fram för hur arbetet ska gå vidare med de utpekade riskområdena som räddningsverket har konstaterat i de stabilitetskarteringar som genomförts 2006. *Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen.*

4.5 Skyddsavstånd kring industrier

Olika typer av störningar (buller, utsläpp, olycksrisker) från industrier och andra verksamheter kan begränsas på i princip två sätt: dels genom skyddsavstånd mellan den störande industrin och den störda omgivningen, dels genom åtgärder i den störande industrin för att t.ex. minska buller och utsläpp.

Boverkets allmänna råd "Bättre plats för arbete" från mitten av 90-talet redovisar rekommenderade skyddsavstånd mellan industrier och bostäder, skolor, daghem, sjukhus m.fl. störningskänsliga verksamheter. Föreslagna skyddsavstånd ger ett samlat uttryck för störningar och risker med avseende på miljö, hälsa och säkerhet, men materialet har inte uppdaterats.

Beslutsunderlaget inför en lokalisering, som kan medföra att störningar uppstår, skall innefatta en miljökonsekvensutredning och en riskbedömning, som noggrant beskriver de förutsättningar som råder i det enskilda fallet. Detta är väsentligt för att för att kunna göra en lokal anpassning av skyddsavstånden (se inledning av kap. 4).

Skyddszoner kring industrierna i Domsjö och Husum

De mest störande industrierna från miljö- och säkerhetssynpunkt inom kommunen är Domsjö industrier i Alfredshem och M-Real i Husum. Miljö- och säkerhetsfrågorna kring dessa fabriker ska särskilt beaktas. Det finns därför anledning att speciellt redovisa förutsättningarna för byggande i anslutning till dessa anläggningar.

I planerings-sammanhang kan det vara lämpligt att redovisa två typer av zoner kring en miljöstörande verksamhet. Dessa zoner utgör en sammanvägning av miljö- och säkerhetsriskerna kring verksamheten med beaktande av den befintliga bebyggelsen. Fara för omgivningen kan t.ex. finnas om industrin hanterar kondenserande gaser som vid ett haveri får en gasmolnspridning vilket hotar människors liv eller hälsa inom ett visst spridningsområde.

Inom den *inre skyddszonen* skall på sikt ej störningskänsliga verksamheter såsom bostäder finnas. Det ligger även i industriföretagets intresse att förse sig med en sådan skyddszon. För att få bästa möjliga förutsättningar för fortsatt drift av verksamheten måste företaget tillse att störningarna från industrin minimeras. Det bör alltså vara industriföretaget som i samråd med myndigheterna anger vilken inre skyddszon som är önskvärd och som tar ansvar för inlösen av fastigheter m.m. Kommunen kan medverka med lämpliga planeringsåtgärder såsom detaljplan, områdesbestämmelser eller dylikt. Inom industriområdet bör inte nya verksamheter tillkomma som ökar miljöstörningarna eller säkerhetsriskerna i den yttre skyddszonen.

Kontaktpersoner

- Arne Persson Samhällsbyggnadsförvaltningen tel. 0660 - 787 53 arne.person@ornskoldsvik.se
- Thomas Lundgren kommunledningsförvaltningen tel: 0660 – 884 28 thomas.lundgren@ornskoldsvik.se
- Daniel Knutsson, Samhällsbyggnadsförvaltningen, tel. 0660 – 880 19 daniel.knutsson@ornskoldsvik

Skyddszonen i Husum framgår i beskrivningen av Husum, (avsnitt 6.7) Skyddszonen i Domsjö framgår av kartorna i redovisningen av Örn-sköldsviks tätort, (avsnitt 6.18).

De finns också på kommunens webbplats på adressen:

<http://ornkartan.ornskoldsvik.se/oversiktsplan/>

Vidare redovisas en *yttre skyddszon* där planering av nya bostäder och andra störningskänsliga verksamheter bör undvikas och i alla händelser föregås av särskild prövning. Detta med hänsyn till framförallt säkerhetsriskerna men i vissa fall även miljöstörningarna. Att begränsa tillkomsten av bostäder ligger också i industrins intresse. I såväl Domsjö som Husum kommer denna yttre skyddszon att omfatta stora delar av det bebyggda och fungerande samhället. Vid prövning av ny bebyggelse måste därför beaktas att t.ex. komplettering av bebyggelsen som förbättrar området funktion i viss mån måste kunna tillåtas. Det har t.ex. medgivits utbyggnad av bostäder för äldre i anslutning till Sundhem i Sunds centrum. Övrig förtätning av bebyggelsen inom den yttre skyddszonen ska undvikas om det inte finns några särskilda skäl. För kvarteret normalstora tomter bör normalt inte delas och antalet lägenheter per tomt bör normalt inte utökas. Restriktionerna bör normalt inte leda till att förlorad byggrätt måste ersättas.

Inom Domsjö industriområde har det skett en del förändringar och det kan också komma att ske ytterligare förändringar i framtiden när verksamheterna utvecklas. Skyddszonerna kring Domsjö industriområde behöver därför ses över. Dessa bör sedan inarbetas i föreslagna fördjupning av översiktsplanen för centralorten (se avsnitt 6.18).

Ansvaret för att riktlinjerna följs för den yttre skyddszonen faller i första hand på samhällsbyggnadsnämnden som prövar byggandet.

Riktlinjer för skyddsavstånd och skyddszoner (se kartor i avsnitt 6.7 och 6.18)

- de rekommenderade skyddsavstånden i Bättre plats för arbete är en utgångspunkt vid lokaliseringsprövning, men en lokal bedömning ska alltid göras.
- inom den inre skyddszonen kring de miljöstörande industrierna i Domsjö och Husum tillåts inga störningskänsliga verksamheter (bostäder och dylikt). Befintliga bostäder m.m. bör inlösas av industrin. Nya verksamheter som ökar miljöstörningarna eller säkerhetsriskerna utanför skyddszonen skall undvikas
- inom den yttre skyddszonen bör nya bostäder och andra störningskänsliga verksamheter undvikas. Enstaka kompletteringar och förtätningar som förbättrar området standard och bebyggelsemiljö liksom utbyggnader där likvärdiga alternativ saknas bör dock kunna tillåtas. För kvarteret normalstora tomter bör normalt inte delas och antalet lägenheter per tomt bör normalt inte utökas.

Åtgärder

- Gör en översyn av skyddszonerna kring Domsjö industrier utifrån de förändringar i verksamheten som skett och som planeras. *Ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen.*

4.6 Buller

Buller från vägtrafik är den miljöstörning som berör flest människor i Sverige. Över två miljoner är utsatta för bullernivåer som överskrider de riktvärden riksdagen satt upp. Detta påverkar både vår hälsa och möjligheten till en god livskvalitet. Buller från flyg, tåg och industri kan också orsaka störningar men berör inte lika många människor.

Trafikbuller

Vid nybyggnation av bostadsbebyggelse eller vid nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur (väg, järnväg och flyg) finns riktvärden som normalt inte ska överskridas.

- 30 dB(A) ekvivalent inomhus
- 45 dB(A) maximalnivå inomhus, nattetid
- 55 dB(A) ekvivalentnivå utomhus (vid fasad)
- 70 dB(A) maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostaden

För utomhusnivån avses för flygbuller FBN 55 dB(A).

Riktvärdena är hämtade ur ”Infrastrukturpropositionen för framtida transporter” 1996/97:53. Riktvärdena för järnväg finns också presenterade i skriften ”Buller och vibrationer från spår-bunden linjetrafik (Dnr SO2-4235/SA60).

Vid tillämpning av riktvärdena vid åtgärder i trafikinfrastrukturen bör hänsyn tas till vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. I de fall utomhusnivån inte kan reduceras till nivåer enligt ovan bör inriktningen vara att inom-husvärdena inte överskrids. När det gäller buller från vägtrafik bör åtgärder i första hand vidtas för fastigheter där ljudnivån från vägtrafik är över 65 dB(A) ekvivalentnivå utomhus. Målet med åtgärderna är att ljudnivån inomhus ska sänkas till 45 dB(A) maxnivå och 30 dB(A) ekvivalentnivå.

Vid nybyggnation av bostäder kan det i vissa fall, efter en avvägning mot andra intressen, vara motiverat att frångå ovanstående riktvärden. Boverket har i skriften ”Buller i planeringen” (Allmänna råd 2008:1) redogjort för sin syn på förutsättningar för att kunna göra avsteg från riktvärdena. Boverkets riktlinjer för avsteg från riktvärdena tillämpas vid dessa situationer.

I mitten av 90-talet genomfördes en kartläggning av vägtrafikbullret i centrala Örnsköldsvik. Detta resulterade i att bullerskyddsåtgärder vidtogs på ett antal bostäder. Samhällsbyggnadsförvaltningen planerar, med hjälp av Trafikverket, att genomföra en ny kartläggning av trafikbullret längs kommunala vägar.

Industribuller m.m.

För buller från industriell verksamhet gäller att följande riktvärden inte bör överskridas vid bostad:

- 50 dB(A) ekvivalent ljudnivå utomhus, dagtid kl. 07-18
- 45 dB(A) ekvivalent ljudnivå utomhus, kvällstid kl. 18-22 samt söndag och helgdag kl 07-18
- 40 dB(A) ekvivalent ljudnivå utomhus, nattetid kl. 22-07
- 55 dB(A) maximal ljudnivå utomhus nattetid kl. 22-07

Kontaktperson

Rodney Miller,
samhällsbyggnadsförvaltningen tel
0660-88 424
rodney.miller@orn-skoldsvik.se

Bullerzoner kring Örnsköldsviks flygplats inom vilka nya bostäder ej bör byggas framgår av karta i avsnitt 5.5.

Dessa riktvärden är utgångspunkten vid nyetablering av industri och vid befintliga industrier. Vid en bedömning i det enskilda fallet kan högre ljudnivåer medges.

Det långsiktiga målet för industribuller är att ingen bostad ska utsättas för ljudnivåer över dessa riktvärden. Riktvärdena är också utgångspunkten vid nyetablering av bostäder i närheten av industrier.

Utöver ovanstående finns även bullerriktvärden för bl.a motorsportbanor, skjutbanor och byggarbetsplatser.

Även verksamheter i form av restauranger, pubar och tillfälliga evenemang kan orsaka störningar för omgivningen. För sådan verksamhet tillämpas riktlinjer för buller från Socialstyrelsen. Vid klagomål på en verksamhet görs en bedömning utifrån riktlinjerna och verksamhetens förutsättningar samt grad av störning. I vissa fall kan avsteg från riktlinjerna medges. Lokala riktlinjer för tillfälliga evenemang i offentliga miljöer bör arbetas fram.

Nedanstående riktvärden för buller inomhus tillämpas vid bedömning om olägenhet för människors hälsa föreligger och gäller:

- bostadsrum i permanentbostäder och fritidshus,
- lokaler för undervisning, vård eller annat omhändertagande,
- sovrum i tillfälligt boende.

45 dB maximal ljudnivå

30 dB ekvivalent ljudnivå

25 dB ekvivalent ljudnivå vid ljud med hörbara toner

25 dB ekvivalent ljudnivå vid ljud från musikanläggningar

Riktlinjer för buller

- Vid etablering av nya trafikleder samt lokalisering av nya byggnader bör uppsatta riktvärden för buller och vibrationer inte överskridas.
- I de fall avsteg från riktvärden görs vid bostadbebyggelse ska detta motiveras och Boverkets riktlinjer för avsteg tillämpas.
- Vid befintlig bebyggelse bör åtgärder vidtas där buller från vägtrafik överskrider 65 dB(A) ekvivalent ljudnivå utomhus med syfte att nedbringa ljudnivån inomhus till 30 dB(A) ekvivalent och 45 dB(A) max ljudnivå.
- Nya bostäder bör inte uppföras inom 70 dB(A)-zonen kring Örnsköldsviks flygplats (se karta i avsnitt 5.5).
- Socialstyrelsens riktvärden för buller inomhus (2005:6) och enligt allmänna råd (SOSFS 2005:7) om höga ljudnivåer bör tillämpas vid bedömning om olägenhet för människors hälsa föreligger för de som vistas i lokalen.
- För bedömning av buller och vibrationer från järnvägstrafik ska skriften "Buller och vibrationer från spårbunden linjetrafik (Dnr SO2-4235/SA60) tillämpas.

Åtgärder

- Utarbeta lokala riktlinjer för buller vid tillfälliga evenemang i offentliga miljöer. *Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen.*

4.7 Luftföroreningar/miljökvalitetsnormer för luft

De största källorna till luftföroreningarna i kommunen är industrin och vägtrafiken. Vid industriell verksamhet uppkommer luftföroreningar både som processgaser och från t.ex. avfettnings- och målningensverksamhet samt från värmeförsörjning.

Luftföroreningarna i centrum är främst orsakade av den omfattande biltrafiken. Den största trafikintensiteten inom tätorten finns på Centralesplanaden, där ca 22 000 fordon med en stor andel tunga fordon, passerar per vardagsdygn.

För ämnena kvävedioxid, svaveldioxid, bly, bensen, ozon, kolmonoxid och partiklar gäller miljökvalitetsnormer. Varje kommun ska kontrollera att miljökvalitetsnormerna uppfylls inom kommunen.

Mätningar av luftkvaliteten har skett i centrum sedan 1994. De senaste åren har mätningar utförts vid Centralesplanaden och de ämnen som mäts är bensen, kvävedioxid och partiklar. Resultaten har visat att normen för bensen och kvävedioxid har klarats, men normen för partiklar har överskridits sedan 2008. Partikelföroreningen som orsakar överskridandet består främst av slitagepartiklar från däck och vägbanan.

Kommunen har tagit fram ett förslag på åtgärdsprogram som godkändes av kommunfullmäktige 2011. Programmet pekar ut ett tjugotal åtgärdsförslag. Åtgärderna ska ses som ett samlat förslag som tillsammans leder till att miljökvalitetsnormen för partiklar klaras. Inriktningen i programmet är främst att minska biltrafiken i centrum, minska bildningen av partiklar och att minska uppvirvlingen och spridningen av damm och partiklar. Byggande av Åsbergstunneln är den enskilt långsiktigt hållbara åtgärd som har störst betydelse för att klara normen. Minskad dubbdäcksanvändning och beteendepåverkande åtgärder är andra åtgärder som har tydliga långsiktiga effekter på partikelhalten. Akutåtgärder som dammbindning innebär att det kortsiktigt är möjligt att klara normen.

För att minska biltrafiken redovisas fler gång- och cykelvägar, bättre kollektivtrafik och utbyggnad av pendlarparkeringar som åtgärder som får effekt på lång sikt. Även vikten av en fysisk planering som minskar transportbehoven påtalas. Hur kommunen ska väga in påverkan på transportbehovet mot andra frågor diskuteras mer i avsnitt 5.2.

Enligt lag får kommunen inte medge bygglov och planläggning som riskerar att en miljökvalitetsnorm inte uppnås. Särskild uppmärksamhet krävs därför vid prövning av ny bebyggelse i anslutning till Centralesplanaden. Även ny bebyggelse som inte ligger i direkt anslutning till gatan kan påverka luftkvaliteten på Centralesplanaden om den placeras som hinder för vindar/luftströmmar som naturligt ventilerar gatan.

Kontaktperson

- Katrina Mähler

Samhällsbyggnadskontoret
tel 0660-88 723
katrina.mahler
@ornskoldsvik.se

Utöver effekten av genomfartstrafiken på E4 så påverkas trafikmängden och därmed luftkvaliteten i centralorten av hur bostäder, arbetsplatser och service lokaliseras. En utveckling av staden som ger flertalet möjlighet att välja gång, cykel och kollektivtrafik istället för bil ger på sikt bättre miljö i centrum. Hur detta ska uppnås bör hanteras i en fördjupning av översiktsplanen för Örnsköldsviks centralort, se avsnitt 6.18.

Uppvärmning genom förbränning

Så långt möjligt bör befintlig bebyggelse i tätbebyggelse ges möjlighet att anslutas till fjärrvärme. Nya bostads- och industriområden i tätorterna bör planeras utifrån att fjärrvärmeanslutning ska ske (se avsnitt 3.4 Energi).

När det gäller eldning med fasta bränslen, som i sig är önskvärda som en nödvändig ersättning för fossila bränslen, innebär det hälsorisker med utsläppen från skorstenarna. För enskilda hus inom tätbebyggelse är det svårt att lagra och hålla två årsvedslager, vilket som regel är nödvändigt för att få bra förbränning. Topografin kan ytterligare försämra luftmiljön för omgivningen. Speciella krav bör därför ställas vid installation av pannor och kaminer. Bästa möjliga teknik och bränsle bör därför hävdas inom tätbebyggelse.

Kontaktperson

- Kerstin Hörnfeldt
tel: 0660 - 887 32
kerstin.hornfeldt@
ornskoldsvik.se

Riktlinjer för luftkvalitet

- Prioritera byggandet av Åsbergstunneln som E4-genomfart utanför Örnsköldsviks centrum
- Vid prövning av ny bebyggelse längs Centralesplanaden och dess närområde ska särskilt beaktas byggnadernas påverkan på ventilationen i Centralesplanadens gaturum.
- Fjärrvärme baserad på förnyelsebara energikällor skall eftersträvas där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt
- Kommunen ska i sina kontakter i samband med bygganmälan/bygglov verka för att bästa möjliga teknik och bränsle används vid fastbränsle-uppvärmning i tätbebyggelse.

Åtgärder för luftkvalitet

- Utför luftmätningar i centrala Örnsköldsvik. *Ansvarig: Samhällsbyggnadskontoret.*

4.8 Radon

Radon är en luktfri och osynlig radioaktiv gas som bildas i mark och berggrund. Länsstyrelsen har utifrån berggrunden översiktligt karterat radonhalterna i Örnsköldsviks centralort i högradon-, normalradon- respektive lågradonmark. Vid höga halter av radon i inomhusluft kan radon utgöra en hälsorisk genom att på sikt påverka människans cellvävnader vilket kan leda till cancer i lungor och luftvägar.

Radon i bostäder härrör från tre olika källor:

- Marken under och runt huset, såväl från den ursprungliga marken som från eventuella fyllnadsmassor.
- Byggnadsmaterialet
- Vatten som används i hushållet.

Markradon förekommer i all jord, men särskilt om fragment av alunskiffer ingår i jorden. Lufttrycket inomhus är ofta lägre än det utomhus eller i marken. Är grundkonstruktionen hos byggnaden otät eller om marken släpper igenom mycket luft kan radonhaltig luft lätt sugas in i huset.

Ett byggmaterial som användes flitigt för husbyggande och som avger radon är blå lättbetong (blåbetong). Detta material användes från 1930 till 1975, då det förbjöds på grund av förhöjda radonhalter.

Vatten som används i hushållet avger nästan all radon till inomhusluften. Små barn får i sig en större stråldos än vuxna och kan påverkas mer av radon i vatten. Däremot är det ovanligt att kommunalt dricksvatten innerhåller höga halter av radon men i vatten från bergborrhållade brunnar eller i liten grad även kalkkällor kan det förekomma.

Radon mäts i bequerel (Bq/m³) och gränsvärden för radon i inomhusluft såväl som radon i vatten finns fastställda av statliga verk, bl.a. Boverket och livsmedelsverket. För att minska radonhalt i inomhusluften kan mer eller mindre omfattande (och kostsamma) åtgärder krävas. Det handlar dels om att ändra lufttrycket inne i bostaden så att inte markluften kommer in i huset samt dels att täta grunden. Radonavgång från byggnadsmaterial åtgärdar man med hjälp av ökad luftomsättning i huset. Radon i vattnet kan man komma åt genom att lufta vattnet med en sk. radonavsiljare.

Riktlinjer för radon

- I områden med risk för förhöjda radonhalter (t.ex. moränmark) bör eventuell radonförekomst undersökas inför detaljplanläggning och byggnad av bostäder. Vid förhöjda radonhalter ska radonsäkert byggande tillämpas. I övrigt tillämpas radonskyddat byggande inom hela kommunen. Gällande gränsvärden för radon i inomhusluft och vatten ska beaktas.

Kontaktperson

- Rodney Miller
plan- och miljökontoret
tel: 0660 - 884 24
rodney.miller@
ornskoldsvik.se

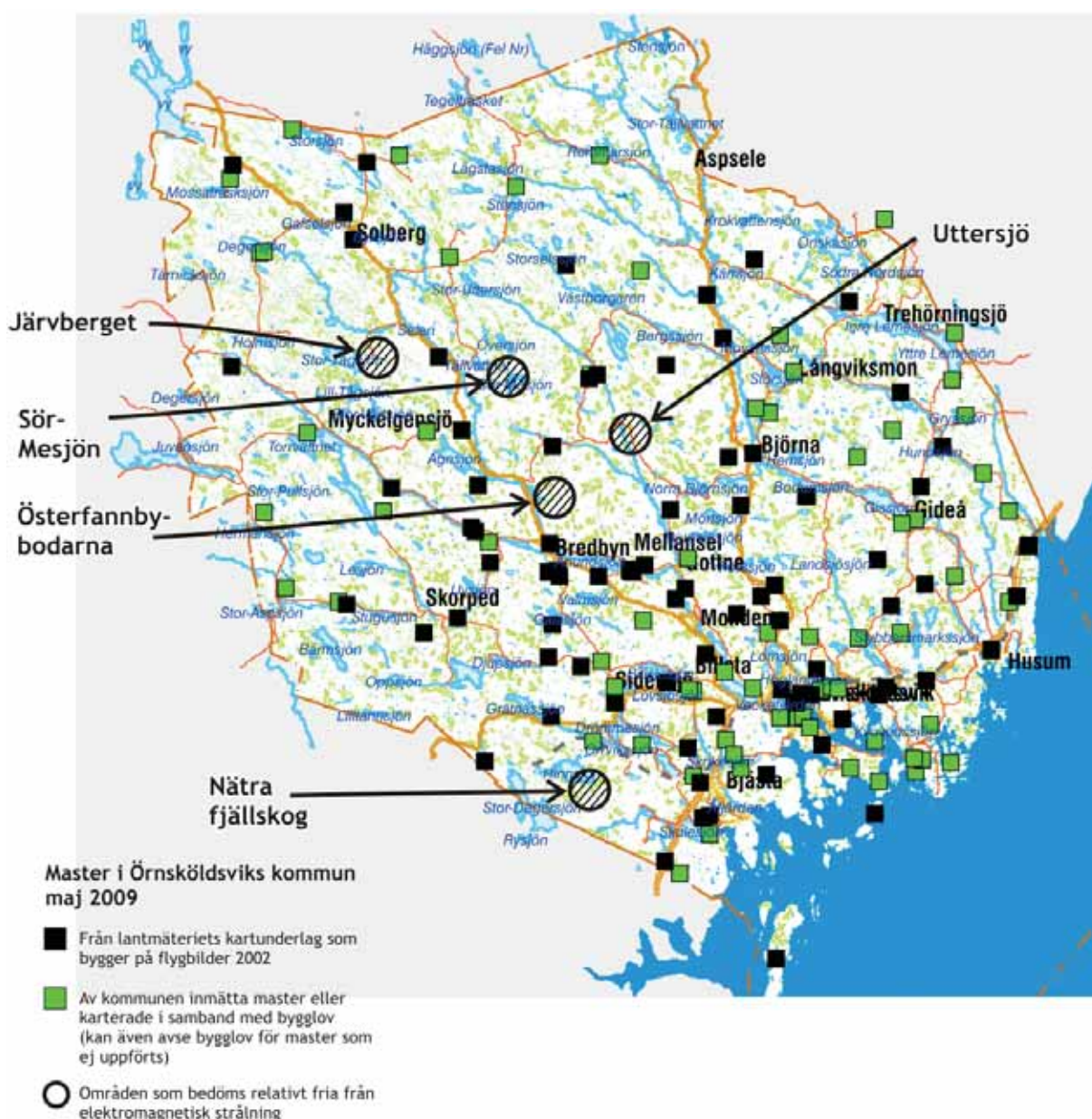
4.9 Lågstrålande områden

Kommunfullmäktige beslutade 2009 att områdena Järvberget, Sör-Mesjön, Uttersjö, Österfannbybodarna, Nätra fjällskog (se karta), som utgör lågstrålande zoner, ska användas som skydd och boende åt elöverkänsliga. Verksamheter som försvårar en sådan användning, genom ökad strålbekastning, ska så långt möjligt undvikas.

Bakgrunden till beslutet är att det finns människor som lider av elöverkänslighet. I arbetet med översiktsplan 2007 föreslogs att kommunen bör skapa möjlighet för dem att få ett bra boende genom att peka ut ett område i kommunen som idag är så strålningsfritt som möjligt och i fortsättningen försöka förhindra att området utsätts för strålning.

Kontaktpersoner

- Thomas Lundgren, Kommunledningsförvaltningen
0660 - 884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

Ett arbete för att identifiera sådana områden och klara ut vilken betydelse de skulle kunna få genomfördes 2008. Arbetet genomfördes som en översiktsplan med samråd och möjlighet för olika intressenter att lämna synpunkter.

Det kan konstateras att det är osäkert om kommunen med stöd av gällande lagar kan förhindra bygglov för t.ex. master där myndigheternas gränsvärden inte kommer att överskridas. Detta trots att de elöverkänsliga ofta upplever stora problem även i miljöer där strålningen ligger långt under gränsvärdena. Kommunens slutsats var dock att det är meningsfullt att redovisa lågstrålande områden i översiktsplanen, även om det är ytterst oklart vilka möjligheter kommunen har att påverka och vilken betydelse det kommer att ha för utvecklingen. De områden som har pekats ut är sådana som de elöverkänsliga själva upplevt som lågstrålande. De är alltså inte utvalda genom mätningar av strålningsnivåerna runt om i kommunen.

Inriktningen är att nya master, vindkraftverk och kraftledningar som kommer att öka den elektromagnetiska strålningen i de utpekade områdena bör undvikas. Vid varje sådan prövning får negativa och positiva konsekvenser vägas mot varandra.

Under 2012 planeras en mätning av strålningshalterna i de utpekade områdena. Syftet är att få ett dagsvärde på strålningen som referensvärde inför eventuellt framtida förändringar, t.ex. om det skulle tillkomma master i områdenas närområden. Det finns idag inga förslag på nya lågstrålande områden i kommunen.

Det föreslagna lågstrålande området vid Uttersjö har i översiktsplanen för strandskydd (2011) också pekats som ett s.k. LIS-område, inom vilket landsbygdsutveckling kan utgöra ett skäl till dispens från strandskyddet. Det är också en by med befintliga bostäder som naturligtvis ska få vara kvar. I samrådet angavs att statusen som lågstrålande område särskilt ska prövas utifrån en möjlig konflikt med LIS-området.

Eftersom de elöverkänsliga själva upplever att det är låg strålning i området, trots bostäderna, föreslås redovisningen som lågstrålande område vara kvar. Området kan då ses som ett lågstrålande område som kanske är möjligt att bosätta sig i för elöverkänsliga, vilket ju är ett av syftena med redovisningen. Normala standardförbättringar av befintliga bostäder i området måste självklart kunna medges.

Riktlinjer för lågstrålande områden

- De på karta redovisade områdena Järvberget, Sör-Mesjön, Uttersjö, Österfannbybodarna och Nätra fjällskog utgör lågstrålande zoner möjliga att använda som skydd och boende åt elöverkänsliga. Verksamheter som försvårar en sådan användning, genom ökad strålbekastning, ska så långt möjligt undvikas.

Åtgärder

- Gör en mätning av strålningshalterna i de lågstrålande områdena. *Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen.*

4.10 Förorenade områden

Länsstyrelsen har i det regionala programmet för arbete med förorenade områden i Västernorrlands län 2011 redovisat att det finns 2 735 områden i länet där det kan finnas föroreningar i mark, sediment, deponier eller anläggningar. Av dessa finns 498 områden i Örnsköldsviks kommun. I de högsta riskklasserna (MIFO fas 1 riskklass 1 och 2) finns totalt 131 objekt inom länet, varav 17 stycken ligger i Örnsköldsviks kommun.

De viktigast objekten i det s.k. tillsynsspåret är Domsjö industriområde, som toppar listan inom länet, samt Husum industriområde, som ligger på plats 10 i länet. Inom Domsjö håller en huvudstudie på att färdigställas genom Holmen AB:s huvudmannaskap och arbetet fortskrider i god ordning, med bl.a. ett viktigt utvecklingsarbete ihop med Umeå Universitet. För Husums del kommer markföröreningsproblematiken att diskuteras i samband med pågående omprövning av verksamheten.

Inom det s.k. bidragsspåret har fibersedimenten utanför Köpmanholmen rangordning 6 inom länet. 2011 genomfördes en samordnad fiberbanksundersökning inom länets norra delar. I övrigt pågår inget arbete med anledning av sedimentsituationen i Köpmanholmen.

Av objekt med lägre formell prioritering men som ur kommunal utvecklingssynpunkt bedöms viktiga kan nämnas slutförandet av f.d. Billsjö Betong i Gerdal, Järvedsstranden, f.d. Lindgrens Bildemontering i Må samt Inre Hamnen.

Riktlinjer för markföroreningar

- Kommunen ska verka för att förorenade markområden inom kommunen åtgärdas så att inte markföroreningar i framtiden kommer att utgöra utvecklingshinder.

Åtgärder

- Förorenade områden inom kommunen listas, prioriteras och ytavgränsas med förslag till åtgärder utifrån befintliga kunskaper och med riktlinjer för fysisk planering i anslutning till områdena. *Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen.*

Kontaktperson

- Thomas Lundgren
kommunledningsförvaltningen tel. 0660 - 884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

5 Lokalisering och utformning av bebyggelse och anläggningar

Detta kapitel redovisar riktlinjer för kommunens prövning av ny bebyggelse och vissa typer av anläggningar. I kapitel 3 och 4 redovisas allmänna intressen och miljö- och riskfaktorer. Allt detta ska ses som kommunens tolkning av de regler som finns i plan- och bygglagen, miljöbalken m.fl. lagar som ska beaktas vid beslut som rör mark- och vattenanvändningen, t.ex. vid lokalisering av infrastruktur, bostäder och industrier samt vid beslut om täkter, kraftverk m.m.

Kontaktpersoner

- Thomas Lundgren
kommunlednings-
förvaltningen
tel. 0660 884 28
thomas.lundgren@
ornskoldsvik.se

5.1 Övergripande principer

De mål för kommunens utveckling som skisserades i kapitel 2 utgör en utgångspunkt för översiktsplanens riktlinjer för bebyggelseutveckling och mark- och vattenanvändning. Utifrån målen kan följande övergripande principer formuleras

- *Hållbara lösningar.* Vi ska ställa krav på hållbara lösningar för ny bebyggelse och annan användning av mark och vatten. Det gäller t.ex. kretsloppsanpassade och miljövänliga lösningar för vatten, avlopp och uppvärmning. Det gäller också att byggnader och offentlig miljö uppfyller kraven på tillgänglighet, och att de sociala hållbarhetsaspekterna beaktas (se avsnitt 3.13). Vad gäller planläggning för nya bostadsområden, se avsnitt 5.2. Vad gäller översvämningsrisker, se avsnitt 4.4.
Bosättningar som sker utanför tätorterna, på landsbygden och i kustområdet, skapar ökat bilberoende och ger sämre tillgång till service av olika slag. Här kan konstateras att kommunen prioriterar människors möjlighet att välja var man vill bosätta sig. Vad gäller landsbygden prioriterar kommunen, liksom staten, en levande landsbygd, vilket i de flesta fall får dessa konsekvenser. Å andra sidan ökar möjligheterna till självhushållning och hållbara energilösningar.
- *Attraktiva miljöer.* Det är angeläget att möjligheterna till attraktiva boendemiljöer i kommunen tillvaratas. Därför ska vi ställa höga krav på utformning och lokalisering när nya bostadsområden och andra verksamheter planeras. De kraven ska förstås också ställas på kommunen som fastighetsägare och hyresvärd. Det svarar också mot de krav på en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar som införts i plan- och bygglagen. Det är också viktigt att befintliga miljöer i kommunen hålls vackra och välvärdade. Kommunen har ett särskilt ansvar för detta när det gäller det egna fastighetsbeståndet.

- *Nyttja befintlig infrastruktur.* Ny bebyggelse bör i första hand tillkomma där befintlig infrastruktur och etablerade sociala strukturer kan nyttjas, d.v.s. som småskalig komplettering till befintlig bebyggelse i tätorter och på landsbygden. Det ger bättre förutsättningar för åldersmässigt blandade och socialt stabila boendemiljöer och bättre förutsättningar att behålla t.ex. skolor, butiker, busslinjer.
- *Tillvarata kulturvärdena.* Bebyggelseutvecklingen bör ske med hänsyn till de karaktärsdrag som finns i de aktuella områdena. Karaktärsdragen skapas av de kulturella uttryck som finns i omgivningen och i redan befintlig bebyggelse. Genom att i förnyelsen uttrycka kontinuitet och kontakt med det förflutna berikas boende- och arbetsplatsmiljöerna med egenskaper som medverkar till målet "hög livskvalitet".

Konsekvenser

De övergripande principerna syftar i första hand till att påverka kommunens planering och att ge ett bidrag till den allmänna debatten om vad vi behöver göra för att få ett långsiktigt hållbart samhälle. Förhoppningen är att den som bygger ska ta till sig sådan information. De torde dock få liten betydelse i prövningen av enskilda ärenden. Där är det de mer konkreta riktlinjerna i avsnitt 5.2 och 5.5 som får genomslag.

5.2 Bostadsområden

En av kommunens främsta tillgångar är att kunna erbjuda olika bostaden med goda kvaliteter. Det kan innebära boende i stadskärnan, på landsbygden eller i kustområdet. Det är viktigt att ta vara på kvaliteter som närhet till naturen och till samhällsservice, vacker utsikt och kontakt med vatten. Ambitionen är att tillgodose alla önskemål om bosättning, så långt lagar och bestämmelser medger.

Nya bostadsområden

I kapitel 3.3 redovisas kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen. I kapitel 6 redovisas möjliga framtida utbyggnadsområden i kommunens större orter. De områden som redovisas bedöms ligga i attraktiva lägen och ha rimliga tekniska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföras. Givetvis kan även andra områden bli aktuella för utbyggnad under förutsättning att läget är attraktivt. Örnsköldsviks vackra natur och ett ökat intresse för hästar och andra husdjur och egen odling gör det önskvärt att kunna tillåta stora naturnära tomter på attraktiva platser.

En fråga som fått särskild uppmärksamhet den senaste mandatperioden är när privata markägare vill planlägga nya bostadsområden utanför centralorten, oftast i kustområdet. De flesta är attraktiva områden med utsikt, närhet till vatten och lantlig miljö nära naturen. Det stämmer väl överens med kommunens syn att detta är en strategisk resurs som ökar kommunens attraktivitet.

Nackdelen med sådana områden är att kollektivtrafik och gång- och cykelvägar saknas och att avstånden till service är långa. Områdena blir i hög grad bilberoende och kommunens kostnader för skolskjuts, hemtjänst med mera riskerar att öka. Oavsett var bosättning sker har kommunen skyldighet att ställa upp med grundläggande samhällsservice, såsom skolskjuts, hemtjänst, räddningstjänst m.m. För skolskjuts gäller särskilda regler, som ibland innebär långa gångavstånd med osäker trafikmiljö för skolbarnen. Med ökade krav på säkerhet kommer skolskjutskostnaderna att öka.

Tidigare har områden som dessa normalt planlagts för fritidsbebyggelse med reglering av byggnadernas ytor för att motverka åretruntbosättning. Det har fungerat dåligt och konsekvensen har ofta blivit att människor bosatt sig i fritidshus med sämre kvaliteter. Därför planläggs inte längre områden för fritidshus där åretruntboende kan förväntas. Det innebär att många av de områden som planläggs för bostäder också kan vara väl så intressanta för fritidsboende, som ju kan vara från några sommarveckor till stor del av året. I prövningen av sådana områden finns det därför anledning att bevaka att också fritidsbostäder ska kunna tillskapas i området.

Exempel på aktuella förfrågningar om planläggning för bostäder utanför tätorten de senaste åren finns i Västeralnäs, Tjärn, Dekarsön, Idbyn, Degerfälle, Näske, Hummelvik och flera på Nötbolandet. För Idbyn och Nötbolandet bedömdes att fortsatt utbyggnad bör prövas i kommande översiktsplan.

Plan- och bygglagen innehåller endast allmänna bestämmelser om att planläggning ska främja t ex en ändamålsenlig struktur, en från social synpunkt god livsmiljö och en långsiktigt god hus-hållning med energi och att hänsyn ska tas till möjligheterna att ordna trafik och annan samhällsservice. Slutsatsen är att det är upp till kommunen att göra dessa avvägningar.

En aspekt som ska beaktas är också att en restriktiv syn på planläggning riskerar att öka trycket på att få bygga enstaka hus utan krav på planläggning. Långsiktigt ger det ofta sämre lösningar.

Om planläggningen endast handlar om en mindre, avslutande komplettering till befintligt område och konsekvenserna för skolskjuts mm bedöms bli begränsade, så bör planläggning normalt kunna medges.

Nedan redovisas förslag till hur kommunen ska hantera några frågor som ofta diskuteras i samband med planläggning av nya grupper med bostäder.

Riktlinjer för prövning av planläggning för nya bostäder

- **Åretruntboende – fritidsboende?** I varje enskilt fall bör göras en bedömning av i vilken utsträckning åretruntboende respektive fritidsboende kan förväntas, vilket kan påverka de krav som ska ställas
- **Vatten och avlopp (va).** Frågan om vatten och avlopp bedöms kunna lösas på ett godtagbart sätt ska alltid finnas med inför ett planmedgivande. Finns risk att va-situationen långsiktigt kan bli sådan att kommunen tvingas gå in och lösa problemen?
- **Trafikförsörjning.** Möjligheten att lösa en godtagbar utfart till allmän väg och rimliga lutningsförhållanden på vägnätet till och inom bostadsområdet ska alltid finnas med inför ett planmedgivande.

- **Gång- och cykelvägar.** Om bostadsområdet ligger inom cykelavstånd från skolan och samhället, så kan man förvänta att skolbarnen ibland cyklar till och från skolan och samhället. Då är det viktigt att det finns en rimligt säker cykelväg till skolan. Här måste från fall till fall bedömas vad som är rimligt och vem som ska ta kostnaden för eventuella investeringar.
- **Skolskjuts.** Oavsett var människor bor har kommunen skyldighet att ordna skolskjuts enligt de regler som gäller. Dessa innebär ibland långa gångavstånd för barnen till skola eller skolskjuts. Barnperspektivet ska beaktas. Här måste från fall till fall bedömas vad som är rimligt, dels för kommunens kostnader, dels för barnens säkerhet.
- För mindre, avslutande komplettering till befintligt bostadsområde behöver normalt inte frågan om gång- och cykelväg och skolskjuts beaktas.
- **Avstånd till kollektivtrafik.** I diskussionen om hållbar utveckling är minskat bilberoende en nyckelfråga. Stora delar av vår bostadsbyggelse i kustområdet har idag inte tillgång till kollektivtrafik. Utan kollektivtrafik får vi bostäder som är bilberoende, åtminstone med de system och den ekonomi som vi idag kan förutse. Detta ska vägas in, men det är knappast rimligt att bristen på kollektivtrafik ensamt ska sätta stopp för en i övrigt lämplig lokalisering.
- **Avstånd till kommersiell service.** Som samhället har utvecklats med många halvexterna butiksetableringar, har flertalet hushåll idag inte gångavstånd till livsmedelsbutik. Närhet till livsmedelsbutik kan därför knappast vara en förutsättning för medgivande till ett nytt bostadsområde.

Det kan förtydligas att för områden som kommunen själv planerar bör gälla att en säker miljö för gående och cyklister kan ordnas liksom tillgång till bra kollektivtrafik.

Givetvis finns också andra frågor som ska prövas inför planläggning, såsom strandskydd och allmänna intressen.

Idbyn

I Idbyn har de senaste åren byggts ett antal nya bostäder, förfrågan om planläggning har gjorts och fler önskemål om byggande kan förväntas. Området ligger fint vid havsviken och mark finns att bygga på, avståndet till stadscentrum är endast en dryg mil, skola finns i området och kommunalt vatten samt avloppsanläggning finns. Bristar i vatten- och avloppsnätet, skolans placering på "fel" sida E4 med osäker skolväg samt fågelskyddsintressen längs Idbyfjärden är dock faktorer som har försvärat en utbyggnad.

Kommunens bedömning är att bostäder bör vara möjliga i området, men att en eventuell utbyggnad förutsätter att ett detaljplane-program eller motsvarande för hela Idbyn först bör upprättas som utreder följande:

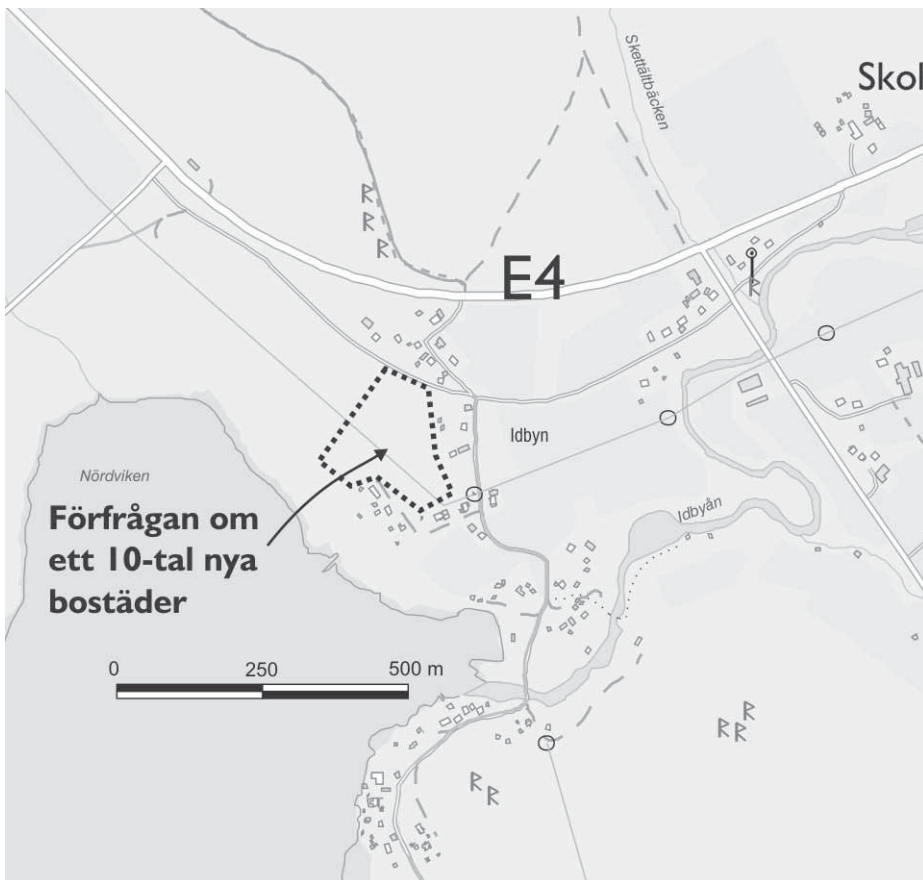
- Möjlig mark för nya bostäder i hela samhället. Hur mycket är lämpligt, hur mycket grönt ska bevaras?
- Behov av investeringar för vatten och avlopp utifrån hela samhällets behov. Var kan enskilda lösningar för vatten och avlopp accepteras?
- Hur skydda strandmiljön och säkerställa fågelskyddsintressena?

Som underlag för en sådan inriktning ligger följande ställningstagande från kommunen:

- Det bedöms möjligt att förena bostäder med fågelskyddsintressena och bevarande av strandmiljön
- Kommunen accepterar fortsatt skolskjuts med taxi till Idbynskolan, eftersom skolvägen med passage över E4 inte är säker och en gång- och cykeltunnel/bro vid E4 inte kan förväntas.

Förslag till riktlinjer

- Kommunen är positiv till nya bostäder i Idbyn. En samlad planering enligt riktlinjerna ovan bör göras innan nya bostäder medges.

Nötbolandet

På Nötbolandet bor drygt 200 personer. Området har många kvaliteter med närheten till havet och till staden och är mycket attraktivt för fortsatt utbyggnad. Problemet är att all form av service saknas och tillfartsvägen (väg 926) är smal och krokig, dvs inte lämplig för gång- och cykeltrafik.

På senare år har tillkommit många bostäder, de flesta åretruntbostäder. Planläggning för nya bostäder pågår på Vårby strand (ca 30 tomter) och i Norrvåge (17 tomter). Förfrågan om planläggning har gjorts på ytterligare ett par områden. Fortsatta förfrågningar om såväl enstaka bostäder som planläggning kan förväntas. Ett färskt examensarbete har visat att det bör vara tekniskt möjligt att tillskapa kanske ett par hundra nya tomter i området, trots bergig terräng.

För området närmast Vårby strand, där man kan förvänta att barn och ungdomar kommer att gå och cykla till busshållplats, skola och samhälle, bör planering för nya bostäder vara möjlig när Vårby strand byggts ut och gång- och cykelväg kan lösas.

Öster därom är det knappast realistiskt att räkna med att gång- och cykelväg och regelbunden busstrafik kan lösas inom överskådlig tid.

En önskan om fortsatt utbyggnad av enstaka nya bostäder kan förväntas även kommande år. Dessa prövas normalt som bygglov och kommunen har utifrån lagstiftningen begränsade möjligheter att neka dessa med hänvisning till trafiksituationen på Nötbolandsvägen. Det finns därför skäl att begränsa antalet hus som kan prövas direkt i bygglov utan föregående planläggning, och vara restriktiv till att planlägga ny samlad bebyggelse i området.

Riktlinjer för Nötbolandet

- Kommunen är restriktiv till planläggning av ny samlad bebyggelse. Prövning av bostäder i bygglov utan föregående planläggning begränsas till två bostadshus.

Områden för bostäder i Grundsunda

Grundsunda Framtidsgrupp (GFG) tog med hjälp av konsult 2007 fram skisser på bostäder i fyra attraktiva lägen i Grundsunda. Kommunen uttalade i samband med det att områdena ska redovisas i översiktsplanen, och att kommunen är beredd att sälja den kommunala marken områdena när exploatör finns. Områdenas lämplighet för bostäder är inte slutligt prövad.

- *Näsudden*, längst in i Fanbyviken. Skissen visar 15 tomter. Attraktivt läge. Vatten och avlopp ej studerat. Långt från kollektivtrafik och annan samhällsservice.
- *Utås*, strax söder om Näsudden.
- Mellan *Sandviken* och Tredjeviken nära Husums samhälle. Ett dussintal tomter, med en möjlig utvidgning i framtiden. Kan anslutas till kommunalt vatten och avlopp, gångavstånd till samhället. Ligger berör delvis inom närnaturområde för skolorna. Om utbyggnad blir aktuellt får prövas hur bostadsområdet ska avgränsas med hänsyn till skolans intressen. Strax väster och öster om det skisserade utbyggnadsområdet finns naturvårdsobjekt, N84563 respektive N84562.
- *Aggösundet*. Fritidsboende idag, problem med vatten och avlopp. Nära sandstrand. Dålig väganslutning. Skiss med ett dussintal tomter. Vid Aggösundets södra sida finns ett naturvårdsobjekt. Skisserad bostadsutbyggnad berör inte objektet. Ligger i anslutning till riksintresse för yrkesfiske i vattenområdet söder och öster om Aggön. Bostäder bedöms inte skada riksintresset.

Befintliga bostadsområden

Det är viktigt att vi tar vara på och förbättrar de kvaliteter som finns i befintliga bostäder och bostadsområden och som ökar den långsiktiga hållbarheten. Det kan gälla

- förbättring av miljön
- nya trafiklösningar för ökad trafiksäkerhet
- ökad tillgänglighet för rörelsehindrade
- bättre serviceutbud
- se över behovet av mötesplatser – även utomhus
- strövstigar och tillgänglig natur i närområdet
- förutsättningar för social kontroll

Förtätning och andra förändringar i befintliga områden skall utföras med hänsyn till estetiska värden och anpassade till områdets karaktär. Kommunen kan genom sitt bostadsföretag, ÖviksHem AB, föregå med goda exempel på många områden.

I Trafiknätsanalysen för centralorten föreslås att de bebyggda områdena indelas i s k 30-områden, dvs gatunätet inom området utförs och regleras för låga hastigheter. Samhällsbyggnadsförvaltningen har uppdraget att fullfölja det-ta arbete. En översyn av förslaget kan behöva göras.

Fritidshus

Antalet fritidshus som planlagts eller bygglovprövats som fritidshus inom kommunen kan idag uppskattas till ca 6000 varav knappt hälften ligger i kustområdet. Fritidsbebyggelsen är starkt koncentrerad till strandnära områden nära centralorten. Hur många av de ursprungligen ca 6000 fritidshusen som idag nyttjas för åretruntboende har inte utretts. Troligen är antalet betydande och ökande.

Endast en mindre andel av fritidshusen är reglerade av detaljplan eller områdesbestämmelser (ca 1 000 st). Det finns troligen några hundratal ännu outbyggda tomter inom detaljplan.

Nya områden och nya enstaka bostadshus som avses för fritidsboende ska normalt prövas så att de möjliggör ett framtida åretruntboende, se ovan. För områden med gällande detaljplan som avser fritidsboende gäller sedan tidigare ytgränser för bostadshusen. Vidare finns områdesbestämmelser för fritidshus med motsvarande ytgränser. Ändring av dessa detaljplaner/områdesbestämmelser för att medge åretruntboende får prövas enligt riktlinjerna i avsnitt 5.5. Då ska givetvis beaktas t.ex. att området får godtagbar utfart mot allmän väg och att vatten och avlopp kan lösas på ett godtagbart sätt.

Vad gäller befintliga fritidshus utanför detaljplan gäller som tidigare att mindre tillbyggnad får göras. Vid större tillbyggnad skall normalt lämpligheten för åretruntboende prövas.

5.3 Arbetsplatser/industri

Enligt kapitel 2, Utvecklingsfrågor, är ”ett starkt och långsiktigt hållbart näringsliv” ett viktigt mål för att kommunen ska få en positiv utveckling. Därmed är det angeläget att kunna erbjuda näringslivet goda fysiska förutsättningar för etablering och expansion. Samtidigt ska lokaliseringar som innebär att bostäder och andra störningskänsliga verksamheter blir utsatta för risker och miljöstörningar undvikas.

I kapitel 6 redovisas områden som är planlagda för eller föreslås för industri och andra verksamheter. Här konstateras att markreserven för industri i centralorten nu bör ses över, se avsnitt 6.18.

Kommunen bör behålla sin mark inom redovisade utbyggnadsområden så att den snabbt kan erbjudas vid expansion eller nyetableringar, se avsnitt 3.8.

Industrimark, som kan anslutas till järnväg vid godsterminalen i Arnäsvall, bör reserveras för verksamheter som har behov av järnvägsanslutning. I Gålnäs finns utrymme avsatt för att etablera en lättgodsterminal. Det kan ha betydelse för vilka företag som etableras i anslutande område.

Riktlinjer för industrimark och arbetsplatser

- Örnsköldsviks kommun ska ha en beredskap att snabbt kunna erbjuda mark för verksamheter med olika krav på skyltläge, expansionsmöjligheter, tillgänglighet, känslighet för miljöstörningar m.m. Se även avsnitt 6.18.
- Riskfyllda och miljöstörande verksamheter bör inte lokaliseras i anslutning till bostäder, omsorgs- och vårdbyggnader, skolor, vattentäcker eller andra känsliga mark- och vattenområden. Riktlinjerna för miljö och säkerhet som redovisas i kapitel 4 ska beaktas.
- Verksamheter av regionalt eller nationellt intresse (verksamheter där arbetskraft eller besökande kan förväntas komma från regionen eller hela landet) skall i första hand prövas inom gångavstånd till Botniabanans järnvägsstationer. Kommunen ska så långt möjligt planera för att möjliggöra sådana etableringar i anslutning till järnvägsstationerna.
- Skräpiga verksamheter skall undvikas i exponerade lägen och i känsliga miljöer, t.ex. i ortscentrum och vid friluftsområden.

Konsekvenser

Att hålla industrimark av olika kvaliteter mer eller mindre färdig medför kostnader för kommunen.

För att kunna styra ett företag till det område som från allmän synpunkt är lämpligt för den sortens verksamhet, krävs att kommunen vid bygglovgivning, planläggning, markaffärer m.m. avstår från lokaliseringar som strider mot vad som är lämplig markanvändning på lång sikt. Detsamma gäller för att få rätt sorts verksamheter inom gångavstånd från Botniabanans stationer.

5.4 Service och handel

En väl utbyggd kommersiell och offentlig service är av stor betydelse för kommunens attraktivitet som bostadsort, för näringslivets utvecklingsmöjligheter och för möjligheterna att utveckla turismen. För stadskärnans attraktionskraft är det viktigt att ständigt utvecklas och att behålla en bredd i utbudet och en god tillgänglighet. Och för landsbygden är det angeläget att dagligvarubutiker och drivmedelsförsäljning ges en hållbar struktur.

Handel i externa lägen utanför den byggda miljön med inga eller dåliga kollektivtrafikförbindelser medför ett ökat transportarbete i samhället och ger sämre tillgänglighet för flertalet.

Dagligvaruhandeln är viktig för alla. Det flesta inköpen görs med bil men det finns många som inte har tillgång till bil och därför är det önskvärt att så mycket som möjligt av dagligvaruhandeln har närhet till bostadsområdena eller ligger i centrum som har god tillgänglighet med buss.

Antalet dagligvarubutiker på landsbygden och i mindre orter har minskat under en lång följd av år. Samma utveckling gäller för i princip hela Sverige. En bidragande orsak är med all säkerhet nya lågprisbutiker och stormarknader i tätorterna. Om vi vill ha en fortsatt ökad konkurrens inom dagligvaruhandeln torde det vara svårt att motverka en fortsatt minskning av landsbygdshandeln.

Omsättningen i såväl dagligvaruhandeln som sällansköphandeln har ökat under många år i Sverige, och prognoserna visar på fortsatt tillväxt. För sysselsättning och kommunens attraktivitet är det viktigt att handeln i Örnsköldsvik utvecklas och förblir konkurrenskraftig i förhållande till t.ex. Sundsvall/Birsta och Umeå. För att möjliggöra detta är det viktigt att handeln lokaliseras och struktureras på ett ändamålsenligt sätt.

Kommunen vill medverka till nya etableringar av handel både i stadskärnan och i externa lägen, men att dessa sker på de platser som är bäst lämpade för olika typer av handel. Erfarenheter från andra orter visar att det behövs en kommunal strategi för handelns utveckling för att detta ska uppnås. Arbete med en kommunal handelspolicy pågår i flera kommuner och föreslås nu även för Örnsköldsvik. Frågor som bör hanteras i en sådan policy är

- riktlinjer för etablering av handel i externa lägen. Vilken typ av handel? Vilken omfattning?
- lämpliga områden för utveckling av handel. Krav på kollektivtrafik, gång- och cykelvägar? Olika typ av handel i olika områden/lägen?
- lokalisering av dagligvaruhandel
- strategier för landsbygdshandelns utveckling
- strategier för centrumhandelns utveckling
- hur ger vi förutsättningar för konkurrens?

I arbetet med policyn får närmare prövas vilka frågor som bör behandlas och om policyn ska avse hela kommunen eller begränsas till centralorten.

I arbetet får också prövas vilka ändringar som bör göras i riktlinjerna för handel och service enligt översiktsplanen från 2007.

Riktlinjer för handel och service (enligt översiktsplan 2007)

- Inom tätorterna bör kommersiell och offentlig service så långt möjligt lokaliseras till tätorts- eller stadsdelscentrum. Dagligvaruhandeln ska i första hand ha närhet till bostadsområden eller ligga i centrum som har god tillgänglighet. I andra hand ska centrumnära lägen eftersträvas för att minimera transportarbetet. Externa köpcentrum eller motsvarande som kan hota stadskärnans attraktivitet ska undvikas. Detta får inte leda till att konkurrensen inom handeln hämmas.

Åtgärd

- Ta fram handelspolicy för Örnsköldsviks kommun. *Ansvarig: Kommunledningsförvaltningen/Tillväxtavdelningen.*

5.5 Sammanställning av riktlinjer för bebyggelse

Nedan ges en samlad redovisning av riktlinjer inför prövning av bebyggelse. I kapitel 3 och 4 redovisas närmare hur olika allmänna intressen och miljö- och riskfaktorer ska beaktas i olika sammanhang. Riktlinjerna ska alltid ha stöd i gällande lag och ska ses som kommunens tolkning av lagen.

Riktlinjer för prövning av bebyggelse

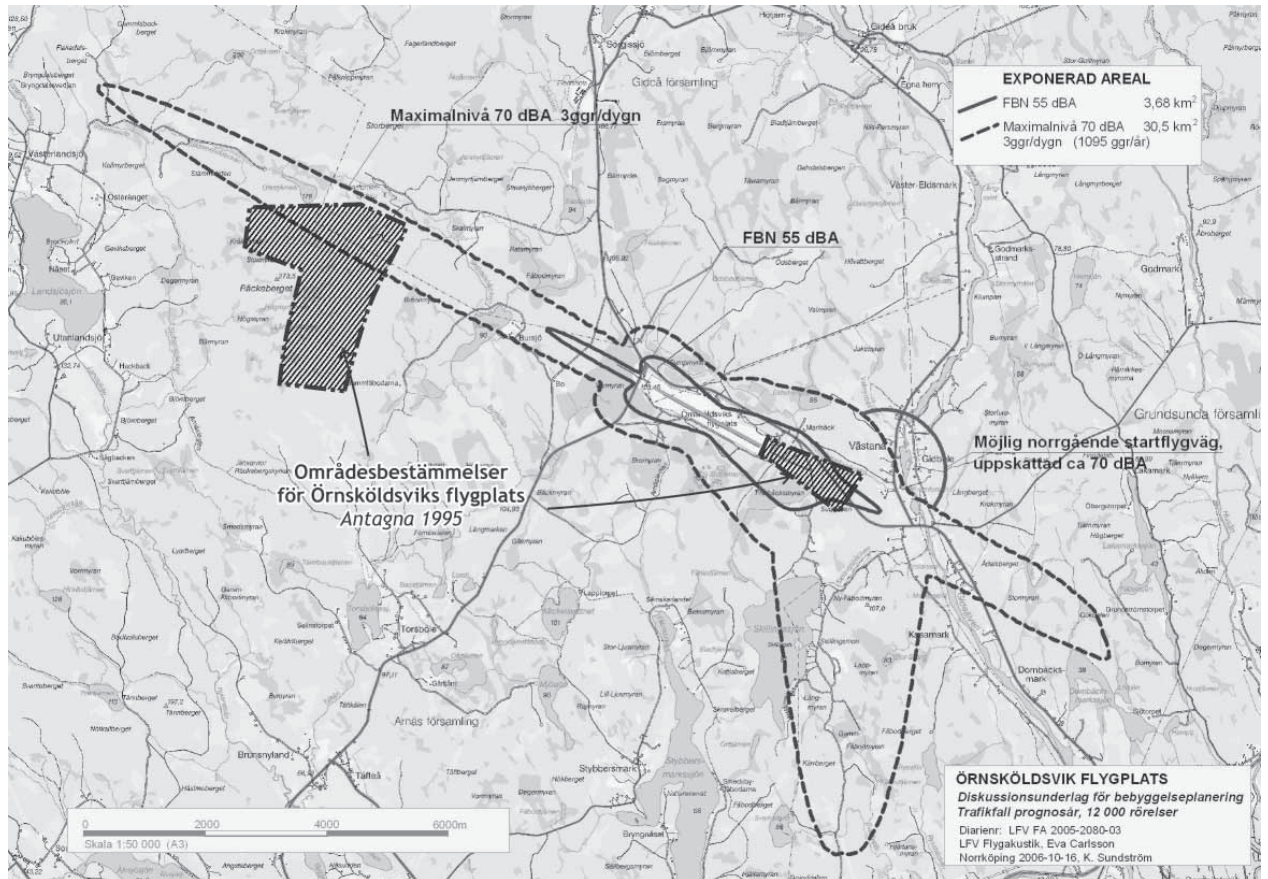
- De **allmänna intressen** som redovisas i kapitel 3 och de miljö- och riskfaktorer som redovisas i kapitel 4 (buller m.m.) ska beaktas vid prövning av bebyggelse.
- Vid prövning av bebyggelse och anläggningar ska beaktas de tekniska, miljömässiga och estetiska kraven (se bl.a. broschyren "Bygga på landet", tillgänglig hos samhällsbyggnadsförvaltningen).
- **Höga krav på bebyggelsens utformning och anpassning till landskapet** ska ställas i områden/objekt med höga kulturmiljövärden (se avsnitt 3.10), bl.a. inom Höga kusten (se avsnitt 3.1) och i området kring Grundsunda kyrka/ Prästsjön. Det handlar bl.a. om takutformning och val av material och kulörer.
- Kommunen ska ställa höga krav på att nya bostadsområden får **långsiktigt hållbara lösningar** samt blir attraktiva vad gäller läge och utformning. Även enstaka nya bostäder utanför detaljplan ska uppfylla kraven på en långsiktigt hållbar livsmiljö. Det är upp till samhällsbyggnadsnämnden att finna rimliga kriterier för detta.
- Ny grupp av bostäder bör ha **tillgång till grönområden inom 300 meter**. Det bör noteras att tillgång till ett grönområde utöver närhet också förutsätter att det är bekvämt och tryggt att ta sig till grönområdet och att det finns promenadvägar/stigar att röra sig på. Därutöver bidrar skyltning, bänkar, rastplatser m.m. till att öka tillgängligheten till ett grönområde.
- Ny bebyggelse bör **planeras så att naturkvaliteterna för befintliga bostäder inte förstörs**. Vid behov bör natur planeras in i befintlig bebyggelse.
- Byggnader och offentlig miljö ska uppfylla kraven på **tillgänglighet för funktionshindrade**. Hänsyn ska också tas till barns och äldres särskilda behov. Det är viktigt att inte bara byggnaderna utan att även den omgivande miljön görs attraktiv och tillgänglig för dessa grupper.
- Vid planläggning av nya områden för bostäder, handel och arbetsplatser ska **förutsättningarna för kollektivtrafik** beaktas.
- Vid prövning av ny bebyggelse eller omvandling från fritidsboende till åretruntboende ska **vatten och avlopp lösas på ett långsiktigt och hälso- och miljömässigt godtagbart sätt**. Se avsnitt 3.17 Vattenförsörjning och avlopp.
- Vid planläggning eller planändring för bostäder bör ställas krav på **gemensamt åretruntvatten**, alternativt gemensam avloppsanläggning.
- Utanför tätbebyggelse bör **tomter för bostadshus normalt omfatta minst 2000 kvm**. Syftet är främst att ge områdena karaktär av landsbygd/fritidsområde med mycket grönt, men också att ge utrymme för restprodukter, egen odling etc. För att skapa en lämplig tomt måste också hänsyn tas till användbarhet och tillgänglighet vid utformningen (bredd, utfart, omgivning, terrängförhållanden).

- Vid prövning av bebyggelse i anslutning till ett vägområde skall särskild hänsyn tas till trafiksäkerheten, miljöstörningar samt till vägens bestånd, drift eller brukande. Inom ett avstånd av 12 meter eller längre som Länsstyrelsen beslutat och inom den s.k. friskttriangeln ska samråd normalt ske med Trafikverket (§ 47 Väglagen). Detta avstånd är utökat för E4 (40 m) och för flera andra statliga vägavsnitt (40 eller 25 m).
- **Icke bygglovpliktiga åtgärder** utanför detaljplan kräver tillstånd enligt väglagen om de kan vara till olägenhet för vägens bestånd, drift eller brukande. För uppsättning av skyltar eller liknande inom 50 m från ett vägområde krävs också tillstånd.
- **När bebyggelse planeras nära järnväg** bör en bedömning av buller- och vibrationsstörningar tas fram i planeringsunderlaget (se avsnitt 4.6).
- När bebyggelse planeras **nära järnväg eller väg med transport av farligt gods** ska normalt ingen bebyggelse medges närmare än 30 meter (se avsnitt 4.3). Länsstyrelsens riskpolicy för markanvändning intill transportleder med farligt gods ska tillämpas vid planläggning. Enligt policyn bör en riskanalys tas fram för ny bebyggelse inom ett avstånd av upp till 150 meter från en transportled av farligt gods, beroende på typ av planerad verksamhet.
- Ny bebyggelse som får sin tillfart via **obevakad järnvägsövergång** bör undvikas.
- Vid planering och prövning av ny bebyggelse ska **energifrågorna beaktas och energisnåla lösningar eftersträvas**.
- Ny bebyggelsen bör lokaliseras med hänsyn till **passiv solvärme och vindförhållanden**, dvs. norrsluttningar bör undvikas och husen bör placeras så att de får solinstrålning.
- Vid lokalisering av ny bebyggelse och vid ombyggnad av större fastigheter ska **förutsättningarna för anslutning till fjärrvärme beaktas**
- Vid planering av nya områden för bostäder, industrier och annan bebyggelse bör **möjligheten att förtäta i anslutning till befintligt fjärrvärmenät beaktas**.
- Vid lokalisering av ny bebyggelse nära kraftledningar ska influensen av **elektromagnetiska fält beaktas**. Byggnader där människor vistas varaktigt bör placeras minst 130 meter från en 400 kV-ledning.
- Vid byggande av nya bostäder **inom de rekommenderade skyddsavstånden från befintliga verksamheter** (enligt Boverkets skrift "Bättre plats för arbete"), ska en bedömning av lämpligheten göras utifrån risk för påverkan på människors hälsa.

- **Samråd med Örnsköldsviks flygplats** ska ske vid planering av byggnadsverk högre än 20 meter inom en radie på 55 km från flygplatsen. Områdesbestämmelser reglerar maximal byggnadshöjd i flygplatsens närområde. Nya bostäder bör inte uppföras inom 70 dB(A)-zonen enligt kartan på nästa sida. Hänsyn ska också tas till flygplatsens utvecklingsbehov.
- **Ny bebyggelse skall normalt prövas i detaljplan i orterna**, i områden nära Örnsköldsviks centralort där fortsatt efterfrågan kan förväntas samt i områden där konsekvenserna av fortsatt utbyggnad är svåra att överblicka (t.ex. i områden med spridd bebyggelse längs de allmänna vägarna inom pendlingsavstånd från centralorten). Särskilt bör uppmärksammas risken för att tillskott av enstaka bostadshus kan försvåra fortsatt utbyggnad av bostäder i området. Detta dels genom att underlaget för att gemensamma anläggningar som vägar, vatten och avlopp minskar, dels genom att nya grannar ofta är negativa till fortsatt utbyggnad i området. Inom i huvudsak färdigbyggda områden där planläggning är uppenbart onödig, kan enstaka nya bostadshus lämplighetsprövas i samband med bygglov. Detsamma gäller i områden där efterfrågetrycket är obetydligt.
- **Detaljplaner vars genomförandetid gått ut** ska tillämpas med försiktighet. Det ankommer på respektive nämnd/förvaltning att i samband med bygglov, fastighetsbildning, markförvärv, investeringar etc. pröva om detaljplanen kan tillämpas eller bör upphävas/ändras.
- **Många detaljplaner (och områdesbestämmelser) för fritidshus har ytgränser för att motverka åretruntboende.** Om det finns önskemål om att planändring för åretruntboende ska först prövas om området är lämpligt för sådan förändring. Skäl för att inte ändra kan t ex vara områdets karaktär eller naturförhållanden. Om sådan förändring bedöms lämplig kan planändring för hela eller väl avgränsad del av planområdet prövas under förutsättning att
 - fastighetsägarna inom berört område är positiva till ändringen
 - fastighetsägarna visar att långsiktigt hållbar vatten- och avloppslösning kan åstadkommas för de ingående fastigheterna
 - fastighetsägarna bekostar nödvändiga utredningar och planarbete samt de åtgärder som följer av planändringen (gata, vatten, avlopp etc.).Planarbetet ska ske i samråd med samhällsförvaltningen.

Åtgärd

- Gör en översyn av inaktuella detaljplaner inom kommunen, utarbeta rutiner för hur dessa ska hanteras vid bygglovgivning m.m. och prioritera vilka som behöver åtgärdas. *Ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen.*

Bullerzoner kring Örnsköldsviks flygplats. Nya bostäder bör inte uppföras inom 70 dB(A)-zonen.

5.6 Strandskydd

Det generella strandskyddet gäller alla stränder i kommunen och omfattar 100 meter på ömse sidor om strandlinjen. För större delen av kustområdet söder om Skag är skyddet utökat till 200 meter. Länsstyrelsen har 2014 fattat beslut om var utvidgningen ska gälla.

Skyddet innebär ett förbud att bygga och anlägga och inte väsentligt förändra livsvillkor för djur- eller växtarter. Samhällsbyggnadsnämnden kan ge dispens, men reglerna för dispensgivning är mycket restriktiva.

Obebyggda stränder är viktiga för människan och för växter och djur, och det behövs ett starkt skydd. Stränderna är också en viktig kvalitet för byggande och boende som vi måste kunna utnyttja för att utveckla kommunen. Detta bör gå att förena utan att allemansrätten eller den biologiska mångfalden drabbas.

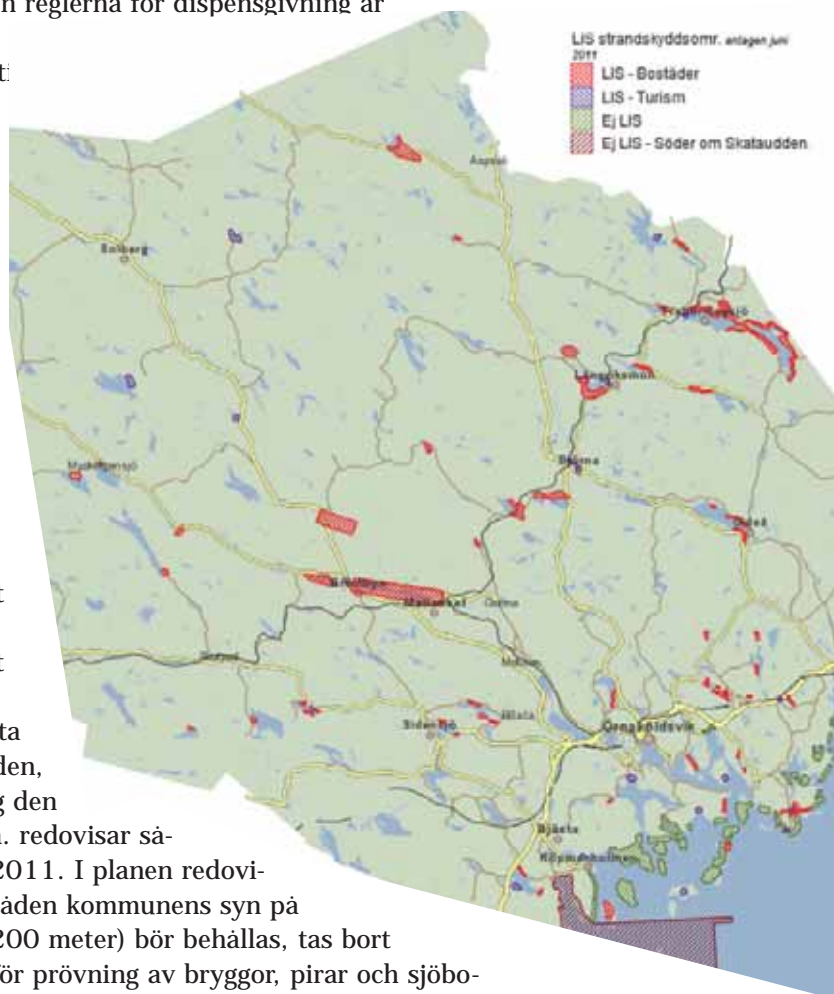
Från 2009 gäller nya bestämmelser om strandskydd i miljöbalken. Förändringarna innebär bl.a. att ett nytt dispenskäl – landsbygdsutveckling – tillkommit, och att kommunerna i översiktsplan ska peka ut områden där detta kan tillämpas (s.k. LIS-områden, se karta). En tematiskt tillägg den kommunomfattande som bl.a. redovisar sådana områden antogs i juni 2011. I planen redovisas utöver ett 70-tal LIS-områden kommunens syn på var utökat strandskydd (till 200 meter) bör behållas, tas bort eller införas, samt riktlinjer för prövning av bryggor, pirar och sjöbodar. Vidare klargörs kommunens uppfattning vad gäller strandskyddets omfattning vid småbäckar o.dyl.

En viktig ståndpunkt i planen är att landsbygdsutveckling ska kunna användas som dispenskäl för enskilda bostäder även utanför de områden som pekas ut i planen. Det är också troligt att det kontinuerligt kommer att framföras önskemål om nya LIS-områden, som kan innebära att översiktsplanen behöver revideras. Av betydelse för detta är också vilken rättspraxis som kommer att växa fram hos överprövande myndigheter (Länsstyrelsen).

För övriga strandskyddsfrågor hänvisas till det tematiska tillägget. En detaljerad redovisning av LIS-områdena och hur de förhåller sig till riksintressen och allmänna intressen framgår av GIS-kartorna på kommunens webbplats.

Kontaktperson

- Thomas Lundgren
kommunledningsförvaltningen
tel. 0660 884 28
thomas.lundgren@ornskoldsvik.se

Översikt över LIS-områden i kommunen. För mer detaljer, se GIS-kartor på kommunens webbplats. Gröna områden vid kusten och skrafiferat område i söder är områden med restriktioner för nya strandskyddsdispenser.

5.7 Master

I och med utbyggnaden av mobiltelefonnätet i Sverige har nya telemaster uppförts. Lokaliseringen sker ofta till de högsta bergen och innebär ett ökat hot mot skyddsvärda höghöjdsskogar eller andra viktiga områden ur natur- och friluftssynpunkt i kommunen. Vid uppförandet tillkommer förutom själva masten även vägbyggnation och uppförande av servicebyggnad på berget. Höghöjdsskogarna, framförallt granskogarna, är miljöer som idag har ett högt skyddsvärde, mycket beroende på att avverkningarna inte har nått dessa områden ännu. Listan över ekologiskt känsliga skogsområden och naturreservat visar också att många objekt ligger på bergstoppar. Dessa lokaler måste skyddas från exploateringar.

Anläggande av master har hittills ofta inneburit att en ny väg har brutits in i ett orört område och ofta att skyddsvärd skog avverkas för att få plats med mast och servicebyggnad. På välfrekventerade platser som efter vandringsleder, elljusspår, slalombackar etc. innebär masterna att områdets naturvärden minskar. De kan också vara en säkerhetsrisk på vintern med nedfallande is.

Riktlinjer för lokalisering av nya master

- Samlokalisering mellan olika teletjänstföretag skall så långt möjligt eftersträvas för att minimera antalet master.
- Nya master ska så långt möjligt undvikas på berg med höga natur-, kultur- eller rekreationsvärden.
- Nya master skall i första hand lokaliseras till redan exploaterade bergsområden till vilka det redan finns vägar.
- För mobiltelefoni- och vindmättningsmaster skall med hänsyn till fåglarna eftersträvas korta ostagade master.
- Försvarsmakten är remissinstans för alla höga objekt i hela kommunen.
- Vid etablering av master bör avståndet mellan mast och allmän väg vara minst mastens totalhöjd. Avståndet mellan mast och spårmitt på järnväg bör vara minst mastens totalhöjd plus 10 meter.
- Master kan störa MobiSIR (järnvägens radiosystem). Alla detaljplaner och bygglov som rör master belägna 500 meter från järnväg bör därför remitteras till Trafikverket för granskning.
- Samråd ska ske med Örnsköldsviks flygplats vid planering av master inom en radio av 55 km från flygplatsen.

Kontaktperson

- Thomas Lundgren
kommunlednings-
förvaltningen
tel. 0660 884 28
thomas.lundgren@
ornskoldsvik.se

6 Mark- och vattenanvändning

Grunddragen i mark- och vattenanvändningen redovisas på karta sist i planen. Där framgår också riksintressena i Örnsköldsviks kommun. Redovisningen är mycket översiktlig. För en detaljerad redovisning av de allmänna intressena inklusive riksintressena, hänvisas till kartor på kommunens webbplats.

I detta avsnitt redovisas grunddragen i markanvändningen för ett antal orter i kommunen. Syftet med redovisningen är att ge ett underlag vid beslut som rör markanvändningen i orterna, t.ex. bygglov, markförvärv, nya gator, bevarande av grönområden. För varje ort redovisas också karterade allmänna intressen för naturvård, friluftsliv, kulturmiljö etc. Observera att kartorna inte ger den fullständiga bilden av allmänna intressen. För dessa hänvisas till kartor på kommunens webbplats.

Redovisningen bygger delvis på tidigare upprättade planer/program, varav flera till viss del är inaktuella och som i fortsättningen ska hanteras som ett underlagsmaterial. Andra områden har tillkommit i samband med revideringarna av översiktsplanen utifrån projekt som då varit aktuella. Lämpligheten för de utbyggnadsområden som redovisas är därför inte slutligt prövad utan det görs i samband med att en utbyggnad och planläggning aktualiseras.

I redovisningen av Örnsköldsviks tätort ingår även närmaste omland med bl a Gimåt, Arnäs-vall och Västerhus. Billsta och Överhörnas, som i statistiksammanhang ingår i området Örnsköldsviks centralort, har i denna översiktsplan fått en egen redovisning eftersom de utgör relativt avgränsade samhällen.

Konsekvenser

I orterna föreslås utbyggnadsområden för bostäder, handel, industri m.m. och nya vägdragningar. I många fall berörs privat mark. Områdena förutsätts detaljplaneras innan de bebyggs. Förslagen kan alltså innebära hinder för andra förändringar.

Redovisningen av allmänna intressen är inget förbud för annan markanvändning men ska beaktas vid förändringar.

Kontaktpersoner

- Thomas Lundgren
kommunledningsförvaltningen tel. 0660 884 28
thomas.lundgren
@ornskoldsvik.se

Den redovisade folkmängden för orterna avser 2011.

Orter som redovisas i översiktsplanen i bokstavsordning

6.1 Billsta

Billsta ligger drygt 14 km från Örnsköldsviks centrum mitt i en bördig jordbruksbygd mellan Billaberget i väster och Själevadsfjärden i öster. Byn ligger delvis på f.d. åkermark och relativt väl samlad kring de gamla genomfartsvägarna.

Befolkning: Idag bor i tätorten 371 personer.

Service: I området finns tillgång till en föreningsdriven förskola.

Översiktsplan: Ett program för samhället godkändes 1989. Programmet är delvis inaktuellt.

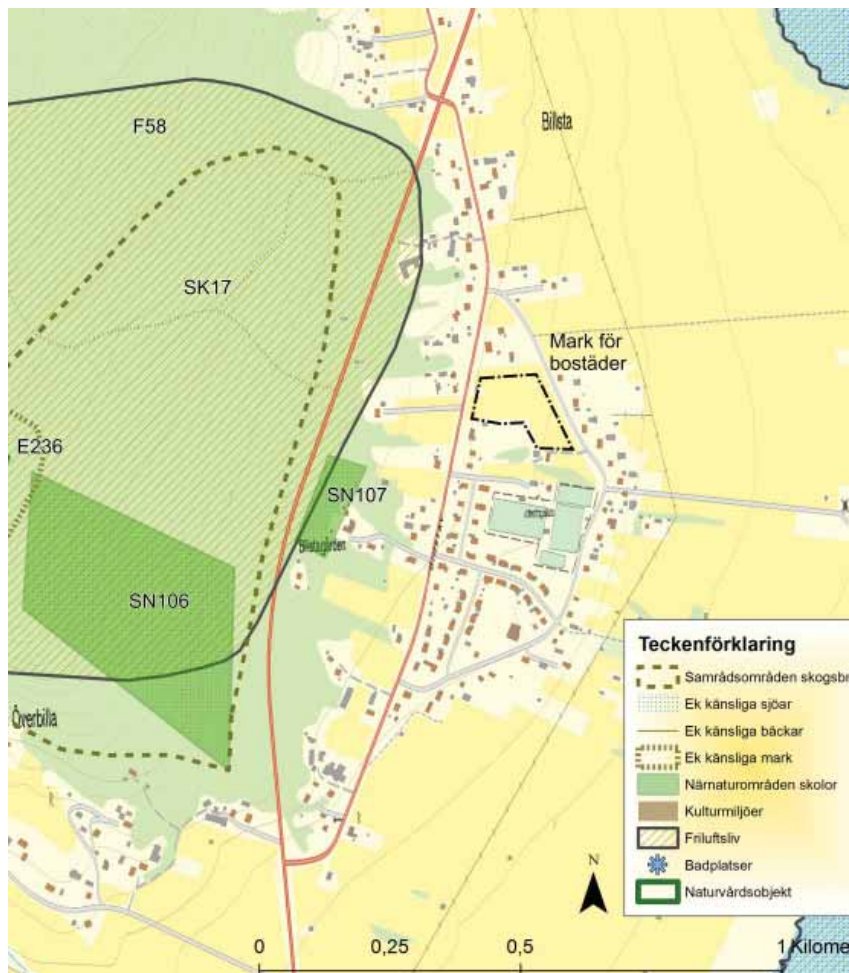
Utbyggnad av bostäder och arbetsplatser/industri:

I programmet redovisas ett område i norra delen av samhället som lämpligt för samlad utbyggnad av bostäder (se karta nedan).

Riksintressen: Moälven utgör riksintresse för friluftsliv och turism (miljöbalken 4 kap), Natura 2000 och naturvård NR (NR84007, miljöbalken 3:6)

Allmänna intressen: Moälven utgör också område värdefullt för friluftslivet (F 87). Billaberget är naturreservat och utgör ekologiskt känsligt område (E 236) och naturvårdsobjekt (N 84044) samt är av intresse för friluftslivet (F58). På kartan redovisas närmaturområden för skolan (SN106 och 107).

Själevadsfjärden har otillfredställande ekologisk status. Enligt miljökvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2021. Se avsnitt 3.16.

6.3 Björna

Björna ligger drygt 35 km norr om Örnsköldsvik.

Befolkning: I Björna tätort bor drygt 380 personer och i Björna församling drygt 1 500 personer.

Service: På orten finns bankservice liksom dagligvarubutik och tandläkare. Dessutom kan nämnas järn- och färgbutik, bageri, radio- och TV-butik och bensinstation. Äldreomsorg finns i form av ålderdomshemmet Björnaborg, ett sjukhem och ett gruppboende för dementa. Skola och barnomsorg finns i form av förskoleklass och grundskola upp till årskurs 9 samt fritidshem och förskola. I Björna finns även ett områdesbibliotek och en distriktssköterskemottagning. Björna anges i översiktsplanen som viktig serviceort för sitt omland.

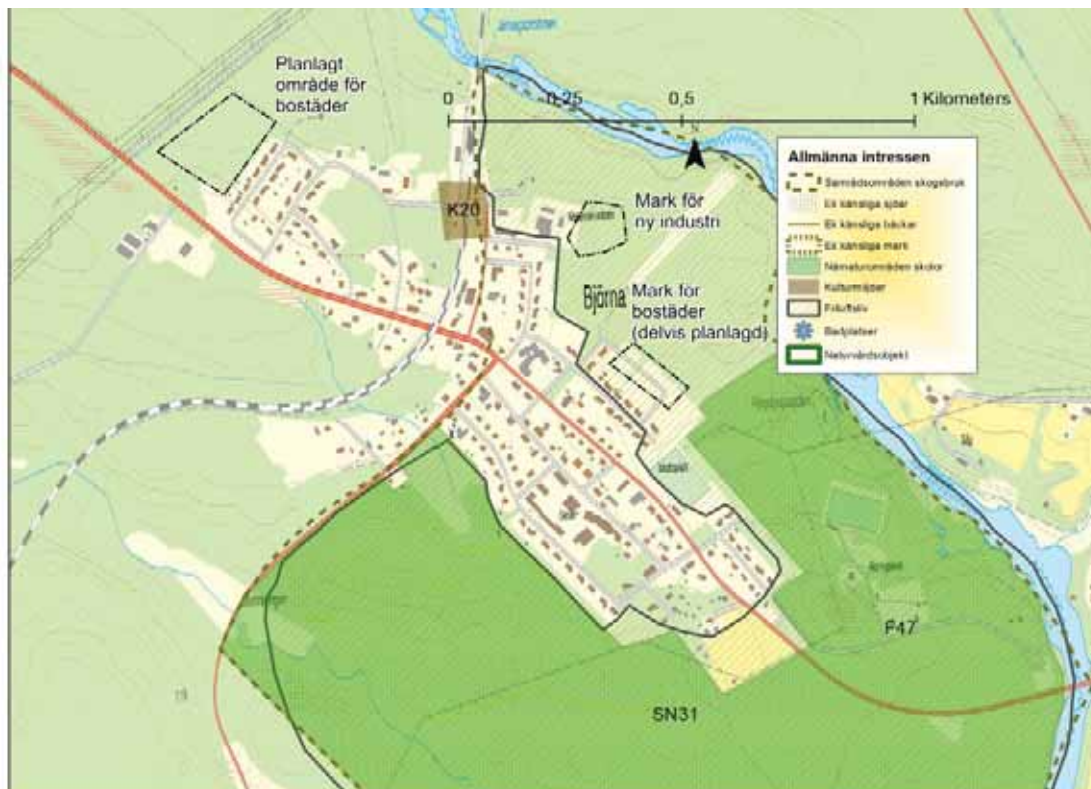
Utbyggnadsområden: I samhället finns planlagda småhustomter, av vilka vissa kräver utbyggnad av gata och vatten- och avloppsledning innan de kan bebyggas. I norra delen av samhället finns planlagd industrimark som kan exploateras efter mindre kommunala inves-

teringar. Övik Energi har behov av en fjärrvärme/närvärmeanläggning i Björna, som eventuellt kan vara lämplig på denna mark. Det får prövas i detaljplan/bygglov.

LIS-område: Området längs Gideälven norr om samhället i är översiktsplanen för strandskydd (2011) utpekad som ett s.k. LIS-område för turismverksamhet, d.v.s. där landsbygdsutveckling kan vara ett skäl till dispens från strandskyddet.

Riksintressen: Järnväg (stambanan genom övre Norrland). Skyddsavstånd till järnvägen ska beaktas (se avsnitt 5.5).

Allmänna intressen: Kyrkan och byggnaderna vid kyrkplatsen (utanför kartan) är klassad som en värdefull kulturmiljö (K20). Samhällets närmaste omgivning utgör område av intresse för det rörliga friluftslivet (F47). Sydost om samhället har ett närnaturområde för skolan avgränsats.

6.4 Bredbyn

Bredbyn är sedan gammalt ett administrativt, kulturellt och kommersiellt centrum i Anundsjöbygden där god service kan erbjudas. Tätorten ligger ca 40 km nordväst om Örnsköldsvik.

Befolkning: I Bredbyns tätort bor knappt 1200 personer och i Anundsjö församling drygt 3800 personer.

Service: Handel och offentlig service är koncentrerad till centrumområdet längs Köpmangatan. På orten finns bankservice, dagligvarubutik och postservice.

I området finns grundskolan med verksamhet upp till årskurs 9 samt fritidshem, förskola och familjedaghem. I Bredbyn finns även ett områdesbibliotek och en ny vårdcentral. Bredbyn anges i översiktsplanen som viktig serviceort för sitt omland.

Översiktsplan: En områdesplan för samhället antogs av kommunfullmäktige 1984 (inaktuell, utgör ett underlagsmaterial). För de centrala delarna finns äldre detaljplaner som delvis saknar aktualitet.

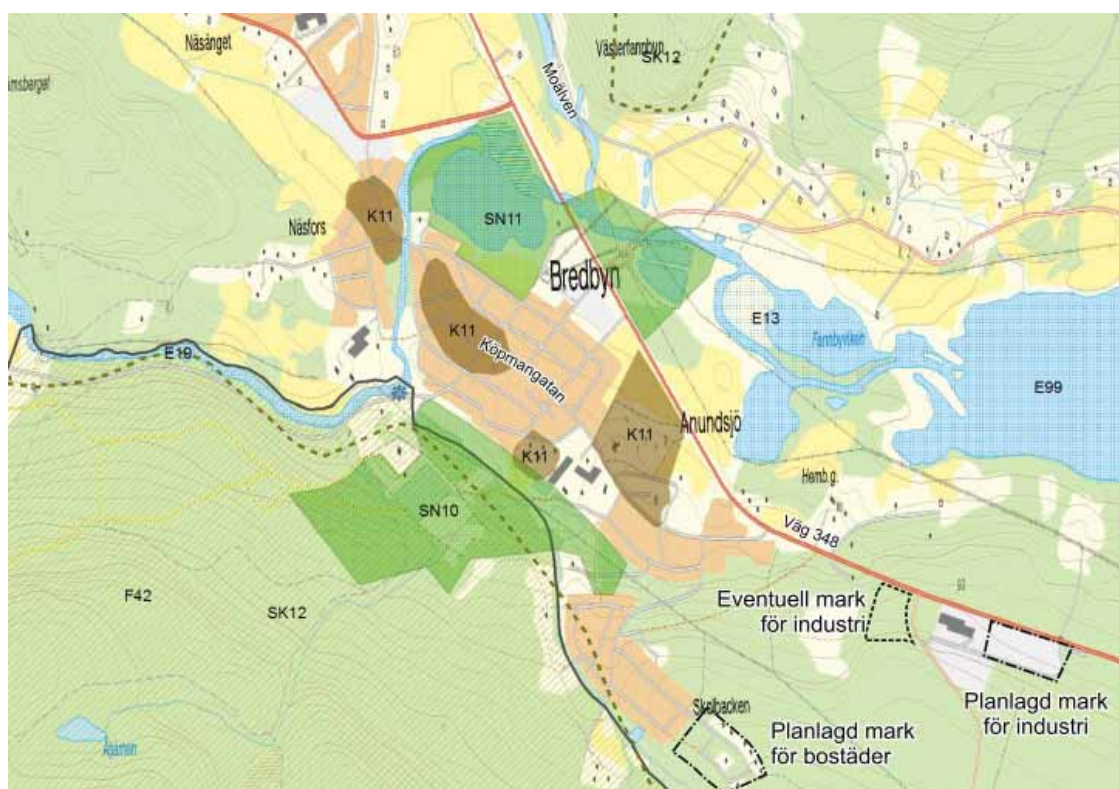
Områden för utbyggnad av bostäder: På Skolbacken finns planlagda bostadstomter lediga. Därtill bör fortsatt utbyggnad kunna ske i form av enstaka kompletteringar i befintliga bostadsområden.

Utbyggnadsområden för arbetsplatser/industri: I samhällets östra del, söder om väg 348, finns planlagd, disponibel industrimark. En framtida utökning mot öster och söder har bedömts lämplig. Även väster om Siden-sjövägen bör nya arbetsplatser/industrier kunna prövas. Övik Energi planerar för en ny fjärrvärmeanläggning, ett möjligt läge kan vara i det området, vilket får prövas i detaljplan.

Riksintressen: Moälven utgör riksintresse för turism och friluftsliv och enligt Natura 2000 (miljöbalken kap 4) samt för naturvård (miljöbalken 3:6).

Allmänna intressen: De centrala delarna av Bredbyn redovisas som värdefulla kulturmiljöer (K11). Anundsjön utgör ett ekologiskt känsligt område (E99). Olympiaområdet är värdefullt för friluftslivet (F42). Söder om skolan och på Brusberget har närnaturområden avgränsats för skolan verksamhet.

Anundsjösjön och Moälven genom samhället har måttlig ekologisk status. Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2021. Se avsnitt 3.16.

6.5 Gideå

Gideå tätort ligger drygt 35 km nordost om Örnsköldsvik.

Befolkning: I Gideå tätort bor drygt 250 personer och i Gideå församling drygt 1100 personer.

Service: I Gideå finns dagligvarubutik. Äldreomsorg finns på orten i form av sjukhemmet Björkhem. Skola och barnomsorg finns i form av grundskola årskurs 1-6 samt fritidshem och förskola.

Områden för utbyggnad av bostäder: Planlagda bostadstomter finns lediga längs Snickerivägen i södra delen av samhället. Området söder om Snickerivägen bedöms lämpligt för fortsatt bostadsutbyggnad.

LIS-områden: I översiktsplanen för strandskydd (2011) är ett område mellan Gissjön och väg 1080 nordväst om samhället, samt på västra sidan av södra delen

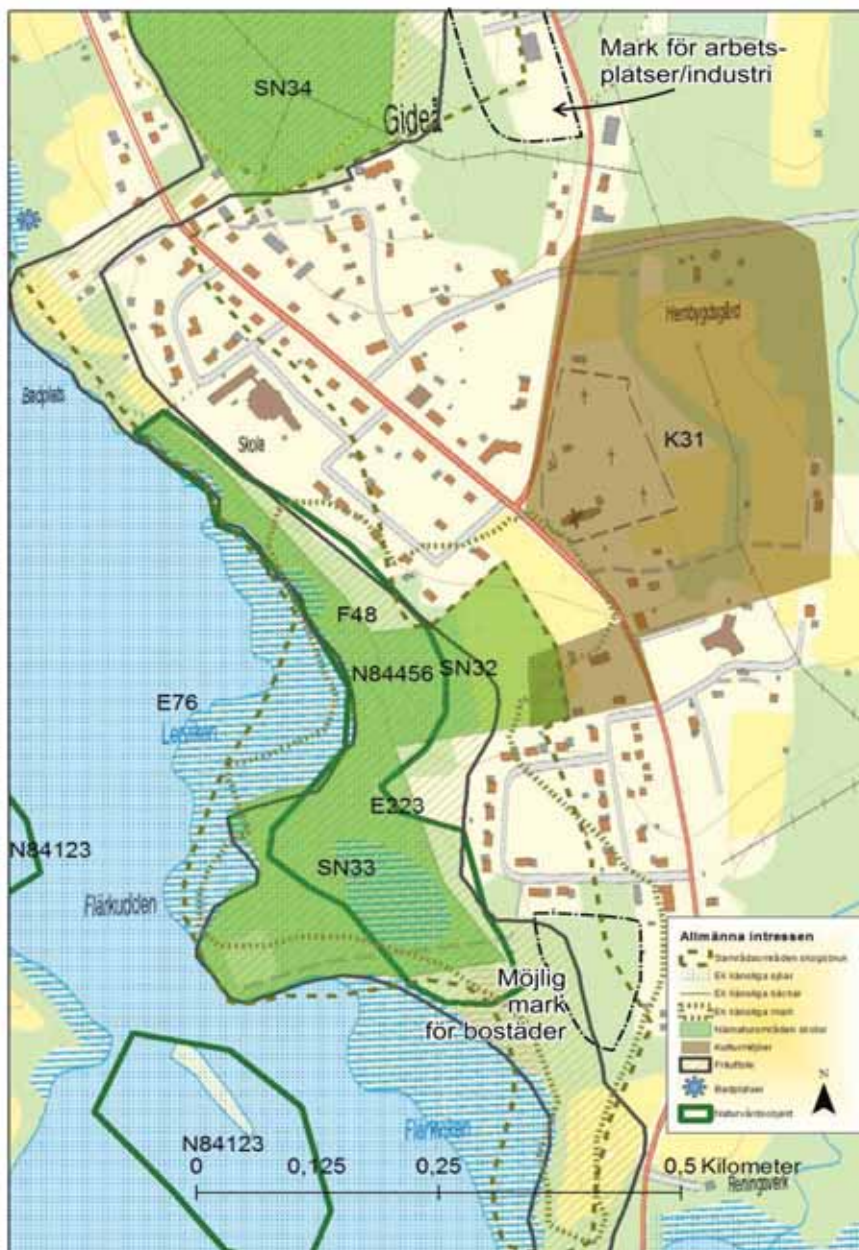
av sjön, utpekad som ett s.k. LIS-område, d.v.s. där landsbygdsutveckling kan vara ett skäl till dispens från strandskyddet.

Områden för utbyggnad av industri: I anslutning till befintlig industri i norra delen av samhället finns mark för fler industrier/arbetsplatser.

Riksintresse: Skallberget 1 km nordväst om samhället utgör riksintresse för naturvård.

Allmänna intressen: Området kring kyrkan utgör en värdefull kulturmiljö (K31). Samhället berörs vidare av naturvårdsobjektet N84456 (lövskog vid Gideå centrum), ekologiskt känsligt område (E233). Området mellan samhället och Gissjön redovisas som närnaturområde för skolan (SN 32, 33). På västra sidan av samhället har ett område värdefullt för friluftslivet

avgränsats (F48). (För områdenas avgränsning, se kartor på kommunens webbplats.)

6.6 Gottne

Tätorten Gottne ligger i ett jordbruksområde med bra åkermark ca 25 km nordväst om Örnsköldsvik.

Befolkning: I Gottne samhälle bor drygt 220 personer.
Service: I Gottne finns friskola och barnomsorg.

Riksintressen: Moälven utgör riksintresse för friluftsliv och turism och enligt Natura2000 (miljöbalken 4 kap.) samt naturvård (miljöbalken 3:6). Järnvägen (stambanan genom övre Norrland) utgör riksintresse. Skyddsavstånd till järnvägen ska beaktas (se avsnitt 5.5).

Allmänna intressen: Moälven ingår i kommunens redovisning av områden värdefulla för friluftslivet (F87) och utgör ett ekologiskt känsligt område (E18). Östansjösjön är klassad som naturvårdsobjekt (N 84199) och ekologiskt känsligt område (E137). Utteråsen utgör också ett naturvårdsobjekt (N 84 129). Områden längs Utterån utgör område värdefullt för friluftslivet (F49). Kring skolan har närnaturområden avgränsats.

6.7 Husum

Husum ligger ca tre mil nordost om Örnsköldsvik med M-reals fabrik som dominerande arbetsplats och påtagligt inslag i tätortsmiljön.

Befolkning: I tätorten bor drygt 1 600 personer och i Grundsunda församling ca 3050 personer.

Arbetsplatser: M-reals industrier är största arbetsplats med ca 800 arbetstillfällen. Många pendlar från Örnsköldsvik och övriga delar av kommunen till arbete på fabriken.

Service: I centrumområdet norr om Husån finns väl utbyggd service. Tillkommande service bör i första hand lokaliseras dit. Skola och barnomsorg finns i form av grundskola årskurs 1-9 samt förskola och fritidshem. Husum anges i översiktsplanen som viktig serviceort för sitt omland.

Översiktsplan: Kommunfullmäktige antog 1998-03-30 en fördjupad översiktsplan för Botniabanan Örnsköldsvik – Husum och för Husums samhälle. Botniabanans sträckning var den dominerande frågan i planarbetet.

Utbyggnadsområden för bostäder

Alla goda möjligheter till förtätning och kompletteringar i samhället bör tas tillvara eftersom det bedöms dyrt att till skapa nya bostadsområden i Husum. Några möjliga områden är:

- Stationens närområde (ca 500 - 1000 meter från stationen). Vissa möjligheter till nya bostäder finns.
- Centrumområdet. Här finns möjligheter att komplettera med bostäder och service. Skisser för hur området kan utvecklas har upprättats. Detaljplaneringen av området får fortsätta när utbyggnad är aktuell.
- Husbyn, norr om E4. Viss komplettering med nya bostäder bör vara möjlig i området.
- Linaberget. Utbyggnad av ett tiotal bostäder bedöms vara möjlig.

Tidigare diskuterade områden för bostäder på Fårön, Gammbacken och området öster om Dammen bedöms inte aktuella på grund av för höga kostnader. Se även avsnitt 5.2 om bostäder i Grundsunda.

Utbyggnadsområden för arbetsplatser/industri

- Detaljplan för Husumfabrikens område har fastställts 2003 för att säkerställa framtida utveckling av verksamheten.
- Dombäck, norr om E4. Viss komplettering bedöms kunna ske i området, som kan vara intressant för verksamheter med behov av skyltläge mot E4. Behovet av att bygga om eller stänga Bruksvägens korsning med E4 får prövas när utbyggnad blir aktuell.
- Dombäck, norr om flygfältsvägen. Viss komplettering av nya arbetsplatser/industrier bedöms möjlig i området norr om flygfältsvägen. Det förutsätter att lämpliga utfarter mot flygfältsvägen kan lösas.
- Husbyåker utgörs av ett tidigare för bostadsändamål planlagt område som vid behov ska ändras till

industriändamål. Möjligheten till kombinationstomter för bostäder/småindustri/hantverk närmast Movägen bör prövas när planen ändras.

- Öster om Industrivägen (Öberget) föreslås viss komplettering med småindustri. Området är delvis planlagt för småindustri men har i vissa delar dåliga markförhållanden.

Tidigare diskuterat utbyggnadsområde för industri på Dombäcksåker är ej längre aktuellt.

LIS-område

Ett område öster om Vörnsviken, på udden mellan Tredjeviken och Sandviken, är i översiktsplanen för strandskydd (2011) utpekad som ett s.k. LIS-område, d.v.s. där landsbygdsutveckling kan vara ett skäl till dispens från strandskyddet. Området överensstämmer i huvudsak med det utpekade bostadsområdet vid Sandviken, som redovisas i avsnitt 5.2 sid 113. För östra och västra sidan av Fanbyviken bör enligt strand-ÖP inga nya strandskyddsdispenser ges.

Trafik

En trafiknätsanalys har antagits för samhället (2004) Gång- och cykelvägar: Närmast stationen har gena gång- och cykelvägar byggts. Utbyggnad i övrigt föreslås enligt redovisningen i den fördjupade översiktsplanen. En gång- och cykelväg från Husbyn till Husum med tunnel under E4 färdigställdes 2010.

Botniabanan med station inkl. parkering ligger i norra delen av samhället. Trafiken startade 2010.

Skyddszoner kring Metsä Groups industrier inom vilka nya bostäder bör undvikas föreslås enligt karta. Innebörden framgår av avsnitt 4.5.

Riksintressen:

Gideälven (naturvård, N84243).

E4 och Botniabanan inkl. industrispåret till Husums fabriker. Skyddsavstånd till väg och järnväg ska beaktas (se avsnitt 5.5). Sjöfartsled.

Allmänna intressen:

Husums tätort berörs av kulturobjekt K44(IOGT-logen "Nordens kämpe", EFS-kapellet och arbetarbostäderna längs Boviksgränd), K34 (Dombäcks herrgård), K35(Gideåbacka kraftstation). Gideälven utgör ekologiskt känsligt område (E8). Husån utgör naturvårdsobjekt (N84283) och ekologiskt känsligt område (E4). Ett område väster om Vörnsviken utgör naturvårdsobjekt (N84120). Degersjöområdet är värdefullt för friluftslivet (F41).Gideälvens och Husåns mynningsområde utgör ekologiskt känsligt område(EI 18). Kring skolan har närnaturområden avgränsats.

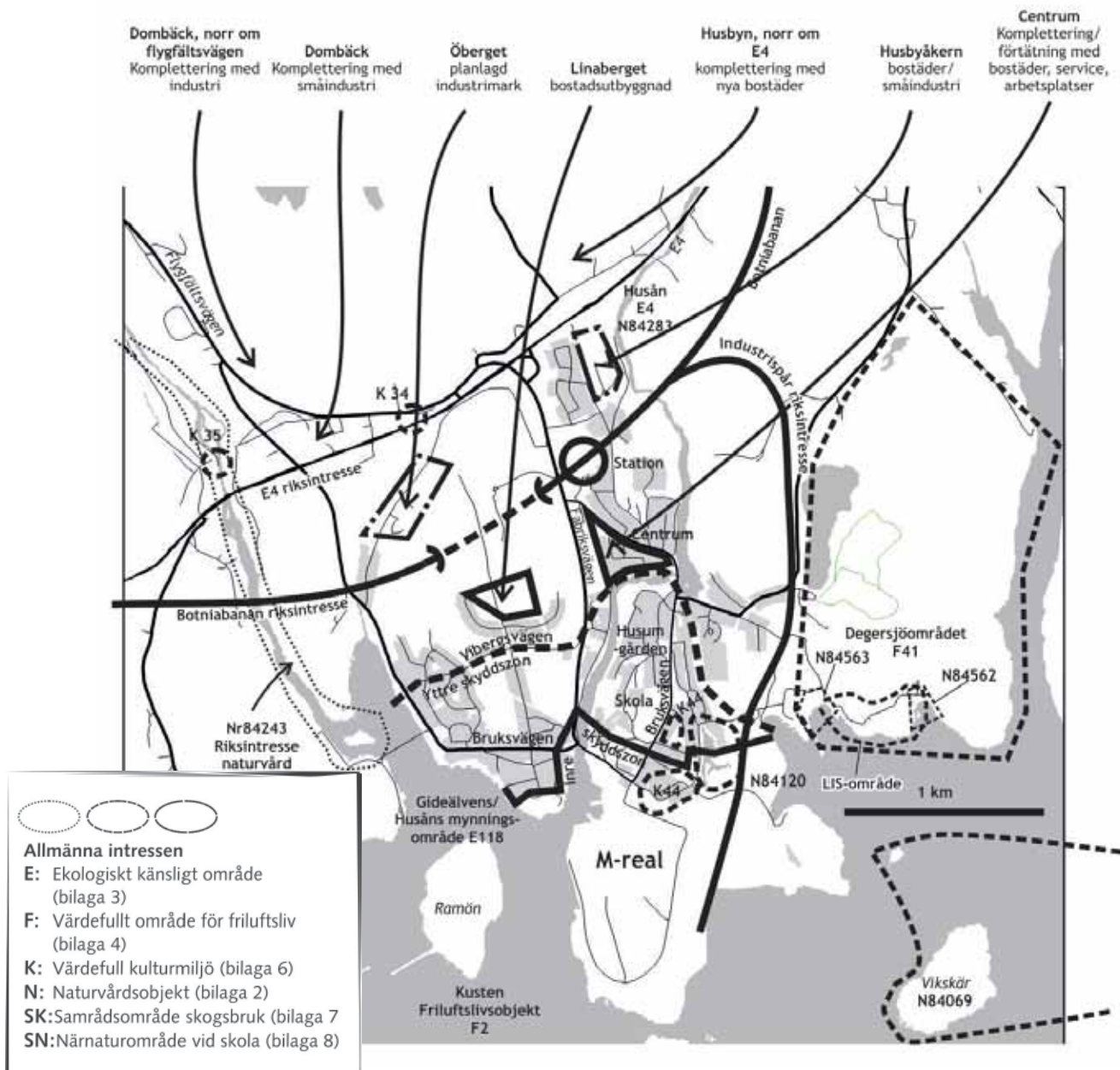
Havsvattnet utanför Husum uppnår inte god kemisk status och har måttlig ekologisk status. Enligt miljökvalitetsnormen för vatten ska god kemisk status uppnås 2015 och god ekologisk status uppnås 2021.

Skiss på ny bebyggelse i Husums centrum

Närnaturområden för skolan

6.8 Köpmanholmen

Köpmanholmen är ett gammalt brukssamhälle beläget ca 25 km söder om Örnköldsvik.

Befolkning: I Köpmanholmens tätort bor drygt 1200 personer. Samhället har de senaste åren fått en positiv utveckling, bl.a. tack vare saneringen av industriområdet.

Service: I Köpmanholmen finns dagligvarubutik, post-service och ett vandrarhem med restaurang. Skola och barnomsorg finns på orten i form av grundskola årskurs 1-6 samt fritidshem och förskola.

Översiktsplan: En översiktsplan för samhället antogs 2009.

Utbyggnadsområden för bostäder: I översiktsplanen från 2009 redovisas områden för utbyggnad av bostäder. 2010 gjordes en utredning av buller från verksamheterna på industriområdet, som visar var bullerkraven på nya bostäder inte kan uppnås. Detta framgår av kartan på nästa sida.

Herrgårdsudden: Kommunen har förvärvat markområdet kring Herrgårdsudden. En inventering av naturvärden ska göras som underlag för beslut om hur området ska skötas och utvecklas, utifrån riktlinjerna i översiktsplanen för Köpmanholmen (se plankarta nästa sida).

LIS-område: Området kring Sanningssundet i är översiktsplanen för strandskydd (2011) utpekad som ett s.k. LIS-område för turismverksamheter, d.v.s. där landsbygdsutveckling kan vara ett skäl till dispens från strandskyddet. Se översiktsplan för strandskydd.

Utbyggnadsområden för arbetsplatser/industri: Sanering av NCB:S gamla fabriksområde avslutas i år (2007). På området finns goda förutsättningar för utveckling av nya verksamheter, bl.a. genom tillgången till en djuphamn. Köpmanholmens industriområde ska utvecklas till en attraktiv plats för företag med tydlig inriktning mot hållbar tillväxt, vilket bl.a. innebär bioen-

ergiföretag och miljö- och energiteknikföretag. Området kan med sin stora areal och djuphamn också bli en resurs i utvecklingen av Domsjö industriområde med bioraffinaderi, där marktillgången är begränsad.

Målsättningar för företagandet har följande nyckelord:

- materialåtervinning
- samverkansvinster
- forskning och utveckling
- behov av hamn
- långsiktighet

Riktlinjer för planeringen:

- möjliggör företagsavknoppningar
- möjlighet att växa
- krav på estetisk och miljömässig utformning
- ny tillfartsväg och attraktiv portal
- hamnen tillgänglig för alla.

Hamnområdet har rustats upp och möjliggör nu industrietableringar som har behov av sjötransporter.

Trafik: Ny tillfartsväg har byggts till den nya hamnen och industriområdet. Det finns ett behov av en gång- och cykelväg mellan Bjästa och Köpmanholmen. Arbetet pågår med en trafiknätsanalys för samhället.

Riksintressen: Kläppa berörs av riksintresset för Höga Kusten för friluftsliv och turism (miljöbalkens 4 kap.).

Allmänna intressen: Nätrafjärden och Nätraån utgör ekologisk känsliga områden (E126 resp. E22). F50 utgör värdefullt område för friluftslivet. Kring skolan har nära turområden avgränsats.

Bruksmiljön utgör en värdefull kulturmiljö (K71).

Näskefjärden söderut till Norra Ulvön uppnår ej god kemisk status. Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god status uppnås 2015. Se avsnitt 3.16.

Översiktsplanen för Köpmanholmen från 2009 anger att en bullerutredning ska tas fram för att klara ut var i samhället det är lämpligt respektive olämpligt med nya bostäder med hänsyn till buller från verksamheterna på industriområdet.

Denna utredning gjordes 2010, och slutsatserna framgår av kartan nedan. Redovisningen bygger också på det miljötillstånd som Kuusakoski fått, som innebär att de för sin verksamhet ska klara de strängare nyetableringskraven för buller.

Slutsatserna från bullerutredningen är sammanfattningsvis:

- Inom markerat område kring industriområdet bör nya bostäder ej medges. De i översiktsplanen för Köpmanholmen redovisade utbyggnadsområden i detta område är ej lämpliga för utbyggnad.
- Detta gäller utifrån verksamheter och miljötillstånd 2010 när bullerutredningen gjordes. Vid prövning av nya verksamheter och omprövning av miljötillstånd bör eftersträvas att minska störningarna utanför industriområdet.

- Byggrätter enligt detaljplaner med genomförandetid kan normalt nyttjas i hela samhället.
- Detaljplaner vars genomförandetid gått ut ska inte tillämpas om de medger bostäder i olämpliga lägen enligt bullerutredningen.
- Redovisningen av områden där nya bostäder ej medges enligt översiktsplanen från 2009 gäller fortfarande i sin helhet. Syftet med redovisningen är bl.a. att möjliggöra nya verksamheter på industriområdet, och att bevara Herrgårdsudden m.m. som grönområde.
- Kartan nedan redovisar översiktligt bullerutbredningen enligt nyetableringskravet natttid 40dB(A) ekvivalent från verksamheterna på industriområdet. Det är det buller som har den största utbredningen i samhället och som därför blir styrande för planförslaget.
- För en mer detaljerad redovisning av bullerkarteringen hänvisas till konsultrapporten från december 2010, som finns tillgänglig på samhällsbyggnadsförvaltningen och kommunledningsförvaltningen.

6.9 Långviksmon

Långviksmon är beläget drygt 50 km norr om Örnsköldsvik. Bland arbetsplatserna kan nämnas Nordbetong och Stegbo möbler och Fritid.

Befolkning: I samhället bor ca 210 personer. I Björna församling bor drygt 1500 personer.

Service: Långviksmon har också en dagligvarutbutik, möbelbutik och restaurang i kontors- och servicehuset "Jollen".

Barnomsorg finns i form av förskola och fritidshem. En filial till vårdcentralen i Husum ger hälso- och sjukvårdsservice.

Utbyggnadsområden för bostäder och arbetsplatser/industri: Planlagd mark för bostäder finns

vid Ugglevägen/Spovstigen och Berguvsvägen. I norra delen av samhället finns planlagd industri- mark som efter utyggnad av gata och vatten- och avloppsledning kan tas i anspråk. Söder om det redovisas ett område för utbyggnad av industri/arbetsplatser på lång sikt.

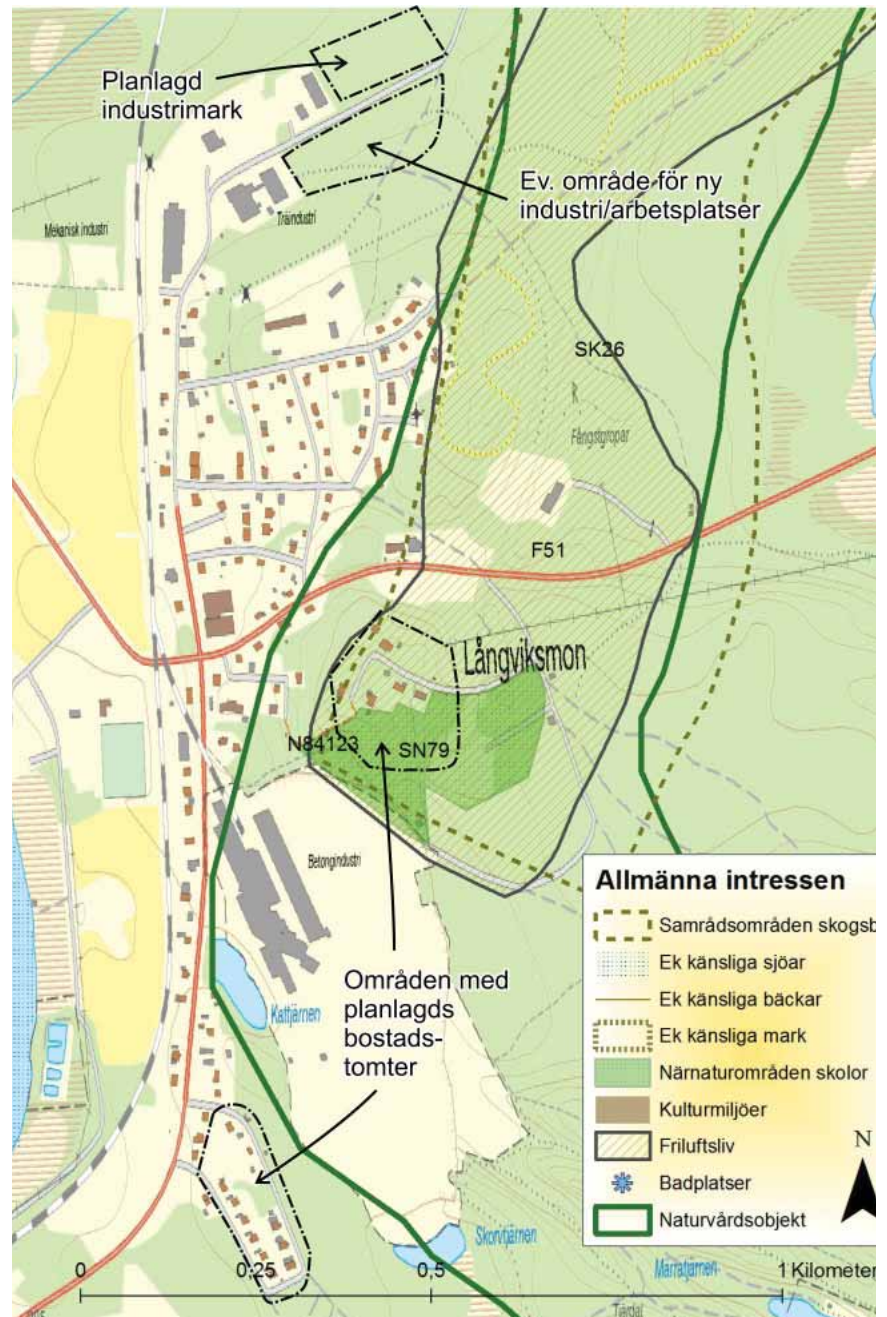
LIS-områden: Område mellan järnvägen och Storsjön är i översiktsplanen för strandskydd (2011) utpekad som ett s.k. LIS-område för turismverksamhet, d.v.s. där landsbygdsutveckling kan vara ett skäl till dispens från strandskyddet. Även södra och västra sidan av sjön är LIS-område (för bostäder). Se översiktsplan för strandskyddet.

Riksintressen: Området öster samhället utgör riksintresse för rennärigen (område Långviksmon, söder om Långvattnet och Stor-Hattsjön). Järnvägen (stambanan genom övre Norrland) utgör riksintresse. Skyddsavstånd till järnväg ska beaktas (se avsnitt 5.5).

Allmänna intressen: Gideälvsåsen och Näset-Storsjön utgör naturvårdsobjekt (N84123 respektive N84021).

Storsjön utgör dessutom ekologiskt känsligt område (E81). Området öster om samhället redovisas som värdefullt för friluftslivet (F51).

Storsjön har måttlig ekologisk status. Enligt miljökvälighetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2021. Se avsnitt 3.16.

6.10 Mellansel

Industrisamhället och järnvägsknuten Mellansel är beläget ca 35 km nordväst om Örnsköldsviks tätort. Hägglunds Drives är dominerande arbetsplats.

Befolkning: I samhället bor drygt 780 personer.

Service: I Mellansel finns dagligvarubutik och postservice. Skola och barnomsorg finns i form av grundskola med årskurs 1-6- samt fritidshem och förskola.

Översiktsplan: Ett program för samhället som godkändes 1983 är inaktuellt men kan tjäna som underlag för planering. Huvuddelen av samhället omfattas av en detaljplan från 1970 som delvis är inaktuell.

Utbyggnadsområden för bostäder och industri/arbetsplatser: Nya bostäder får prövas som komplettering i anslutning till den befintliga bebyggelsen.

LIS-område: Området kring Anundsjösjön är i översiktsplanen för strandskydd (2011) utpekad som ett område där samhällsbyggnadsnämnden bör inventera förutsättningarna för att utnyttja landsbygdsutveckling som skäl till dispens från strandskyddet.

Riksintressen:

Järnvägen (stambanan genom övre Norrland). Skyddsavstånd till järnväg ska beaktas (se avsnitt 5.5).

Moälven utgör riksintresse för friluftsliv och turism och Natura2000 (miljöbalken 4 kap.) samt för naturvård (miljöbalken 3:6)

Allmänna intressen:

Kulturmiljö: Mellansels järnvägsstation (K14).

Friluftsliv: Område sydost om samhället (F43).

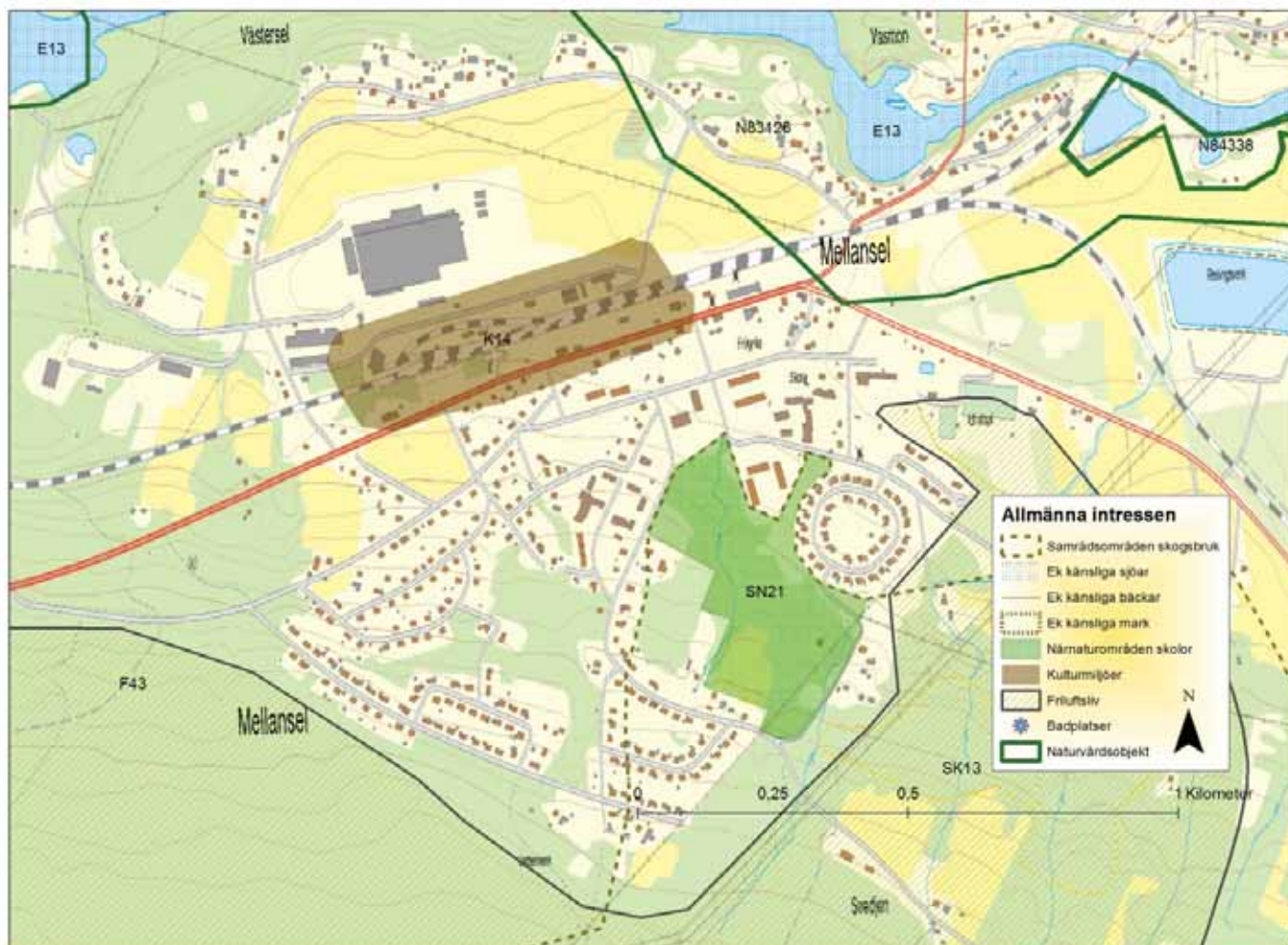
Ekologiskt känsligt område: Moälven (E13), Anundsjön (E99).

Närnaturområde: Kring skolan.

Naturvårdsobjekt: Område längs Moälven, N84338.

Anundsjösjön har otillfredställande ekologisk status.

Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2021. Se avsnitt 3.16.

6.11 Moliden

Moliden är beläget drygt 20 km nordväst om Örnsköldsviks tätort invid Moälven. Samhället har anor ända från 1700-talet då sågverksindustrin förlades hit. Mo socken bildades 1822 efter att ha brutit sig ur Själevads socken.

Befolkning: I Molidens tätort drygt 300 personer, och i hela Mo församling drygt 1 260 personer.

Service: Äldreomsorg finns i form av Mogårns servicehus och gruppboende. Skola och barnomsorg finns i form av grundskola årskurs 1-6 samt förskola.

Översiktsplan: Kommunfullmäktige antog 1981 en områdesplan över samhället (ej, aktuell, utgör ett underlagsmaterial)

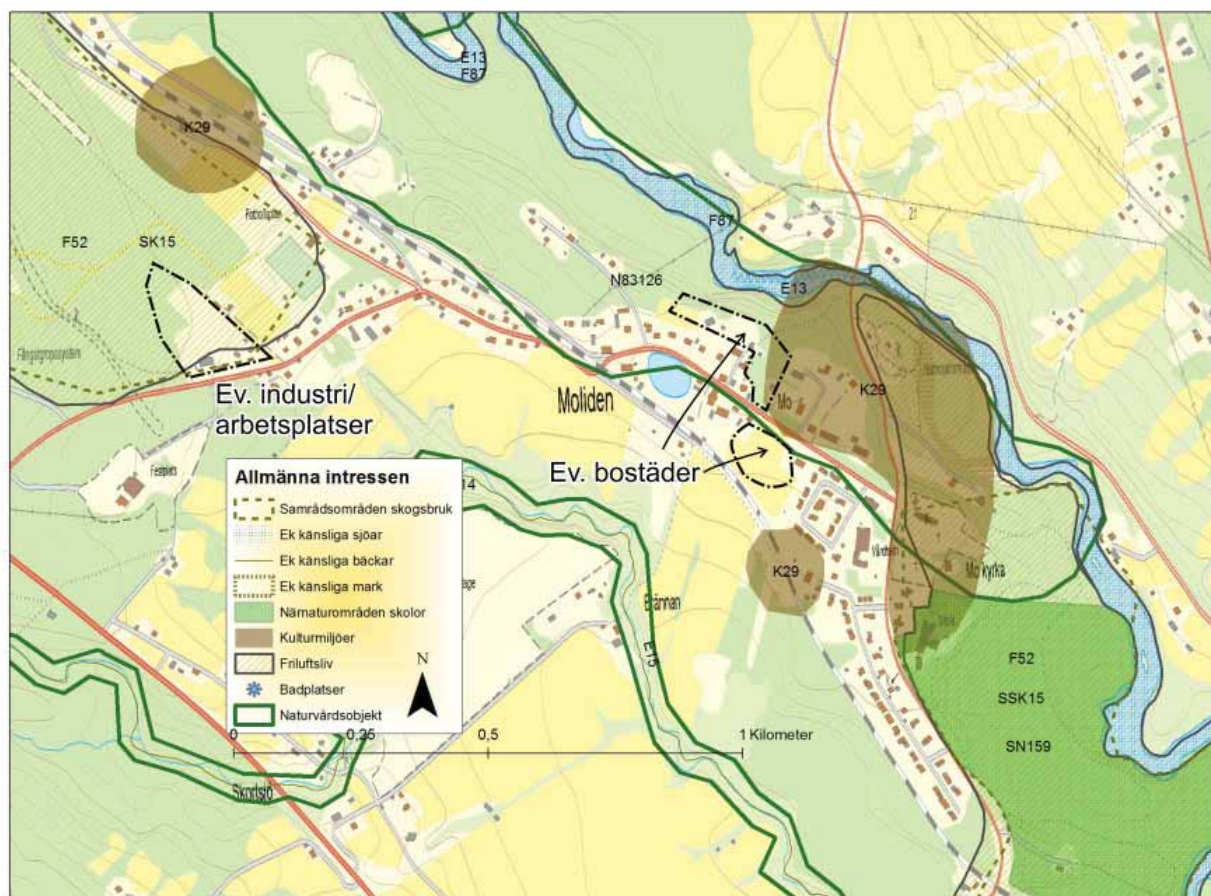
Utbyggnadsområden för bostäder: I samhället finns idag inga planlagda bostadstomter lediga för upplåtelse.

Utbyggnadsområde för arbetsplatser/industri: I västra delen av samhället föreslås mark för utbyggnad av arbetsplatser/industri.

Riksintressen: Moälven utgör riksintresse för friluftsliv och turism och Natura2000 (miljöbalken 4 kap.) samt för naturvård (miljöbalken 3:6). Järnvägen stambanan genom övre Norrland och Mellansel - Örnsköldsvik utgör riksintresse, skyddsavstånd till järnväg ska beaktas (se avsnitt 5.5).

Allmänna intressen: Mo kyrka, järnvägsstationsmiljön och herrgården utgör värdefulla kulturmiljöer (K29). Moälven utgör riksintresse för friluftsliv och turism (miljöbalken 4 kap.) och för naturvård (miljöbalken 3:6). Älven utgör också ett ekologiskt känsligt område (E13). Bergsjöåsen är ett naturvårdsobjekt (N83126). Kring skolan har ett närturområde avgränsats. Nordväst om samhället finns ett område av särskilt intresse för friluftslivet (F52).

Moälven med biflöden uppnår ej ekologisk status. Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2015. Se avsnitt 3.16.

6.12 Myckelgensjö

Myckelgensjö är beläget i en naturskön bygd ca 72 km nordväst om Örnsköldsviks tätort.

Befolkning: På orten bor 60 personer.

Service: I Myckelgensjö finns dagligvarubutik.

Mitt i byn ligger Gammelgården, en välbevarad bondgård från 1700-talet, som sommartid lockar många besökare.

Mark för bostäder och arbetsplatser/industri:

Utbyggnad får prövas som komplettering i anslutning till den befintliga bebyggelsen.

LIS-område: Ett område mellan väg 1035 och Myckelgensjösjön i är översiktsplanen för strandskydd (2011) utpekad som ett s.k. LIS-område för bostäder, d.v.s. där landsbygdsutveckling kan vara ett skäl till dispens från strandskyddet.

Riksintressen

Kulturmiljö: Samhället (med Gammelgården (byggnadsminne), Östalbodarna och Bölesån (flottningsränna)), samt Myckelgensjösjön (KR84006)

Rennäring: Området mellan Stor- Tågsjön, Myckelgensjö, Bergsjöarna och Storsjön.

Naturvård: Moälven (NR84007)

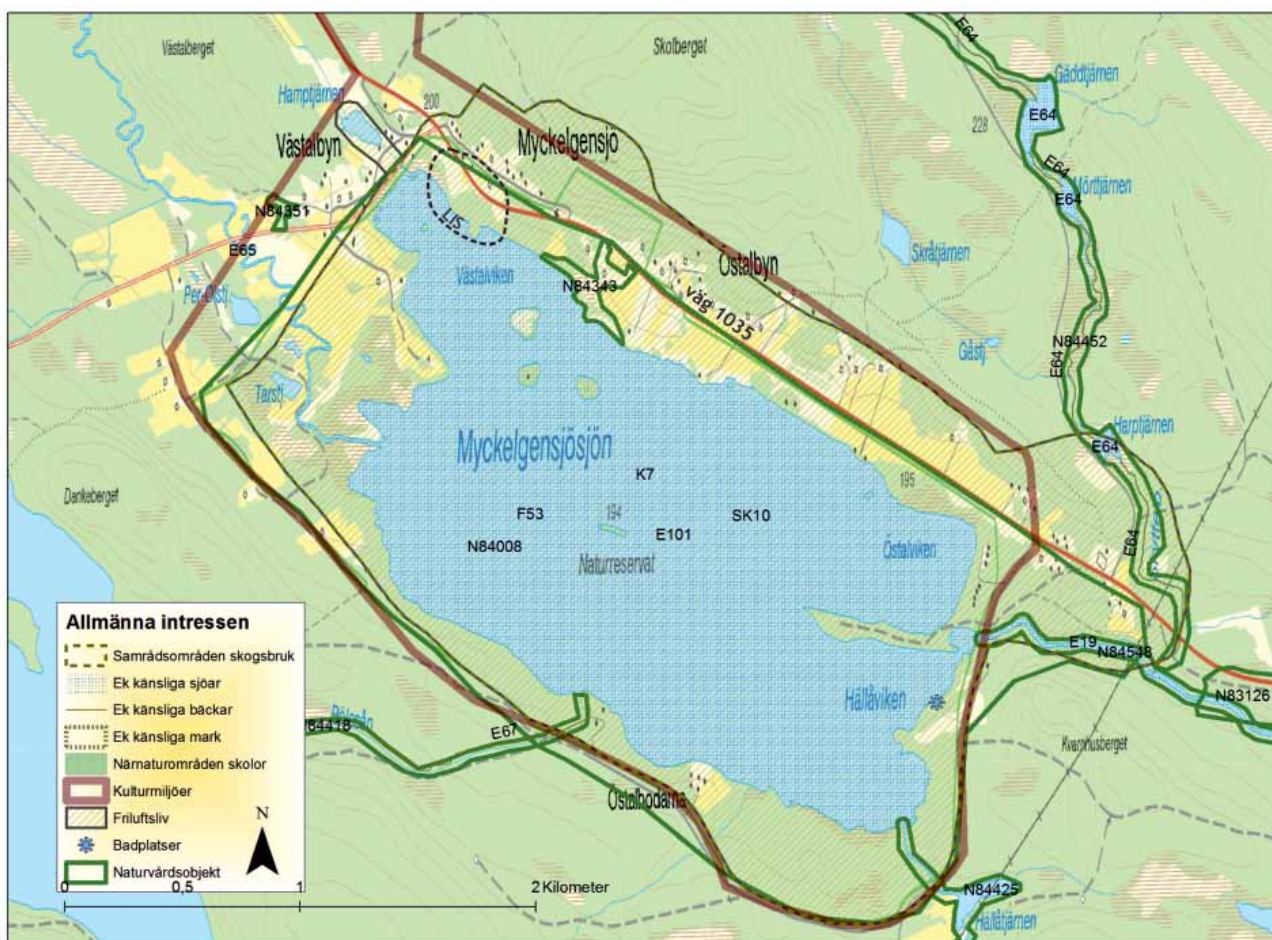
Natura 2000: Moälven (N2R84007)

Allmänna intressen

Naturvårdsobjekt: Myckelgensjösjön (N84008), Myckelgensjö 16:2 (N84343), Myckelgensjö 15:51 (N84351), Skyttelbäcken (N84452), Bergsjöåsen (N83126), Bölesån (N8418).

Ekologiskt känsliga områden: Myckelgensjösjön (E101), Skyttelbäcken (E64), Södra Anundsjoån (E19).

För området gäller ett naturvårdsförordnande enligt miljöbalken 7:4. (ett tidigare naturvårdsområde enligt naturvårdslagen som vid tillämpningen av miljöbalken anses som naturreservat)

6.13 Sidensjö

Sidensjö är beläget i en bördig jordbruksbygd ca 25 km väster om Örnsköldsvik.

Befolkning: I tätorten bor drygt 390 personer, och i Sidensjö församling bor drygt 1140 personer.

Service: I Sidensjö med närområde finns bankservice och dagligvarubutik. Äldreomsorg finns i form av servicehuset Fyrklövern, Sidensjö rehabiliteringscentrum samt gruppboende för dementa. Orten har tillgång till skola och barnomsorg i form av grundskola årskurs 1-6 samt förskola och fritidshem.

Mark för utbyggnad av bostäder och arbetsplatser/industri: På Varpvägen finns obebyggda, planlagda tomter för småhus. I övrigt får nya bostäder och arbetsplatser/industrier prövas som komplettering till den befintliga bebyggelsen.

Ny industrimark bör sökas i anslutning till befintliga industrier i norra delen av samhället eller söder om väg 335 längs vägen mot Örnsköldsvik (ej störande verksamheter).

Markförhållanden: Delar av samhället längs Nätraån har osäkra markförhållanden med ras-, skred- och översvämningsrisker. Se avsnitt 4.7.

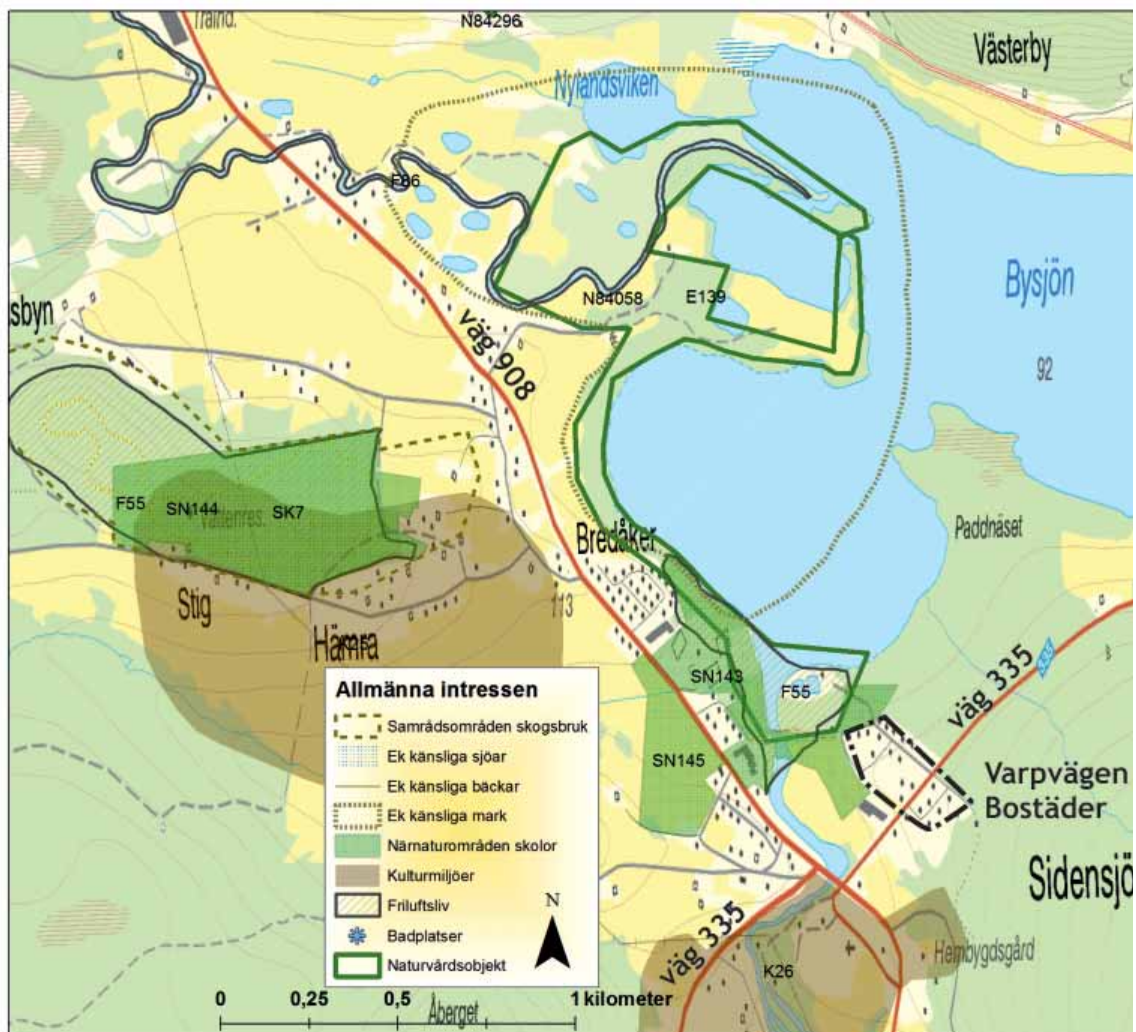
Riksintressen

Naturvård: Nätraån (NR84122)

Kommunikationer: Väg 335.

Allmänna intressen: Kyrkan och kyrkbyn i Sidensjö och Å utgör värdefulla kulturmiljöer (K26). Nätraån med biflöden utgör naturvårdsobjekt (N84424) samt riksintresse för naturvård. Bysjön utgör ett ekologiskt känsligt område (E139) och ingår i riksintresse Nätraån. Kring skolan har närturområden avgränsats. Delar av samhället utgör område värdefullt för friluftslivet (F55). Bysjön har otillfredställande ekologisk status. Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2021. Se avsnitt 3.16.

Trafik: Vägverket (nuvarande Trafikverket) har tidigare redovisat en ombyggnad av väg 335 genom Sidensjö inklusive korsningen mellan väg 335 och väg 908 som inte längre bedöms aktuell.

6.14 Skorped

Skorped är beläget ca 50 km nordväst om Örnsköldsvik.

Befolkning: I orten bor knappt 300 personer, och i Skorpedes församling knappt 630 personer.

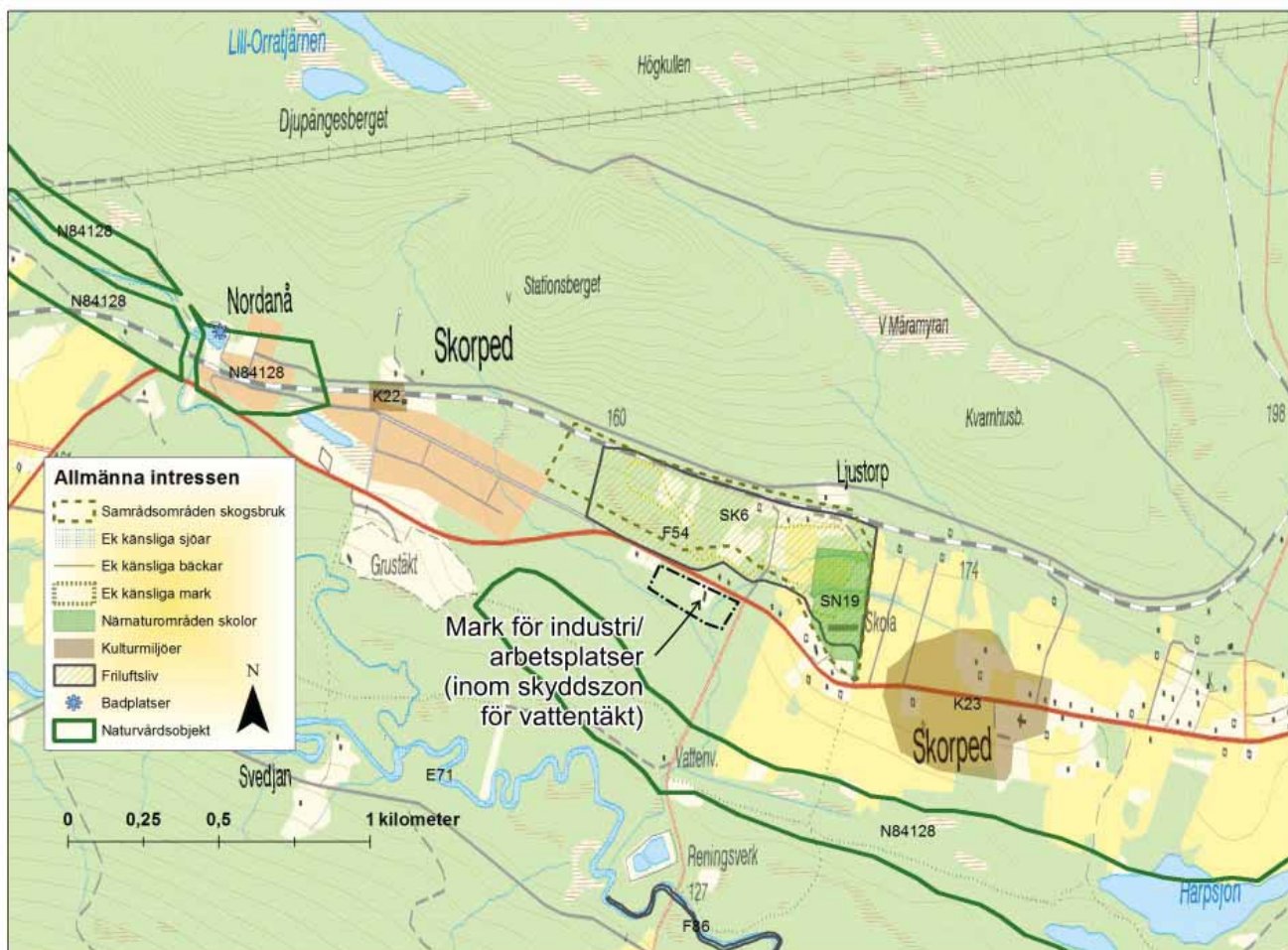
Service: I Skorped finns dagligvarubutik och ett bibliotek. Äldreomsorg finns i form av ett servicehus.

Utbyggnad av bostäder och arbetsplatser/industri: Kommunägd mark söder om väg 908 är lämplig för utbyggnad av arbetsplatser/industri. Området ligger inom skyddsområde för vattentäkt varför endast verksamheter som inte innebär risk för påverkan är lämpliga. I övrigt får nya bostäder och verksamheter prövas som komplettering i anslutning till den befintliga bebyggelsen.

Riksintressen: Järnvägen (stambanan genom övre Norrland) utgör riksintresse, skyddsavstånd till järnväg ska beaktas (se avsnitt 5.5). Nätraån och Lännäsfältet (nordväst om samhället, utanför karta) utgör riksintresse för naturvård (NR84 240 resp.).

Allmänna intressen: Moälven samt är klassad som område värdefullt för friluftslivet (F86), ekologiskt känsligt område (E73) och naturvårdsobjekt (N84424). Järnvägsstationen och kyrkomiljön utgör värdefulla kulturmiljöer (K22 och K23). Området norr om skolan är värdefullt för friluftslivet (F54).

Nätraån måttlig ekologisk status vid Skorped. Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2015. Se avsnitt 3.16.

6.15 Solberg

Solbergs tätort är belägen i det nordöstra hörnet av Örnsköldsviks kommun, ca 10 mil från centralorten. Samhällets utveckling under förra halvan av 1900-talet hänger till stor del ihop med skogsbruket i regionen.

Befolkning: På orten med närmaste omland bor drygt 110 personer.

Service: I Solberg finns en servicebutik och postservice.

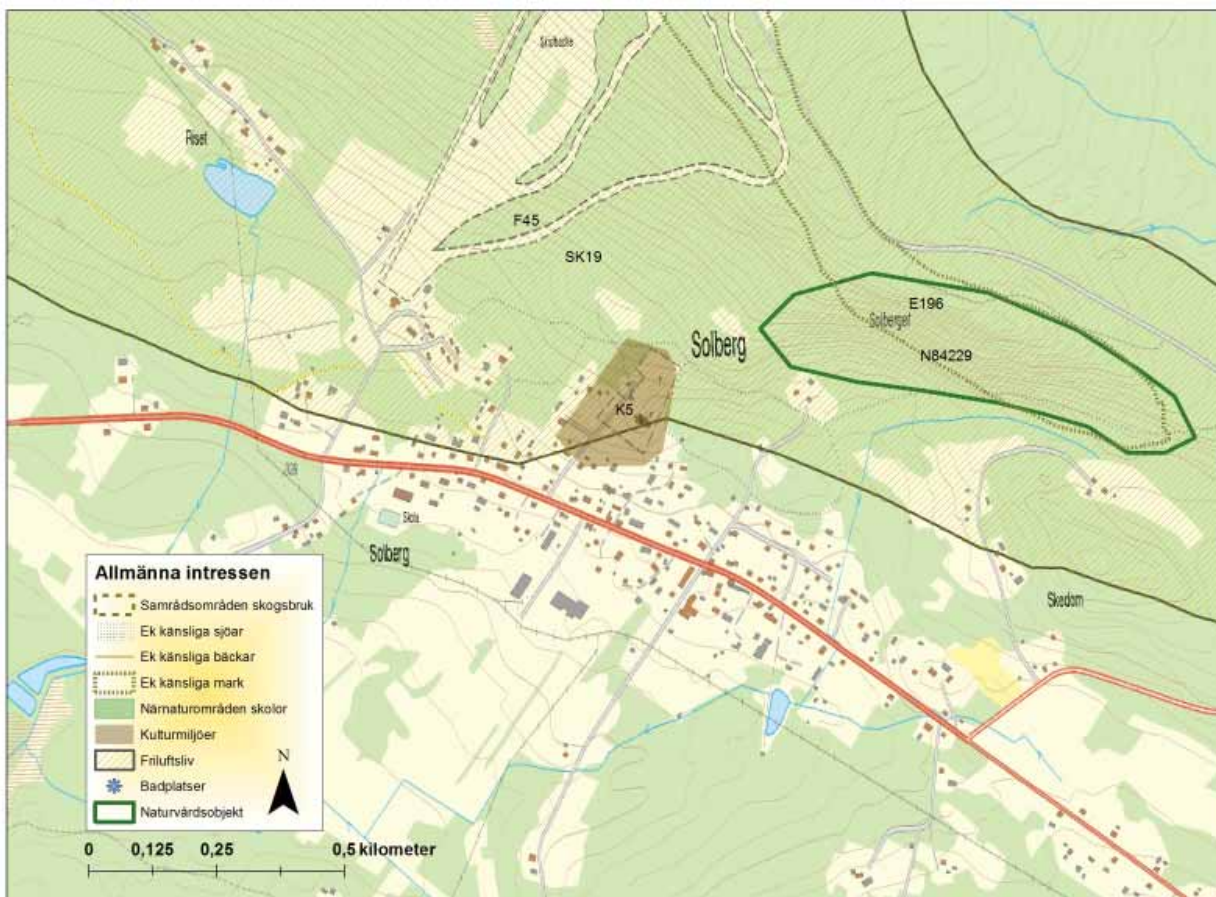
På orten finns också en fritidsanläggning med slalombacke, stugby m.m. som lockar många besökare vintertid.

Översiktsplan: Ett program för samhället godkändes 1987, som är inaktuellt och i fortsättningen ska hanteras som ett underlagsmaterial.

Utbyggnad av bostäder och arbetsplatser/industri: Nya bostäder prövas som komplettering i anslutning till den befintliga bebyggelsen.

Riksintressen: Moälven utgör riksintresse för friluftsliv och turism och Natura2000 (miljöbalken 4 kap.) samt för naturvård (miljöbalken 3:6). Öster om samhället finns ett riksintresse för rennäringen (område Öster om Hällbymagasinet, Åbosjöberget, Tällsjöberget, Tällvatensberget).

Allmänna intressen: Solberget utgör naturvårdsobjekt (N84229) och ekologiskt känsligt område (E196). Kyrkan utgör en värdefull kulturmiljö (K5). Området norr om samhället utgör ett värdefullt område för friluftslivet (F45).

6.16 Trehörningsjö

Trehörningsjö ligger drygt 65 km norr om Örnsköldsvik, vid Inre Lemesjön inte långt från gränsen till Västerbottens län.

Befolkning: På orten bor med närmaste omland bor 200 personer, och i Trehörningsjö församling 475 personer.

Service. På orten finns bankservice, dagligvarubutik, ett bibliotek. Hälso- och sjukvård finns att tillgå i form av en filial till vårdcentralen Husum. Skol- och barnomsorgs-verksamheten finns i form av förskoleklass och grundskola årskurs 1-6 samt fritidshem och förskola.

Mark för utbyggnad av bostäder och arbetsplatser/industrier: För samhället gäller en äldre byggnadsplan för bostadsutbyggnad som delvis bedöms inaktuell (se karta). Söder och väster om ALAB finns mark som bedöms lämplig för nya arbetsplatser/industri.

LIS-områden: Området kring Kerstins udde i är överviktsplanen för strandskydd (2011) utpekad som ett s.k. LIS-område för turism, d.v.s. där landsbygdsutveckling kan vara ett skäl till dispens från strandskyddet. Även området öster om samhället längs Inre Lemesjöns norra sida utgör LIS-område (för bostäder).

Trafik: Sedan tidigare finns planer på en tunnel för väg 1068 under järnvägen där vägen idag korsar järnvägen

i plan. Kommunen anser att den lösningen bör genomföras. Trafikverket har inte lämnat besked om när genomförandet ska ske.

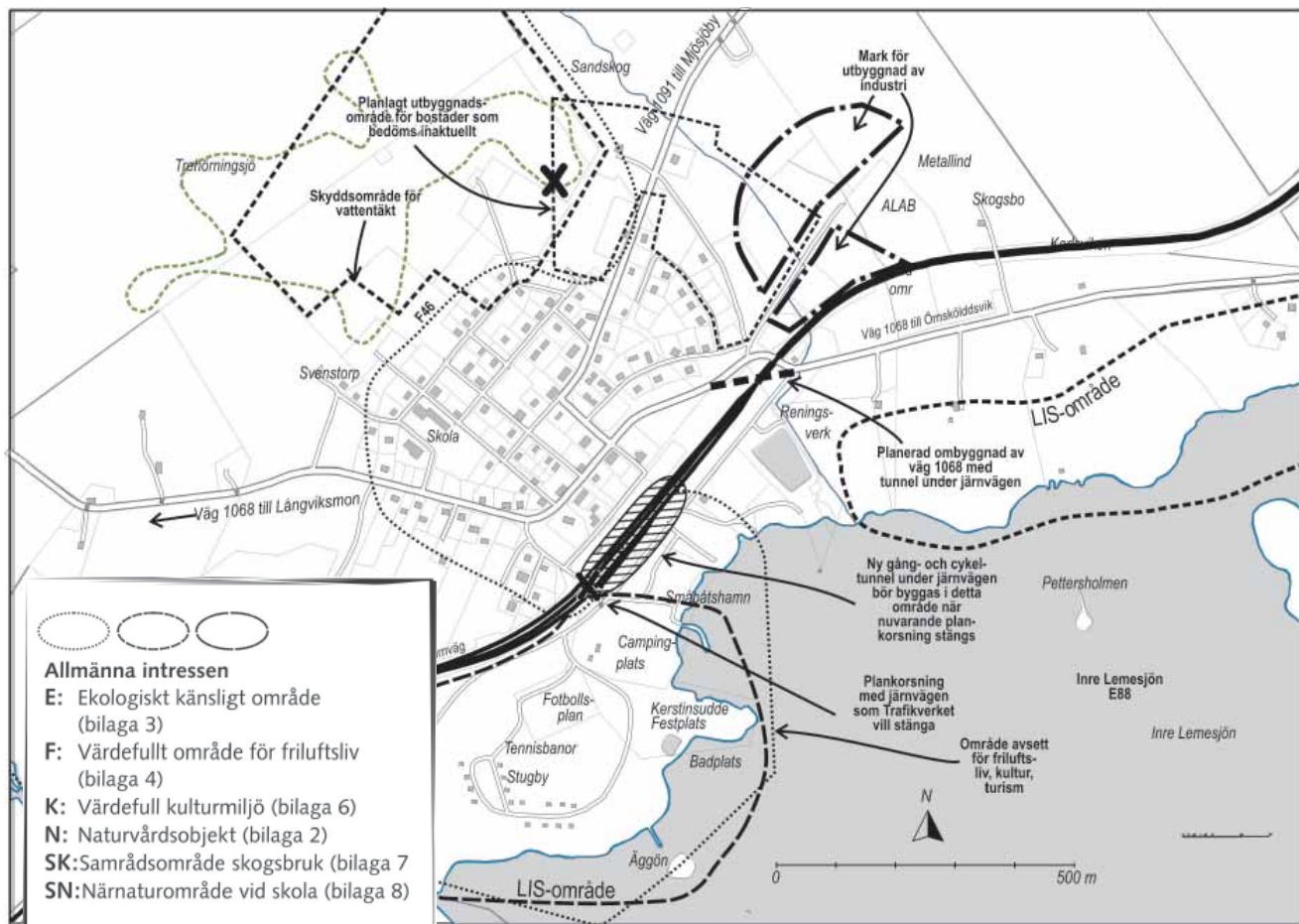
Trafikverket vill på sikt stänga den nuvarande plankorsningen mellan vägen till Kerstins udde och järnvägen. Det skulle medföra att både bilister och gående hänvisas till korsningen med väg 1068, vilket innebär en stor omväg för många. Kommunens uppfattning är att en avstängning av nuvarande plankorsning förutsätter en ny gång- och cykeltunnel under järnvägen mellan samhället och campingområdet (se karta).

Området i anslutning till campingen och festplatsen skall i första hand upplåtas för verksamheter med anknytning till friluftsliv, camping, turism, kultur och liknande. Se kartan.

Riksintressen: Järnvägen (stambanan genom övre Norrland) utgör riksintresse, skyddsavstånd till järnväg ska beaktas (se avsnitt 5.5).

Allmänna intressen: Inre Lemesjön utgör ekologiskt känligt område (E88). Området väster om samhället är värdefullt för friluftslivet (F46).

Inre Lemesjön har otillfredställande ekologisk status. Enligt miljö kvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2021. Se avsnitt 3.16.

6.17 Ulvöhamn

Ulvöhamn ligger på Norra Ulvön vid Ulvö sundet. Ön har daglig färjeförbindelse med Köpmanholmen.

Befolkning: På Norra Ulvön finns knappt 50 fastboende, varav merparten bor i Ulvöhamn.

Service: Sommartid finns bra service i Ulvöhamn med butiker, restaurang mm. De få skolbarnen går i skola i Köpmanholmen.

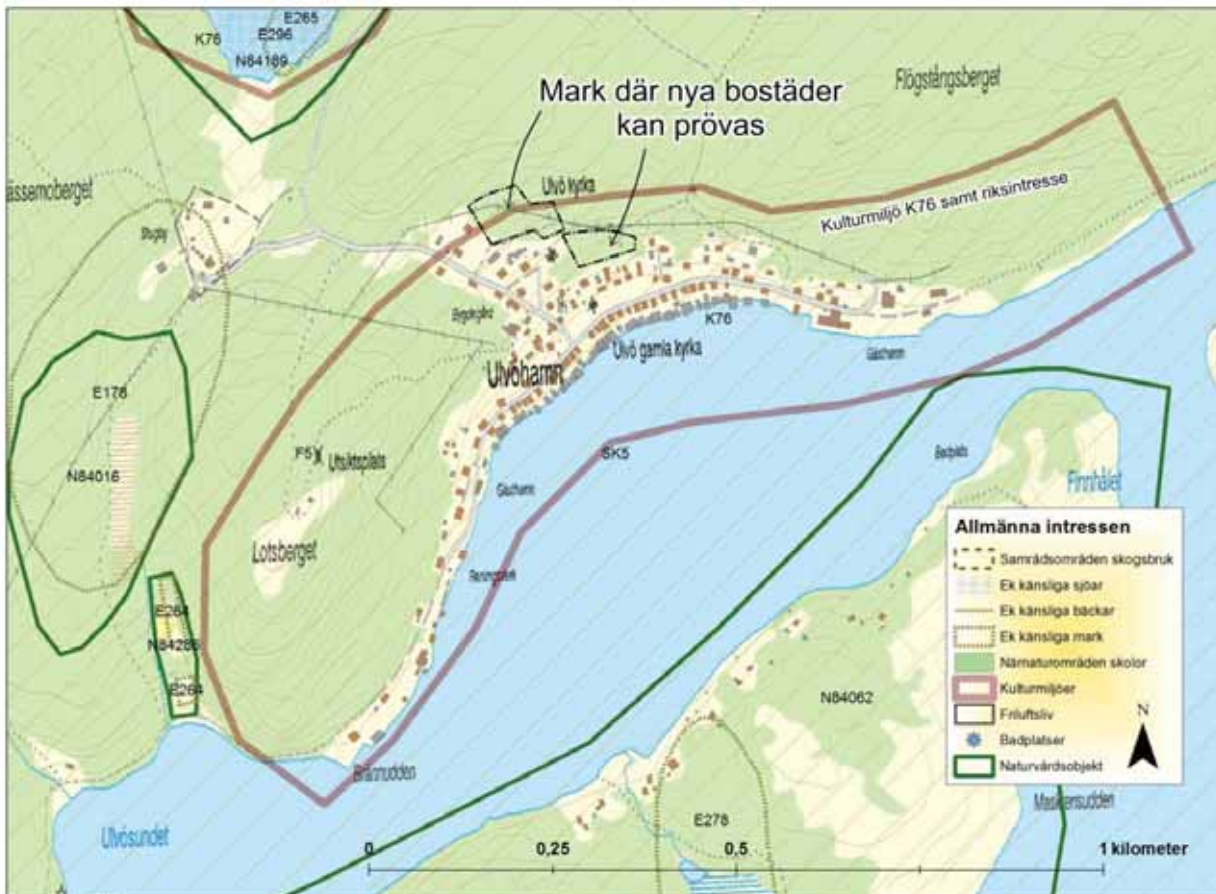
Översiktsplan m.m. En översiktsplan för Norra Ulvön antogs 2010. Områdesbestämmelser som reglerar hur man får bygga i Ulvöhamn med hänsyn till de kulturhistoriska värdena finns antagna.

Områden för utbyggnad av bostäder : Det finns viss efterfrågan på nya bostäder i Ulvöhamn. Det är angeläget att också nya bostadshus anpassas till kulturmiljön. Vid uppförande av nya hus mellan Ulvö Hamngata och

vattnet kan det krävas särskilda åtgärder med hänsyn till brandrisken. På kartan nedan redovisas områden för nya bostäder i Ulvöhamn enligt översiktsplanen för Norra Ulvön. Ett arbete om kulturmiljövärdena för bl.a. Ulvöhamn pågår (se avsnitt 3.10).

Riksintressen: Riksintresse kulturmiljö (KR84002), hela Ulvöarna även naturvård (NR8427) och friluftsliv (FR8417), ingår i riksintresse Höga Kusten enligt miljöbalkens 4:e kapitel.

Allmänna intressen: Värdefull kulturmiljö enligt kommunens kulturmiljöprogram (K76), område av särskilt intresse för friluftslivet (F5). Ulvön utgör i sin helhet samrådsområde för skogsbruket. Landskapsbildsskydd enligt 19 § gamla Naturvårdslagen är upphävt för Ulvöhamn men gäller för Ulvöarna i övrigt.

6.18 Örnsköldsviks tätort (centralorten)

I Örnsköldsviks centralort bor ca 33 600 invånare (2011). I centralorten ingår tätorten Örnsköldsvik med närmaste omland samt de mindre tätorterna Arnäsfall, Överhörnas, Västerhus, Billsta och Gimåt.

För centralorten gäller följande fördjupningar av översiktsplanen: E4 (1993), Inre hamnen med Botniabanan (2002), Norra industriområdet (2002), Centrum (2005) samt Själevad (2007). Därutöver har program för Hörnnett (1989) samt Varvsberget-Tvillingsta (2009) tagits fram men inte fullföljts som översiktsplaner. De har dock godkänts av kommunfullmäktige.

Övriga fördjupningar av översiktsplanen som tidigare gjorts för centralorten och stadsdelarna är inte längre aktuella.

Fördjupning av översiktsplan för centralorten

Det kan konstateras att det finns många planeringsfrågor i Örnsköldsviks centralort som bör behandlas i ett sammanhang. Arbetet med att upprätta en fördjupning av översiktsplanen för centralorten bör därför påbörjas. Följande frågor bedöms aktuella att hantera i planen:

- Områden för nya bostäder
 - De områden som redovisas i denna plan har tillkommit under lång tid i samband med revideringarna av översiktsplanen. Underlaget för områdena varierar utifrån de förutsättningar och krav som gällde när de aktualiserades. Det finns nu anledning att göra en samlad prövning av områdena, och att också utveckla redovisningen av dem, t.ex. när det gäller påverkan på riksintressen och miljö kvalitetsnormer. Vissa områden ligger i närheten av industrier varför det kan finnas behov att klara ut behov av skyddsavstånd. Andra områden ifrågasätts utifrån önskemål om bevarande av grönområden och att de inte är förenliga med grönplanen. Vidare framförs synpunkter på att kommunen behöver hitta nya attraktiva lägen för bostäder i centralorten.
- Nya handelsområden (se avsnitt 5.4 om handelspolicy)
- Ny mark för industri
- Samordna markanvändningsredovisningen med grönplanen för centralorten (2011)
- Samordna markanvändningsfrågorna med cykelplan (görs 2012 - 2013) och ny kollektivtrafik från 2014
- Revidering parkeringsnormer, föreslås inom ramen för projekt Ut-hållig kommun (se nedan)
- Inarbete resultat från förstudie och idéstudie om ny E4-förbifart och utformning av nuvarande E4-genomfarten när E4-trafiken flyttar (se nedan)
- Mark för bensinanläggningar när E4 flyttar till Åsbergstunneln
- Utred och ta ställning till osäkra trafiklösningar (förlängning Villagatan, ny väg Hästmarksvägen — Valhallavägen)
- Skotertrafik, översyn pågår (se avsnitt 3.6)

Kontaktpersoner

- Thomas Lundgren
kommunledningsförvalt-
ningen
tel: 0660 - 884 28
thomas.lundgren@
ornskoldsvik.se

- Formulera riktlinjer för hantering av inaktuella detaljplaner (se avsnitt 5.5)
- Markanvändning i anslutning till Botniabanans stationer (se nedan)
- Framnäsområdet (se nedan)
- Gene Fornby - Genesmon (se nedan)

Åtgärd

- Upprätta en fördjupning av översiktsplanen för centralorten.
Ansvarig: Kommunledningsförvaltningen.

På följande sidor redovisas utgångspunkter och aktuella frågor i Örnköldsviks centralort inför arbetet med en fördjupning.

Centrum

Centrumområdet är kommunens viktigaste utvecklingsområde. Centrum är mycket av kommunens ansikte mot omvärlden och det som händer i centrum är angeläget alla kommunmedborgare.

Med fortsatt positiv utveckling kommer trycket på centrum att öka; för bostäder, handel, arbetsplatser m.m. Samtidigt är centrumområdet begränsat till arealen mellan bergen och havsfjärden. Det gör det angeläget att utnyttja marken väl när exploatering blir aktuell. Kanske kan också ytterligare mark i brant terräng bebyggas. Det närmaste decenniet kommer särskilt Inre hamnen och Varvskajen, där ett detaljplaneprogram antagits, att vara intressant för utveckling. Ett skäl är förstas att persontrafiken på Botniabanan nu startat och kommer att utvidgas hösten 2012, ett annat är närheten till stadskärnan och Örnköldsviksfjärden. I översiktsplan för Centrum (2005) och för Inre hamnen (2002) redogörs för kommunens avsikter i centrum och Inre hamnen.

De två vipparmskranarna i Örnköldsviks hamn byggnadsminnesförklarades 2010 och upprustning av dem genomförs under 2011.

Behovet av mer bäddar är stort om besöksnäringen och evenemangen ska kunna utvecklas. På hamnplanen intill Arken färdigställs ett nytt hotell 2013.

I samband med planläggningen för hotellet diskuterades hur vi ska se på hushöjderna för nya hus i centrum. När efterfrågan på lokaler ökar så ökar också viljan att bygga högre. Det nya hotellet liksom de båda nya bostadshusen på hamnplanen har alltså fått bygga högre än vad som tidigare medgetts. För de centrala kvarteren finns i gällande detaljplaner relativt tydliga principer för vilka hushöjder som kan medges. För hamnområdet utanför kvartersstaden och längs angränsande bergssluttningar bör högre hus kunna prövas.

Förstudien om en ny E4-förbifart som görs under 2012 kommer att visa hur området i anslutning till tunnelmynningarna och tillhörande trafikplatser kommer att beröras. Innan förstudien är klar finns därför inte förutsättningar för att besluta om markanvändningen i området. Ställningstagandet till frågan om ett nytt läge för Carstedts bilanläggning på Vikingavallen, som diskuterades under samrådet, bör avvakta förstudien.

Vid prövning av ny bebyggelse längs Centralesplanaden och dess närområde ska särskilt beaktas byggnadernas påverkan på ventilationen i Centralesplanadens gaturum (se avsnitt 4.7). Behovet av skyddsavstånd kring järnvägen och vägar med farligt gods (se avsnitt 4.3) kan också ge restriktioner på markanvändningen i centrum.

Arbetet pågår med att hitta lösningar för att flytta Outokumpus verksamheter i kv Hantverkaren till Svedjeholmen. Det skulle ge möjligheter att omvandla kvarteret, och det angränsande kvarteret Kina, för centrumverksamheter och bostäder. Delar av området kan vara utsatt för vägtrafikbuller från Viktoriaesplanaden.

Andra utvecklingsområden i centrum är industri- och handelsområdena på Framnäsudden och kring Sjögatan, där utvecklingen går mot mer handel. Områdena har attraktiva lägen nära centrum och fjärden. Området mellan Strandgatan och Fjällräven Arena bör ses som ett förändringsområde som långsiktigt blir en del av centrum med handel, kontor och eventuellt bostäder. Området på Framnäsudden kring den nya Arenan kan reserveras för verksamheter som har koppling till besöks- och evenemangsnäringen. Se översiktsplan för centrum från 2005. Utvecklingen ger ett behov av att närmare klara ut önskvärd markanvändning och hur befintliga verksamheter och gällande detaljplaner ska hanteras.

Enligt centrumplanen 2005 behålls småbåtshamnen men det ska hållas öppet för att i framtiden flytta vinterupplaget till annan plats. Vinterupplaget torde dock vara betydelsefull för en levande småbåtshamn, och någon annan användning av markområdet är inte aktuell.

Det finns anledning att se över de gällande parkeringsnormerna från 2006, som anger vilka krav på nya parkeringsplatser som kommunen kräver när olika typer av verksamheter tillkommer. Bl.a. bör prövas om kravet på parkeringsplatser kan ersättas med satsningar på gång, cykel och kollektivtrafik.

En rapport har lyft fram möjligheten till förtätning inom gångavstånd från Botniabanans stationer. För att främja pendling inom regionen med kollektivtrafik är det viktigt att verksamheter med ett regionalt upptagningsområde lokaliseras i närheten av stationerna. Även nya bostäder bör prövas. En fördjupad studie om detta bör göras i arbetet med översiktsplan för centralorten.

Riktlinjer för centrum

- Det är angeläget att vid exploatering i centrum utnyttja marken väl.
- De närmaste åren prioriteras arbetet med att utveckla Inre hamnen och Gamla stationsområdet till attraktiva stadsmiljöer. Mark inom gångavstånd från resecentrum ska i första hand nyttjas för tjänsteföretag och utbildning och för andra som har behov av närhet till resecentrum, såsom kultur, upplevelser, turism och även bostäder. Och det ska satsas på den offentliga miljön med hamnområdet, kajpromenad, gator och torg och på privata investeringar.
- Vinterupplagsplatsen vid småbåtshamnen på Sjögatan bedöms värdefull för hamnverksamheten. Annan markanvändning är inte aktuell.
- Kv Hantverkaren reserveras för framtida utveckling av centrumverksamheter och bostäder.
- Inom områdena kring Botniabanans stationer och godsterminalen ska mark reserveras för verksamheter som drar nytta av att ligga i anslutning till järnvägsstationen/godsterminalen. Mycket god tillgänglighet till Botniabanans stationer för gående, cyklar, bilar och bussar ska eftersträvas.

Nya bostadsområden

Många av de utbyggnadsområden för bostäder som funnits med i tidigare översiktsplaner har utgått. Skälet är det låga bostadsbyggandet som har förutsetts och att alltför stora markreservat kan lägga hinder för annan önskvärd markanvändning. Idag är bilden förändrad med bostadsbrist och relativt stor efterfrågan. Inom överskådlig tid bedöms dock tillskotten kunna ske inom tätorten i form av förtätningar och kompletteringar. Det betyder inte att attraktiva tillskott utanför befintlig bebyggelse ska uteslutas.

I avsnitt 3.3 redovisas bostadsförsörjningsfrågorna mer allmänt. Där anges att det förväntade behovet de närmaste åren är 150 lgh per år, varav ca 50 lgh per år kan antas tillkomma i form av enskilda kompletteringar inom och utanför centralorten.

De möjliga framtida områden för bostadsutbyggnad på både kort och lång sikt på denna och på nästa sida bygger på redovisningen i översiktsplan 2007 samt på utbyggnadsprojekt som aktualiserats fram till 2012. Kommunens översiktliga bedömning är att de är lämpliga för bostadsutbyggnad, även om lämpligheten inte är slutligt prövad. Som framgår ovan bör inom ramen för en fördjupning av översiktsplanen för centralorten en samlad prövning av områdena göras, liksom en utvecklad redovisning av dem, t.ex. när det gäller påverkan på riksintressen och miljö kvalitetsnormer. Redovisningen i denna plan kan ses som ett program inför detta arbete.

De flesta områden i tabellerna bedöms vara möjliga att påbörja inom mandatperioden. Några områden bör av kapacitetsskäl avvaktas till efter 2014 (markeras streckade och inom parantes). Tillsammans med enstaka förtätningar i befintliga områden bedöms utrymme för ca 2000 nya bostäder i centralorten finnas.

I den fortsatta planeringen för centralorten bör nya områden för framtida bostadsutbyggnad övervägas

Skärpe har i tidigare översiktsplaner funnits med som utbyggnadsområde, men togs bort i översiktsplanen 1999. Kommunen bedömer att området bör redovisas som ett ev. framtida bostadsområde med hänvisning till dess många fördelar – attraktivt läge, närhet till skola, relativt nära kollektivtrafik, kommunal mark – och att det generellt är svårt att hitta områden i tätorten som uppfyller alla dessa fördelar. En utbyggnad bör inte ge en oacceptabel försämring av miljön för boende i området.

En mer noggrann prövning av lämpligheten för utbyggnad bör göras i föreslagen fördjupning av översiktsplanen för centralorten. Tills vidare innebär redovisningen att marken ska behållas i kommunal ägo och att ny bebyggelse i området som försvårar en framtida utbyggnad ej bör medgas.

Järveds strand redovisas som lämpligt för bostäder. Kommunen har tidigare i översiktsplanen för centrum redovisat bostadsutbyggnad i

Mark för nya bostäder i centrum

Centrum

Hamnlotsen	56 (flerbostadshus)
Lugnet	70 (flerbostadshus)
Smedjebacken	80 (flerbostadshus)
Inre hamnen	120 (flerbostadshus)
Gullvivan (Lungvik)	40 (flerbostadshus)
(Bryssel)	30 (flerbostadshus)
Edinburg	20 (flerbostadshus)
Petersburg 4	20 (flerbostadshus)
Kilgatan	15 (flerbostadshus)?
Järvstagan	40 (flerbostadshus)
Håvgatans förlängning	8 (småhus)
Blåklockan (Lungvik)	30 (flerbostadshus)
Järvhaga	150 (flerbostadshus)
Summa centrum	Ca 675

F=FLERBOSTADSHUS S=SMÅHUS

Följande områden reserveras för bostadsutbyggnad:

Områden inom parantes (streckade på kartan) bedöms inte intressanta före 2014

Kvarter/område	Lägenheter (hustyp)	Kvarter/område	Lägenheter (hustyp)
<i>Själevad</i>		<i>Domsjö</i>	
Rosenborg	8 lgh (småhus)	Varvsbergvägen	50 (småhus)
Karins väg, Själevad	10 lgh (småhus)	Nyänget	50 (småhus)
Sjukhemsvägen	15 (flerbostadshus)	Genesmon östra	30 (småhus)
Mycklingstjärn	10 (småhus)	Bondegatan	20 (småhus)
Översjåla/Nord-hemsv.	40 (småhus)	Ridhuset	10 (småhus)
Veckefjärden	10 (småhus)	Värby strand	40 (småhus)
<i>Järved-Bodum</i>		<i>Gullänget- Arnäsfall</i>	
(Oljeberget)	20 lgh (småhus)	Solvägen	5 (småhus)
Järveds björkp.	40 lgh (flerbostadshus)	(Lomsjön)	40 (småhus)
(Bodum strand)	10 lgh (småhus)	Högländ forts	200 (småhus)
Överön	6 lgh (småhusw)	Krogvägen	40 (småhus)
Järvedsstranden	80 lgh (små/flerb.hus) 30 lgh (småhus)	Skärped	? (småhus)
		Summa utanför centrum	ca 750
		Summa alla områden	ca 1400

området och medgett planläggning. Det bedöms inte finnas skäl att ompröva detta. I planarbetet får närmare prövas hur marken kan användas. Att hela området nu har en markägare minskar risken för eventuella konflikter mellan utveckling av industri och bostäder i området.

Vid Mycklingtjärnen finns ornitologiska värden som måste beaktas vid en exploatering.

Handels- och industriområden

I kapitel 5 redovisas riktlinjer för lokalisering och utformning av handel och industri.

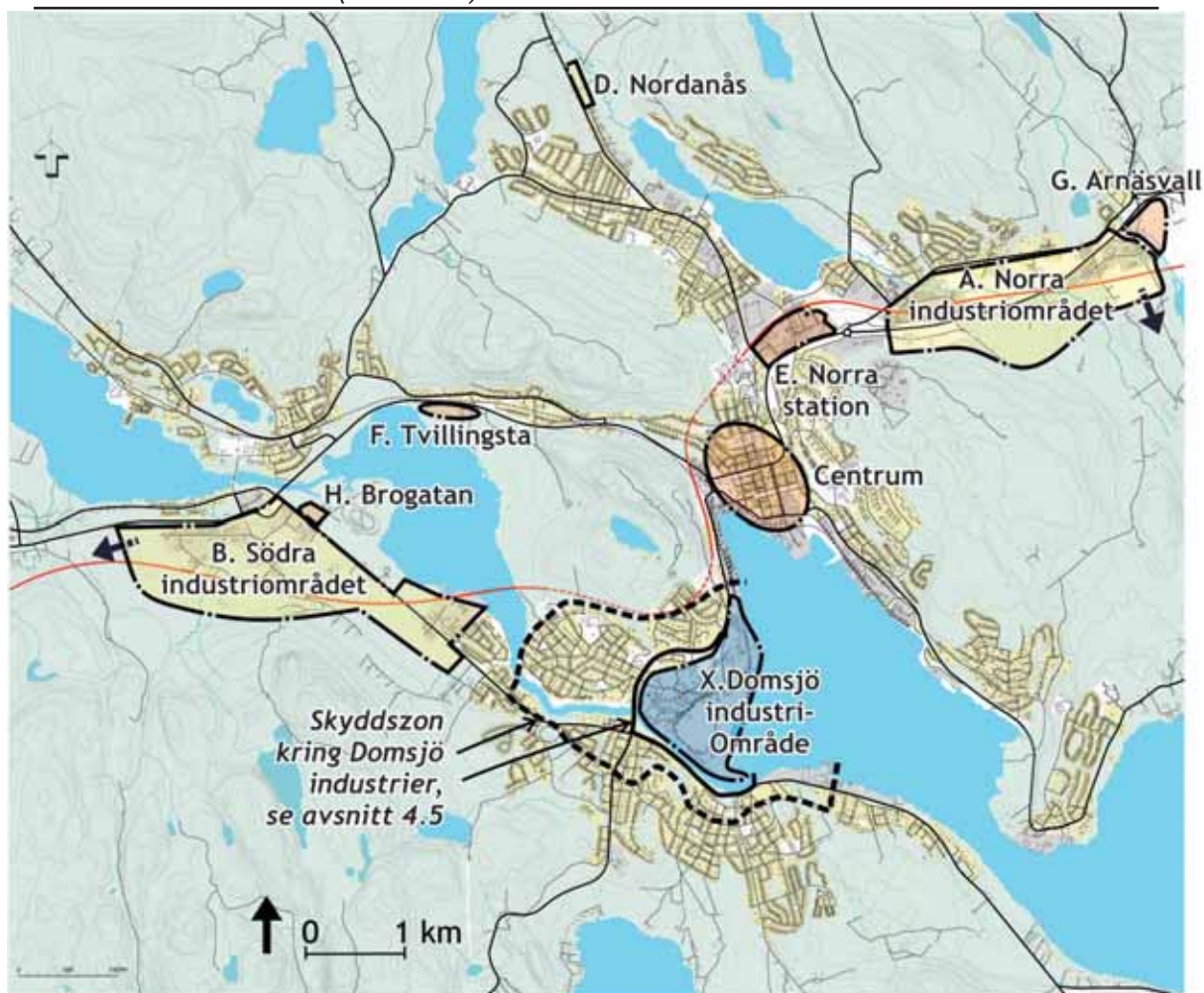
Det är viktigt att kommunen har en beredskap att snabbt kunna erbjuda mark för nya etableringar och för expansion av befintliga företag. Åtgången har de senaste åren varit så stor att det nu finns anledning att lägga ut nya markreserver för framtiden.

Tidigare har handel normalt etablerats på mark som är planlagd för industri. Det har lett till att industriområdena successivt mer och mer omvandlats till handelsområden. Det får till följd att industri- trafik som ofta är tung blandas med personbilstrafik och oskyddade trafikanter, samt att områdena ofta ger ett skräpigt intryck. Inriktningen bör vara att så långt möjligt separera handel och industri.

I centralorten finns tre samlade, större områden för industri: Dom- sjö industriområde, Norra respektive Södra industriområdet. I områdena finns ännu outbyggd, planlagd mark men också vissa möjlig- heter till ny industrimark. För Norra industriområdet har detta klarats ut i en fördjupning av översiktsplanen (2002). Här bör ytterligare prövas om industriområdet i Arnäsvall kan utökas mot söder inte minst för att ge ökade möjligheter att kunna etablera verksamheter med behov av närhet till den nya godsterminalen. Vidare bör områ- det längs E4 öster om Nederövägen utredas för handel.

För Södra industriområdet har översiktsplanarbetet inte fullföljts, vilket kan göras inom ramen för en plan för hela centralorten. Här bör ny mark utredas längs E4 mot väster genom en förlängning av Kavelvägen, eventuellt till den planerade trafikplatsen i Främmerhör- näs. Därmed skapas en lokal parallellväg till E4. Det området blir intressant för etablering av handel men är inte lämpligt för det så länge tillfart kan ske via Kavelvägen med all tung industri. Detta bör utredas.

På Svedjeholmen finns planlagd mark för industri och kan ytterli- gare mark tas i anspråk. Tyvärr har en fristående skola etablerats i industriområdet. Det är inte bra för skolan med omgivande industri och industritrafik och det är inte bra för industrin att få begräns- ningar i verksamheten på grund av närheten till skolan. Inriktningen bör vara att skolan ges möjlighet att flytta. Området söder om Bro- gatan från Svedjevägen till Botniabanan bör utredas för att klarlägga hur marken ska användas. Ett alternativ är att denna del av Södra industriområdet avsätts för utveckling av sällanköpshandel, dels med hänsyn till närheten till bostäder och befintlig skola, dels för att det sannolikt på sikt behövs ett område för utveckling av handel även söder om staden, och det bör inte blandas med industritomterna. Det får prövas i arbetet med handelspolicyn. Ridskolan som ligger mitt i södra industriområdet behöver mark för hästhållning. Området

mellan ridskolan, Brogatan och Botniabanan bör reserveras för ridskolans behov.

På Domsjö industriområde fortsätter den spännande utvecklingen från massaindusti till ett bioraffinaderi med en helt ny produktmix. Processen med att åtgärda markföroreningarna fortsätter med Holmen AB som huvudaktör och man har nu underlaget för att göra riskvärdering och åtgärdsutredning. Rivningen av Treetextfabriken har frigjort värdefulla ytor och de åtgärder som vidtagits på Modovägen har förbättrat logistiksituationen på ett bra sätt. Förutsättningarna är goda för att områdets klusterkvaliteter kan utvecklas ytterligare och kommunen är genom Öviks Hamn & Logistik och Övik Energi medaktör i den utveckling som sker.

I Bodum (inom skyddszone kring reningsverket) har tidigare redovisats ett mindre område för utbyggnad av lätt industri som föreslås utgå med hänvisning till närheten till bostäder och att delar av marken idag används för fotbollsplan.

I Nordanås på åkermarken längs Björnavägen finns möjlighet att anlägga ett mindre område för industri. Förutsättningen är att det kan lösas på estetiskt godtagbart sätt. Problemen från angränsande område (Grävlingvägen) med konflikter mellan bostäder och industri samt skräpiga industritomter får inte upprepas. Det nya området bör reserveras för industriutbyggnad och utredas.

För att underlätta för små hantverks- och industriföretag att etablera och utöka, bör övervägas om kommunen ska satsa på någon form av industrihotell (jmf industrihotellen vid Kavelvägen på Gålås).

Det finns ett behov av mindre tomter för småföretag, typ åkare, för garage, uppställning av fordon, mindre upplag m.m. Dessa bör finnas i lättillgängliga men undanskymda lägen. Tänkbara alternativ är mitt i Arnäs industriområde där kommunen äger mark eller centralt i Gålnäs industriområde.

I avsnitt 5.4 redovisas vilka handelsfrågor kommunen står inför, samt föreslås att en handelspolicy tas fram i vilken bl.a. lämpliga områden för extern handel utreds. Redovisningen i detta avsnitt kan ses som ett program inför det arbetet, och inför arbetet med en fördjupning av översiktsplanen för centralorten.

Några entydiga handelsområden utöver centrum finns egentligen inte i centralorten. Det senaste decenniet har dock många etableringar skett längs E4 i Norra industriområdet.

I översiktsplan 2007 redovisas att området norr om E4 inom gångavstånd från Norra station bör utvecklas som ett handelsområde. Det betyder ökade krav på gång- och cykelvägar, utformning av offentlig miljö och byggnader m.m. Vidare sades att handel bör prövas i Södra industriområdet, dels vid Prästänget dels på Svedjeholmsåker söder om Botniabanan.

I området mellan Skortsedsvägen och Terminalvägen har under de senaste 5 - 6 åren ett antal handelsetableringar skett. Eftersom området ligger relativt centralt kan önskemål om ytterligare handel förväntas, särskilt som handeln gärna lokaliseras i anslutning till varandra. Att samla handel i ett område är också bra ur många aspekter, men utvecklingen i detta område har skett utan att vägsystemet planerats för klara den trafikökning som följt av etableringarna. I kommande handelspolicy bör övervägas vilken utveckling som är lämplig, och vilka krav på infrastruktur m.m. som bör ställas.

Riktlinjer för industri handel

- Följande områden reserveras för utbyggnad av arbetsplatser/industri:
- A. Norra industriområdet, se översiktsplan för området (2002). Utred utökning mot Överön och öster om Nederövägen, se nedan.
- B. Södra industriområdet. Planlagd industrimark finns längs Bommelbergsvägen. Utred utökning längs E4 mot Främmerhörnsås. Utred också Svedjeholmsåker söder om Botniabanan, där inriktning mot handel bör prövas.
- D. Nordanås längs Björnavägen. Utred hur området bör nyttjas.
- X. Domsjö industriområde.
 - Följande områden reserveras för utbyggnad av handel:
- E. Området kring Norra station
- F. Söder om E4 i Tvillingsta. Område som bör utredas.
- G. Öster om E4 i Arnäsvall. Område som bör utredas. Alternativ för etablering av bensinstationer m.m.
- H. På Brogatans norra sida nära E4. Detaljplan krävs.
 - Nya industrier ska i första hand lokaliseras till områden med fjärrvärme eller till områden med förutsättningar för utbyggnad av fjärrvärme.
 - Handel och industri bör så långt möjligt hållas åtskilda.
 - Verka för att flytta verksamheter som inte hör hemma i industriområdena till lämpligare platser.

Åtgärder

- För Domsjö industriområde bör kommunen tillsammans med övriga aktörer inom området aktivt arbeta för att genom planmässig sanering tillgängliggöra de markytor som behövs för utveckling inom området samt att genom utfyllnad tillskapa markytor och öka hamnkapacitet. . (ansvarig: kommunledningsförvaltningen)
- Utred ny industrimark för framtida behov, bl a utvidgning av Södra industriområdet längs E4 mot Främmerhörns och längs Brogatan mot Svedjeholmen (handel?), samt utvidgning av Arnäsvals industriområde mot Överön och längs E4 mot norr (för handel), samt i Nordanås längs Björnavägen. (ansvarig: kommunledningsförvaltningen)
- Överväg eventuell satsning på nya industrihotell (ansvarig: kommunledningsförvaltningen)

Mark för bensinstation vid E4

När E4-trafiken flyttas ut från centrum finns troligen behov av att etablera bensinstation längs E4. Det är särskilt önskvärt vad gäller den tunga trafiken, för att undvika tung trafik genom och nära stadscentrum. Om läget är attraktivt kan det också vara intressant att etablera kompletterande verksamheter såsom vägkrog, lågprishotell m.m. Eftersom en sådan lokalisering ställer särskilda krav finns anledning att redan nu diskutera lämpliga lägen. En första förutsättning är att det finns eller inom överskådlig tid planeras en godtagbar trafikplats nära anläggningen.

Under samrådet redovisade alternativa lägen med slutsatsen att Bjästa, Tvillingsta och Arnäsfall bedöms vara möjliga alternativ som bör utredas vidare.

Läget vid Bjästa bedöms dock olämpligt p.g.a. att området ligger inom skyddsområdet för en vattentäkt. Lämpligheten kan omprövas om skyddszonen och skyddsföreskrifterna ändras. Mivas bedömning är dock att området sannolikt kommer att beröras av skyddszonen även framgent.

I övrigt får frågan prövas noggrannare i föreslagen fördjupning av översiktsplanen för centralorten.

Förslag till åtgärd

- Ta fram skisser på hur en bilanläggning kan lösas för alternativen Tvillingsta och Arnäsfall och vad den kan tänkas innehålla samt klara ut förutsättningarna att lösa väkanslutning, VA mm.

Vägtrafik

Den för kommunen viktigaste vägfrågan är att E4 ges en ny sträckning utanför stadscentrum. Det är viktigt för kommunens attraktivitet, för miljön och säkerheten i centrum och för att kunna utveckla centrum med t ex bostäder och handel. Sedan slutet av 70-talet har kommunen i alla sammanhang när det varit relevant fört fram vikten av att E4 ges en ny sträckning utanför centrum. Inom kommunen finns en bred enighet om denna lösning. Det är staten genom Trafikverket som har ansvar för E4.

I översiktsplanen för E4 från 1993, som bygger på Trafikverkets vägutredning, föreslås E4 läggas i tunnel genom Åsberget och ges motorvägsstandard genom centralorten med planskilda korsningar. I översiktsplanen för Centrum från 2005 konstateras att en flyttning av E4 utanför centrum är den enda rimliga åtgärd som på ett påtagligt sätt kan förbättra miljön i centrum. I ett åtgärdsprogram för partiklar på E4 genom centrum konstateras också att en tunnel är den enskilda åtgärd som har störst betydelse för att långsiktigt klara miljö kvalitetsnormen.

Ny bebyggelse kan minska ventilationen av Centralesplanaden. Vid prövning av ny bebyggelse längs Centralesplanaden och dess närområde ska därför särskilt beaktas byggnadernas påverkan på ventilationen i Centralesplanadens gaturum. Se i avsnitt 4.7.

Enligt Trafikverkets beräkningar skulle E4 i tunnel innebära att trafiken på Centralgatan minskas från ca 23 000 fordon/dygn till drygt hälften. Det är en ovanligt positiv effekt av en ny förbifartsled, som normalt tar hand om endast en mindre andel av centrumtrafiken.

En förstudie om E4:an genom staden och en idéstudie om den nuvarande E4:ans utformning genomförs under 2012. Trafikverket är ansvarig men arbetet görs tillsammans med kommunen. Utredningen kommer åter igen att pröva lämpligaste lösningen för en ny E4-förbifart och utvärdera de alternativ som diskuterats genom åren och som tagits fram i utredningsarbetet. Kommunen följer arbetet och ska avge sitt yttrande under det samråd som planeras hösten 2012.

Infarterna till Örnsköldsviks centrum har mitträcken och norra infarten har byggts fyrfältig. Flera olämpliga plankorsningar finns dock kvar. I översiktsplanearbetet för Själevad har konstaterats att planerade tillfarter till E4 behöver utredas. Det har betydelse för framtida markanvändning i berörda områden.

På E4:s norra infart vid Scandic har Trafikverket byggt en cirkulationsplats av god kvalitet. I översiktsplanen för E4 från 1993 redovisas här en planskild korsning. Det kan på goda grunder antas att den nu genomförda cirkulationsplatsen kommer att fungera i många år. Den kommer också att fungera tillsammans med E4 i tunnel genom Åsberget. Markreservatet för den planskilda korsningen bör därför kunna tas bort.

BAE planerar att flytta sin verksamhet i Gullänget till kv Loket (se karta). Avsikten är att nyttja hela kv Loket samt eventuellt ytorna på andra sidan Krokvägen ner mot Högländssjön. På sikt kan det bli aktuellt att stänga av Krokvägen för allmän trafik för att få ett sammanhängande väl fungerande verksamhetsområde för industri,

utveckling, kontor, parkering m.m. Avstängningen av Krokvägen medför att Björnavägen blir enda vägförbindelse som passerar mellan Åsberget och Höglandssjön. Konsekvenserna av en sådan avstängning har utretts i samband med detaljplan för området. Slutsatsen är att omgivande gatunät har tillräcklig kapacitet för att klara den omfördelning av trafiken som kommer att ske. Minskad trafik på Krokvägen är positivt för de boende längs gatan och på Bigatan.

Krokvägen bedöms kunna stängas med följande villkor:

- Krokvägens markområde hålls öppet för omledning av trafik för tillfällen när Björnavägen måste stängas.
- En ny gång- och cykelväg runt BAE:s område anläggs som ersättning för stängningen av Krokvägen.
- En upprustning av Hälsans Stig längs Höglandssjön närmast området görs.

Gångbanor och gång- och cykelvägar längs Björnavägen och Ångermanlandsgatan har byggts i samband med den nya cirkulationsplatsen vid Myrängsvägen/Vikingagatan. Dessa är viktiga med tanke på den ökade trafik på dessa gator som kan förväntas när Krokvägen stängs.

Det är angeläget för stadens attraktivitet att miljön längs infarterna utformas tilltalande med grönytor, planteringar, konst m.m. Det är ett ansvar som i första hand åligger väghållaren. Men det berör också kommunala grönytor och angränsande fastigheter som ska hållas i gott skick.

Området från E4-rondellen och söderut inklusive kvarteren runt Paradisbadet har en viktig roll som stadens entré.

I Trafiknätsanalysen från 2001 föreslås många förändringar i trafiknätet i syfte att förbättra säkerhet och miljö. Bl.a. föreslås att bostadsområdena indelas i 30-områden, dvs 30 km/h ska gälla för ett avgränsat område och det ska säkerställas genom fysiska åtgärder. Samhällsbyggnadsförvaltningen har konstaterat att indelningen behöver ses över. Vidare föreslås att ett stort antal hastighetssäkringar till 30 km/h på huvudnätet. I trafiknätsanalysen redovisas också vägtrafikens huvudnät med förslag till nya länkar, se karta.

Trafiknätsanalysen behöver ses över men det är osäkert när arbetet kan prioriteras.

Nedan redovisas markreservat för vägar från tidigare planer. För flera av dem finns anledning att inom ramen för föreslagen fördjupning av översiktsplanen för centralorten utreda lämplighet och behov.

Mark utreds för följande vägprojekt

- Tunnel genom Åsberget. Ny sträckning av E4 med trafikplatser (avser ej föreslagen trafikplats vid Scandic som nyligen byggts om till cirkulationsplats).

- Ny väg från Själevad till E4. Befintlig utfart via Hampnäs vägen till E4 stängs och Översjälavägen ansluts istället med en ny väg över E4 till ny planskild trafikplats i Tvillingsta (alternativ bör utredas).
- Ny väg mellan Hästmarksvägen och Valhallavägen. Framtida lösning för att minska trafiken genom bostadsområdet.
- Farestavägen. Ny sträckning i samband med framtida bostadsutbyggnad. Behovet får prövas i det fortsatta arbetet.
- Hästmarksvägen. Förlängning som ger ny mark för arbetsplatser/industrier (påbörjad).
- Vintergatan. Förlängning över Villagatan med anslutning till E4.

Åtgärder

- Verka för att Åsbergstunneln finns med i kommande nationella vägplan (ansvarig: Kommunstyrelsen/Trafikverket)
- Gör en översyn av föreslagna 30-områden (ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen).
- Gör översyn av Trafiknätsanalysen för centralorten (ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen).
- utred behovet av laddplatser för elfordon (ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen).

Skotertrafik

För hela centralorten gäller skoterförbud, undantaget är en led i södra delen. Det är alltså inte tillåtet att köra skoter i bostadsområden och omgivande grönområden i t.ex. Domsjö, Sund, Själevad, Gullänget, Gimåt, Högland, Svartby, Arnäsfall, Järved och Bodum.

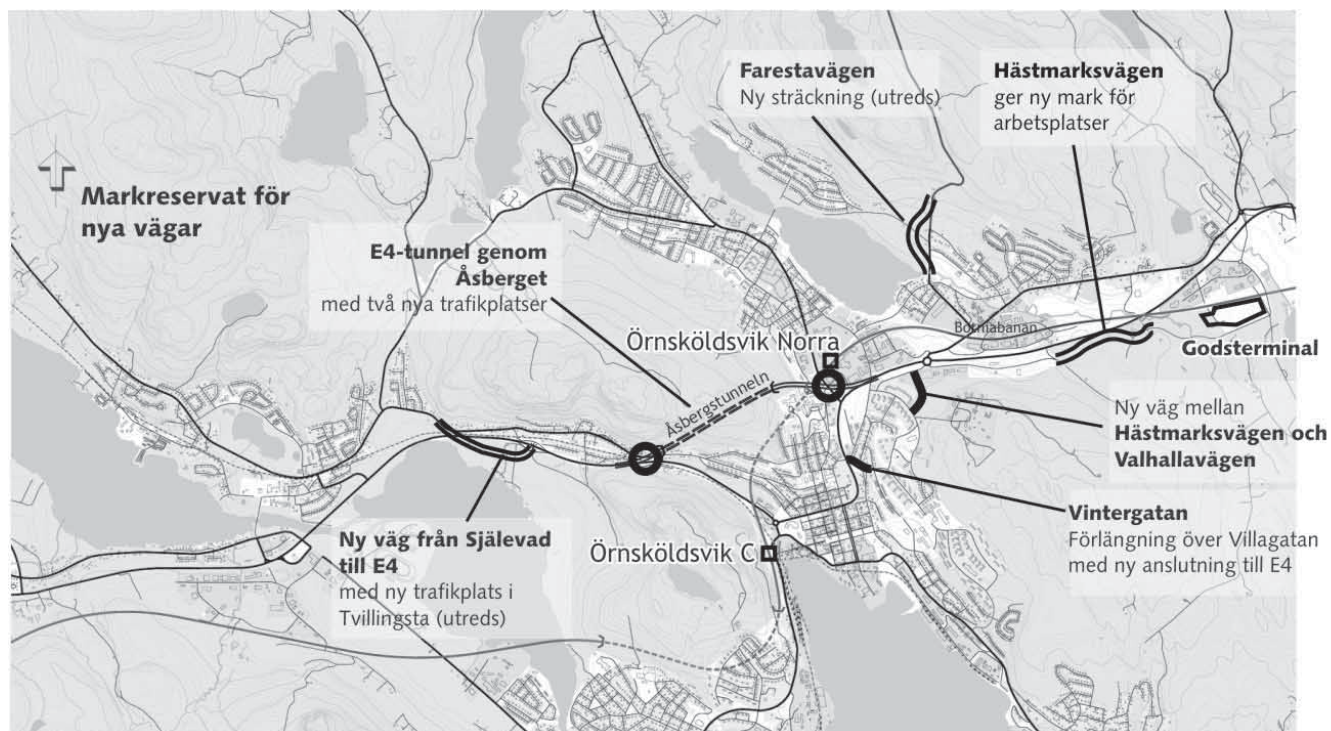
Nolaskogs skoterklubb har tagit upp möjligheten att göra undantag i förbudsområdet för en skoterled från Nordanås, på södra sidan av Höglandssjön fram till f d mejeriet, korsa Björnavägen fram till Statoil där en skoterparkering skulle kunna anläggas. Undantaget skulle ge möjlighet för skoteråkarna på omgivande ledsystem att lagligt ta sig till ett tankställe och gående nå omgivande butiker.

Frågan hanterades i översiktsplanen från 2007, där det konstaterades att nackdelarna med ett sådant stickspår in i förbudsområdet är att det kan locka till olaglig skotertrafik till/från omgivande bostadsområden samt att Hälsans stig på södra sidan av Höglandssjön kommer att få sällskap med skoterleden någon kilometer. Slutsatsen i översiktsplanen 2007 var därför att undantag inte ska medges inom förbudsområdet, eftersom det skapar oklarheter om var det är tillåtet att köra skoter och det medför störningar intill friluftsområdet kring Höglandssjön.

Samhällsbyggnadsnämnden har fått i uppdrag att se över regelverket och förbudsområdet men ännu inte lämnat något förslag på förändringar.

Strandpromenader

Att promenera är en mycket uppskattad fritidssyssla. Det är också en folkhälsofråga. Det ökande antalet friska pensionärer kan förväntas öka behovet av och efterfrågan på attraktiva promenadvägar. Tillgängliga stränder är särskilt attraktiva för promenader.

Merparten av stadsbebyggelsen i centralorten har gångavstånd till stränder. Flera av övriga tätorter har också nära till attraktiva stränder. Generellt bör strävas efter att göra stränderna kring dessa vatten tillgängliga för allmänheten så långt det är tekniskt och ekonomiskt rimligt.

Genom att anlägga sammanhängande promenadvägar av varierande standard ökar tillgängligheten. I vissa fall kan det vara en enkel stig, i andra fall får man nyttja anlagda gång- och cykelvägar eller bilvägar. I vilken utsträckning promenadvägar ska göras tillgängliga för t ex rullstol eller barnvagn får prövas från fall till fall.

Ibland kan ambitionen att göra stränder mer tillgängliga och intressanta för besökare stå i konflikt med naturvärden. En avvägning måste alltid göras, men nära stadsbebyggelse måste tillgänglighet, utsikt, säkerhet m.m. väga tungt.

Inom kommunen har Samhällsbyggnadsförvaltningen (Trafik och park) det samlade ansvaret att intitera och genomföra utbyggnad samt sköta underhållet av strandpromenader. I olika översiktsplaner och i grönplanen (2011) redovisas förslag till promenadstråk kring centralorten. Samhällsbyggnadsförvaltningen ska utreda vilka stråk som bör prioriteras, vilken standard de ska få och hur det framtida underhållet ska ske.

Det är angeläget att förändringar som försvårar genomförandet av föreslagna promenadvägar undviks. I vissa fall finns idag hinder i form av privat mark, vägar m.m. Det får i framtiden från fall till fall prövas hur detta bäst skall lösas.

Riktlinje för promenadstråk

- Föreslagna promenadstråk enligt översiktsplaner och andra planer/program ska så långt möjligt göras tillgängliga för allmänheten med den standard som bedöms lämplig från fall till fall.

Åtgärder (Ansvarig: Samhällsbyggnadsförvaltningen/Trafik och park)

- Utred hur genomförandet av promenadstråken ska prioriteras.
- Utred angelägna och möjliga strandpromenader i övriga tätorter.

Västerhus

Västerhusområdet har under decennier varit ett attraktivt område för bosättning och det har ständigt funnits en efterfrågan på nya villor i området. Det finns också ett aktivt jordbruk i området som är av stort värde bl.a. för att hålla landskapet öppet. Det är angeläget att fortsatt utbyggnad i området tar stor hänsyn till att behålla den brukningsvärda åkermarken och att inte försvåra fortsatt jordbruksdrift. Se avsnitt 3.7 angående byggande på jordbruksmark.

Riktlinjer för hela Västerhusområdet

- nya bostadshus bör byggas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och ansluta till den befintliga bebyggelsens karaktär
- den öppna åkermarken bör undvikas för bebyggelse, dels för landskapsbildningen och dels för att skapa goda förutsättningar för att bruka åkermarken
- nya utfarter mot Gottnevägen bör undvikas
- ny bebyggelse som får sin tillfart via obebakad järnvägsövergång bör undvikas.

Konsekvenser

- Enstaka kompletteringar med bostäder kan tillkomma med eller utan planläggning om man följer riktlinjerna.

Nyänget - Genesmon

Området kring Nyängets badplats, Gene Fornby och Bäckagården utreddes 2006 varvid översiktsplanen 2007 redovisade området som utvecklingsområde för kultur, friluftsliv och turism.

Framtiden för verksamheten vid Gene Fornby och bevarandet av den rekonstruerade fornbyn är 2011 mycket osäker, men detta bör inte påverka den långsiktiga inriktningen för området.

I området finns goda förutsättningar att anlägga en camping m.m. och ändå behålla merparten av närströvområdet. Ny tillfart måste lösas från Bergomsvägen och kommunalt vatten- och avlopp krävs. Det bör särskilt noteras att en ny campingplats i området inte behöver vara ett kommunalt åtagande.

Under samrådet kring översiktsplanen framfördes synpunkter på att reservatet för en camping bör omprövas. Det kan göras i samband med föreslagen fördjupning av översiktsplanen för centralorten.

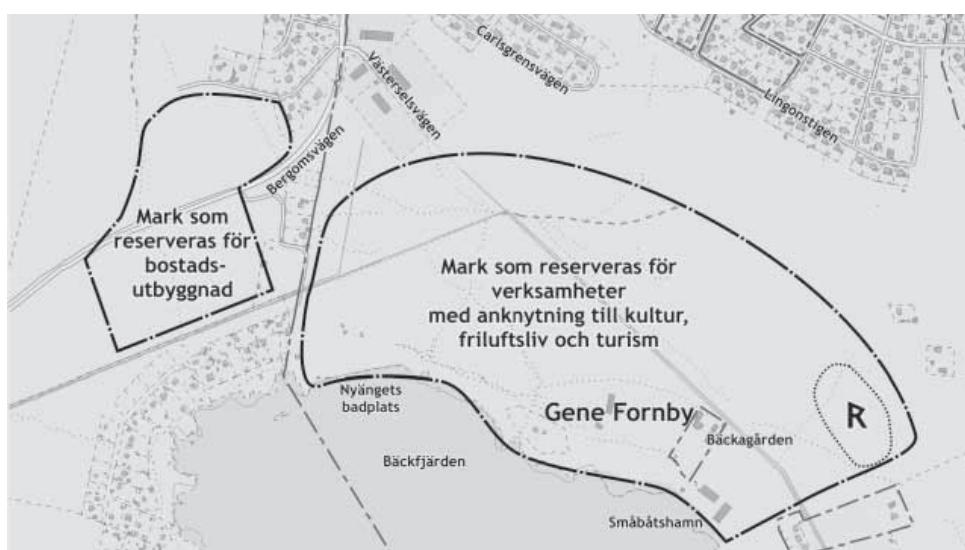
Området nordväst om Nyängets badplats bör byggas ut med bostäder. Även området öster om bebyggelsen på södra Genesmon, mot Vågsvägen, har tidigare skisserats för bostadsutbyggnad. Detta område är dock i grönplanen (2011) redovisat som ett grönområde. Frågan bör klaras ut i översiktsplan för centralorten.

Riktlinje för Genesmon

- Området kring Nyängets badplats och Gene Fornby enligt karta reserveras för verksamheter med anknytning till kultur, friluftsliv och turism. Stor hänsyn ska tas dels till de kringboendes tillgång till strand och strövstigar, dels till kulturmiljön.

Åtgärd

- Gör en samlad översyn av befintlig campingplats, badplats, parkering, tillfart, grönytor som syftar till att snygga till området och reglera trafiken bättre (ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen)
- Sammanbind strövområdet Genesmon/Nyänget med Vågsnäs genom skyltning och information.

Höglandsområdet

Området Höglandsstranden mellan Höglandssjön och Fågelvägen har byggts ut under senare år. Under 2011 iordningställdes även ett tiotal tomter längs Rödhakevägen, norr om Fågelvägen. På sluttningarna norr om Höglandsstranden finns mycket mark som är lämplig för fortsatt utbyggnad bostäder. Dessa området har på 80-talet utretts i dispositionsplan för Höglandsområdet. Nu finns nya förutsättningar och den framtida markanvändningen bör därför diskuteras i den föreslagna översiktsplanen för centralorten. Då finns också anledning att ompröva om mark ska reserveras för en ny sträckning för Farestavägen.

Åtgärd

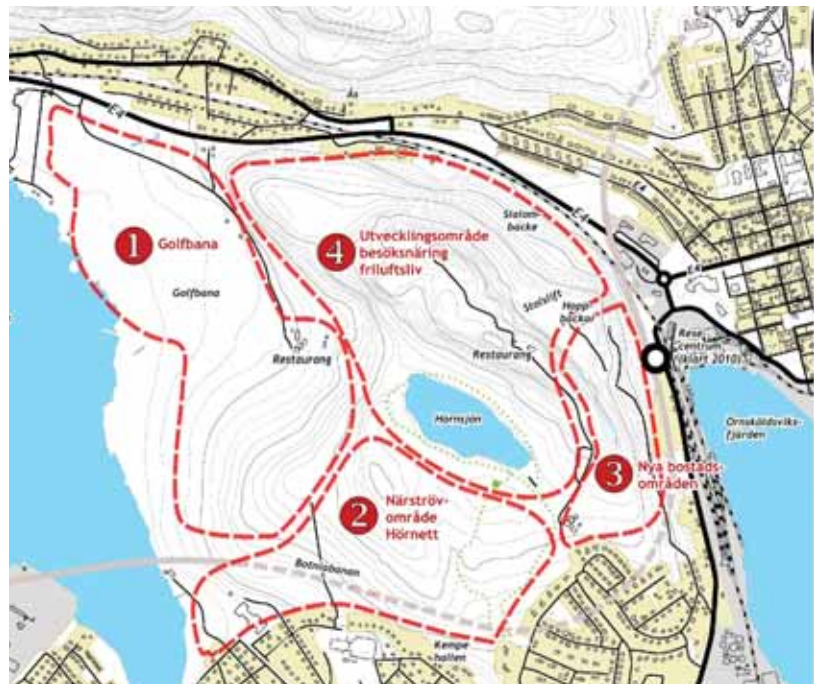
- Ta fram planskisser för hur Höglandsområdet kan byggas vidare (ansvarig: samhällsbyggnadsförvaltningen)

Varvsberget

Ett program för Varvsberget godkändes av kommunfullmäktige 2009. Arbetet med programmet utfördes som en översiktsplan, men eftersom det råder en god samsyn om hur området bör utvecklas bedömdes det inte meningsfullt att fullfölja arbetet med en antagen översiktsplan. De viktigaste delarna av programmet redovisas därför i denna kommunomfattande översiktsplan. I övrigt hänvisas till programmet.

Riktlinjer för Varvsberget – Tvillingsta

- Markanvändning föreslås enligt karta.
- Tvillingstaområdet domineras av golfbanan och Veckefjärdens naturreservat. Kring golfbanan kan etableras verksamheter som i första hand har koppling till golfbanan/turismutveckling. Längs Golfbanevägen har en mindre grupp bostäder byggts. Koloniområdet behålls.
- Området i söder närmast bostäderna i Hörnett bör i första ses som ett närströvsområde för de närboende. Det talar för att området bevaras i huvudsak som det är, givetvis med viss upprustning av stigar, skyltning mm. Naturreservatet säkerställer större delen av området.
- I området öster om Varvsbergsvägen och söder om stora hoppbacken har utbyggnaden av bostäder påbörjats enligt detaljplan. Huvuddelen av de 25 småhus-tomtarna har bebyggts och det första flerbostadshuset med 32 lägenheter färdigställs 2012. Vid Varvsbergsvägen ovanför befintliga bostäder på Varvet planeras för tre bostadshus i sex våningar med sammanlagt 150 lägenheter.

Hörnett

Ett program för Hörnettområdet togs fram 1989. Det handlar bl.a. om var den nya Hörnettskolan (Hällänget) skulle byggas, som är genomfört. Vidare anges att det är olämpligt att dela tomter eftersom det bedömdes önskvärt att bevara den speciella karaktär som den äldre egnahemsbebyggelsen de stora, lummiga trädgårdarna ger Hörnett. Det är också önskvärt att undvika mer omfattande ny bebyggelse inom den s.k. yttre skyddszone kring Domsjö industrier, se avsnitt 4.5. Den riktlinjen bör förankras i denna översiktsplan.

Riktlinje för Hörnett

- Vid tomtindelning och husutformning i Hörnett ska stor hänsyn tas till karaktären på befintlig bebyggelse. De för Hörnett normalstora tomterna bör inte delas. Antalet lägenheter per tomt bör normalt inte utökas.

Skyttisområdet

Skyttisområdet, som har ett centralt läge i centralorten, rymmer många kvaliteter för idrott och friluftsliv. Det är angeläget att Skyttisområdet i framtiden kan utvecklas för idrott och friluftsliv och att inga ytterligare ingrepp görs i området. Ett sätt är att säkerställa området som naturreservat. Det kan dock ge begränsningar i nyttjandet som inte är önskvärda. Området måste kunna utvecklas i takt med hur idrotts- och friluftslivet förändras i samhället. En ambition är att anlägga en skid- och skidskyttestadion av internationell klass. Säkerställandet bör kunna lösas med kommunalt ägande.

Riktlinje för Skyttisområdet

- Skyttisområdet ska kunna utvecklas för idrott och friluftsliv. Inga ytterligare ingrepp som minskar områdets kvaliteter som idrotts- och friluftsområde bör medges.

Dekarsön

Hösten 2010 var en fördjupning av översiktsplanen för Dekarsön ute på samråd. Se karta nedan från planförslaget. Planarbetet har dock har inte kunnat fullföljas p.g.a. ett pågående planärende på norra delen av ön. Utfallet av ärendet är avgörande för om översiktsplanens förslag om en ny väg och utbyggnadsområden på öns östra sidan kan genomföras. När ärendet är avgjort får kommunen ta ställning till om översiktsplanen ska fullföljas med utställning och antagande.

För de två frågor där alternativa riktlinjer redovisades i samrådet framgår slutsatserna nedan.

Dekarsön är belägen ca 9 km från Örnsköldsviks stadscentrum. Ön har ca 150 fastigheter och 200 invånare. Bostäderna utgörs av fritidshus och permanentbostäder, och intresset att bo på ön är stort. Ön erbjuder en lantlig miljö med närhet till havet och staden. En stor del av öns yta utgörs av skog samt öppet landskap. På Dekarsön finns kulturvärden så som sommarbostäder från sekelskiftet och det tidiga 1900-talet samt två fornlämningar.

Eftersom förfrågningar om nya bostäder kan förväntas finns det ett behov av riktlinjer för bl.a. trafik, vatten och avlopp och strandskydd på ön. Trafiksituationen på ön är problematisk; bron liksom Dekarsövägen är smal, det finns inte gång- och cykelväg till eller på ön och det saknas vändplats för bussen. På Dekarsön är det vanligt med enskilda lösningar för vatten och avlopp. Ca 50 % av fastigheterna har en avloppsanläggning som kan behöva åtgärdas för att klara dagens krav och flera fastigheter har dålig vattenkvalitet.

Förslaget visade bl.a. en framtida ny vägdragning över öns östra sida (enskild väg), ett område på östra sidan där landsbygdsutveckling kan utgöra skäl till dispens från strandskyddet (s.k. LIS-område) och fortsatt 200 meter strandskydd på resten av ön. Det föreslogs ett antal bebyggelseområden, en utredning om vatten och avlopp för befintlig och tillkommande bebyggelse på ön samt riktlinjer för friluftsliv och kulturmiljöer. Juni 2011 har kommunfullmäktige beslutat att anta en översiktsplan för strandskyddet i kommunen, i denna plan pekas Dekarsöns östra sida pekas ut som ett LIS-område, se ovan.

Marken på ön är privatägd och alla satsningar på ön föreslås finansieras av privata intressenter. En exploatering på öns östra sida skulle innebära stora kostnader för den nya vägen och det är tveksamt om exploateringen kan bära dessa. Dock har det bedömts vara viktigt att i planförslaget ändå redovisa en framtida ny vägdragning på östra sidan, eftersom den förbättrar trafiksituationen på ön och möjliggör utbyggnad av bostäder i attraktiva lägen.

Vägen som föreslås över öns östra sida är av stor betydelse för genomförandet av det planförslag som var på samråd.

Utifrån det planarbete som har bedrivits kan ett antal förslag till riktlinjer och åtgärder redovisas i detta skede

Riktlinjer för Dekarsön

- Utvecklingen av Dekarsön ska vara långsiktigt hållbar och främja hälsa och säkerhet.
- Dekarsön identitet, natur- och kulturvärden och det öppna landskapet bör värnas.
- Kulturvärden på Dekarsön som man bör värna är exempelvis partier med öppet brukat jordbrukslandskap, ursprunglig torp- och jordbruksbebyggelse, sommarbostäder från förra sekelskiftet och det tidiga 1900-talet samt det äldre vägnätet (t.ex. gamla byvägen).

Bebyggelse

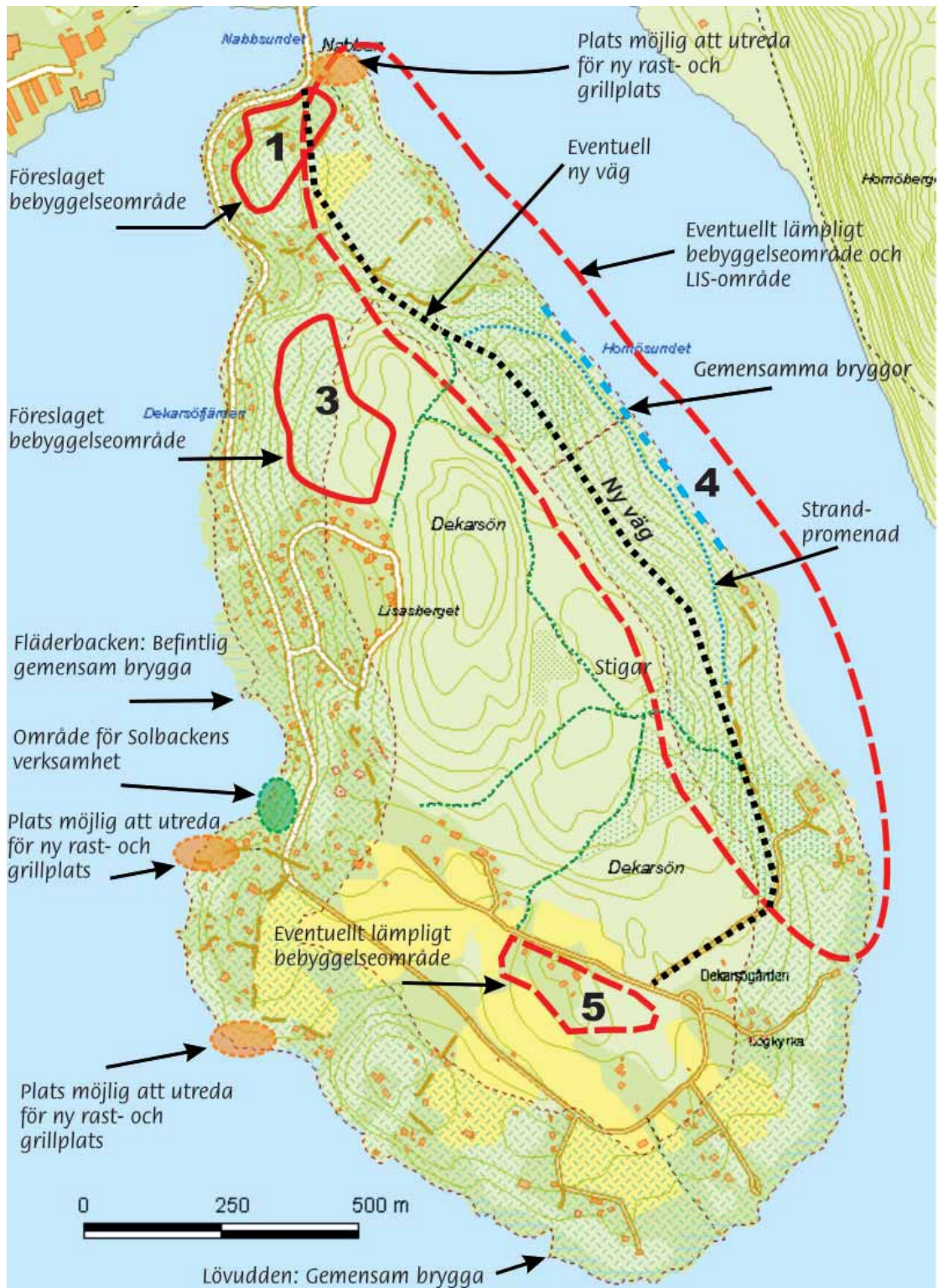
- o Planläggning av samlad ny bebyggelse som medför ökad trafik på Dekarsövägen bör ej ske.
- o Det under samrådet diskuterade utbyggnadsområdet 2 (Dekarsön 3:2) bör ej medges då det medför försämrad trafiksäkerhet längs Dekarsövägen.
- o Exploatering på östra sidan bör lämpligen ske från norr för att möjliggöra en etappvis utbyggnad av vägen.
- o Eventuell utbyggnad av nya bostadsområden bör ske i mindre grupper med bostadshus. Enbostadshus föreslås och trähus är att föredra. På östra sidan kan annan utformning prövas. Bebyggelse som minskar möjligheten till utblick över fjärden liksom möjligheten att nå fjärden bör undvikas. Nya bostadshus ska anpassas till omgivningen och landskapsbilden.
- o Dekarsön 4:9 m.fl. (område 1). Innan arbetet med översiktsplanen påbörjades gavs förhandsbesked om planläggning av bostäder i området. Tre tomter har redan avstyckats och kommunen har beviljat prövning av detaljplan för bostäder i del av området. Ytterligare mellan 3-5 tomter bör kunna medges förutsatt att det går att lösa bl.a. vägfrågor och vatten och avlopp. Den befintliga vägen genom området, Nabenvägen, som ansluter till Dekarsövägen är brant och bör på sikt dras om. En ny väg över ön förutsätter att vägfrågan går att lösa inom detta område och det är därför viktigt att beakta vägfrågan vid eventuellt kommande bygglov/planförfrågningar i området.

Trafik

- o Ny väg över ön är önskvärd på sikt. En skisserad sträckning har utretts. I samband med bygglov och planläggning som berör vägen bör fördjupad skiss över vägsträckning och utbyggnadsmöjligheter göras. Åtgärder som förhindrar möjligheten att få till stånd en ny väg över ön bör undvikas.
- o Planläggning och bygglov för nya bostäder som kan medföra försämrad trafiksäkerhet längs vägarna på ön ska undvikas.

Vatten och avlopp

- o Vid planläggning eller planändring för bostäder bör det ställas krav på gemensamt åretruntvatten, alternativt gemensam avloppsanläggning eller båda delarna.
- o Nya bostäder som kan försämrå miljön, människors hälsa eller försvåra framtida gemensamma avloppslösningar på Dekarsön ska undvikas.
- o För ny bebyggelse i områden där vattenkvaliteten inte är god bör anslutning till kommunalt vatten övervägas.

Strandskydd:

- o Öns östra sida är ett så kallat LIS-område, ett område där landsbygdsutveckling kan utgöra skäl till dispens från strandskyddet. Innan en fördjupad översiktsplan för Dekarsön har antagits bör detta skäl användas med stor försiktighet och övriga riktlinjer i detta avsnitt bör beaktas.
- o Det är viktigt att bevara strandområden på ön som kan vara tillgängliga för boende på ön och allmänheten, såsom öns östra sida.

Länsstyrelsen har december 2014 beslutat att 100 m strandskydd ska gälla på Dekarsön (tidigare 200 m)

Friluftsliv:

- o Det är önskvärt att det blir fler gemensamma båtbygggor på ön.

Åtgärder

Trafik

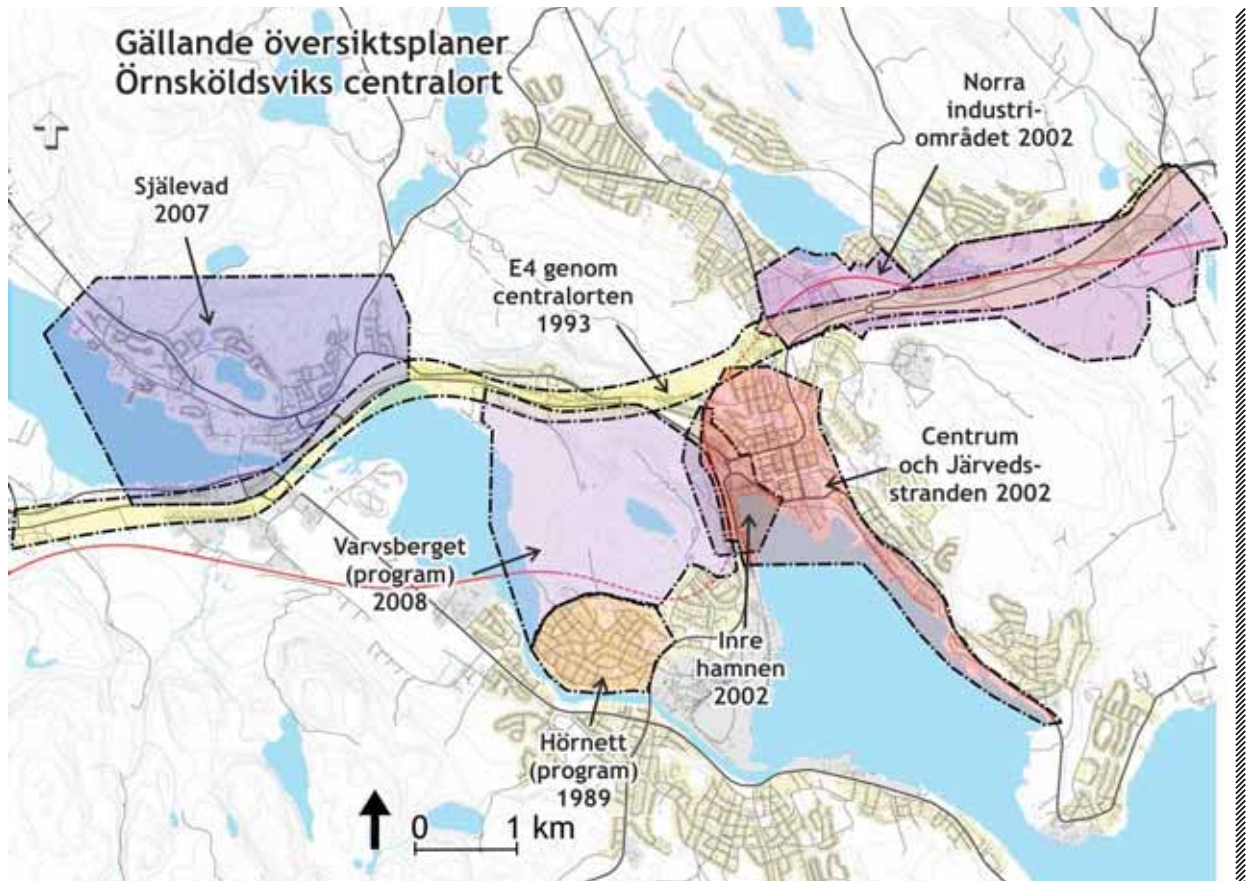
- o En gång- och cykelväg längs Bonäsvägen till Dekarsön föreslås. Åtgärden ska behandlas i den cykelplan för centralorten som är på väg att upprättas (kommunledningsförvaltningen).
- o Möjliga platser för trafiksäkra busshållplatser bör utredas (samhällsbyggnadsförvaltningen).

Vatten och avlopp

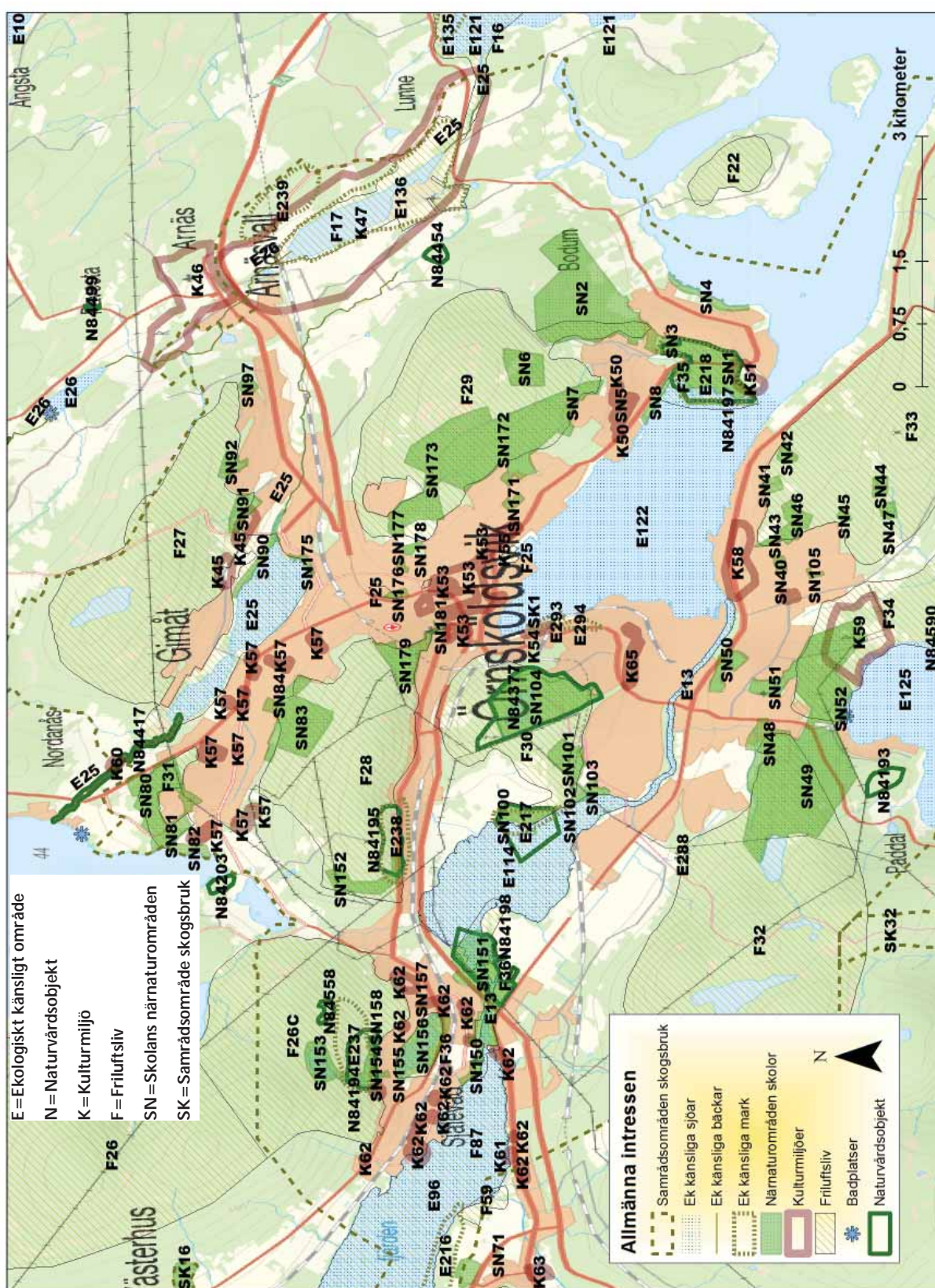
- o Om vägfrågan kan lösas och nya bebyggelseområden är att vänta på ön bör en utredning av vatten och avlopp för befintlig och tillkommande bebyggelse på Dekarsön tas fram (ansvarig förvaltning ska utses). Om utbyggnad på ön istället föreslås bli restriktiv bör en sådan utredning inte vara aktuell.

Friluftsliv

- o Del av skogen tas med i den kommunomfattande översiktsplanen som ett område av särskilt intresse för friluftslivet.

Översikt av allmänna intressen i Örnsköldsviks centralort

Miljökvalitetsnormer vatten

Örnsköldsviksfjärden uppnår ej god kemisk status

Lomsjön, Veckefjärden och Själevadsviksfjärden har otillfredsställande ekologisk status.

Hela fjärden innanför Hörnskatan och Öfjärden har måttlig ekologisk status.

Enligt miljökvalitetsnormen för vatten ska dessa vattenområden uppnå god ekologisk status till år 2021 och god kemisk status till 2015. Ny bebyggelse och nya verksamheter får inte medföra att miljökvalitetsnormen riskerar att ej uppnås.

6.19 Överhörnas

Överhörnas är beläget drygt en mil väster om Örnköldsviks centrum. Byn ligger väl samlad längs de gamla vägarna mellan berget och åkermarken med utsikt över Själevadsfjärden.

Befolkning: Idag bor på orten 575 personer.

Service: I området finns en servicebutik samt skola och barnomsorg i form av 1-6 skola med 6-årsverksamhet och fritidshemsverksamhet samt förskola och familjedaghem.

Översiktsplan: Ett program för samhället godkändes 1989 (är inaktuellt och hanteras som ett underlagsmaterial).

Stora delar av samhället omfattas av detalplaner, fastställda som byggnadsplaner, som till stor del är inaktuella. Behov av ändring eller upphävande får prövas i samband med förändringar.

Utbyggnad av bostäder: Nya bostäder prövas som komplettering i anslutning till den befintliga bebyggelsen.

I programmet från 1989 redovisas förtättningsmöjligheter i samhället.

Trafik: Det är angeläget att korsningarna mellan väg 348, Hörnäsvägen och E4 byggs om. Projektet är dock inte prioriterat av Trafikverket.

Riksintressen: Moälven utgör riksintresse för friluftsliv och turism och Natura 2000 (miljöbalken 4 kap), samt för naturvård (miljöbalken 3:6).

E4 och väg 335 utgör riksintresse för kommunikation, behov av skyddsavstånd ska beaktas, se avsnitt 5.5.

Allmänna intressen: Gästgivargården är byggnadsminne och värdefull kulturmiljö (K 63). Längs Hörnäsvägen finns också värdefulla kulturmiljöer (K 61, 62). F59 utgör områden värdefulla för friluftslivet. Själevadsfjärden är klassad som ekologiskt känsligt område (E 96). Själevadsfjärden har otillfredställande ekologisk status. Enligt miljökvalitetsnormen för vatten ska god ekologisk status uppnås 2021. Se avsnitt 3.16.

